Walchii bibliothek theolog. Tom. III. p. 327
Janozki nachr. von rar. poln. büchern 2. T. 20. S.

456

VITÆ VLADISLAVIENSIVM EPISCOPORVM,

Iussu & authoritate
Illustriss. & Reuerendiss. Domini,
D. MATTHIÆ ŁVBIENSKI,
tunc Episcopi Vladislauień. & Pomeraniæ,
Nunc
Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ,
ARCHIEPISCOPI GNESNENSIS,
Legati Nati, Regni Poloniæ Primatis, primiq;
PRINCIPIS.

In quibus
Accuratè ipsorum successio, mores, & pro aris ac focis gesta negotia, complurium Ecclesiarum Cœnobiorumq; in Diœcesi Vladislauień. initia, nec non diuersi in Regno Poloniæ euentus, iucunda rerum & orationis varietate exhibentur.

Opera & studio
R. P. STEPHANI DAMALEVICZ, S. Th. D. *Vladislauień. & Crusuicień. Canonici.*

Anno Domini, M. DC. XLII.
CONSCRIPTÆ.

IN ARMA ILLVSTRISSIMI.

Antiqui mores, antiquaque nomina Patrum,
In lucem veniunt candidiore ſtylo.
O fortunatos ſub tali Præſule Myſtas,
Defunctis, vitam qui tribuiſſe poteſt.

Illuſtriſſimo & R̃ndiſſ. Dño

D. MATTHIÆ ŁVBIENSKI

Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratia

ARCHIEPISCOPO GNESNENSI,

LEGATO NATO, REGNI POLONIÆ PRIMATI, PRIMOQVE PRINCIPI.

DÑO & MÆCENATI AMPLISSmo.

INter triumphalium apprecationum feſtiuas ouationes, ſerenaſque nouo Tuo ſplẽdore geſtientium Ordinum

 congra-

congratulationes Cleri populiq; applausus iucundissimos, Illustrissime & Reuerendiss. Primas, Regniq; Poloniæ Princeps Celsissime, patere Tuæ liberalitati obstrictas faustitatem cõprecantes pio affectu Musas, in Tuum conspectum prodire, & anserina voce inter tot olorum suauissimos cantus obstrepere; atq; dum vsitata benignitate promis aures in salutantis turbę panegyricos; Hanc etiam Mœcenas adspice partem, in qua tuus Tibi cliens Vladislauiam Tuam, tot beneficiis deuinctam, ad currum triumphalem, quo faustissimis auguriis Metropolitanæ Ecclesiæ adis gubernacula,

nacula, repræsentat. Duodecim annis te desudasse æmulo conatu, Herculeis laboribus, in Diœcesi Vladislauiensi, gaudet isthæc Ecclesia, hocq; gratissimam Tui memoriã quasi Viridario virtutum, tibi in tot Præsulum vitis, ad æmulationem felicibus gemmis efflorescentium recolit, prosequiturque. Perge debitis pietati & prudentiæ gradibus, ad amplissimum dignitatis in Repub. Polona fastigium sedis Metropolitanæ; Salomoneo non inferius throno tribunal, fauentibus superis, ascende; quod non iam terribilium leonum icones circumstent, quãuis tot plus quàm Nemæorum

rum leonum labores, manu Tyrinthia in Ecclesia & Republica superasti, eosque ad supremum tantæ celsitudinis apicem, paulatim graui maturitate, Tibi Atlantes in multos annos perennaturos, fortissime substruxisti. Satis maiorum Tuorum Boues, decessorumq; in hac ipsa Metropolitana Ecclesia, Apostolici spiritus feruore strenuo laborantes, Dreuiciorum, Macieiouiorum, aliorumque, constanti soliditate fulcient Tuæ sedis sublimitatem: pro leonibusq; Salomonicis ad sponsæ thalamum fidissimè Bisontis Pomianei excubabunt. Cæterum sic Illustrissimę Celsitudini munus

munus hoc submissæ gratulationis adfero, vt prophasim, dum hoc Viridarium excolerem, anno superiore lucubratam, in qua memoriam gestorum Tuorum Ecclesia Vladislauiensis dulci iucunditate ruminatur, præfigam. Viue Illustriss. Archipræsul diu, seraque annorum serie, olim cælo maturus, & magnis meritorum in Ecclesia Dei gazis cumulatus, inter beatos vigilantissimorum Pastorum triumphos Caput laboriosum feliciter innecte.

Illustrissimæ ac Reuerendissimæ Celsitud.

Deuotus Cliens
Stephanus Domaleuicz.

Antiquis Scriptoribus rarus obtrectator, neq; refert cuiuſquam Punicas Romanasue acies lætius extuleris: at multorum qui noſtro ſæculo pœnam vel infamiam ſubiêre, poſteri manent, vtque familiæ ipſæ iam extinctæ ſint, reperies qui ob ſimilitudinem morum, aliena malefacta ſibi obiectari putent: etiam gloria ac virtus infenſos habet. Tacitus Annal. lib. 4.

PROPHASIS.

A*Cutùm cernit Tuus iſte Biſon*, ferro terebratus acuto, *Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Præſul, dum perſpicaces in æternitatem, quantum per inuidas rebus mortalium licet Parcas, defigit obtutus, veſtigiaq; Deceſſorum Tuorum è ruderibus antiquitatis longâ obliuione conſepultis, profundâ indagine rimatus, in lucem poſteritatis educit: atq; temporis longinquitate peruicaci damnata ſilentio, & vltra Letheos deportata fluctus, geſta Pontificum Vladislauienſium poſtliminio, non infelici vindicata conatu, Cathedræ ſuæ reſtituit. Æquiſſimo profectò iure, Bos hic pio labori conſecratus, poſt plurimarum exantlatas curarum moleſtias, gloriabundus in Domino, glorioſam ſapientis operam ſuam recenſentis, meretur vſurpare cõmendationem. Eccl. 29. 47.* Videte quoniam non ſoli mihi laboraui, ſed omnibus exquirentibus veritatem. *Poſteaquam enim armos, benè ſanctioribus ab ineunte ætate inſtitutis, & ſeuerioribus diſciplinis, contra improba quæuis molimina obfirmatos, Diuinæ obſecutus voluntati, ad regendam Eccleſiam ſubmiſiſti Antiſtes Celſiſſime: ſiue aras, ſiue focos, ſiue Eccleſiam, ſiue Patriam, Bos Tuus hic armato circumſpicit oculo, ſemper ſtylũ rectè intendentis commodum vigilantiæ, vſquequaque circumfert: vt tam pio & forti, tam miti & magnanimo, tam leni & conſtanti, tam clementi & graui, tam beneuolo & prudenti, tam modeſto & ſtrenuo, incubuiſſe Capiti ſuam ſolicitudinem vniuerſa Diœceſis Vladislauiana, non ampullarijs verborum imaginibus, nec ad fucum compoſitis orationis coloribus, ſed ipſiſſima geſtiente animorum gratia, ſibi gratuletur, & applaudat;*

atq; ita applaudit, vt nulli Eccleſiæ, in quacunq; tuus animosè deſudauit labor, magnificam liberalitatem, & ſumptuoſam magnificentiam inuideat; ipſa, cæteris profuſæ munificentiæ Tuæ argumentum, ſuas opes ad inuidiam, generoſa Tua cumulatas dexterâ, glorioſiùs oſtentante Vladiſlauienſi Baſilicâ. Gaudet hactenus gaudebitq; diu, ſuauiſſimos iucunda memoria relegens Tuarum virtutum odores, auguſtum illud Canonicorum Sepulchri Dominici Miechouienſe Cœnobium, Tui capitis ſolertem fortitudinem, & animoſam pietatem ad ſuſtinenda contraq; pertinaces anxoſitatis inſultus, munienda templi ædificia, ac illuſtrandum domus Domini decorem popoſciſſe. Tuumq; ſimul gladium deprædicat, Salomonico illo ad diſcindendos litium nodos promptitudine nihil inferiorem, quâ nonnulla prudentiſſimis Generalium Comitiorum Religionis ſancitis, paterna ſeueritate reſecuiſti, circumſpecta prouidens cautione, vt in vinea Domini Sabaoth noctu diuq; excubantes vindemiatores, illius qui rubeo trabeatus paludamento, torcular calcauit ſolus, ſequaces, teſſeram cruenti huius laboris, in veſte pulla circumferentes, amputatis pampinis vberiores à ſole Diuino radiorum cæleſtium immiſſiones, ad excoquendos & maturandos contemplatiuæ dulcedinis racemos, expectarent; & pleraq; acri perueſtigans oculo, ſanctè, & ad vulnerandum dilectiſſimi Religioſarum animarum ſponſi cor, pura & ſimplici obedientia ordinata, & diſpoſita pluſquam trabali clauo, in ſancto cœtu, exemplo ipſe Tuo, in animis Cœnobitarum, nullo inordinatæ confuſionis impetu euellenda vnquam, infixiſti. Diſſuauiatur adhuc Caput hoc, Chelmenſis Craſnoſtauiam tranſlata ſponſa, in quo ſe non ſine fragrantiſſima animi iucunditate, meminit ſecuram conquieuiſſe, & illius larga generoſitate ab anguſtiis vindicatam; atq; in auguſtam amplitudinem recens erectam, non longo interuallo poſſe reliquas ſplendore, & capacitate Cathedras conſequi, non ſine voluptate gaudet; illumq; Tuum gladium ſalutaris exhortationis, ad interiora pertingentem ſpiritus, quem è vigili paternoq; oculo, ad reſcindendos quoſdam Cleri inter viſitandum mores vibraſti, Symbolum ſeuerioris diſciplinæ, cum infirmitatis compaſſione; Pontifici (atteſtante gentium Doctore) propria coniunctæ

filiali

filiali verecundia veneratur; quin & pulcherrimam Ordinis in adminiſtrandis Sacramentis, diuiniſq; obeundis officijs, Syntheſin, per te in Synodo Diœceſana aſſertam, eliminatis & proſcriptis confuſionibus, inſtituta maiorum perturbantibus, admiratur; & iam nunc, terribilem ſe contra aëreas poteſtates, & Hæreticorum Schiſmaticorumq; fraudulentas machinationes, grauiſſimè ordinatis ſanctionibus conſtitutam gratulatur. Tuum Caput laboribus diuinitùs deſtinatum, exambiuit Poſnania, in quod feliciùs, quàm in Atlanteos humeros, moles Cathedralis Eccleſiæ, funeſto afflictæ incendio, procumberet. Nec inanis ſpes fruſtra ardens Cleri, populiq; deſiderium vana expectatione tenuit; poſteaquam auguſtior illa Baſilica æneis ſe conueſtitam bracteis, magna ex parte Tuo ſumptu prioribus diuitijs ſuppare, nec metalli pretio, aut excellentia, antiquioris æui liberalitati cedente, ſuſpexit. Gaudet ad ſonitum Campani æris populus, dum mugitum Tui Bouis, ſigno conuocandis incolis ad ſacris vacandum, dedicato, editum, nominis Lubieniani fama ciuitatis plateas implente, libenter exaudit, & ſimul fulminantis Gladij robur Cherubicum, quo luporum oculos, gregis Dominici quieti inſidiantium, labe Hæretica infaſcinatos, perſtrinxiſti; dum à Conſulatus Poſnanienſis faſcibus gerendis, Priuilegio eam in rem à Sacra Regia Maieſtate obtento, factioſæ ſuperſtitionis cultores arcuiſti, iucundiſſima memoria deprædicat. Verumenimuerò bono ſuo beata & ter felix ſorte, Vladislauien. Eccleſia, omnium reliquarum, quæ ſplendorem & ornamentum Tibi ſuum in acceptis ferunt, ſolicitudineq; Tua, & liberalitate gloriantur, iuſtiſſimè vota, congratulationes, & applauſus, maximo ſtudio, & indefeſſa contentione geſtit anteire. Quid enim? præludia illa fuêre, quibus reliquæ gaudent Baſilicæ, donarijs, ac ſumptuoſis fabricis munificentiæ, quam in ornatum ſponſæ Vladislauianæ heroicâ liberalitate deprompturus eras, quam dum liberali prompſiſti dexterâ, ſimul illuſtre nominis Tui decus contra omnes annoſioris æui impetus, auro, argento, ære, ſtanno, plumbo, ferro, marmore, vitro conſtantiſſimè perennaſti. Quâ in re, ingenioſiore facto, quàm olim Noëmitica proles, omnes ſcientias, lateritia, marmoreaq; tantum columnâ, conſignatas, æuiternum

præconio-

præconiorum Tuorum monimentum, potentiùs ab omnibus cæli terraq; iniurijs. & liuoris impotentis audaciâ vindicaſti. Poſuiſti diurnos & nocturnos cuſtodes, intra muros Ieruſalem, qui non taceant laudare nomen Domini, dum è Sacerdotibus, aliisq; Eccleſiæ miniſtris, ad pſallendum diu noctuq; Diuinum officium, perpetuos quaſi excubitores diuinæ laudis ſtatuiſti; ijdem de Tuis laudibus competenti ſuſtentatione inſtructi & fundati, nulla vnquam poſteritate conticeſcent. Auxiſti non mediocribus impenſis, Summam quinque millium extruendæ Aræ principali, de tabulis, coloſſis, ſtatuis, ac pyramidibus marmoreis, à felicis memoriæ ANDREA LIPSKI Prædeceſſore Tuo, conſignatam; ſtabit diu educta tholo Baſilicæ machina, perennem Tui recordationem ſæculorum ſucceſſoribus locutura. Erexiſti in altari eodem tabulas æneas, non facile in ipſo metallo, primo intuitu, parem à quouis æſtimationem ſuo valori & pretio habituras, elaboratiſſimâ primarij pictoris induſtriâ, coloribus exquiſitiſſimis inumbratas; perennabit effigiatum æs, coloreſq; tam eximios, ad viuum Tuæ virtutis exemplar imitandum, nullius poteſtatis extitiſſe, omnium ſæculorum proferet admirationi. Magna ſunt iſthæc profectò, & quæ non niſi ab amantiſſimo decoris Domus Dei Præſule, potuiſſe proficiſci, ſeris narrabit nepotibus longæua poſteritas: at ea longe auguſtiora, quibus fulgor decoris Lubieniani, decus Vladiſlauianæ Baſilicæ cum admiratione omnium illuſtrat. Ridet Vladiſlauienſis Gaza, cum theſauris nobiliorum Cathedrarum conferri, iam nunc minus verecunda, diues pro Diuiniſſima Euchariſtia adorationi populi publicè proponenda ferculo, (Monſtrantiam vulgus appellat) ex auro obryzo, ſcita artificis opera elaborato, Sapphiris inſignibus, adamantibuſq; diſtincto, cuius munere? Lubienij. Exerit aſciam cubito maior D. Matthias ex argento fuſus, æternitatis propulſaturus hoſtes, cunctaq; diſcrimina ſui patrocinij præſidio ab vniuerſa Diœceſi amoliturus: cuius liberalitate? Lubienij. Ingerit nouam lux antiquo delubro maieſtatem, pellucidis feneſtris in templum admiſſa vberior, exoptatamquè commoditatem Presbyteris Diuinas laudes concinentibus ſuppeditat: cuius ope? Lubienij. Viues MATTHIA LVBIENSKI perennitati: & tot

& tot tantæ liberalitatis monimenta, nomen Tuum ab æui demolitione vindicatum, diuite præconiorum amplitudine dotabunt, decorabunt, illuſtrabunt. Reliqua quæ ſoli Tibi ad ampliſſima quæq; munificentiæ argumenta effuſo, minora videri poſſunt, cum reapſe non decoris modo, ſed vtilitatis etiam plurimum Baſilicæ contulerint, nullus hic commemoro. Relinquo ferreas crates, Sacello Tarnouiano non mediocri ſumptu, vel ſolâ illum artificis elaboratâ induſtriâ prodente, accõmodatas. Prætereo principale ſignum, diuinis officiis feſtiſq; & ſolennioribus Eccleſiæ actibus deſtinatum, (Campanam vocare mos obtinuit) nouo ſonitu clangens, feſtiuamq; celebritatem inuſitata quadam ſoni iucunditate denuncians. Taceo bis horologio reſtaurando, vt æqua nocturnas diurnaſq; horas intercapedine partiatur, non paruam liberalitatem impenſam. Curiæ profectò recens exædificatæ non fas eſt obliuiſci, in quam impenſas ad aliquot millia florenorum aſcendentes erogaſti, cuius ipſa commoditas, è propinquitate Baſilicæ ex vna, & amænitate horti ab altera parte captata, gratiſſimam æſtimationem animis ſucceſſorum, ad ſolitudinem poſt curas grauiſſimas anhelantibus, ibiq; ardorem ſpiritus, dilatando zelo cultus Diuini perneceſſarium (vt pote loco à ſtrepitu temporalium negotiorum ſemotiore) concipientibus ingenerabit. Sed enim, vt tot defuiſſent clariſſima hæroicæ munificentiæ Symbola, turres ipſæ ad iuſtam proportionem, muro ſublimius eductæ, & plumbeis ſtanneiſq; laminis, palmari ductu extentis, æui proinde longioris, cæliq; iniuriis pertinaciore firmitate obſtituris, contectæ arcuatis faſtigijs, pulcherrima ſtructura, partiumq; Symmetriâ in tholos & apices elegantiores, à rudibus redactæ conis, ſphæris inauratis, capacitate & amplitudine grandibus, pinniſq; & crucibus non mediocri magnitudine ſuſpiciendis, inſignes, ſublime Lubinianæ memoriæ decus ipſi cælo porrigent, victuriſq; ſæculis magnificè oſtentabunt. Tui Capitis iſthæc ſunt ornamenta in Sponſam profecta, à quo & gladij fulgor Cherubicus, ad præcidendos in obeundis Sacramentorum munijs abuſus, & ad ſecuritatem legum à Prædeceſſoribus piè inſtitutarum conſeruandam, idoneus emanat, quem in Synodo non ita pridem habita, ſapientiſſimè ad eam rem ſanctionibus ordinatis, ma-

*gna vtilitate, Tuæ ſolicitudini concreditæ Diœceſeos exeruiſti. Grandia
hæc omnia, cum alijs tamen, illis præſertim cultus Diuini feruentiſſimis
Zelatoribus Michaële Godziembio, Matthia Golanczeuio, Staniſlao
Karnkouio, Hieronymo Rozrazeuio, Matthia Pſtrokonio, tibi commu-
nia, quorum rectè geſti muneris præclarè conſectatus veſtigia, longo
iam præconia interuallo poſt te reliquiſti. Quod verò Prædeceſſorum
tuorum Pontificum Vladiſlauienſium facta, è tenebris obliuionis in lu-
cem perennitatis aſſeris; id, quemadmodum tibi peculiare candidi pecto-
ris, & virtutis meliora charismata æmulantis teſtimoniū, ita ſingula-
rem dubitandi cauſam, honeſti cultoribus præbet, Tibine, an illis, quorum
nomina recenſes, & geſta promis, æternitatis hocce Symbolum debeat æſti-
mari glorioſius. Nam ſi Hector ille Næuianus apud Romanæ facundiæ
parentem, eam demum laudem cenſet glorioſam, quæ à laudato profici-
ſcitur viro, in qua tandem felicitatis parte ponendum eſt, Vladiſlauien-
ſes Pontifices, virtutum ſuarum, æſtimatorem eum, qui optimum quemq;
ſibi ad imitandum propoſuit, eſſe conſecutos? Tibi verò Præſul Illuſtriſſi-
me generoſi animi indoles, non minùs perenne, quàm olim Simulachrum
Mineruæ, Phidiæ ſuo authori trophæum immortalitatis dedicat. Fecerat
hic ſculptor, tam ſcitâ dexteritate, & artificioſâ partium collocatione,
Statuam Deæ, in cuius erectione, oculos ſpectatorum in ſtuporem verten-
te, nomen ſuum ita nexu indiſſolubili inſeruit, vt vna literarum de no-
mine authoris, ſine graui tam ſumptuoſi & elegantis operis diſpendio,
adimi non potuiſſet. Diuina rerum artifex ſapientia, in Epiſcoporum
Vladiſlauienſium imaginibus hominum memoriæ proponendis huc vide-
tur flexiſſe diſpoſitionis æternæ aciem, dum tibi mentem ingeſſit acta
Maiorum examinandi, vt in Tuum Caput rectè factorum elogia Præ-
deceſſorum Tuorum redundarent; qua ratione fit, vt nullum accommo-
datius nomen huic opuſculo quadrare, ac interſeri potuiſſe videatur,
quàm* MATTHIÆ LVBIENSKI; *quod ſi dematur, minus iucunda
futura ſit magnorum Præſulum memoria; ſi apponatur, vere quodam
amæniſſimo, oculos animosq; legentium exhilaret; quouè crebrius toties
redeuntis* MATTHIÆ LVBIENSKI, *in bonis paſtoribus imaginem,
ante*

*ante mentis oculos ſtatueris, eò magis ad exquirenda ampliora virtutum
ſpecimina ardens lectoris ſtudium inflammaueris. Itaq; iure meritiſſi-
mo, poſteaquam omne metallum Tui Nominis perennitati addixiſti, Vatis
Venuſini dictum vſurpaueris:*

> Exegi monimentum ære perennius,
> Regalique ſitu Pyramidum altius,
> Quod non imber edax, non Aquilo impotens
> Poſsit diruere, aut innumerabilis
> Annorum ſeries, & fuga temporum.

*Fortunati Præſules! quorum geſtis exarandis Taurus Lubienianus for-
titer allaborat; hoc duntaxat minùs felices, quòd quæ ſolicitis oculis pru-
dentiſſimus Antiſtes, ex Annalibus Dlugoſſi, aliorumq; authorum præ-
claris monimentis in lucem euocauit, ea mihi qui nec rerum vſu, nec
ſtyli exercitatione par ſum tanto negotio, diſponenda commiſit. Facio
tamen, non meæ imbecillitatis arrogantior æſtimator, ſed votorum &
mandati, quorum placitis refragari irreligioſum eſt, executor obſe-
quentior. Nec ea in re cuiquam videri poſſum iuſto audacior, vel eo
nomine, quòd viuidum ingenium, & ſtylus maturior, campum exſpa-
tiandi habebit, ſine inuidia patentiſſimum; mihi interea iuſtis obſecun-
danti iuſſis, & antiquitatis memoriæ ſtudioſè incumbenti ſufficit, euo-
caſſe Apollinem, qui de mea imperitia cum fructu laudum virtuti
debitarum vberiore triumphet. Tu verò Celſiſſime Præſul, conatuum
meorum geſtientem operam, quamlibet minùs, quàm in optatis erat,
blandiente Mineruâ, elucubratam, eo vultu accipies, quo vt ſcriberem
imperaſti. Videbis in hoc Epiſcoporum viridario, magna feſſæ laboribus
in Eccleſia ſenectutis amænitate, & animi non iniucundo ſolatio, excel-
ſas iuxta ripam Iſtulæ, felici tegmine inumbrantes Eccleſiam Goziem-
biorum Pinus, albicantes pietate Curoſuanciorum Roſas, Rozrazeuiano
ſudore fragrantes Doliuitarum Areolas; inuenies ad repaſtinandum
Chriſti vineam Lipſciana Raſtra; ad putanda vitium ſarmenta, Golan-
czeuianas Aſcias; ad calceandas timore Domini imbecillium plantas,
inter*

inter vepreta, ſentibus tentationum in hoc ſæculo nequam rigentia; Accipitrinorum Soleas; ſpectabis Patrios Biſſontes, ferrum pro defenſione Chriſti gregis capite vibrantes, Auitos Bubalos aurato circulo naribus inſerto, ad auream æternitatem ouiculis præeuntes; Vrſos Woluccianos, integritatem ſecurè tutantes; Viſes præterea paſcentes in hoc Vireto non deſides ad aratra Domini, Dreuicij Boues, fidos ductores gregis Dominici Karnkouiorũ Agnos, onuſtos auro Wolſcianos Aſellos, Droieuianos Canes, ſed mutos, eheu, nec ad arcendos ab ouili lupos valentes latrare; quin & generoſas volucres, hic licebit intueri; Accipitres feralibus noctuis infenſos Baranouij, Aquilam cæruleam, nunc ſublimè, nunc demiſsè, variata ſorte, Ducis Opolienſis præteruolantem, alias item plures nigras, opibus, auro lapidibusq; pretioſis incubantes. Quod ſi tres Fluuios Korczakorum Pannonicis montibus procurrentes, & in campos Sarmaticos gloriam pleno alueo, ex gente Carafæa, maxime Paulo IV. Summo Pontifice toti mundo illuſtrem, effundentes, Srzeniauamq; quartum, intra fines Polonos exundantem, ad alluendum hocce Viridarium videas excurrere. quid amplius hic ad diuitias, & amænitatem in horto, quatuor fluminibus irriguo, deſideraueris? ita vt pluribus prænemoribus Heſperidum hanc operam Tua voluntate ſuſceptam, Tibi commendare verbis ſuperuacaneum prorſus exiſtimem. Cæterùm ſicut in Viridario è diuerſitate arborum & herbarum conſito, non omnia quæ virent ſuauẽ odoris fragrantiam redolere ſolent, aliqua contenta floſculorum iucundo aſpectu intuentium oculis abblandiri, ita quorum hic res geſtæ explicantur, non omnes bonus odor Chriſti fuerunt, diuitiarum aliqui, & dignitatis coloribus eniteſcere pro beatitate cenſentes. Habebis, quorum virtutes imitere, & quorum tanquam pernicioſos regiminis Eccleſiaſtici ſcopulos, mores & vitia execratus, auerſeris, vt beatæ felicitatis brauio, corona immortalitatis immarceſcibili, apud Deum & homines nota & celebri, poſt decurſum mortalitatis ſtadium, æternum potiare.

IN AR-

IN ARMA

Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini,

D. MATTHIÆ ŁVBIENSKI,

Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ,

EPISCOPI VLADISLAVIENSIS, & POMERANIÆ.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ.

ARcton ſpectat acus ſemper Magnetica, ſicne
Vrſinum, ferro, res ſit amata caput?
Non ea vis ferri, verùm Magnetis ad axem,
Vt trahat Arctoum, ferrea cuncta, facit.
In Bouis, ancipiti, traiecto, tempora ferro
Credite magnanimum, vertice, robur ineſt.
Robur ineſt. quando claros ab origine primâ
Fundatæ fidei, tollit in aſtra Duces.
Aurato, ſeu quæ micuerunt sêcla metallo,
Seu quæ ferrato, perſtrepuêre, trahit.

Et tra-

Et trahit, & ſpectat digeſta volumine facta,
Facta ſtupendorum, Marte, togaq; virum.
Aurea luxerunt; quando primordia Dius
Lechide, ſuſcepit Relligionis honor.
Ferrea Mars poſuit; cùm lex temerata Sacrorum,
Gazaq; templorum præda furoris erat.
Hoc, in vtroq; Bouis, geſtorum voluitur axe,
Qua caput attingit, ſeu cruce, ſiue ſtylo.
Vis hæc vnde Boui? quæ tanta potentia ferro,
Quod Bouis in cerebrum conditus enſis, agit?
Sanguinis hanc tribuit Gladio generoſa propago
Taurum, quos rubeo tramite duxit honor.
Omnis abeſt oculo liuor; quem ſanguinis vrget,
Mens generoſa ſuum pandere cuiq; decus.
Ex oculo ſpectat, cerebro deductus in acta
Enſis, vt hunc pietas verticis alma regat.
Arctos, iam Lechitis, Helice, & Cynoſura valete,
Nobilius Tauri promitur enſe iubar.
Lumine ſic potior Bos hic, & Robore; fuſo
Dum trahit ex oculo, ſecula tanta, ſtylo.

AD

AD LECTOREM.

Beneuole & Candide Lector, te primùm æquum laborum æſtimatorem compellandum mihi & honoris officio ſuadente, & ipſa neceſſitate vrgente duxi; quid enim de me circulatrix inuidorum ſtatuerit lingua, non vehementer, vt amoliar laboro; cùm Ixionis rotæ ſupplicium, inuidentia in ſemet crudelis ipſa machinatrix, voluens reuoluensq; tot æſtibus cor miſerum exoluat. Tibi ego mentis conſilium aperio, qui probè perſpectum habes, carmen ſuum Citharædos proludio auſpicari, Athletas pro-agone inire certamina, Architectos propylæa ædificijs præſtruere, bella Imperatores velitationibus exordiri: authores Didaſcalicos Iſagoge, Oratores exordio, Poëtas prologo, reliquos omnes ſcriptores Proœmio, ante operis inchoationem ſolere vti. Eorum mihi ſtandum conſuetudini fuit, nè temerè in Epiſcoporum Vladislauienſium Catalogum irrumpere, aut illotis (quod aiunt manibus) ad eorum geſta recenſenda accedere viderer. Itaque in Proœmio aliquot diſtincto Capitibus hæc putaui præſcribenda.

I. Non primùm ſub Meciſlao Religionem Chriſtianam cœpiſſe in Polonia, ſub eo tamen cultum illius, & ritus, publico edicto extuliſſe ſigna.
II. Quàm latè pateat Vladiſlauien. Diœceſis in Polonia.
III. Quàm auguſta ſit Pontificatus iſtius Cathedra, quauè diſpoſitione in Baſilica Diuina officia celebrentur; & quàm ſit ordinata, vnica in hac Diœceſi Collegiata Cruſuicienſis Eccleſia.

 IV. Quàm

IV. Quàm frequentes Parochiales Ecclesiæ numerentur in hoc Episcopatu; quiué in eo Religiosæ militiæ Ordines excubent.

V. Quibus prærogatiuis Pontifex Vladislauiensis inter alios in Regno Poloniæ emineat.

VI. Quæ fuerit Crucigerorum hanc Diœcesim frequentiùs infestantium origo.

Hæc tu, posteaquam oculis animoq́; lustraueris, faciliùs Episcoporum Vladislauiensium, aliorum quidem vigilantiam & solicitudinem, aliorum verò inertiam & socordiam, æquâ trutinâ perpendes. Qua in re, vt varietas fastidium legendi tollat, operæpretium censui Clemente Ianicio facem præferente in Archiepiscoporum Catalogo, singulis Episcopis aliquot versus internectere, quos æqui boniq́; consule, & lucubratæ veritatis studium, qua decet æquitate promoue; simulq́; quod Christianus, quàm Ciceronianus esse in scriptione maluerim, prudens apud Aristarchum excusa.

Quod si Procœmij, te Censore prolixitas excrescens, stomachum cui moueat, vt sunt homines genio & ingenio varij, me non inuito, librum palato fastidienti dispertiri sic: Vt Prima pars de Episcopatu in communi, & Diœcesi Vladislauiensi agat. Secunda, Vitas Episcoporum Crusuiciensium posteritati promat. Tertia, Vladislauiensium Pontificum gesta recenseat; aut tot libellos lectione distingui suade, quot præoccupato bili stomacho, visum fuerit salutare, iuxta Bilbilitani Vatis consilium: Si nimius videor, seraq́; coronide longus:
Esse liber, legito pauca; libellus ero.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

In quo primordia, susceptæ Christianæ Religionis in Polonia, ad calculum reuocantur.

ANtiqua Gottorum, Vandalorum, Sarmatarumq́; natio, Romæ olim terror, nunc scutum, ab igneis, cælitùs missis in Apostolos, sacrâ Pentecostes solennitate, linguis, lucem Euangelij, per Ponti habitatores, quos sacris, in primâ illa reliquarum parente, Hierosolymitana Ecclesia, interfuisse, suumq́; idioma ex ore Petri concionantis, audiuisse, & miratos esse, author est Diuus Lucas, illatam suis regionibus adorauit; ita vt quod fabulosa Poëtarum de Prometheo confinxit antiquitas, nimirum ignem de sole decerptum algenti terræ ab eo illatum fuisse, hoc sublimiore verum sit sensu, de plagis Septentrionalibus, eas illo igne, quem in terras venit mittere Patris æterni Verbum incaluisse, impletumque esse Vatis Diuini Oraculum Isaiæ 9. *Populus, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.* Neque sanè videtur posse, ambigendo relinqui locus vllus, iam inde ab ipsa legis gratiæ promulgatione, gentem, & oram Sarmatidem, hoc cælesti lumine fuisse illustrem, cùm pro comperto habeamus, Diuum Andream (cuius antea gentes Hierosolymis cultus vero Deo per oblatio-

nem sacrificiorum in templo Salomonico exhibendi gratiâ, in celebritate festi Paschalis moratæ, IESVM videndum ardentibus votis expetentes, opera & ministerio sunt vsæ) in regionem Scythiæ peruenisse, intra quam nostra Sarmatia, siue Vandalia continetur. Grauibus profectò rationum momentis, & non vulgaribus Scriptorum testimonijs doctissimus iuxta, ac prudentissimus eruditorum nostræ ætatis Coryphæus, & Antesignanus Illustriss. ac Reuerẽdiss. Dominus STANISLAVS LVBIENSKI, Episcopus Plocensis hoc euincit, in libro, quem de Vitis Episcoporum Plocensis Ecclesiæ eleganti & maturo conscripsit stylo. Sed & Ioannes Gabriel Bisciola Mutinensis, è Societate IESV in Epitome Annalium Ecclesiasticorum Cæsaris Baronij, quando notat annum 965. quo accolæ antiquæ Sarmatiæ, Slauorum propago, recentiori nomine Poloni nuncupati, Christo nomen feliciter dantes, Christiano sunt nomine insigniti, ad Sarmatas antiquitùs Christi Euangelium penetrasse, cum veteribus scriptoribus testatur; cuius rei testimonium ex Tertulliano contra Iudæos scribente, profert; quamobrem vineam desertam repastinandam fuisse illo tempore concludit.

Quamuis porrò Rusi, gens semper Polonis contermina, nunc autem eorum Reipublicæ pars insignis, iactent se fidem Christi à Sanctis Thadæo & Bartholomæo accepisse, tamen certius principium illius ad prædicationem Sancti Andreæ Apostoli refert Guagninus iuxta eorundẽ Russorum Annales; qui asserunt illum ex Grecia per Pontum

tum Euxinũ, ad ostia Borysthenis fluuij, Gentilibus *Dniepr*, & inde aduerso flumine, vsque Kiiouiam Metropolim Russiæ peruenisse, atq; ibi omnem terram Russiæ benedixisse, baptizasse complures, signumq; crucis illic defixisse. A Kiiouia verò aiunt eum ad fontes Borysthenis penetrasse, inde in Nouogradiam magnam, & hinc ad mare Balthеum, & hinc Romam vsque præteruectis Gallis & Hispanis nauigasse, Scythis, Moscis, Liuonibus, Samagitis, & Prutenis Euangelium prædicasse. Quod si Doctoris gentium tanquam fulguris, mira illa pernicitate, in qua deprædicanda, aurea eloquentia D. Chrysostomi laborat studiosè, orbem terrarum peragrantis, vestigia fidelibus oculis legamus, non iniuriâ profectò maiores Polonorum gloriari possunt, se, quemadmodum idiomate cum Illirijs communicant, ita etiam doctrinæ participes, quam magnus hic Apostolus per oram Illirici sparsit, Tanti Magistri discipulos exstitisse.

Ne verò incertis argumentis, Slauonicæ nationis fidem ad primordia prædicationis Apostolorum, referre cuiquam videar, ex Dlugosso, quibus primitùs Slauonica gens locis consederit, annotare libuit, vt inde manifestum fiat, nostræ gentis Proselytos, qui & in Actis Apostolorũ, & in Epistola D. Petri, aduenæ Ponti appellãtur. Hierosolymam adorandi veri Numinis causa ventitasse, indeq; suis regionibus, veræ fidei lumen intulisse. Verba sunt Authoris. Negno omnium Sclauorum parens, egressus de campo Sennar, transita Chaldæa, Græciaq; circa Ponticum

ticum mare, & fluuium Istrum, quem & Danubium vocitamus, cum filijs, cognationibus, & familijs suis consedit, & primùm Pannoniam primam & veterem Slauorum sedem, parentem & alumnam, quæ nunc Hungariæ (Longobardis Slauos inde pellentibus, deinde Hunnis de ea contendentibus) sortita est vocabulum. Inde Bulgariam, Dalmatiam, siue Mesiam, Serbiam, Caruatiam, Bosnam, Rasciã, Carinthiam, & Illyricũ cæterosq; illarum orarum, & Adriatici Ionij, Ægeique maris tractus, & insulas, successione nepotũ populauit; Græcis ab oriente & meridie, Latinis, & Italicis. Teutonicis ab occidẽte conterminans. Vnde beneuolus lector facilè perspiciet, quoties in sacris literis fit mentio aduenarum Ponti non sine fundamento Sarmatas posse intelligi, inter quos exulans Ouidius ita de se loquitur:

Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister,
Factaq; est Euxini dura, ter, vnda maris.

Ex quo etiam obiter licet aduertere, vt lingua ita & natione Getas à Sarmatis distinctos fuisse, cùm ait:

Trist: l. 5. Eleg: 12.
Ipse mihi videor iam dedidicisse Latine
Nam didici Geticè Sarmaticèq; loqui.

Et alibi vtramq; gentem distinguit:

Trist. l. 15. El. 3.
Quem mihi nunc animum dira regione iacenti
Inter Sauromatas esse Getasq; putas?

Qui etiam locum sui exilij describit ita:

Trist: l. 2.
Vltima perpetior medios eiectus in hostes,
Nec quisquam patria longius exul abest.
Solus ad ingressus missus Septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges & Colchi Metereaq; turba Getæq;,
Danubij mediis vix prohibentur aquis.

Et infra: *Hactenus Euxini pars est Romana sinistri*
Proxima Basternæ, Sauromatæq; tenent.
Hæc est Ausonio sub iure nouissima, vixq;
Hæsit in imperij margine terra tui.

Quin si traditioni, locum Ouidiano exilio asignanti, propè Kiiouiam standum est, facilè illos Ponti aduenas, qui & Ierosolymis Apostolos sua lingua loquentes audierunt, & ad se à D. Petro Epistolam primam directam legerunt, fuisse Ruthenos Slauorum, sicut & Poloni sunt, propaginem augurabimur; cùm ipse Ouidius Mysas gentes ad Istrum positas, & Getas ad Danubium, Ponticam tellurem vocet, quod ex his versibus patet:

Præfuit his Græcine locis modo Flaccus, & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit,
Infecitq; fero sanguine Danubium.

De Põto l. 4. El. 9.

Et infra: *Tota, licet quæras hoc me non fingere dicet*
Officij, testis Pontica terra, mei.
Pontica me tellus, quantis hac possumus ora,
Natalem ludis, scit celebrare Dei.

Siue igitur ab Apostolo Scytharum, siue Doctore gentium,

tium, qui obedientiam gentium Euangelio commendans Ad Rom: 15. *Ab Ierusalem per circuitum vsq; ad Illyricum repleuisse Euangelium Christi,* commemorat; siue ab illis Ponti accolis, inter quos Slauos (vel quocunq; tunc nomine censerentur Sarmatæ) exstitisse, non dubium est, nostra natio fidem acceperit; hoc certum videtur, idioma tam insigne, in plurimas partitum dialectos gentium, suum quoque splendorem, à Spiritu sancto varijs linguis veritatem Euangelij per Apostolos spargente, fuisse sortitum, sparsosq; diuinæ huius lucis, in aliquibus partibus per oram Sarmatidem igniculos diu latuisse ita: vt non primùm natio nostra regnãte Mecislao lumen cæleste Euangelicæ doctrinæ suspexerit. Huc præter dicta facere videtur, quod centum annis, antequam publicum excitaret veri Numinis cultum Miesco Princeps, Slauorum Duces Rotislaus, Suantopelcus, & Kociel, missis ad Gregorium IV. & orientis Imperatorem Michaëlem nuntijs ad se populumq; sibi subiectum erudiendum, in fide Christiana viros doctos legantur poposcisse, Cyrillumq; & Methodium ab eodem Imperatore transmissos, memoriæ proditum est, qui Duces, & gentem Slauonicam dogmatis imbuerunt Christianis; sacra in vulgari lingua peragenda constituerunt, id ipsis sede Romana diuinitùs admonitâ, vt omnis spiritus laudaret Dominum indulgente, sedemq; Metropolitanam Velagradi fundarũt; cui successu temporis in Suantoplugi regno, septem alij Suffraganei Episcopi adiuncti sunt, quod factum memorat Dlugossus sub

sub Arnulpho Imperatore Romanorum, circa Annum Domini 889. Multo verò ante, Olha coniunx Ihor Ruthenorum Ducis, cùm à Dreulanis occisi mariti bello vltura iniuriam, Constantinopolim venisset, à Patriarcha fidem edocta, & superstitione gentilium relicta, baptisma suscepit, nomine Olhæ in Helenæ commutato: quæ in Rusiã reuersa, eandem fidem Suentoslao nitebatur persuadere, quamuis frustra, salutaribus necquicquam piæ matris monitis, impio filio obtemperante. Porrò tametsi facilis esset, nullo publico edicto vetante, Religionis Orthodoxæ cultoribus in has regiones accessus; (in quo Chronologi & Historici, qui de rebus Polonorum scripserunt, conueniunt; dum ex finitimis partibus liberum aditum, etiam ad Principis curiam, habuisse Christianos testantur, & neminem vnquam fidei causâ, aut trucidatum, aut alio supplicij genere mulctatum, Principis, aut eorum, qui ipsius loco regimini & ordini præsiderent, voluntate, aut mãdato, immò vel tumultuario furẽtis plebeculæ impetu, ob nouos ritus, aut inusitatum Deo supplicandi modum, in patriam introductum, meminerunt) tamen quòd vel gens inter medios bellorum enutrita strepitus, otium non haberet, ad intendendum ijs quæ de nouâ religione à nonnullis adferentur, vt ea pacato altiùs exciperet animo, vel quòd Principes plus nimio de proferendis finibus sedium, non multò ante Annum Domini 550. quæsitarum, ab ijsque hostium incursibus arcendis soliciti, nihil pensi ducerent, inducere in animum ea, quæ à Religiosis viris

de animorum immortalitate, bonorum operum præmio, & beatitate sempiterna disputarentur. Adde quòd inesset animis quædam omnibus innata tarditas, ad credendum ijs, quæ præsentem sensuum effugerent cognitionem; atq; ita populus eorum notitiâ contentus, quæ sensibus essent peruia, à scrutandis illis, quæ remotiùs ab ea distarent, captumque ingenij excederent, obstinatiùs abhorreret. Deerat deniq; qui in ordinem certum redigeret religionis Christianæ harmoniam, eamq; ad Ecclesiarum aliarum, præsertim Romanæ ritus & vsum accómodaret, sicut autẽ omnis rerum nexus facilè sublato ordine soluitur, ita & disciplinæ legumq; rationem, nisi superiorum regimini obsecundet, collabi est necesse. Has igitur ob causas contigit, vt huius lucis splendor, inter Cimmerias superstitionum tenebras, raris intermicans scintillis, angustis priuatorum ædibus, & paucorum Eremicolarum lustris contineretur, non multisq; per nongentos amplius annos lux ea cognita, sensim ad incrementa procedens, tandem summi rerum arbitri prouidentiâ, parata reuelari in tempore, in perfectum creuit diem sub auspicatissimo Mecislai Polonorum Ducis principatu. Nec verò cuiquam dictum hoc videri debet otiosè, aut sine fundamento vana coniectura æstimari, fidei radios in tenebris abditos, per tot sæcula tùm primum iubar augustius explicuisse; quandoquidem ea est attactus diuini cælestis sapientiæ omnia suauiter disponẽtis consuetudo, vt gratiæ virtutem, absq; omni vniuscuiusque naturæ vi in tempore communicet

congruo.

congruo. Et quemadmodum Elephas sua cunctatione grandem animantis molem eniti solet, quòd in rerum sublunarium theatro plurimorum exhibet oculis experiẽtia: ita gratiæ Diuinæ vis, si quando tardiùs suam exserit efficaciam opinione hominum, eò copiosiores & suauiores lentæ tractionis producit fructus: & quamuis in ijs qui in consortium Diuinæ naturæ, per munus ordinis altioris euecti sunt, D. Ambros. l. 2. in Lucam: *Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia*, ad suauem tamen cuncta ordinans æternitatis quietem, saltus præcipites in quibusdã, pro suo imperscrutabilis voluntatis beneplacito, & arcani consilij ab humana disquisitione remotissimi, decreto non amat. Ne personarum, quò tardiores eò magis admirandas, & mutationem dexteræ excelsi stupendam, vel ipsis sensibus ingerentes conuersiones, recenseam. Hispaniarum regni sufficiat exemplum, in quo post exantlatos Magni illius Apostoli Diui Iacobi labores, nouem homines tantummodò deserta idololatrica superstitione, vanisque inanium Deorum spretis numinibus, suaui iugo Christi colla sua, & voluntates submiserunt, eiusque doctrinam sunt amplexi, quam nunc tota gens adamanteo insculptam in animis cælo, tantâ constantiâ colit, tanto feruore prædicat, tantâ fortitudine tuetur, vt vita prius vnusquisq; decessurus, quàm fide excessurus sit, & quam tardè susceperunt religionem, ita obfirmato tenent conatu, vt nullum intra fines regni consistere patiantur, qui à dogmatibus Romanæ Ecclesiæ dissen-

Skarga in vita ipsius.

dissentire velle, signo, aut vllo nutu præseferat, eumque Reipub. perduellem, qui Ecclesiæ institutis non obtemperet, prudenti sanè censura iudicent. Quin & ipsa Ecclesiæ vniuersalis dignitas, non nisi post aliquot sæcula, regimine politico, & publica veneratione, in lucem meridianam temporibus Magni Constantini, post tot sanguinolentarum tempestatum nebulas effulsit. Vtinam & nostra Polonia, Hispanorum constantiam, in colendâ & retinendâ auitâ religione imitetur, neq; se ijs hac in re vinci permittat, cum quibus animi magnitudine, & gloria militari certat, tarditatem quam in honoranda veri Dei religione, per publicum edictum admisit, diuturnitate firma instaurans, vti quidem facturam non mediocris spes est (opitulante Cælitum patrocinio, benignâq; Numinis ope adiuuante, cui feruenter ea de re supplicandum est) quando impias nouorum dogmatum vesanias, constantissimè auersatur, carniq; & sanguini, ventri, & abdomini abblandientes Luteri, Caluini, atq; aliorum id genus Hæresiarcharum errores condemnat: Oëcumenicisq; Patrum decretis, & Romanæ sedis placitis, Beati Petri in ea reuerita maiestatem, generosa obedientia subscribit, & subortas calliditate circulatorum, vel ex vicinis regionibus labe perniciosa fætentibus, illatas pestes hæreseon, religiosâ alacritate, & laudabili dexteritate summa cum finitimarum nationum admiratione, in tanta sua libertate eliminat, ita quidem, vt paucæ iam domus Nobilium insigniores ab obedientia sedis Romanæ dissidêtes possint nume-

numerari; breui & illæ, Deo auxiliante, ad verum ouile redituræ. Vt verò tardiùs promulgata, publicis Regum, Principumq; sancitis Christianæ religionis instituta feliciter in maturiores fructus adoleuerunt in Polonia; ita è diuerso, quæ nationes illi ad fidem Orthodoxam solenni colendam ritu præcucurrerunt, Germania, Dania, Scotia, Anglia, Suecia, Hybernia, Bohemia, facili temeritate, ab ea desciscentes, flore felicitatis deperdito, frustra de inani fide, quæ non succrescit in spem æternæ retributionis operum (si tamen hoc nomine idolum humani cerebri figmento enatum dici potest) blandiuntur sibi, earum regionum incolæ dum Christiani appellari volunt, nihil minùs interim quàm Christi doctrinam, Ecclesiam super Petrum ædificatam audire præcipientis, auscultâtes, quòd non ad opprobrium, sed ad commiserationem, solantisq; spei omen, & prouidentiæ Numinis circa regnum Poloniæ vigilantis, prædicationem dici existimandum est. Dudum altissima Dei bonitas, quæ vnigenitũ Patris æterni, à primo statim protoplastorum lapsu promissum, post quinquies mille annos, primum orbi manifestauit, barbaros Polonorum Principes, ad illustrandum supremæ veritatis luce regnum inuitabat, & paulatim oculos cæcâ superstitione in septentrionalibus tenebris caligantes, ad suspiciendam veram religionis lucem disponebat: erudiebatq; inprimis viâ illâ, qua ab iniustitiâ ad sanctitatem, ab irâ ad gratiam transferre solet impium: proposito nimirum seueræ vltionis scelerum terrore, dum Popielum impium

pium Tyrannum, ob patratæ cædis in patruos atrocitatem, mirabili & omnibus sæculis memorando castigauit exemplo, muribus insolitæ magnitudinis in vindictam horrendi criminis, ex cadaueribus occisorum creatis, qui viui parricidæ corpus depascerent, nullisq; aut locorum interuallis intercludi, aut igniũ aquarumq; viribus arceri possent. Vnde non difficili negotio, & prouidentiam omnia intuentis Numinis, & Diuinæ iustitiæ rigorem, impietatem & tyrannidem impunè non permittentis grassari; & potentem innocentiæ propugnatricem virtutem: cui nulla vis humana posit resistere, aut contra quam nequiret se vllis callidis machinationibus, & vafris consilijs tueri, potuerunt reliqui Principes, & totus populus inuestigare; occasionemq; non facilè vel ab ignauissimo contemnendam, ad inquirendam naturam omnium remuneratoris nacti, animum, & cogitationem seriam, ad exhibendam supremo rerum Domino, tam rigido malorum vindici, reuerentiam aduertere. Placuit postmodùm eidem bonitati, mitioribus paternæ clementiæ signis, ad cognoscendam pijssimi bonorum operum remuneratoris liberalitatem, gentem Polonorum allicere; itaq; vt olim ad Abraamum, & Cornelium (qui hospitalitatis officia solicitè peregrinis impensa remunerarentur) ad Piastum virum plebeiæ conditionis, victu facili vitam tolerantem, & conquisita vitæ subsidia, in egenos & hospites largè partientem, Angelos duos, siue vt pleriq; explicant, Ioannem & Paulum, Martyres Crusuiciam mittit; qui ab eo solita

solita hilaritate excepti, & penu non deficiẽte, cibo potuq; auxerunt, & Regium diadema patrifamilias eiusq; posteritati contulerunt. Qui si aliquam diuinæ cognitionis lucem iam tunc adspexit (vt Illustrissimus Stanislaus Plocensis Episcopus, vir veritatis indagandæ solertia, & studio nauissimus, non improbat) & hanc à suis hospitibus potissimam partem remunerationis pro hospitalitate accepit; est quod Crusuiciensis Ecclesia, agendo Supremo Numini grates, inter alias sibi gratuletur, quòd suis Principibus cælitùs missa legatione, ad veri Dei cognitionem fuerit inuitata. Reseruabatur tamen vt publica Christianæ Legis promulgatio, ita templorum in Polonia exædificatio, Deo ita ordinante, Piasteo Nepoti Mecislao. Erat is filius Zemomysli, probi, hospitalis, & quietis amantis Principis, vnicus, in ætate iam ingrauescente parentum editus, qui non plena iucunditate expetiti natalis sui, tam Parentum quàm Procerum compleuit desideria, cùm quantum ijs lætitiæ ortus masculinæ prolis attulisset, tantum orbitas luminis in nato infante, ademerit. Hic cùm anno septimo ætatis subradendus, comamq; ex more patrio inter festiuas conuiuarum epulas depositurus esset, absq; vllius medicæ artis adminiculo, humanæq; opis suffragio, visum diuinitùs recepit, optatissimamq; animantibus lucem, cum summa parentum voluptate adspexit. Consulti Arioli & diuini à Zemomyslo, quidnam desperata iam, à retroactis annis lux pueri portenderet, bono animo parentes esse iubent, auspicatum hoc boni præsagij

 omen

omen respondent, Poloniam vniuersam illustrandam sub eius principatu spondent. Lætus tanto omine Princeps, suspiria & gemitus ob cæcitatem filij ante vsurpatos, crebris conuiuantium apprecationibus abolet: frequenti cogitatione reuoluens splendorem, quem virtute bellica proles sua in gentem Polonorum esset effusura, nomenq; & decus sibi subiectæ nationis, inter finitimas prouincias, noua & inusitata famâ illustratura. Atq; vt omnem futuræ celebritatis etiam ipso vocabulo contineretur, puerum Mecislaum, quasi gladio quæsiturum gloriam nuncupat, quem cæcum adhuc cùm tonderetur, ex turbatione Miesconem appellauerat. Non adspexit filialis portenti, felicem, infelix pater lucem, cæcitate barbaræ superstitionis inuolutus; in qua decessit Gneznæ, anno post natum Saluatorem, Nongentesimo Sexagesimo quarto, cui solenni ritu, vt mos ferebat, ignaræ Dei nationis, cùm iusta soluisset Mecislaus, in principatus regimen concordi Procerum voluntate suffectus est. Hunc iustè quidem, sed tamen infra spem omniũ gubernabat, cùm maiora Poloni de illo concepissent ab omine lucis miraculo acceptæ, desideria septem ex gentili consuetudine duxit vxores, quibus pro libidine indulgebat liberiùs, otioq; & voluptatibus deditus, ad nihil minùs quàm ad propagandam gladio gentis Polonæ gloriam, quod omnes iam Proceres spe deuorauerant, videbatur idoneus: ita vt vel ipse tædium sui Principatus, & fastidium in subditis non obscurè persentisceret. Plures iam tunc Polonorum peregrè reuertentes, à Bohe-

à Bohemis & Morauis Christianam religionem domum referebant: erant & externi partim in ministerio & comitatu Principis, partim mercaturam in Polonia exercentes, partim etiam in recessibus syluarum & solitudinum, quo liberiùs cultui Diuino vacarent, degentes Christiani non pauci. Eorum suasionibus & admonitionibus non inuitas aures præbuit Princeps, maximè dum promissam per illos Regni felicitatem, claritatemq; posteritatis, eò auidiùs expetit, quò minus se charum Proceribus cognoscit. Refert ad Senatum eá consilia, & num è bono Reipublicæ fore viderentur, exquirit: Proceres visione nocturna, vt refert Dlugossus, admoniti, & cælesti oraculo de futura felicitate edocti, non respuenda salutaria monita decreuerunt, itumq; vnanimi voluntate in eam sententiam, vt repudiatis prioribus gentili ritu ductis vxoribus, Dąbrowkam virginem filiam Boleslai Primi Bohemorum Ducis, Christianam matrimonio sibi iungendam, missis oratoribus postularet, qui posteaquam placita Principis & Procerum, ad Ducem Bohemiæ pertulissent, omnia quæ ad connubium pertinerent, ex libito animi cessura retulerunt, si modò Mecislaus Christianis institutis imbutus, sacro baptismatis fonte idololatriam cæteraq; vitia expiaret. Accipit non illibens domesticis prouisam consilijs conditionem Princeps, Christianamq; virginem & ipse iam Christianus ritu Orthodoxo sibi desponsat vxorem, cuius adhortatione & suasione, cùm per fines totius Reip. cultum Diuinum vellet propagatum, atq; exercitium eius

diuturna stabilitate non posse consistere absq; summi in terra post Christum capitis Romani Pontificis arbitrio & authoritate, intelligeret; ad orbis magistram Vrbem destinat legatos, qui Ioanni Decimo tertio, is tunc Leoni Octauo successerat, Christianum se more aliorum Principum Sedi Apostolicæ obtemperare velle nunciarent, & viros aliquot idoneos, ad spargendam cælestis doctrinæ sementem, in nouali Sarmatico, suo nomine peterent mittendos: ipse interea Basilicas nouem, diuersis in locis ædificat, supellectili pretiosa omnis generis ornat, censibus & possessionibus locupletat, atq; decimas illis omnis grani frugum de suis iuxta ac nobilitatis plebisque agris perpetuò assignat, ita vt ab ipsis aratoribus post messem ad constitutum locum conuehantur. Missus Româ Legatus sedis Apostolicæ Ægidius Cardinalis Episcopus Tusculanus, extructas & dotatas à Mecislao Basilicas certis limitibus Diœceseon circumscribit, ac duabus quidem Gnesnensi & Cracouiensi, Archiepiscopos præficit, reliquas Posnaniensem, Smogorzeuiensem, (quæ postea Bycinensis ac demum Vratislauiensis dicta est) Crusuiciensem, (quæ Vladislauiam successu temporis translata est) Plocensem, Culmensem, Lubusensem, & Camenensem, singulis Episcopis attribuit. Venerunt in Poloniam simul cum Legato à Sede Romana in Episcopos designati viri sanctitate morum, & doctrina illustres, Villibaldus, Prochorius, Iordanus, Gotfridus, Lucidus, Angelotus, Octauianus, Iulianus, Iacinthus, inter quos ritè consecratos,

tos ex ordine Ecclesiarum & nominum recensito, distinctis Diœcesibus definitum regimen partitus, Crusuiciensi Lucidum præsidere iubet. Ita lux diuinitùs Polonis data, duce hospitalitate Ciuis Crusuiciensis, postea verò Monarchæ Polonorũ insinuata, nõ parua in Ecclesia Vladislauiensi cæpit sumere incrementa, vigilantia Pastoris Lucidi bono omine nominis, totam suam Diœcesim feliciter illustrantis. Antequam verò solicitudinem primi illius Ecclesiæ Antistitis enarrare, ipsiusq; Successorum labores pertexere aggrediar, nonnulla primum de ipsa Diœcesi putaui iure merito præmittenda. Ea enim non mediocris laus futura est Episcoporum Vladislauiẽsium, si tantæ amplitudini & latitudini finium sui regiminis, debita diligentia inuigilauerint, nihilq; prætermiserint eorum, quæ ab eis, Angelicis humeris formidandum onere munus, & pretiosus Christi sanguis pro animabus ipsorum curæ concreditis effusus, requirit & exposcit.

CAPVT II.

In quo Diœceseos Vladislauien. amplitudo declaratur.

VLadislauiensis Diœcesis, Crusuiciensis olim sortita fuerat nomen à Basilica Ciuitatis, ad quam annis propè ducentis (à Lucidi enim ingressu ad mortem Onoldi 195. prodeunt) Pontifices, cum sacro Prælatorum & Canonicorum Senatu residere duxerunt sibi religioni.

gioni. Nunc in rescriptis & priuilegijs Summorum Romanæ Ecclesiæ Antistitum, ac Principum Poloniæ Vladislauiensis appellationem retinet, à Ciuitate in quam Ecclesia Cathedralis cum omni suo splendore transijt, propter soli Crusuiciēsis solitudinem,& quòd Ciuitas illa, olim Regum Curia nobilis, hostilibus deuastata flammis, & ab ipsis penè fundamentis euersa, ad retinendam cum dignitate Pōtificis authoritatem minus visa fuerit idonea: A primæua fundatione ab ÆgidioCardinaliEpiscopo Tusculano latissima limitum institutione protensa est, vt pote, cuius non solùm, per oram Cuiauiensem, quæ iuxta suam amplitudinem,duos Brestensem & Iuniuladislauiensem Palatinatus complectitur,sed etiam per Pomeraniam, tractus patet, vt ex approbatione terminorum à prædicto Cardinali huic Diœcesi aßignatorum perspicuum est, facta ab Eugenio Papa Quarto, Anno à Natiuitate Domini Millesimo Centesimo Quadragesimo octauo. Quâ definitione limitum Cuiauiensis Diœcesis fretus, Iacobus Schadecus Decretorū Doctor in cōcordia cum Cruciferis inita sub Casimiro Tertio, inter quindecim propositiones quibus Pomeraniam semper ad Regnum Poloniæ pertinuisse,illique ab ordine Teutonico restituendam de iure strenuè propugnauit,constantißimè asseuerat, apud Dlugossum Pomeraniam,à prima Episcopatuum per Meciślaū institutione semper Vladislauiēsi Pontifici paruisse. Porrò vt per bina idiomatum genera, eorumq; variarum dialectorum discrimina est diffusa, Polonorum, Prutenorum, Cassu-

Cassubiorum, Pomeranorum, ipsius latitudo, ita solicitudinis pastoralis maximum exhibet Episcopo negotium, in tantâ penuriâ quanta ibi cernitur, Sacerdotum præsertim Alemanicam callentium linguam,cuiusPomeraniæ incolis vsus est frequentißimus, ac Sacerdotibus inibi degentibus maximè necessarius, inter populum hæretica labe infectum, cuius numerus nunc frequentior Pontificio labori accrescit. Posteaquam enim fatis concesserunt Georgius & Barneuinus fratres vltimi in linea virili domus Bogustai Stetinensis Pomeraniæ Ducis, hæredes; Anno Virginei partus, Millesimo Sexcentesimo Trigesimo octauo, redierunt ad directum dominium Sac: Reg: Maiestatis, CapitaneatusLeoburgensis & Bitouiensis,in quibus Ecclesiæ hæresi contaminatæ, duobus distinctæ Decanatibus,ad iurisdictionem Episcopi Vladislauiensis postliminio reuocatæ sunt, cura & vigilantia Illustrißimi & Reuerendißimi Domini, MATTHIÆ ŁVBIENSKI, negotio manus admouente Admod: Reuerendo Domino Matthæo Iudycki, Sacræ Th. & I. V. D. Proth. Apost. Canonico Vladislauiensi, Officiali Gedanensi; quæ vt insignem fundatorum pietatem, latere cocto exædificatæ posteritati loquuntur, ita non mediocrem solicitudinem Antistitis implorant,vt mittat ad vineam operarios,quam singularis ferus depastus est, & vulpes demolitæ sunt, excolendam;qui linguæ peritia,doctrinæ sinceritate, & conuersationis exemplo, plebem hæreticis seductam dogmatibus, in viam veritatis reducere satagant, & nutantes in fide-

fide neophytos confirment, atq; pascua sana gregi dominico famescenti, per Sacramentorum administrationem, & verbi Dei prædicationem subministrent. Neq; desideratur hac in re pro muneris officio, cura, & prouidentia vigilantissimi Præsulis, si æquè non deessent personæ in partem istius solicitudinis assumendæ. Vt autem manifestiùs appareat, statim à primordijs fundati Episcopatus Vladislauiensis, ad eum Pomeraniam Metropolimq; ipsius Gedanum pertinuisse visum est, approbationem limitum huius Diœceseos per Ægidium Tusculanum constitutam inserere. Cuius tenor is est:

falsitatis suspe- ctum hoc diplo- ma euicit Hartk. Knoch hist. eccl. Prus. l. 1. c. 8. vid. infr. p. 118.

EVGENIVS EPISCOPVS *Seruus Seruorum Dei. Venerabili Fratri Vernero Vladisl: Episcopo & Successoribus Canonicè instituẽdis. Quoties illud à Nobis petitur, quod rationi & honestati conuenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruũ impertiri suffragium. Quocirca Venerabilis Frater, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, & Vladislauiensem Ecclesiam, cui Deo authore præesse dignosceris, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsen. scripti Priuilegio communimus, Statuentes, vt Terminos tui Episcopatus, quemadmodum à bonæ memoriæ Ægidio Tusculano Episcopo, tunc Apostolicæ sedis Legato, & à Boleslao Nobili eiusdem Terræ Duce statuti sunt absq; diminutione aliqua Tu & tui Successores in perpetuum possideatis. Quascunq; præterea possessiones, quæcunq; bona ad Ecclesiam in præsentiarum iustè & Canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi tuisq; Successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc specialiter duximus exprimenda. Castrum videlicet Wolborz, cum omnibus suis appenditiis, Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Zawichost, cum Castro Lagow, & Decima eius aliisq; suis appẽditiis, nonum nummum de omnibus, quæ soluuntur Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Sendomierz secundùm Polonicam iustitiam. Præposituram Sancti Michaëlis in Cracouia, cum omnibus ad eam pertinentibus. Castrum Gdansk in Pomerania cum decima, tam annonæ quàm omnium eorum quæ de nauibus soluuntur, Decimam partem de moneta & de iudiciis totius Episcopatus. Nulli ergo hominum liceat præfatam Vladislauiensem Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fatigare, sed omnia conseruentur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura, salua sedis Apostolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica Secularisuè persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertiouè commonita si non præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reamq; se Diuino Iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & Sacratissimo corpore & sanguine Domini nostri IESV CHRISTI aliena fiat, atq; in extremo examine districtè vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, sit pax Domini nostri IESV CHRISTI, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.*

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Linarus Tusculanus Episcopus.
Ego Oddo Diaconus Cardinalis S. Georgij.
Ego Octauianus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano.
Ego Gregorius Diaconus Card. S. Angeli.
Ego Guido Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Porticu.
Ego Hiacynthus Diaconus Card. S. Mariæ in Cosmedin.
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli S. Praxedis.
Ego Aribertus Presbyter Cardinalis tituli S. Anastasiæ.
Ego Iulius Presbyter Cardinalis tituli S. Marcelli.
Ego Bernardus Presbyter Cardinalis tituli S. Clementis.
Ego Iordanus Presbyter Cardinalis tituli S. Susannæ.

Datum Romæ, per manum Guidonis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Car-

ni Cardinalis & Cancellarij Nona Aprilis, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ, Anno M. C. XLVIII. Pontificatus verò Eugenij Tertij Papæ Anno Quarto.

Egregiè hoc Priuilegio Cathedralis Ecclesiæ Vladislauiensis firmatur grauissima Illustrissimi Stanislai Lubiēski Plocen. sententia, contra Cardinalem Cæsarem Baronium ostendentis, non fuisse distinctam Legationem Ioannis XIII. summi Pontificis, qua Aegidium Cardinalem Episcopum Tusculanum misit in Poloniam, ab ea, qua ad Vandalios, quorum Princeps Miesco esset, doctissimos viros Italos, quorum nomina superiùs ex ordine primarum in Polonia Basilicarum, quibus per Aegidium præfecti sunt, referuntur; Vnde nexu necessario constantissimè concludit eosdem esse Vandalos cum Polonis.

CAPVT III.

In quo situs Basilicæ Cathedralis, magnificentia, & Ordo in ea Diuinorum Officiorum manifestatur.

HAbet Diœcesis hæc Cathedralem Ecclesiam, sumptu & impēsis Matthiæ de Golancza Vladislauien. Episcopi, latere cocto magnificè exædificatam, duplici interstitio, minoris (vt vocatur) chori, & majoris distinctam concinnè, quorum minoris conus, cruce inaurato per Gembicium gente Nalencium, Episcopum Vladislauiensem comparata irradiat; majoris fastigium turriculâ in longum apicem protensâ, eleganter eminet; muri soliditas

liditas ea est, quam recens ætas demiratur, quæ firmis & crassis columnis substructis, compagem triplicis interualli, & concamerationis partium Ecclesiæ, appositè ad longæuam perennitatem sustentat. Circa hanc turres à latere Australi & Aquilonari in sublime surgunt; quarũ proceritatem altius eduxit heroica liberalitas Illustrissimi & Reuerendissimi D. Matthiæ Lubienski, laminisque plumbeis stanno circumlitis contectas, pulchra æqualitate in culmina & conos scita & eleganti artificis opera elaboratis pinnis, sphæris & crucibus æneis grauissimi pōderis, auro obductis exornauit & muniuit. Locus Cathedralis delubri est Ciuitas Vladislauiēsis, quæ est ad ripam Istulæ sita, ad Aquilonē mōtes Dobrinēsis Terræ, syluis horridos prospiciens Portorio nota, muratis ciuiũ ædibus non infrequens, & opibus incolarum non ignobilis, nullis tamen munitionibus arte vel natura defensa, facilè incursibus hostium peruia. A Vladislao condita, mutuatum ab authore nomen retinet, quæ ob discrimen, à Iuniuladislauia, (quasi juniorem dicas Vladislauiam) antiqua Vladislauia vt ex Priuilegijs & Libertatibus Principum constat, solet vocitari. Inter alia illud Ciuitati huic laudi est, quòd ad eam sancta sedes Apostolica literas dirigere habeat vsitatum, quoties Diœcesi creatum Pontificem mittit, vidi ex iis plerasq; in charta pergamena conscriptas: & plumbo SS. Apostolorũ Principũ iconibus signato munitas. Fuit primùm Cathedrale templum è regione arcis in ipsa ripa Istulæ conditum, postquam Crusuiciâ Vladislauiam

uiam Cathedræ authoritas est translata, angustius, quàm & incolarum frequentia & Cathedralis dignitatis maiestas poscebat, ruinis à præterlabente Istula ripamq; furioso impetu subruente expositum; quod vbi sumptuosa cura Matthiæ Golanczewski substitit sublimior, & augustior sacræ ædis moles, affuturo breui casu obuios territans, demoliri jussit Vladislaus Oporowski Episcopus Vladislauiensis; quo in loco nunc sancti Stanislai Martyris Episcopi Cracouiensis honori dicata ædicula,& Cænobiolum Fratrum Minorum de strictiori obseruantia,quos accersiuit piæ memoriæ Andreas Lipski Episcopus, vtrumq; de pinneis tabulis exædificatum visitur, breui inibi duraturum. Iam enim Illustrissimus & Reuerendissimus Dominus Matthias Lubienski, pro laboribus & senio confectis Presbyteris, iisq; qui diurnis ac nocturnis horis Psalmos decantabunt, templum claustriq; cubicula destinauit, postquam inde visum fuerit Religiosis commigrare in capacius asceterion, quod illis Nobilis vir D. Albertus Romatowski de armis Drogomir trino pede armato in campo rubeo insignibus, muro ædificare, vltra Nosocomium juxta viam quæ Brestiam ducit, liberali sumptu est adorsus. jamq; templi structuram eleganti opere, tholo, bracteis ferri albi obducto superaddito ad fastigiū, à fundamentis feliciter deduxit;& in lato spatio in latum circūsepto tabulis, imbricibus superimpositis,claustralium officinarum iecit fundamenta Dominus, cujus amplificando cultui, opes suas generoso animo deuouit, cæptum opus

opus promoueat, & authori domum non manu factam, in cælis beata retributione constituat. Ad Cathedralem Ecclesiam redeo. Decoratur ea Prælatis octo, Præposito, Decano, Archidiacono, Scholastico, Cantore, Custode, Archidiacono Pomeraniæ, Cancellario. Canonicis Octodecim, qui à dextris & sinistris latus Sponsæ stipantes, ijs quæ ad ipsius regimen, jurisdictionem, & ornamentum spectant, intendunt, & Pontifici Sacris operanti reuerenter assistunt. Missas per vices Septimanarum cantant,choro diebus solennioribus, dum horas Canonicas Vicarij modulantur,intersunt, ac in difficilioribus Ecclesiæ negotiis præstò sunt Antistiti à consilijs. Vt autem alia principalia in Regno Poloniæ Ecclesiarum Cathedralium Prælatorum & Canonicorum collegia suis gaudent elogijs, à splendore & opulentia deriuatis, ita Vladislauiense Capitulum doctissimum solet appellari; cujus tituli honorem, egregiè, hactenus, insigni virorum doctrina illustrium fæcunditate eadem antiquitùs partum conseruat. Pænitentarij quatuor sunt: ex his duo in Theologia & jure Canonico probè versati, quorum prior Canonicatum Crusuiciensem & Præbendam cum onere eo munere fungendi, Ordinariumq; Theologum in concionibus ad populum habendis iuuandi, iuxta præscriptum & ordinationem Erectionis sui beneficij possidet; alter censum quotannis per trimestria spatia distributum à Capitulo Vladislauiensi, & à Collegio Mansionariorum percipit, Missarum celebrationem aliquot in septimana qualibet, an-

bet annexam habens: duo reliqui de Vicariorum collegio, competenti doctrina casuum conscientiæ instructi Altaria tenent, sufficienter ad fungendum tali officio dotata, & prouisa.

Vicarios originaria fundatio viginti Ecclesię adscripsit, qui nocturnum pariter atq; diurnum officium voce sonora, & Missas de Sanctissima Trinitate, pro pace obtinenda, vel infra Octauas, festo propriam, ante horam sextam, & ea finita Conuentualem canunt: reditus decimarum, & portorij, partiuntur inter præsentes ex æquo, secundùm Leges iustitiæ commutatiuæ, inter eos tamen qui absunt, aliquando pro rata parte officij omissi, Distributiua proportionem Geometricam considerans litem solet dirimere, & modum frustra anhelanti cupiditati, ad gaudendum sua portione statuere.

Mansionariorum Collegium fundatoris intentionem vno minus adæquat. Sex ij sunt, qui quotidie officium Paruum in Capella Tarnouiana, ac votiuam secundùm tempus de Beata MARIA Virgine Missam: & singulis ferijs quintis, de sanctissimo Sacramento, cantare sunt adstricti. Missam item quotidie, dum Laudes à Vicarijs in Choro cantantur, legere per vices, fundatione Tobiæ Ianikowski Vladislauiensis Canonici, sunt obligati, quibus ne obrepant in suo munere rite obeundo negligentiæ, senior attendit, & iuxta modum delicti, partem stipendij negligentibus subtrahit, quam diligentibus tribuit.

Altaria

Altaria quatuordecim sunt, quæ certas habent ex fundatione dotes, eas tamen mediocres, ita vt distincti eorum ministri, honestè sustentari nequeant, proinde ea solent potissimum proportione ad merita in Ecclesia Cathedrali ducta, in subsidium Pænitentiariorum, Sacrystæ, & Notarij, Vicariorum & Præfecti Seminarij, quando Presbyter est, conferri à patronis, qui sunt Prælati, Capitulũ, & Vicariorum Collegium. Vnum inter hæc opima dote in Capella S. Martini DD. Naropinskich, pro linea sanguinis, à Reuerendo. D. Luca Bratkowski I.V.D. Vladislauiensi Canonico fundatione prouisum est.

Quo autem pulchrior & decora magis, atq; vt castrorum acies ordinata, succedaneis Vigilijs Gloriosissimæ Virginis Deiparæ honori, & patrocinio consecrata Basilica, maximè insignium Metropolitanæ Gnesnensi & Cracouiensi æmulata institutum, tenebrosis aëriarum potestatum turbinibus, formidine lucis perpetuæ diuinas laudes accendentis, terribilior appareat, prouida Illustrissimi Domini Matthiæ Lubienski feliciter Cathedræ suæ nunc Præsidentis, sanxit liberalitas, vt essent nocturni diurniq; excubitores, Presbyteri & Clerici, qui cessante in choro officio ante Sanctissimi Sacramenti tabernaculũ, noctu diuq; continuè sonora voce Psalmos concinerent, indeq; retinerent Psalteristarum appellationem; ad hoc munus destinati sunt ministri octo, inter quos Sacerdotes quatuor sunt, qui tributo inter se censu, viginti quinq; millibus empto, iusta proportione, sufficienti stipendio prouidentur.

Extat

Extat & Gymnasium muris in sublime eductum, quod illius æui munificentiam, ferè prodigam commendat authoris, cujus nomen sempiterna dignissimum memoria, inuida mortalium æternitati vetustas, in profundas obliuionis deiecit latebras. Hoc propylæo in quadro prominente decorum, multa receptacula literarum cultoribus exhibet, in distinctis cubiculis: ad cujus latus Occasum versus, Voluciano sumptu ædes muratæ, sunt annexæ, vt diuersa secernerentur habitatione Clerici, qui in Seminario juxta SS. dispositionem Trident: Concil: in ministerium Ecclesiæ Vladislauiensis virtutibus & literis erudirentur; Illis ego in Theologia Morali quæ ad directionem & praxim pænitentiarij fori facit, in Dialectica & Computo instituendis, annos in eodem Contubernio, propè quatuor impendi, Illustrissimi Domini Matthiæ Lubienski humanissima inuitatione vocatus, in cuius prouinciæ administrationem, moribus, pietate, & doctrina insignis R. D. Bartholomæus Burchat Artium Magister & Philosophiæ Doctor, Canonicus Crusuiciensis, Successor non obluctante Minerua generosè submisit lacertos, non mediocre solatium Diœcesi Vladislauiensi præclarę institutionis allaturus.

Sunt præter Cathedralem Basilicam, in eadem Ciuitate templa quinque Parochiale muratum, cui turris imminet non alto tamen educta fastigio: regimen illius & animarum curam sustinet Vicarius perpetuus, à Collegio Vicariorum præscripta fructum sorte prouisus, idemq; Vicaria

vicaria opera triũ sacerdotum, inibi cum Scholasticis adolescentibus præter Missarũ quotidianas, tam Votiuarum, quàm Conuentualium celebrationes, officium de Passione Domini singulis diebus decantantiũ, adiuuatur; Ecclesiæ sancti Vitalis Martyris è regione ludi literarij, latere cocto per Matthiam Golanczeuium, Episcopum Vladislauiensem erectæ, præest Præpositus, qui simul curam in Spiritualibus habet pauperum in Nosocomio, non longè ab hac Ecclesia degentium; quorum prouisio in temporalibus Vladislauiensi Capitulo incumbit, duobus è Ciuitate Oeconomis, quorum illud operâ subsidiariâ vtitur, adlectis. Ad ædem Sanctorum Omnium, Cœnobium strictioris Obseruantiæ Fratrum Minorum, sumptu Generosi D. Alberti Romatowski ædificatur, de quo superiùs facta est mentio. Aedes D. Adalberto dicata, ab eodem ex lignis dolatis exstructa, & sufficienti dotata fundo, & Presbyterũ bis in septimana, iuxta voluntatẽ Patroni & Loci-Ordinarij præscriptum, celebrantem. Ad S. Stanislai templum prædicti F. Minores hactenus morantur. Collegiata Ecclesia in hac Diœcesi vnica est Crusuiciensis, quæ à prima sui fundatione, Cathedralis nomen & auctoritatem, annos propè ducentos retinuit, summa Antistitum & sacri Senatus gloriâ, quorum vtroq; eam loci desolatio exauthorauit. Manet per annos sexcentos ampliùs, illustre Mecislai primi in Polonia Ecclesiarum conditoris Religionis & pietatis monumentum basilica, quæ nonnullis ex lignea structura vt Plocensi, & Smogorzeuiensi,

ensi, feruente Principum pietate: alijs ex angusta & humili in altiorem & elegantiorem formã traductis & conuersis: sola gratissima Mecislauianæ munificentiæ, atq; religiosæ antiquitatis testis supereminet inconcussa, inter tot Cuiauiensis oræ clades, & tot tantaque bellorum, iuxta ac flammarum incendia, stupenda Diuinæ prouidentiæ ordinatione illæsa. Ab ipso fundationis exordio, Principibus Apostolorum, BB. Petro & Paulo dedicata est. Cui, ne quid debiti decoris ob religiosam antiquitatis obseruantiam decedat, summâ diligentiâ & solicitudine Prælati & Canonici cauent, qui tam ad sarta tecta conseruanda, quàm ad congruam ministrorum Ecclesiæ sustentationem, & competentes Diuinorum Officiorum progressus, de æratio mensæ Collegij condignam portionem seponunt, prout necessitas poposcerit, quod tanto feruore pręstare solent, vt omnes eam in rem reditus consecratum ire non hallucinentur, si cętera non suppetant subsidia. Sunt in ea Prælati septem: Præpositus, Decanus, Archidiaconus, Scholasticus, Cantor, Custos, Cancellarius; Canonici numero quindecim. Multi ex ijs qui magis opimâ dote gaudent, vix primo aditu viderunt Ecclesiam, consultiùs prospecturi conscientijs, si reditibus & bonis cederent alijs, de quibus aliquod ornamentum, ministerium, consilium, & defensionem Ecclesia illa posset sibi polliceri, piâq; fundatorum intentione, & iuris naturalis pro accepto beneficio & stipendio obligatione non frustrari. Et quoniam in omni acceptione beneficij,

beneficij, inter Ecclesiam ac beneficiatum intercedit contractus aliquid præstandi, cùm nemo suas opes perditas velit frustra, seriò ipsi apud se expendant, ne in seuerissimo, tremendus & inexorabilis Iudex, scrutinio, quid fecerint in Ecclesiæ commodum, cuius ope ad ampliora & pinguiora ambiendum sacerdotia inhiabant, ab illis exigat, & ad nouissimum quadrantem inquirat, quos in vsus fructus beneficij contulerint, in quo examine frustra dispensationes quæ ius commune vulnerant, cauteriâ in conscientijs relictâ, opposuerint; mensuram enim valoris gratiæ per sedem Apostolicam concessæ, & fauoris, nõ nuda cuiusuis causæ narratio, aut rationis prætextus, quomodolibet ad illius Ecclesiæ vtilitatem, necessitatem, pietatem, charitatem, & personæ insignia merita relatus, sed propriæ conscientiæ dictamen debet trutinare: siquidem in omni tali Priuilegio, si preces veritate nitantur, (non præsumptione aut prætensione) clausula hæc solet vel apponi explicitè, vel implicitè subaudiri; ita vt iudicium alienum, quod in tantum valet, in quantum in veritate conscientiæ subsistit, ad quam se refert talis gratia, contra lucem, & ductum propriæ syndereseos velle sequi, non aliud sit quàm conquisitis pedicis, conscientiam illaqueare, eiusq; morsum fallaci adulatione ad tempus velle consopire, æterno damno olim in morte immortali reuicturum.

CAPVT IV.

In quo numerus Eccleſiarum, tam Parochialium, quàm Regularium recenſetur.

VNiuerſam Diœceſim tres ampliſsimi partiuntur Archidiaconatus: Vladiſlauienſis, Cruſuicienſis, & Pomeraniæ, quorum primus Decanatibus conſtat: Breſtenſi, Koualienſi, Radzieieuienſi, Lubotinenſi, Nieſzeuienſi, Sluzeuienſi, Bobrownicenſi.

Cruſuicienſis Decanatus complectitur quatuor, Cruſuicienſem, Gniewkouienſem, Iuniuladiſlauienſem, Bidgoſtienſem.

Pomeraniæ Archidiaconatui Decanatus ſubiecti ſunt, Gedanenſis, Pucenſis, Koſcierzynenſis, Starogardienſis, Suecenſis, Derſauienſis, Nouenſis, Meuenſis, Leoburgenſis, Bitouienſis, Minoris Inſulæ.

Quibus quæ Parochiales Eccleſiæ contineantur, viſum eſt recenſere ex Ordine.

Archidiaconatu Vladislauienſi continentur ſubſcripti Decanatus, & in ijs hæ ſunt Eccleſiæ Parochiales.

Decanatus Breſtenſis.

Brzeſcie, Zgłowiátká, Lubomin, Kośćiełna wies, Eccleſia S. Ioannis Vladiſl. *Kruſzyno, Dabie, Boniewo* profanata, *Roſzki, Lubrániec, Kłobia* Regalis, *Oſieczyny, Wieniec.*

Decanatus Kowalienſis.

Kowale, Chocen, Kłotno, Lubien, Przedecz, Wiſtká, Grabkowo, Białotarczek, Pierowa wola, Błędna, Smiełowice, Kłobia Nobilium, *Lanięta, Chodecz.*

Decanatus Radzicieuienſis.

Radźieiow, Krzywoſadza, Witow, Kaczowo, Rzeczycá, Broniewo, Byczyná,

Bytoń, Chelmce, Poláiewo, Broniſtaw, Błonie, Piotrkowo, Piaski, Oſtrow circa *Gopło.*

Decanatus Lubotinenſis.

Lubotyn, Orle, Izbicá, Sádno, Chálino, Brdow, Makoſzyn, Swierczyno, Modzyrowo.

Decanatus Nieſzeuienſis.

Nieſzewá, Ráciaz, Przypuſt, Zbráchlin, Oſtrowite, Sławſko, Lubánie.

Decanatus Słuzeuienſis.

Słuzewo, Strazewo, Bardkow, Oſtrowaz, Grábie, Zákrzewo, Lowiczek, Chlewiſká, Swiniarzewa, Koneczko.

Decanatus Bobrownicenſis.

Bobrowniki, Spital, Ciechocin, Dobrzeiewice, Chelmicá, Zaduſzniki, Nowogrod, Złotoria.

Archidiaconatus Cruſuicienſis hos Decanatus habet, & in ijs hæ ſunt Eccleſiæ.

In Decanatu Cruſuicienſi.

Kruſzwica, Koſcieski, Skulsko, Rzodkwino, Stodoły, Sławsko, Warzymowo, Oſtrow, Ludźicko, Połanowice, Broniſzewo, Gembice, Strzelno.

In Decanatu Gniewkouienſi.

Gniewkowo, Szawłowice, Piránie profanata. *Brodnia, Podgorze, Płonkowo, Parkánie, Kobielice, Murzyno, Oſtrowo, Gurá, Sędźino, Branno* profanata.

In Decanatu Iuniuladislauienſi.

Inowlodzław, Iákſzyce, Dzwierzno, Pęchowo, Kośćielec, Liſzkowo, Dabrowká, Liſowo, Oſtrow S. Annæ, *Tuczno, Labiſzyn, Orłowo, Barcino.*

In Decanatu Bidgoſtienſi.

Bidgoſcz, Wielno, Wodźinek, Ośiełko, Strzelowo, Byſzowa, Dobre, Zołendowo, Dabrowká, Coronowo, Włoki, Fordan, Solec.

Archidiaconatus Pomeraniæ hos Decanatus habet, in eis hæ ſunt Eccleſiæ:

In Decanatu Gedanenſi.

S. Adalberti. *Przekowo, Pragowo, Kwáſcino, Rozemberg, Czepelsko, Kłodáwá, Szynwald, Zukowo, Kielno, Pruſzcz, Zuławka, Kaczkowo, Oliwá, Máterná, Legniewo.*

In Decanatu Pucensi.

Puczk, Liniewo Capella, *Lepcz, Rhedá, Krokowo, Swárzewo, Starzyno, Strzelno, Ramel* siue *Rumia, Gorá, Mechowo, Zarnowiec, Okßewá.* & *Rádłowo, Bulßewo, Chyloná* Hæreticæ.

In Decanatu Mirachouiensi siue *Koscierzynensi.*

Kártuzy, Stężyczá, Párkowo, Łuzyna, Chmielno, Czersko, Kielpino, Kościerzyn, Miráchowo, Lag, Sierakowice, Iádámowo, Gorzęczyno, Lipus, Swiánowo, Solecino nouiter extructa, *Strepcz.*

In Decanatu Starogardiensi,

Stárogárd, Lubißewo, Prußy, Wiále, Peplin, Garczyno Bobowo, Zblewo, Skárßewy, Kleßczewo, Iábłowo, Grábowo, Lesno, Kokaßkowy, Sczodrowo, Dabrowká.

In Decanatu Succensi.

Swiecie, Iezewo, Topolno, Drzyczym, Zbiſław, Niewiescino, Groczno, Lubiewo, Michále, Osiek, Sicroczko, Swięte, Swiękotowo, Poledno, Sliwice, Przyśiek.

In Decanatu Derschouiensi siue Tczeuensi.

Derschowia, Sobkowy, Nierośino, Wysino, Pinczyno, Dalwin, Polulkowo, Zblewo, Zbaßyno, Kißewo, Deblin, Gorzedźiey, Miłobadz, Gemblice, Grodźißewo, Trabki wielkie.

In Decanatu Nouensi.

Nowe, Lálkowy, Pieniazkowo, Komorsko, Płochocin, Iánia, Opalenie, PiásECzno, Dzwierzno, Kłonowká, Krolowylas, Ośiek, Lubien, Czarnylas, Pienczewo, Skorcz, Bzowo.

In Decanatu Meuensi.

Mewá, Bárłoczno, Garcz, Tymáro, Walkrowo, Lignowo, Rykowo, Dźierzaźno, Nowacerkiew.

In Decanatu Leoburgensi.

Lemburg, Ianowiec, Belgard, Lubaꝑ, Neodorfium, Sarbsk, Charbiowo, Laben, alias *Lubień, Dźięćielec, Garczęgorz, Lebá, Zawołoniec, Bukowino, Brzezno, Gniewino, Ośieki, Swartowo, Rozłaźyno.*

In Decanatu Minoris Insulæ.

Steblewo, Trutnowy, Kiermark, Leczkowy, Rychemborg, Koczwal, Iłłámia, Iemiclá, Wielkie cedry, Osice, Goczlaw, Ostrowik seu *Suchydab.*

In Decanatu Bytouiensi.

Bytouium, Damerkaw, Kadkaw, Pomesko wielkie, Studnicá, Ad S. Gregorium Præpositura. *Bornttuchum,* alias *Borzetuchowie, Großuchum* alias *Wielgotuchowie, Damesdorff* siue *Niczabißewo, Iaßon. Berensdorff alias Vgoßcz.*

Circumstant Diœcesim Vladislauien. ad propugnaculum contra Spiritualia nequitiæ & varietatis decorem, diuersi Religiosæ Militiæ Ordines, in Ciuitatibus & oppidis fundati, & constituti, Carthusiani instituti; qui vnũ habent à Gedano quatuor millibus passuum dissitũ Monasterium, in pago, qui nunc paradysus B. M. V. dicitur; in quo aluntur ad minus viginti religiosi; locus est tam ædificijs ad contemplandum dextrâ commoditate ordinatus, quàm fundatione pagorum, vt posit sustentare personas ad 50. locuples. Præmonstratensis familiæ Fæminarum sunt claustra duo: Strzelnense, & Zukouiense, Præpositis eiusdem Ordinis parentia, & aliquot sacerdotes eiusdem habitus, in ministerium spirituale fouentia, Ord. S. Benedicti vnum Zarnouecense reform. Culmensis regimini loci ordinarij subiectum: alterum Zbysławecense eiusdem disciplinæ & iurisdictionis, Cisterciensis disciplinæ virorum Cœnobia: Oliuense, Pelpinense, Coronouiense, sunt ædificijs sumptuosa; personis frequentia, bonis sufficientibus dotata; Abbatibus obtemperant, qui in vsum Tribunalitij Iudicis ex Capitulo Vladislau. deputati, & alumnorum Seminarij, sicut & Præpositus Strzelnensis quotannis certam pro modo facultatum pensioné tribuunt. Ad Brdouiensem Ecclesiam, quatuor sacerdotes Priori subiecti, Ordinis S. Pauli Primi Eremitæ resident, cu-

ræ

ræq; animarum inuigilant. Canonici Regulares in Oppido Lubraniec, à Ioanne Lubranski Episcopo Posnaniẽsi fundatum, pro 12. personis, habent Cænobium muro exstructum, in quo ad præsens, sub obedientia Præpositi Reuerendi D. Adami Wylezinski, ex Tremesnensi Monasterio per postulationem Conuentus Lubranecensis euocati, sacerdotes sex degunt, qui animarum saluti intendunt, vnitas aliquot Parochias tenentes. Ordines Mendicantes reperiuntur quatuor: Prædicatorum Ordo habet Conuentus Brestiæ, Dersauiæ, & Gedani, & Franciscanorum in tres est classes distributus: Conuentualium, qui Radzieiouiæ, Inouladislauiæ & Nieszeuiæ; Obseruantium siue Bernardinorum, qui in Noua ciuitate & Bidgostiæ; strictioris Obseruantiæ Reformatorum, qui Vladislauiæ, & Labissini habent sua Monasteria: Ordo FF. B. M. V. de monte Carmelo Cœnobio Bidgostiensi & Gedanensi continetur, & aliquot his ad Sacellum B. M. V. in Markowice fouentur. Patres Societatis IESV propè Gedanum in vico Episcopali Schotlandt habent Collegium ab Hieronymo Rozrazewski Episcopo Vladislau. fundatum, non infrequens. Præclaram illi afflictæ Catholicorum pietati nauant operam, tam in propria Ecclesia sacris operando, concionando, noxas pœnitentũ expiando, quàm in templo Birgittano, conditionem qua vocati sunt in partem solicitudinis animarũ in sua Schotlandẽsi locatione sedulò & nauiter implentes, ea enim lege in bonis Episcopalibus de consensu V. C. Vladisl. & con-

firmatione S. sedis Apostolicæ inibi degunt, vt ad dictam Ecclesiam pro administratione sacramentorum accurrant. Ex ijsdem aliquot habitant in ædibus Parochianis ad Ecclesiam B. M. V. spectantibus de consensu loci-Ordinariorum & Parochorum, vbi æquè ac in prædictis Ecclesijs exercitio pietatis & saluti animarum intendunt, quorum zelũ fauore & honore debito Perillustris & Admodum R. D. Matthæus Iudicki S. T. & V. I. D. Archidiaconus Pomer. Parochus & Officialis Gedanensis ad præsens laudabiliter prosequitur. Alterum habent Collegium Bidgostiæ, liberalitate Illustrissimi D. Gasparis Dzialinski Episcopi Culmensis dotatum. Est præterea Gedani, Claustrum Sanctimonialium sanctæ Birgittæ, sub Regula sancti Saluatoris degentium, Lociordinario in regimine & gubernatione subditum, numerum Religiosarum quadraginta excedens ex Prutenicis & Pomeranicis Virginibus maximè collectum; in Bidgostiensi Conuentu sanctæ Claræ. Vrbani IV. Regulam professæ ad quadraginta Virgines Sanctimoniales in paupertate, & stricta Religiosæ obseruantiæ disciplina degunt.

CAPVT V.

In quo prærogatiuæ Pontificis Vladislauień. in Regno Poloniæ proponuntur.

INter primarios Regni Poloniæ Episcopatus, Vladislauiensis censetur, tam in Ecclesiastico ordine, quàm munere Senatorio, vt pote qui ad Cracouiensem vtraq; dignitate

gnitate

gnitate proximè accedit: ſecundo loco inter Epiſcopos ſententiam dicit, quando in Comitijs publica de ſalute Reipublicæ conſultatio, à Proceribus & Ordinibus Regni ſolet iniri, immò ea ex parte ſuperior non iniuriâ æſtimari poteſt, quòd vnanimi conſenſu & concordi voluntate Ordines Regni decreto in Conuentu Andreouienſi lato, & in legum volumen inſerto, munus inaugurandi & coronandi Reges, ſi quando Archiepiſcopus Gneſnenſis, Regni Primas primuſq; Princeps abeſſet, cui negotium hoc ex inſtituto incumbit, illi præ alijs detulerunt. Ad tanti honoris ſublimitatem, ex decoro & auctoritate conſeruandam, Ciuitates, Oppida, Caſtella, & pagos per Regnum & plures aliorum Epiſcoporum Diœceſes, diffuſas habet, vt à mari Baltico per Pomeraniam, Cuiauiam, Maſouiam, Pruſsiam, Dobrynenſem, Siradienſem, Lancicienſem, Sendomirienſemq; terras, & duodecim earum Palatinatus, ac diſtrictus plures, nec non per Diœceſes, Gneſnenſem, Cracouienſem, Vladiſlauienſem, Poſnanienſem, Plocenſem, & Culmenſem, bona illius ſint extenſa; qua ex re, quamuis interdum paulò difficilior Oeconomiæ ratio videri poſsit, ob diſsitam tractuum prolixitatem, ita vt multa Domini in adminiſtratione bonorum oculos effugere ſit neceſſe, tamen vtilitatem hanc & commodum percipit, quod ſiue in aliquem Diſtrictuum annonæ caritas ingruerit, ſiue diuturna ſiccitas, pluuiarumne frequens exundantia alijs terris ſpem meſsis opimæ præripuerit, ſiue aliquem Palatinatus contagioſa lues inuaſerit,

uaſerit, ſiue cuius Prouinciæ fines militum incurſionibus hoſtium patuerint, quod frequentiſsimè Cuiauienſi terræ, bello Cruciferico per annos propè ducentos ardenti ſolebat euenire, tutò in alia regione & cum dignitate poſſit conſiſtere, cùm alij quò procul à malo ſalua dignitate ſua diuertant, non ita facilè reperiant. Quin & illud ad illuſtrandum Tanti Præſulis nomen non parum facere videtur, quòd vt libero Pontificalis muneris exercitio, in alienis Diœceſibus, non inuitis, immò conſenſum alacrem ſcripto præbentibus Locorum Ordinarijs gaudeat, (magnum interea ſui Pontificatus per diuerſas regiones, fulgore in oculos populi vibrante iubar) ad conſtanti fide amicitiam quinq; Pontificum retinendam anſam opportuniorem habeat; quorum laboris in vinea Domini particeps mutuam beneuolentiam neceſſario iure meretur; quod quàm ipſi decorum, tam toti Eccleſiæ in Polonia per latiſsimas Diœceſes diſtributæ vtile, cùm facilis patet vndecunq; habita Ordinarij admiſsione, maximè laborantibus egeſtate, tam pro ſuſcipiendis Ordinibus, quàm conſecrandis Eccleſijs, & Presbyteris, immò & ſalutari ſignaculo conſignari, per Confirmationis Sacramentum, expetenti plebeculæ, ad Epiſcopum Cuiauienſem aditus, quo fit vt per latè patentia ſui Epiſcopatus bona, ampliſsimus optimè de Eccleſia merêdi campus eidem aperiatur.

Partem ſolicitudinis Epiſcopalis eam quæ in conſecratione & vnctione conſiſtit, tam rerum quàm perſonarum in tam lata Diœceſi, obit Epiſcopus titularis Margaritenſis,

sis, Suffraganeus Vladislauiensis (videtur aliquando Taruisiensis Episcopus eam solicitudinem gessisse, in Actis Ioannis Gruszczinski Episcopi Vladislauiensis Anno Domini, 1407. quod circa institutionem Præbendarij Crusuiciensis fundi Cikowo, 27. die Mensis Ianuarij legitur) cui exili à prima fundatione prouiso censu, exstinctione Canonicatus Crusuiciensis fundi Gizice, dos per Reuerendissimum Hieronymum Comitem à Rozrazew Episcopum Vladislauiensem, est aucta, consentiente, & vnionem huius beneficij cum Suffraganeatu approbante Clemente Aldobrandino, eâ superadditâ conditione, vt solennioribus festis, in Crusuiciensi Ecclesia, Diuinis officijs interesse, Missamq; Pontificalem celebrare esset adstrictus. Functus est munere hoc, summâ dignitate Christophorus Charbicki, ante hunc annum quo hæc scribere adorior rebus humanis exemptus, maximo Vladislau. Ecclesiæ & bonorum omnium desiderio.

Successorem muneris excepit, virum non minus pietate, quàm doctrina insignem, Perillustrem & Reuerendissimum Dominum Venceslaum Paprocki, nobilissima Saxiorum stirpe oriundum; vtrumq; Illustrissimus & Reuerendissimus Dominus Matthias Lubienski promouit; in cuius celebritatem, non minima eo nomine præconiorũ pars dimanat, quòd Ecclesiæ suæ de talibus prospiciat cooperatoribus, qui splendidam Cathedræ Vladislauianæ lucem, gloriâ meritorum, morum castimoniâ & vitæ integritate extendant. Hic quoq; obijt.

Nec

Nec verò hic singulare diuinę prouidentię beneficium reticendum est, quo Vladislauianę sedis præcellentia, non secus quàm palma inter ponderum depressiones, aut Bizantina illa, de qua meminit Causinus Lib. 10. Parabol. Histor. *Oliua incendijs fecundior triumphat*, quod inter frequentes ferro, igniq; populationes, bellorum tumultus, inter fumantia tectorum busta, vndantesq; oppidorum & pagorum flammas, toties hostilibus armis, Prutenorum, Pomeranorum, Masouiorum, Lithuanorum, & Iazuingorum vastata, constantissimè per tot sæcula suam cum dignitate retinet auctoritatem, & tanquam rediuiua phænix è cineribus, Augustissimæ cælorum terræq; Reginæ patrocinio, cuius honori Diœcesana Basilica est consecrata, & pientissimorum Antistitum zelo, sicut platanus iuxta aquas, aut oliua speciosa in campis, in amænum doctrinæ, pietatis, ædificiorum, & pretiosæ supellectilis ver efflorescit. Maximam verò iniuriam & oppressionem à Cruciferis perpessa, qui & reditus Episcopi debitos, decimis, de bonis Pomeranorũ vi ereptis, acciderunt, & in Ciuitatem Vladislau. nulli parcentes sexui, aut ætati, truculentissima cæde sunt debacchati, ædes Prælatorum & Canonicorũ solo ęquârunt, Templum ipsum, sacris Diuorum lipsanis, imaginibus, immò & diuinissimo Sacramento nihil concedentes, sanguine flammisq; polluerunt, & sacra profanaq; miscentes, funesto incendio sepeliuerunt, monet: vt eorum origo & progressus posteritati consignetur, quod faciendum aggredior.

CAPVT VI.

In quo Teutonici Ordinis Hospitalis Hierosolymitani Sanctæ MARIÆ, militum Crucigerorum origo expenditur.

multum hic aberravit.

ANno à Natiuitate Domini, 1188. Balduinus Ierosolymorum Rex, Vrbem Ptolemaida, Ancona eadem dicebatur, ex qua frequenti Saracenorum irruptione magna Christianis erumpebat clades, armis aggressurus, auxiliares suppetias Christianorum Principum, in belli societatem euocauit; cuius exercitui sexaginta triremes, quinquaginta millibus armatorum onustæ, ex Lombardia venientes vires coniunxerunt, inter quos magna pars Saxonum, Bremensium, Lubecensium, Coloniensium, aliarumq; Teutonicarum ciuitatum, incolarum, militauerat. Fuerunt inter hos pij ac Deum-timentes complures Viri, qui, dum annum & diem, hostili Vrbi Christianus exercitus, continua obsidione, non sine graui suorum iactura, & clade frequenti immineret, hostibus impetum pertinaci conatu sustinentibus, vulneribus, inedia, egestate, & squalore confectorum, & afflictorum, qui miserè sub dio contabescebant, animasq; inter tot calamitates exhalabant, superstites futuri, si pietas commilitonum adesset, curam susceperunt, maximum autem zelosæ charitatis eluxit argumentum, in octo viris de naui Crakiea, cuius Præfectus vela contulit, quæ ad protegendos

dos ab iniurijs cæli vulneratos, & ęgros milites essent vsui. Hi sub tentorium vtcunq; illi necessitati accommodatũ, omnes qui de vita periclitarentur, ab ægritudine & fame, coactos, cibo, potuq; enectos inedia, refocillabant. Posteaquam autem Christiani Ancona potiti sunt, Anno 1190. templum pro cura infirmis impendenda deputatum est, quod antea fideliũ opera erat exstructum, regiminiq; octo virorum commendatum; qui sacræ ædi vicinum hortum, varietate fructuum & herbarum, medicinæ congruentium nobilem emerunt, primaq; inibi domus hospitalis militum, sub patrocinio B. M. V. iecerunt fundamenta. Cùm verò cæpisset zelus ille charitatis, famâ sanctitatis clarescere, primo Anconitani hospitalis Magistro Henrico de Vapolt, feruorem inter eos, qui se ad seruiendum valetudinarijs addixerant, exemplo suo promouente, factum est; vt Balduinus Hierosolymorum Rex, missis ad Henricum nuntijs, penes quem cura suprema fuit hospitalis Anconensis, sua opera & sumptu exædificati, Ecclesiam Hierosolymis, cum domo hospitali insigni opere fabricatam, illius regimini subijceret, virosq; illius pij instituti, ad prouidendum ibidem infirmis obtineret. Augebatur in dies numerus eorum, qui bonis in vsum pauperum dicatis, se quoq; ipsos seruitio illorum deuouerēt, supremus autem Magister in singulis domibus præficiebat, maximè probatos in officio charitatis viros, qui summa solicitudine prospicerent, ne quid vnicuiq; pauperum ex uictu, aut commodo, in subsidium & vitæ opitulationem

nem deesset, ipse autem sicubi opportunitas obtigit, cum ijs qui incolumes erant bella Domini præliabatur, contra Saracenos castra Christianorum protegens, in quo mira sibi felicitas ope Numinis, suffragabatur. Triginta quinq; à fundatæ Congregationis primordijs exstiterunt viri nobilitate & fortitudine insignes, quas in eis dotes, feruor ille pietatis, illustriores in tantum reddebat, vt multi è barbaris suaui conuersatione illorum deliniti, libenter colla Christi disciplinæ submitterent, desertoq; impio falsorum Deorum cultu, ad castra religionis Orthodoxæ commearent. Multi Principum qui terram conuersatione Dei cum hominibus celebrem, beneficijs in vtriusq; testamenti obseruantia fecundam, pretiosissimoq; sanguine assertoris vitæ mortalium Christi IESV purpuratam, piâ deuotione lustrabant, sumptuosis largitionibus, opes religiosæ militiæ, ampliabant: non pauci vitam cum morte commutaturi, Christum heredem patrimoniorum conscribentes extremæ voluntatis tabulis, Hierosolymitano hospitali bona sua consignabant, in eam rem sollicitâ cogitatione intenti, vt necessitatibus pauperum quàm liberalissimè consuleretur. Neq; segnior virorum misericordiæ pietas, in suo munere effulsit: qua longè lateq; spargente radios, non difficili negotio à Principibus Christianis præsertim Henrico VI. Imperatore, commendatitias literas ad Cælestinum Papam III. obtinuit Magister, quibus sedi Apostolicæ humiliter exhibitis, instituti religiosi confirmationem & approbationem, per Hierosoly-

solymitanum Patriarcham, hac in causa Romam profectum, Anno Domini 1191. consecutus est. Approbato Ordini regulam D. Augustini seruandam Cælestinus iniunxit, appellationem Ordinis Teutonicorum domus Hospitalis Hierosolymitani B. M. V. habere temporibus perpetuis iussit, habitumq; eidem albam chlamydem ante & retro nigra cruce signatam attribuit. Eos Conradus Masouię & Cuiauię Dux Anno Domini 1230. cùm crebris irruptionibus Prutenorum barbara tunc feritate in Polonos sæuientium, vt pote ijs vicina & contermina, suorum dominorum bona flammis & ferro infestarentur; ac hominum captiuitate pecudumq; abigeatibus, vastarentur; neq; ipse par esset barbarorum potentiæ reprimendæ: cõsilium Christini Culmensis Episcopi Ordinis Cisterciensis religiosi secutus, in defensionem terrarum suarum, tanquam eos, qui piam contra gentes professi essent militiam, accersiuit ex Germania. Etenim Saracenorum vi paulo ante Hierosolymis exacti, in suæ nationis solum concesserant; septem primùm istius Ordinis professos iucunda hilaritate Dux excepit, ac in Castro Dobrzyn, vnde Fratres Dobrzynenses ab initio sui aduentus in Poloniam sunt appellati, collocauit. Subinde verò pluribus accitis Castrum & oppidum Nieszewa, cum villis Murzynowo, & Orlow, alijsq; ad eas reditibus spectantibus, largitus est. Cùm autem eorum ope strenua, felici marte aliquoties Prutenorum copias ad internecionem fudisset, persuasione Henrici Barbati Vratislauiæ & Silesiæ

lesiæ Ducis, & Agasiæ Ducissæ coniugis suæ, filiorumq; Boleslai Casimiri & Semouiti frequenti interpellatione, nec non Pontificum & Baronum Terrarum suarum, potissimùm verò Gunteri Episcopi Plocensis, Michaelis Episcopi Vladislauiensis, Christini Episcopi Culmensis, Pacoslai Comitis Dirsauiensis consilijs, eò se adduci passus est, vt eis terras Culmensem & Lubauiæ inter fluuios Ossam, Druanciam, & Mokram sitas, adscriberet & donaret, vti quidem facto ipso donauit: qua largitione non potuit quidquam iuri totius Regni Poloniæ, citra Monarchæ & Ordinum consensum, derogare. Salutaris pro illa tempestate visa est ea donatio, cùm recens pulsos sedibus fratres, facilè moderatio in officio contineret; at vbi vires & opes, & cùm his ingens dominandi libido, & omnes terras Polonorum occupandi ardor creuisset inter Crucigeros, nullus vnquam Ducum Regni Poloniæ grauiorem calamitatem, magisq; exitiosam perniciem, videtur inuexisse, quàm Conradus ea liberalitate. Quanquam nec in eum fons tot malorum redundare posse videtur, sed quantus quantus est auaritiæ, & ambitioni Teutonicorum militum tribuendus est. Ea namq; lege pacta fuit hæc donatio, inter Conradum Masouiæ & Cuiauiæ Ducem, & Hermanum Balke de Salce Ordinis primicerium siue summum Magistrum, vt posteaquam sedem in Prussia fratres Teutonici fixissent, terris sibi donatis per Conradum cederent, & conquisitas inter Prutenos possessiones, æqua sorte inter se & Polonos distribuerent, Gregorio Nono

rio Nono Pontifice Maximo conditionem approbante. Posteaquam verò feliciter aliquoties, contra barbaros, opem illis ferente Conrado Masouiæ & Cuiauiæ Duce depugnârũt, hostilemq; exercitũ profligârũt, & iam ex Prussia superstitiosum falsorũ Deorum cultũ exstirpârunt, amplificatis opibus, simul & ambitio atq; dominandi libido, in tantum inter eos efferbuit, vt non solùm conditionum, sub quibus in Terram Dobrinensem & Culmensem fuerant recepti, felicitate gloriæ splendescente, excæcati obliuiscerentur, atq; quantum fuissent obligati Conrado Mazouiæ Duci successoribusq; & eius posteritati Principibus Poloniæ suis benefactoribus, quorum inuitatione & opibus, ad tam illustre fortitudinis decus breui peruenerant, elatis animis turgidi nollent recognoscere, tantũ abfuit, vt de restituenda Culmensi terra cogitârint aliquando, vt etiam bona Principum Poloniæ armis hostilibus infestauerint, facilem vt opinabãtur nacti opportunitatem, pluralitate Principum distractam Poloniæ Monarchiam, suis armis in potestatem & leges, quas ipsi sancirent victores peruenturam. Maxima porrò flamma ambitionis Cruciferorum erupit, sub regimine decimi quarti Magistri Werneri de Vrschel, sub Ludouico quarto Imperatore, Ordini præsidentis, temporibus Ioannis 22. Papæ, circa annum Domini 1322. primumq; prælium cum his, postquam per vim dominia Polonorum inuaderent, gestum est à Rege Vladislao Cubitali, Anno 1331. quorum ad Plowce numerosum exercitum felici marte fudit,

fudit. Durauit bellum Crucifericum ad tempora Casimiri Iagellonidæ, quod Anno Domini 1467. tandem optata concordia partes in eam, felici opera, solicitante Rudolpho Episcopo Lauentino Legato Apostolico, quieuit. Cum his sub regimine Magistri Vlrici de Iungingen, Vladislaus Iagello coniunctis cum fratre Vitoldo Lithuaniæ Duce copijs, conflixit; fortunato successu, victoriamq; gloriosam obtinuit, cuius anniuersaria dies in festo Diuisionis Apostolorũ ad hęc tempora, in Regno Poloniæ, Deo Ter. Optimo Maximo gratiarũ actione cum solenni supplicatione Ecclesiarũ celebris est. Ter numero & magnitudine Crucifericus exercitus, acies Polonorum superauit, quorũ paucitatẽ cõtemnens, & frequentiã legionũ sui exercitus in superbiã elatus Magister, pio Vladislao Regi ostentans ante initum conflictum, duos enses miserat, vnum Regi, alterum Magno Duci Lithuaniæ, vt haberent quo contra se vterentur, sacris tunc deuotè antequam iniret prælium, intererat Rex, cùm oblatos sibi ac hoste enses tanquam certum victoriæ omen accepit, & non deesse quidem sibi gladios, quibus pro salute patriæ pugnaret, hos tamen accipere, tanquam in signum futuræ subiectionis oblatos, respondit; qui vsq; nunc in publico Reipub. ærario conseruantur, memorabilis victoriæ testes. Cæsa sunt exercitus Teutonici in eo prælio quinquaginta millia, quadraginta millia capta, signa 51. erepta, atq; Cracouiæ ad D. Stanislai Mausolæum in perenne trophæum appensa. Durauit tamen à tanta strage pertinax Crucigeris vindictæ cupiditas,

cupiditas, donec Vigesimus Octauus Magister Ordinis Teutonici, Ludouicus de Herlichschausen, electus sub Friderico Tertio, sub Casimiro Iagellonide Anno 1458. in potestatem à Polonis primus ex refractarijs & rebellibus Magistris redactus est, cùm Mariæburgum ab ipsius militibus Polonis fuisset proditum; annis 13. continuatum, decimo quarto tandem sopitum est bellum susceptum: ab hoc Magistro cum Polonis, quod maximè ad Choiniciam flagrauit, graue quidem & Polonis, hostium tamen clade memorabile. Hic primum iure feudi, eam Prussiæ partem quæ nunc Ducalis appellatur, obtinuit, ac post homagium, iuramentumq; fidelitatis Reipub. & Regi præstitum, ad sinistram Regis, locum in Comitijs, publicisq; Conuentibus, munere Ordinum sibi delatum, adeptus est. Postea Trigesimus tertius Magister Fridericus Dux Saxoniæ, sextus post feudatarios Regni Poloniæ, electus anno 1498. quamuis matris Regiæ promotione eam dignitatem fuisset consecutus, nolebat Regi Alberto iuramentum præstare: Tandem trigesimus quartus & vltimus Magister Albertus Marchio Brandeburgensis, sub Iulio Papa, & Maximiliano Imperatore, regnante Sigismundo primo Poloniæ Rege electus est. Anno 1512. Fuit is ex sorore Sophia nepos Sigismundi, nolebat Regi auunculo homagium præstare, atq; de ea causa graue & cruentum bellum gerebatur vtrinq; perniciosum, donec anno 1525. octaua Aprilis, abiecto habitu Ordinis religiosi, Luterana infectus labe Dorotheam Regis Daniæ sororem, in

matrimonium accepit, Sigismundo Regi auunculo iuramentum præstitit, Anno 1536. decima nona Iulij, ab eoq; Ducis nomen, & iure feudi partem Prussiæ quam Magistri tenuerant, gubernandam obtinuit. Tunc Ordo Cruciger Teutonicæ militiæ ducentis annis Regibus Poloniæ infensus, & eorum Regna grauissimis bellorum incendijs populans, Supremo Numine in ingratos & auaros animaduertente, in Ducem profanum & perfidum desijt; pauci inter numeratos induciarum anni intercesserunt, quietis & fidelibus Regno Magistris aliquot, pacem cum Polonis constanti amicitia religiosè retinendam adnitentibus. Ab initio quidem Ordinis vocati, nouem Magistri præclarè in disciplina regulari & officio erga Polonos fratres continuerunt, postea post attritas bello vires à Casimiro, quinq; fidem tenuerunt Regibus Poloniæ. Ita clarissima sacræ militiæ Religio, Principum liberalitate ad magnas peruenit opes, earum præsidio ad ambitionem tetendit, in dominandi libidinem progressa, ad lasciuiam & dissolutam morum petulantiam deflexit, atq; grauium scelerum catenata serie, in præceps non modò deserti ordinis, verùm etiam religionis Orthodoxæ abnegatæ ruit exitium. Viderint sæcula, quàm tenaci constantia tentura sit posteritas eorum fidem, qui ad præstandum fidelitatis iuramentum induci non potuerunt, nisi fidem Deo datam fefellissent, quiq; Deo perfidos esse per voti religiosi, fideiq; Diuinæ abiectionem nihil pensi duxêre, quomodo Regi & Patriæ obstrictos se esse iuramento pro magno ducent? Crude-

Calumniaris

Crudelitatem & atrocitatem Ordinis Cruciferorum Teutonum B. Mariæ Virgini addicti, qua in Regnum Poloniæ, maximè autem finitimam Cuiauiensem terram, eiusEcclesias, Ciuitates, pagos grassati sunt per annos ferè ducentos, reliquis induciarum, & primæ vocationis paci assignatis, quomodo ædes Sacras, Diuorum reliquias, imagines, quin & Sacratissimam Eucharistiam, profanis cineribus inter sæuissima incendia, miscuerunt: qui plenius cognoscere cupiet, consulat tertium Tomum Annalium Dlugossi qui ad tantam immanitatem deuenire potuisse religiosos, B. M. Virgini consecratos, obstupescit, vt Vladislauiensi Ciuitati Marianæ, quam cum bonis pij Principes intuitu cultus & seruitutis Cælorum Reginæ Episcopo addixerunt, quin & Basilicæ patrocinio eiusdem dedicatæ sacræ supellectili & diuinissimo Sacramento non pepercerint, ruptisq; habenis feritatem grassantem, religiosa pietate & sacrorum reuerentia non continuerint; & fusè alia plus quàm barbaræ crudelitatis exempla, persequitur & recenset. Nobis ad agendas Deo grates, quòd inter tot calamitates, bellorumq; atrocium tumultus, & incendiorum fauillas, dignitatem, iura, Priuilegia & ornatum Sacræ supellectilis Vladislauiensis Ecclesia, diuina prouidentia ita ordinante, retinuerit, hæc commemorasse sufficiat. Atq; hæc de amplitudine Diœceseos Vladislauiensis & dignitate Episcopatus prælocutus, ad labores in hac Diœcesi Præsulum seræ posteritati commendandos accedo, quorum Catalogum recenseri ita maximè conue-

Ierem. 7. 18 & 44. 17. ibi: Melecheth Schamaim, idolum.

conueniens est, vt primorum Episcoporum non Vladislauiensis, sed Crusuiciensis Ecclesiæ pro retinenda Basilicæ huius dignitate tituli præfigantur. Iam cæteris omnibus lampada præferat in cursu pastoralis solicitudinis.

LVCIDVS EPISCOPVS CRVSVICIENSIS. I.

ANNO reuelatæ mundo lucis in vtero Virgineo, operâ diuinissimi Spiritus, carne mortali obumbratæ, Nongentesimo, sexagesimo sexto, cùm eius radij, fidelium prædicatione, liberè cultu Orthodoxo verum Numen adorãtium, Polonis in regione vmbræ mortis habitantibus, in augustum iubar effulsissent: inter socios, cios,

cios, ab Vrbe Orbis magistra, Legatione nuntiorum Mecislai, de consensu Ioannis XIII. qui tum Leoni VIII. successerat, Pontificis Maximi euocatos, ad regendas Ecclesias, populumq; Principis exemplo à barbara superstitione desciscentem, in fide diuina instruendum, alijs Basilicis à Christiano Monarcha fundatis præfectos, authoritate Apostolica, ab Ægidio Cardinali Episcopo Tusculano, ad constituendam Hierarchiam Religionis Christianæ in Poloniam legato, primus sibi commissum regimen Ecclesiæ Crusuiciensis suscepit Lucidus, vir nationis Italicæ, Nobilis de domo & armis gentis, quæ pro insigni defert nigrum caput equi supra lunam albam, in campo nigro, quod vsque ad nostra tempora lunæ albæ, vel corrupta voce, dialecto Polonica, Albalant denominationem retinet. Fuit vir ea morum integritate conspicuus, & probitate vitæ insignis, qua ardentis desiderij vota, magnifica liberalitate ad promouenda, feliciter iacta Orthodoxæ religionis incremẽta, profusi Principis, facilè posset implere, & mira nouello Christianorum germini, virtutum edens specimina, in se subiecti gregis conuersis oculis, ad submisiore veneratione Apostolici muneris & honoris prosequẽdam dignitatem, incederet in dies studium vehementius. Atq; eo maiore cultus diuini propagandi studiosissimus Antistes, & zelo salutis animarum feruentissimus pastor, muneris sui partes, solicitudine obire institit; quò alacriores, tanquam cælitùs lapsum salutis suæ Ducem venerabunda plebs, Præsulis æmula vigilantiæ, videbatur

videbatur excire conatus. Bono sanè præsagio, præclarum nominis elogium impleuit, dum Septentrionalibus plagis densa errorum caligine circumfusis, teterrimos Dæmonum eliminãs cultus & radicitùs euellens, altè rudis plebeculæ infixam animo barbariem, non vulgari sanctitatis opinione serenauit. Itaq; vt cæcis in tenebris palpitanti turbæ, & ad primos religionis Christianæ adspectus gestienti, claritatem ingereret vberiorem, amplitudinem Diœceseos animo ac oculis diligenter perlustrans, primas potissimùm in eam cogitationem direxit curas, vt coöperatores & administros gregis eos in partem solicitudinis qui non priuatis commodis animarũ negotium, sed vocationis officio metirentur, adsciret: quod feliciter Supremi Numinis dextera opitulante, piosq; ipsius gratiæ conatus firmante perfecit, Collegio Prælatorum & Canonicorum quorum in arduis Ecclesiæ caussis, iuuaretur consilijs, ad normam cæterarum Prouinciarum Ecclesiastico regimine illustrium, instituto ex comitibus itineris sui atque ex vicinis regionibus, maximè ex Bohemia confluentibus viris ministerio sacrorum vtilibus, quos idoneos ad tantam dignitatem in prima illa Polonæ Christianitatis infantia habere poterat; cui certa bonorum, Principis donatione perpetua, Ecclesiæ adscriptorum, villarum, prædiorum, decimarum, aliorumq; redituum attributa portione prouidit. Inde non desides admouit manus, ad partiendam in plures Parœcias Diœcesim, cùm plerique nobilium iam in suis oppidis ac villis, admonitione salutari

salutari Præsulis inducti, templa ædificarent, quibus egregio, vt ipse præluceret exemplo, Parochialem Ecclesiam in pago Dzwierno dicto ad mensam suam ex Principis voluntate pertinente, sumptibus proprijs exstrui curauit, & sufficienti pro sustentandis Curione ac Scholæ rectore, agrorum & decimarum parte assignata, dotauit. Idem Anno Dñi, 980. Ecclesiam in villa Piotrkow parochialem à nobilibus Iacobo Piotrkowski & Iacobo Lupsinski in bonis Piotrkowko & Palczewo fundatam & decimis dotatam, erexit. Immò testimonium illi hoc fert antiquitas in monumentis Ecclesię Vladislauien. quòd omnium ferè Parochialiũ Ecclesiarum per Cuiauiam hic Episcopus vita & moribus integer fundator extiterit. Obibat bonus pastor latæ Diœceseos fines, & turmatim ad ouile gregis Dominici accurrentem populum, sacra baptismi expiabat vnda; qua in re diligens Episcopi studium, non mediocriter optimi Principis solicitudo auxit, cùm ab ipso alij muneribus, & honoribus, ditionem suam omnem, eius rei gratia circumeunte, allicerentur; alij minis adigerentur, Deorum simulacra vbique in oppidis atque pagis ipsius iussu confringerentur, comburerenturq; & vani priscæ superstitionis ritus, atq; Cæremoniæ abolerentur, à Magistratibus, edicto Regio constituta ad eam rem publicè peragendam, septima die Martij, cuius rei memoriam sua ætate exstitisse testatur Dlugossus, dum simulacra Marzanæ & Ziewoniæ contis præfixa, vel traheis imposita, cum querulo & lugubri cantu in paludem vel in flumen

ea die quæ est quarta Dominica Quadragesimæ abijci solerent, quod etiam se à maioribus didicisse solertissimus veritatis indagator Cromerus, affirmat. Non poterat non singulari lætitia affici inter pastorales curas Lucidus, dum ita ardenti susceptæ in Polonia fidei, deuotione, ad vicinas etiam & finitimas gentes, videret radios deriuari propagatione felici, vt non immerito potuisset gloriari, se ad hanc nationem Pastorem missum, quæ sola non esset contenta vera religione illustrari, nisi eadem felicitate simul optaret quàm plurimos gentium barbaræ superstitioni deditarum populos, potiri: quod anno secundo Pontificatus eius, anno verò à Natali Domini 968. gloriosè factum est, dum Adleidam sororem suam germanam Mecislaus Princeps, Geizę Pannoniorum & Hunnorum Duci despondit vxorem; cuius opera sacrilegos Dæmonum cultus gens tota, Duce præeunte, abiecit, seq; Christianæ religionis institutis honorificentissima seruitute mancupauit. Per eadem tempora pietate religiosa soceri motus, & frequenti adhortatione sororis Dąbrowcę Boleslaus Bohemorum Princeps inductus, Ecclesiam Cathedralem Pragæ sub titulo S. Viti fundauit, ac competenti redituum prouisione dotauit, quod nō minus feruori vicina Regna fermentanti mulieris, quàm magno Polonorum decori debet attribui, quòd à quibus Magistris fidem didicerant, præ ijsdem propagandæ religionis studio, & amplificandi cultus Diuini opera palmam tulissent. Quantum verò pio Antistiti, oblectandi animum causam, zelus ille Polonorum

norum Equitum præbuerit, qui recens susceptam fidem, tanta se propugnaturos alacritate demonstrabant, quanta in aliquo Ordine militari feruentissimo, voti Sacramento ad id adstricto, potest reperiri, in cuius promptitudinis signum, gladios è vagina exsertos ad lectionem sacri Euangelij leuabant; facilè quiuis Christianus potest suspicari. Quid enim erat aliud spectare tam generosi animi deuotionem? quàm fortissimos custodes lectulum Salomonis circumdantes, omnes tenentes gladios propter timores nocturnos, & ad bella paratissimos excubitores pro lege Domini. Exhaustum laboribus Lucidum, quem Poloni sua lingua Iasnoch vocârunt, Anno Dñi. 993. cùm annos viginti septem Crusuiciensi Ecclesiæ præfuisset, summa vitæ integritate, suauitate, modestia, morum innocentia, mors exstinxit, aut veriùs eum, qui Septentrionalibus vtiliore luxit quàm Arcturus sidere, æterna die coruscanti cælo inseruit, vt inter illos qui alios erudierunt ad iustitiam, in perpetuas æternitates tanquam splendor firmamenti radiaret. Honorem extremum sepulturæ in Ecclesia Dzwierznensi, vniuersa Diœcesi optimi Præsulis iusta lacrymis prosequente accepit, Ioanne XV. Papa, Vrbi & Orbi præsidente, in Occidente Ottone tertio, in Oriente Basilio & Constantino imperantibus.

Lumine, Sarmaticas postquam cælestis, in oras
Vibrauit radios vberiore, Fides:
Crusuiciæ primus luxit moderamine, Sedi,
Romuleâ missus Lucidus Vrbe vigil.
Sic pietate fugans tenebras à gente Trionum
Lucidus e meritâ, nomine, luce nitet.

MAV-

MAVRITIVS EPISC. CRVSVICIEN. II.

Magnum sui in animis noua fidei luce gestinêtium Polonorum, vocanti se post labores ad præmia Numini obsecutus Lucidus, ob præclaras virtutes reliquerat desiderium, maximè autem ob indefessam vigilantiæ Pastoralis, circa propagationem cultus Diuini sollicitudinem; quod ea ratione potissimùm leniri posse sacro Ecclesiæ Crusuiciensi Senatui visum est, si ab vniuersi orbis pastore, Christi Vicario, talis postularetur Præsul, qui viuis in se coloribus Decessoris virtutes referret. Maximum verò postulationi suæ pondus preces ipsius Monarchæ apud Summum Pontificem addituras congruenter rati Prælati & Canonici, duos è gremio Collegij ad Principem

Principem destinant, qui collaudato eius in rei Christianæ promotione studio, peterent literas ad Romanam Curiam expediri, quatenus Apostolica sedes viduitati Crusuiciensi Ecclesiæ consulere, de pastore idoneo prouidendo, dignaretur. Nil gratius erat Mecislao, quam operam suam in tanto negotio interponere; Itaq; nuntios ad Vniuersalis Ecclesiæ Antistitem ex Prælatis mittit, qui suo & Capituli nomine, gratias agerent Sedi Apostolicæ, pro missione viri tanti, quantus fuit Lucidus, ad excolendam nouellam in terris Polonorum vineam, peterentq; vt huic laboribus & vita functo, in officium Episcopi successorem sufficeret, qui maximè ad confirmandum nuper fide Diuina imbutum populum, suæ Sanctitati videretur idoneus. Nec irritum sortitus est euentum labor in eam rem impensus; deuotis fidelis cætus obsecrationibus & præsertim frequentibus Sacerdotum sacrificijs, pro impetrando cælitùs bono, gregi tenello pastore, institutis adiutus. Prouidet Romana Sedes æquis inclinata precib⁹ Mecislai Principis de Præsule Crusuiciensi Cathedræ, qui euellendis residuę superstitionis vepribus, non segniore quàm Antecessor conatu insudaret, Mauritiumq; natione Italum, qui huic officio sedulus incumberet, mittit in Poloniam consecratum Episcopum, Anno Dñi 994. qui ab effusa in suos amplexus, equitatus plebisq; corona, inter faustas apprecationes iucundis vocibus & plausu amæniore consalutatus, in hoc inprimis tota animi contentione connixus est, ne quid ex sua parte tantæ deuotionis feruori videretur

deretur deesse. Bartholomæus Paprocius Eques Polonus in libro Stemmatum Nobilitatis Polonicæ materna lingua conscripto, Laurentium humili stirpe oriundum, Lucido primo Episcopo Crusuiciensi substituit successorem, in descriptione Stemmatis albæ Lunæ; stirpem quod attinet, nullus moror: cuius exortum obscuriorem qui talisne fuerit! in re obscura diuinus esse nolo, clarissimis virtutum splendoribus in Regno Poloniæ illustrauit: Nomen certè Episcopi Crusuiciensis Secundi non approbo, vel ipsius Paprocij testimonio fretus, qui in Stemmate Boncza Clementem secundum Crusuiciensem Pontificem primum inter insignia Polonicæ nationis equũ candidum author est intulisse, eundemq; sesquianno duntaxat, in Cathedra Crusuiciensi præsedisse meminit; vt vel ex hac ipsa varietate authoris facilè cognitu sit, minori sibi curæ fuisse ad Lydium lapidem veritatis, exacta indagatione successionem Episcoporum Crusuiciensium examinare. Libet itaque potiùs in nomine posteritati consignando, secundi Crusuiciensis Episcopi sequi Annales Dlugosi, qui cum primarijs Cathedralibus Regni huius Catalogum successionis Episcoporum conscripserit, interq; alias Vladislauiensem honore hoc fuerit prosecutus, miror quomodo in Catalogo Episcoporum Vladislauiensium ipse à suis Annalibus dissentiat, cùm quem successorem Lucidi in illis Mauritium appellat, eundem in Catalogo vocat Laurentium; cùm verò tàm in impresso Dobromili tomo primo ipsius Historiæ, quàm in manuscripto & in alijs pluribus Catalogis

Catalogis à diuersis Scriptoribus ex illius historia compilatis Mauritium legam, faciliùs puto fuisse lapsum amanuensem in exscribendis vitis, in quibus pro eo surrogatur Laurentius. Quanquam nec in re altera minùs accuratam temporum supputationem ipsius Dlugosi, dissimulâro, qui eidem Mauritio de Episcopatu Crusuiciensi dicit prouisum esse à Benedicto sexto, cùm ex Chronologia Romanorum Pontificum perspicuum sit, post menses quatuor mortem Ioannis decimiquarti sequentes, Successorem exstitisse Ioannem XV. sub quo & Anno Domini, Nongentesimo Nonagesimo tertio, vita excessit Lucidus, ita, vt consentaneum sit, à Ioanne XV. tunc superstite in Poloniam ad regimen Crusuiciensis Ecclesiæ fuisse missum Mauritium. Is cùm munus Apostolicum, religionis officijs, oratione, verbi Dei prædicatione, Sacramentorumq; dispensatione, potissimùm contineri, pridem antea didicisset, non minima eius muneris sibi parte assumpta, reliquos labores, præsertim verò docendi populi, quibus per se exercendis, ob idiomatis imperitiam, par non erat, in maximè aptos ad hoc ministerium Sacerdotes distribuit; ex quorum fideli opera, vt eo vberior redundaret fructus, in omnibus operibus bonis seipsum prębens gregi exemplum, vt doctrinam Presbyterorum à se ad prædicandum missorum, confirmaret efficacius, ipsoq; exercitio virtutum, & sancta conuersatione doceret, ad salutem æternam eandem esse perneceßariam, sedulò allaborabat. Eos qui frequentibus concionibus, & explicatione

cation e

catione mysteriorum fidei profecissent in Christiana doctrina charactere Sacramenti robur Spiritus ad nomen Domini confitendum addentis, insigniebat: complures qui pre alijs Magisterio rudis plebeculæ viderentur aptiores, Ecclesiæ seruitio, sacris initiatos, ordinibus addicebat, eosq; per parætias à Prædecessore distributas ædibus diuino cultui & curæ animarum erectis, præficiebat. Sub id tempus quo suo Præsule Mauritio gaudet Vladislauien. Diœcesis ater squalor Poloniam occupat, vniuersam Anno Domini, 999. morte Mecislai primi inter Principes Polonos Christianæ religionis propagatoris, nouem Cathedralium Basilicarum,& plurimarum Parochialium Ecclesiarum conditoris,& iustitiæ cultoris eximij; cuius funeri non solus filius & Proceres atq; Ordines Regni, sed vniuersa prorsus copiosis lacrymis parentauit Polonia. Elatus maximo ad honorem sepulturæ concursu, in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi sepultus est. In cujus locum & Principatus regimen, vnicus filius Boleslaus trigesimum secundum agens annum, propter egregias animi corporisq; dotes, & virtutum Christiano Principe dignarum, rara ornamenta, vnanimi Procerum Poloniæ consensu, & suffragio surrogatur. Hic anno Domini, Millesimo primo, Ottonem Tertium Imperatorem, in Poloniam inuisendi gratia sepulchri Diui Alberti in Gneznensi Basilica, in qua Archiepiscopus præsederat, quiescentis, hospitem tam festiuo excepit apparatu, vt Imperator recens à se creati Regis liberalitatem admiratus, tacita cogitatione

tione suspensum animum diu tenuerit, quanam ratione potissimùm tantam in se profusionem opum remunceraretur, cùmq; nullum ad præsens in Gaza Imperatoria vtriusq; persona tam dantis, quàm accipientis munus dignius occurreret, lanceâ S. Mauritij Thebeæ legionis Ducis, eam Boleslao donauit, generoso heroi, & Regi magnanimo fortitudinem contra barbaras gentes ope & patrocinio Diui apprecatus; Coronationem Boleslai factam auctoritate Syluestri II. Papę per Ottonem III. Imperatorem, refert Illustrissimus Stanislaus Lubienski, Episcopus Plocensis, in vita Martialis secundi Episcopi Plocensis, vbi eruditè confutat, Dithmari Germani sententiam, scribentis ab Ottone fundatum Archiepiscopatum Gneznensem, visitante reliquias S. Adalberti. Sed ad Crusuiciensem Præsulem regredior, plurimis ille in vinea Domini exercituum exantlatis laboribus, posteaquam Ecclesiæ annos sedecim præfuisset, anno salutis restitutæ Decimo quarto supra Millesimum, vitam cum morte commutauit, & socialis cum Antecessore sepulchri sortius est glebam, in Ecclesia Dzwierznensi; incidit annus mortis illius in regimen Vniuersalis Ecclesię iuxta Chronologiam Romæ impressam, Benedicti Papæ septimi, iuxta Bellarmini supputationem Successionis Romanorum Pontificum, Benedicti Octaui, Henrico secundo ad Occidentalis, Basilio & Constantino ad Orientalis Imperij clauum sedentibus.

Mauritius, Lucem, Diuino percitus igni.
It prope, quod Lechiæ sparserat illa, fouet.
Presbyteris armat nauus, benè Pastor ouile
Christicolasq; piâ viuere lege docet.
Otto dedit Regno (felix ô munere bino)
Mauritij telum, Romaq; Mauritium.

MARCELLVS EPISC. CRVSVICIEN. III.

NIhil magis sibi gloriosum, & ad nominis immortale decus vernanti memoria apud posteros conseruandum accommodatius, optimi parẽtis Mecislai generosa proles Boleslaus fore putauit, quàm si à patria pietate, non degener heroicam progenitoris in amplificando Numinis cultu, ornandisq; supellectili sacra à Patre exædificatis Basilicis, imitaretur munificentiam. Etenim

nim dum sedula cogitatione præcedentium sæculorum Principatus, Poloniæ incrementa voluit, annosq; præteritos solerti sagacitate examinatos, præsentibus sui regiminis accommodat, facilè comperit, nemini Principũ Poloniæ ante se tam fortunatam obtigisse sortem, vt felicissimus & locupletissimus inter Christiani Orbis Principes audiret, simulque non à casu & fortuna opum suarum, & prosperitatis, sago togaq; ciuibus iuxta ac hostibus suspiciendas vires, Christiano Principi congrua consideratione, verùm supremi vniuersitatis moderatoris singulari prouidentia prouenisse trutinat; eo maiore promptitudine, totos animi conatus, thesauriq; opulentiam, ad Ecclesias paterno sumptu erectas, sua liberalitate decorandas oppidis & villis, quò diutiùs perennarent illorum officia & ornamenta augendas, nouasque pari munificentia extruendas & dotandas conuertit. Atq; ne quid à paterna notaretur desciuisse solicitudine, in procurãdis Pastoribus ad ritè gubernandas Ecclesias idoneis, posteaquam rebus humanis exemptus est Mauritius, Crusuiciensis Ecclesiæ Præsul, expedit Romam nuntios Sedi Apostolicæ, supplicatum, quatenus ille inter Cathedrales in Regno Poloniæ insigni Basilicæ virum, pietate & doctrina pollentem præficiat. Postulatis annuens Romanus Pontifex, ad eam gubernandam Marcellum promouet. Anno Dñi, Millesimo Decimo quinto. Ioannem XXI. tunc vniuersalis Ecclesiæ gubernacula tenuisse Dlugossus meminit: dum tamen ad calculum successionis Romanorum Pontificum reduco seriem,

co seriem, iuxta Bellarminum, promotionem Marcelli, in tempora Benedicti VIII. secundùm Chronologiam Romanam, Italico idiomate editam, Benedicti septimi comperio incidisse, Benedicto autem successit, Anno Dñi Millesimo vigesimo quarto Ioannes XIX. non vigesimus primus, ita vt ab eodem Pontifice Summo, potestatem regendi Crusuicìensem Diœcesim Marcellus acceperit, sub quo eandem regere & viuere desijt Mauritius. Marcellus posteaquam magna nobilium plebisq; iucunditate possessionem Episcopatus adijsset, animoso conatu satagere cæpit, vt quàm in primo ad Cathedram ingressu, Diœcesani præse tulerunt alacritatem, eam æqua retinerent constantia, dum nihil in se quod vel ad Episcopale, vel Senatoriũ munus, cum diligentia & dignitate spectaret obeundum, animaduerterent desiderari. Ea fuit Polonorum à primordijs Religionis susceptæ pietas erga Præsules, vt quos Magistros salutis suæ quæsiuissent, eorundem regimini & arbitrio Rempub. permitterent, sanctisimè profectò ab ipsis incunabulis fidei edocti, non aliud solidius quàm Christum poni fundamentum, in quo omnis perenni æuo mansura ædificatio consummatur, & rectè persuasi maximè posse salutaribus patriã stabiliri consilijs, eorum, quos sibi duces æternæ beatitatis statuissent. Intellexerant benè non religionem decretis Principum, sed ipsorum decreta religione circumscribenda esse, tumque florentem, beatam, quin vel sua constantia infernorum portis erumpentes tumultus facilè contempturam Rempublicam, si nexu

nexu indissolubili suam Politiam Monarchiæ, verbo veritatis æternæ solidatæ, Petriq; Cathedræ deuincirent; & sicut in Petro ædificatam Ecclesiam, ad sæculi consummationem, id pollicente Christo perseueraturam, ita in Ecclesia & Religione fundatam Rempublicam maximè perennaturam, sanctisimè Poloni crediderunt: ideoq; primas in Senatu, dicendaq; sententia partes, tribuerunt Antistitibus, Archiepiscopum Gnesnensem primum post Regem Principem esse voluerunt, eiq; ius omne gubernandi Rempub: Senatum, & Comitia conuocandi, rationes iudiciorum & subselliorum tempore interregni præscribendi, media quibus pax & tranquillitas, in orbo Rege Regno conseruari debeant, ordinandi: Regem renuntiandi, inaugurandi, creandi, & coronandi detulerunt. Digna profectò Polonorum pietas, quàm Orbis Christianus suspiciat & admiretur, quòd in libertate educati, colla sua Tyrannorum & gentium iuga ferre nescia, tanta submisione suaui iugo Christi, eiusq; Apostolorum & Successorum legitimorum subdiderunt, vt non in his modò quæ ad salutis pertinerent negotium, verùm etiam quę ad conseruandas eorum fortunas in securitate patriæ charisimæ spectarent, Præsulum consilijs & monitis obtemperare constantisima voluntate elegerint, seq; totos quanti quanti sunt, placitis Ecclesiæ permiserint. Marcellus sicut in Episcopalis muneris obeunda diligenter solicitudine Prædecessorum suorum insistere vestigiis, non laudabile modò, verùm etiam æquum, & officio consentaneum censuit, ita in pro-

in prouidendo, remediaq; proposito conducentia adhibendo, ne quid detrimenti Respub. caperet, patribus patriæ amore ipsius quantumuis non in illa natus, sed è fæcundo virtutum solo feliciter insertus ciuis, prudentissimusq; Senator, nihil cedendum omnino curauit. Inuidit interea generis humani hostis, florentem in Polonia religionis statum, qui cùm in dies altiùs agere radices, palmitesq; suos extendere, vineam Domini exercituum in fertili regione toruo lustraret obtutu, munificentia pij Regis eam largè, irrigante pluribus nobilium virus odij contra Sacerdotes instillauit, eosq; in tantam egit vesaniam, vt à Mecislao Principe assignata, & Rege Boleslao confirmata Ecclesiæ bona occuparent, maximè autem inuisam sibi & onerosam Decimarum in manipulis persolutionem côquerebantur, atq; dum ideò pleriq; non ferendum Christianæ Religionis pondus æstimarent, ad proscriptas redire superstitiones, barbaricoq; ritu viuere, apud se statuerunt, iamq; à frequentatione Ecclesiarum abhorrere, ad consuetudines profanas conuerti, cęremonias sacras auersari, sacerdotes oppressionibus vexare, eos ab ædibus sacris auellere, vitam insolentem, atq; nullius arbitrio pendentem degere, effreni audacia Ecclesiarum iura conuellere, & iuris Diuini iugum penitus excutere, pertinaci conspiratione decreuerant. Quid tum faceret vigilantissimus Antistes? quò se optimus Senator verteret? fatale Regno excidium, religionis pernicie præparantem pestem auersurus? Adit Regem, periculi grauitatem vniuersæ Reipublicæ impendentis edocet, si posthabito veri Numinis cultu, impunè ad ritus sacrilegos, capita confœderationis aduolarent. Ad Regis officium pertinere monet contagiosæ luis impetum reprimere, & scelestis machinationibus improborum contraire. Non difficiles æquitati aures Rex religiosissimus accommodat, feruentissimusq; fidei Catholicę propugnator, impium gliscentis conspirationis semen in ipso exortu elidit, & opprimit, auctores illius matura indagatione conquisitos immissis militibus comprehendit, & coniurationis capita partim extremo supplicio plectit, partim verberibus multat, reliquis minus reis, & sola exempli peruersi approbatione contaminatis, aut aliorum persuasione seductis pro innata clementia veniam præbet, ne deinceps inconstanter colenda religione Christiana nutarent, aut in reddendis Ecclesiarum iuribus essent peruicaces seriò admonitis. Annotat annum, quo rebelles Ecclesię in officio continuit seuera Regis animaduersio Dlugossus, Millesimum Vigesimum secundum. Quæ autem fuerit Marcelli Præsulis in frequentandis Regni Conuentibus, in quibus de salute Reipub. consultabatur, diligentia non obscurè colligi ex eo potest, quod solenni in Regem inaugurationi, Mecislai secundi filij Boleslai Chrobri, in Basilica Posnaniensi per hoc tempus sepulti, cum alijs Regni proceribus interfuit, Anno Domini, Millesimo Vigesimo quinto, die Dominico Pentecostes, peractæ Gnesnæ; quem Hyppolitus Archiepiscopus Gnesnensis, assistentibus Gompone

Archiepiscopo Cracouienſi, Paulino Poſnanienſi, Marcello Vladiſlauien. Clemente Vratiſlauien. Albino Plocen. Pontificibus, plurimiſq; Regni Proceribus & Baronibus inunxit, & diademate inſigniuit, concordibus votis ob parentis optimi in Rempub. merita electum. Primus Regum Polonorum Meciſlaus ſecundus, filium ſuum Caſimirum ſeptennem literarum ſtudijs addixit, viris doctis & grauibus ad indolem eius expoliendam vocatis, quorum ope ad Rempub. gubernandam aptior illuſtriorq; euaderet. Varijs iactatus in munere Pontificali & Senatorio curis Marcellus Pontifex, ad portum æternæ quietis appulit. Anno Domini, Milleſimo Trigeſimo quinto, cùm annos octodecem in regimine Cruſuicienſis Eccleſię exegiſſet, febri conſumptus: in Eccleſia parochiali Dzwiernenſi quieſcit. Ioannem tunc Decimum nonum Eccleſiæ Romanæ præfuiſſe, Autor eſt Bellarminus, in Romana verò Chronologia Benedictus Octauus, qui iam tum Ioañi Decimo nono ſucceſſerat, legitur vniuerſam Eccleſiã gubernaſſe. Occidentis Conradus ſecundus, Orientis Romanus Imperatores eadem tempeſtate exſtitêre. Marcellinũ vocat Paprocius in Stemmate Wloſzek, cuius inſigne fuiſſe Nobilitatis duos gladios decuſſatim tranſuerſos quatuor roſis diſtinctos, albis in campo rubeo affirmat.

Quam benè præcurſam curris Marcelle duorum
Quem, labor, in Chriſti, par dat, ouile viam,
Hoc loquitur tumulus: quando Libitina, Tiaram
Dzwiernenſi templo, quæ rapit oſſa, locat:

Vna

Vna tribus fuerat ſedes, labor vnus, & vna
Zuernenſis cineres condidit vrna trium.
Ipſius gladij poterant duo Petre tueri
Te benè, quod Chriſtus dixerat eſſe ſatis.

VENANTIVS EPISC. CRVSVICIEN. IV.

IAm ſementis doctrinæ ſacræ, vberes in agro Sarmatiæ protulerat fructus, vt Cathedralium Eccleſiarum Capitula ad normam Canonicarum ſanctionum rectè inſtituta & compoſita viderentur idonea Epiſcoporum Seminaria, ex quibus viri virtute & ſcientiâ exculti, magna rerum gerendarum dexteritate inſignes, & diuturnâ Eccleſiaſticæ diſciplinæ limâ expoliti, longoq; laborum pro Eccleſia ſuſceptorum vſu exercitati, ad præſidendum, qui prius ſubeſſe didiciſſent aſſumerentur; cum Prælati & Ca-

 nonici

nonici Smogorzeuienses, siue Vratislauiensis Ecclesiæ Lucilium de gremio Capituli Canonicè electum, Clementi nuper vitâ functo, consensu & placito vnanimi surrogarunt, & Rege Mecislao studia ipsorum promouente, à Syluestro Papa secundo confirmationem Electi poposcerunt, riteque confirmatum, & per Stephanum Archiepiscopum Gnesnensem consecratum, congrua Præsulis veneratione & obseruantia inter festiuas populi acclamationes exceperunt. Exemplum Vratislauiensis Capituli, doctissimus Crusuiciensis Ecclesiæ Senatus primùm ante reliquas Cathedrales secutus est, Venantiumq; (quamuis reliqui vocent Vincentium, ratione historiæ Dlugossi & Catalogi in Arce Volboriensi inscripti non habita) natione Italum de medio Capituli per viam Scrutinij plurimum suffragijs ritè electum Marcello sufficiunt, eundemq; à sede Apostolica confirmari petentes, Regis Mecislai secundi opera interposita compotes votorum fiunt, atq; Anno Domini Millesimo Trigesimo quarto, Antistitem faustis acclamationibus in solenni nobilium populique cætu læti prosequuntur. A Sergio quarto Venantio prouisum esse de Ecclesia Vladislauiensi Dlugossus in historia asseuerat, cuius prouisio in tempus Benedicti noni, secundùm Bellarminum, secũdùm Romanam computationẽ Benedicti octaui incidit. Sergius enim quartus, Anno 1009. è viuis excessit. Nobili genere ortum fuisse prodit Paprocius in Stemmate Mora, de stirpe & familia eorum, qui caput hominis nigrum pro insigni deferunt, cuius variarum virtutum

tum ornamentis claritatem auxit præsertim verò religionis zelo, cuius propagator exstitit feruẽtissimus, & modestiæ laude summa cum humanitate coniunctæ, qua efficiebat, vt in amorem & obseruantiam Pastoris grex facillimè traheretur, raras in eo dotes ad deuinciendos iucundissimâ conuersatione animos admiratus. Calamitosa tunc in vniuerso Regno Polonię tempora Mecislai secundi morte, qui Boleslao primo successerat sunt cõsecuta: Rixa consors relicta ipsius filium adolescentem Casimirum literis excultum annum vigesimum agentem in spem Regni educans, ipsa summâ rerum potiebatur, ob insitatas & graues exactiones Polonis molesta, & quòd eosdem contemnens ab officijs publicis arceret, in Germanicæ nationis viros Magistratus insigniores conferens, & arcana consilia illis potissimùm credens, maximè inuisa; quæ dum nihil de iniusta dominandi libidine, & auaritiæ cupiditate remitteret, immò in dies appareret intollerabilior, tantum Polonæ gentis in se odium vertit, vt dum oleum & operam in eius admonitione Proceres perderent, vnâ cum filio Regno expulsa in Saxoniam exul concesserit, quò secum Regiæ Gazæ omnem auro, argento, lapidibus pretiosis, gemmisq; splendidam supellectilem, & in hac duas coronas, quibus Reges & Regina Boleslai coniunx, tum & ipsa Rixa fuerant coronati, asportauit. Grauissima exinde seditionum tumultuumq; tempestas in vniuerso Regno est exorta, ita vt singulæ Regni partes versis in propria viscera gladijs, cæde mutua, depopulationibus do-

 morum

morum agrorumq; incendijs flagrarent, breui vt ex funesta rerum omnium facie iudicare fuit non difficile, miserabili busto patriam sepulturam. Tam præcipiti impetu effusis habenis in extremam Reipub. perniciem, proterua sceleratorum ruebat licentia, vt neq; Numinis timore, neq; sanctioribus legum repagulis, aut Procerum auctoritate, potuerit coerceri, nulla religionis habita ratio, euersæ aræ, templa incensa, supellectili spoliatæ Diuorum ædes, in eum squalorem & deformitatem deuenerant, vt non aliud quàm latronum receptacula, vel lustra ferarum viderentur, dum fores desolatarum Ecclesiarum brutis animantibus ad fodienda inibi sua cubilia paterent; non solùm à templis alijsue locis sacris, verum neq; ab ipsis Ecclesiarum ministris, sacrilegas abstinuit manus impia crudelitas, sed plerisq; erepta bona, ædes dirutæ, honor contumelijs & calumnijs oppressus, complures de vita periclitati, in multos vario mortis genere sæuitum est. Rem vno vt verbo complectar, in proximo periculum erat, ne omnem Ecclesiarum splendorem, pijs Regum largitionibus excitatum in Polonia in excidium, generis humani iuratus draco absorberet, dum plurimis ad teterrimas superstitionis tenebras placebat regressus. Maxima deniq; vt ait Dlugossus rerum Polonicalium tam commutatio, quàm confusio incesfsit, remansitq; terra populis vacua, sanguine plena, lacrymis madida, orbata matribus, destituta filijs, confusa cædibus, infecta cruore, destituta defensione, & omnium suorum solatio desolata.

Ingemuit in tanta calamitate pius Antistes, & non posse humanæ opis remedio tam afflictis Polonorum rebus succurri prudétissimus Senator, indoluit vehementer, & feruentissimis precibus, atq; sacrosancti sacrificij frequenti oblatione, vindicem scelerum irati Numinis dexteram cohibere Moysis exemplo conatus est. Neq; vllum postea confectus dolore animus Pontificis in tot malis admisit solatium, donec in sententiam Stephani Archiepiscopi, qui euocandum Monasterio suadebat Casimirum, (cùm annos iam quinq; in Cluniacensi Cænobio ob singulares vitæ religiosæ virtutes, ad sacrum Diaconatus ordinem promotus exegisset) itum est, supplicatumq; Sedi Apostolicæ, vt votis exsolutus Monachus, & Diaconus, ipsius auctoritate ad moderandas Regni habenas, laceratasq; in vnum Reipub. corpus, cogendas & sanandas partes rediret, filiosq; patris imitaturos pietatem è disciplina religiosa traducem procrearet. Maturâ præhabitâ cum purpuratis Patribus deliberatione summus Pontifex, misertus cladium illius Regni, quòd Christiani Orbis esset propugnaculum, Casimirum Regem esse iubet, ea conditione, vt præstiti sibi à Romana sede beneficij memores Poloni per singula Capita vsualem nummum penderent, quotannis D. Petro & eius Successoribus, cæsariemq; capitis prolixam non alerent, sed auribus patentibus in modum coronæ caput attonsum gestarent, & in præcipuis Christi Domini & gloriosæ Matris eius festiuitatibus, linteo albo in modum Stolę dependente per vtrumq; hume-

rum vterentur. Acceptis conditionibus libenter à Romano Pontifice oblatis (Benedictum tunc nonum sedi præfuisse Apostolicæ Dlugossus Auctor est, quamuis ipso attestante nonnulli velint Clementem secundum) Regno Poloniæ de Rege Casimiro prouidisse) Regem solenni gratulatione per Legatos Regno adductum, honorifica pompa exceperunt Poloni. Redijt tum in Patriam cum Casimiro splendor, & intestinis tumultibus attritum decus religionis effulsit, præsertim cùm pius Rex religiosæ non immemor institutionis, è Cluniacensi Cænobio Religiosis in suum Regnum pace firmatum accitis, Monasterium in Tiniec, villis centum dotatum, condidisset; aliudq; eiusdem Ordinis & professionis ad flumen Odra in loco qui Iulij mons (statiua enim quondam ibi Iulius Cæsar habuisse fertur) à Polonis voce Latina Lubens appellatur, exædificasset, cumulatissimis reditibus ex oppidis, pagis, censibus, & teloneis prouisum, Anno Domini Millesimo Quadragesimo quarto. Exhilaratus labentis Religionis instauratione opera Casimiri Venantius, eo alacrior indicto generali Cõuentui Ordinum interest, (in quo exsoluenda Legatorum fides decernitur, sanciturq; vsualis obuli de singulis capitibus, tam ciuitates & oppida quã vicos & pagos colentiũ, per omnes Diœceses contributio, quo plus videbat, ad stabiliendam in Polonia religionem conducere, tam florens & potens Regnũ, Romanæ Ecclesię, & Vicario Christi, ac D. Petri Successori esse tributarium. Tandem & ipse commune mortalibus tributum, Anno Domini

Domini, Millesimo quinquagesimo quinto, cùm annis viginti duobus, Crusuiciensem rexisset Ecclesiam exsoluit, morbo Epidimiæ sublatus, templumq; Parcanense extremis honoribus affecit, Victore secundo vices Christi summi Pastoris obeunte, Henrico Tertio in Occidente, in Oriente verò Constantino Monomacho Imperium gubernantibus.

Venatur Lechicis Pastor Venantius oris,
Quas Ioue sub rigido despicit vrsa, feras.
Dico feras? homines immò, sed corda ferina,
Vrsa quibus vecors, barbariesq; dedit.
Crusuicij quantum hoc gaudet Pastore penates
Quo pole commutat terra Polona polo.

ANDREAS I. ROM: EPISC. CRVSVICIEN. V.

NOn potuerunt diuturnam Ecclesiæ Crusuiciensis viduitatem exstincto fatis Venantio ferre Prælati & Canonici, proinde dulces experti Electionis fructus semel habitæ, iterum ad nouum Antistitẽ eligendum Comitia indicunt: quorum per viam scrutinij suffragia ferentium, morum grauitas, & sacrorum Canonum peritia, vota in se oculosq; facilè pertraxerunt Andreæ Romani, qui ritè electus confirmationem à sede Romana Casimiro Primo Rege Poloniæ preces & operam interponente obtinuit, & Episcopatum feliciter, Anno Redempti Orbis, Millesimo Quinquagesimo sexto ingressus est. Leonem VIII. Cathedræ D. Petri tunc præsedisse auctor est Dlugossus, dum inquit: In Pontificatu Vladislauiensi siue Crusuiciensi

suiciensi Venantius Episcopus annis tribus & viginti ab-
sumptis (neq; hoc rectè, si annus ingressus eius & mortis
computetur) peste Epidimiæ tactus diem obijt, & in Ec-
clesia villæ Parkánie conditur, cui Andreas I. per Electio-
nem Canonicam Casimiro primo Rege Poloniæ suum ad
id præbente consensum, succedit à Leone Papa VIII.
prouisus, quàm congruenter viderit ipse (nisi Chalcogra-
pho error imputandus sit, qui frequentissimis Dobromyli
in Officina Ioannis Szeligæ Anno 1615. excusum mendis
tanti auctoris opus obscurauit) cum anteriùs charta supe-
riore Anno Dñi, Millesimo quinquagesimo quarto, dicat
expresse Leoni nono, natione Almano de Lotaringia,
XVI. Calend. Maij Romæ mortuo, & in Ecclesia S. Petri
Romæ magnifico sumptu tumulato, Victorem secundum
successisse. Is igitur secundùm Chronologiam Roma-
norum Pontificum Andreæ Romano regimen Ecclesiæ
Crusuiciensis commisit. Hæc ea ratione adduco, vt aduer-
tant ij, qui leui opera Historiam Dlugossi percurrentes, ex-
scribere Catalogum Pontificum Vladislauiensium tentâ-
runt, quam parum laborauerint, vt ad veritatem proximè
accederent, graui sanè Authoris notâ, nihil ad veram tem-
porum rationem attendisse insimulati, cùm facilè tertio
ante versu ij legisse poterant hæc verba Dlugossi: Agente
Henrico Imperatore in Italia, Victor Papa apud Floren-
tiam Synodum celebrauit, & multos Episcopos simonia-
cos & incontinenter viuentes à sedibus suis deposuit, in
quod idem tempus incidisse mortem Venantij & succes-
sionem

sionem Andreæ Romani, nempe in Annum Dñi, Millesi-
mum Quinquagesimum quintum refert. Ex quibus, Ca-
talogorum compilatores colligere poterant, non Leoni 8.
qui nihil de ædificatione templorũ, ne dum Pontificum
in Polonia erectione audiuerat, rebus humanis exemptus,
antequam fuisset Romanæ sedi de prouidendis Regno
Episcopis supplicatum nomine Mecislai Christiani Princi-
pis. Leo autem nonus electus, Anno 1049. vixit ad An-
num. 1055. in quo Victor sedem Pontificiã adijt. Feliciora
Andreas inito Pontificatu in Polonia adspexit tempora,
quando res quæ pessum ibant, ad meliorem statum redigi
cæperunt, ab extremo exitio vindicatæ, solertissima opti-
mi Regis Casimiri gubernatione. Patuit in pijssimo Prin-
cipe antiqui effati veritas, quo vita subditorum ad exem-
plum & normã Regis componi dicitur. Namq; is in omni-
bus sago togaq; gerendis negotijs, ne quâ à recto gloriæ
veræ tramite subditi deflecterent, amussim timoris Dei
proposuit, iustitiam & pacem ita coluit, vt breui in exo-
ptata votis omnium ordinum tranquillitate flos & vigor
pristinus æui beatioris Regno redierit. Itaq; in florenti,
pacati Regni rerum opulẽtia liberalissimi Principis exem-
plum secuti Equites Poloni studium & operam, ad instau-
randa Diuorum templa, splendoremq; squalore intestini
tumultus obductum ijsdem restituendum alacri prom-
ptitudine contulerunt. Porrò negotijs arduis Reipub. ex-
peditus Pontifex, Ecclesias per Diœcesim lustrans sub in-
terregni turbulẽtam confusionem desolatas, suoq; postea
N 2 patrono-

patronorum liberalitate nitori redditas, Parochorũ assignat curæ, vt quæ in fidei & morum doctrina serio populum instruant, solicita adhortatione monet, cauetq; vigilantiâ singulari, ne communis Cleri pestis Simoniæ Italicis proscripta regionibus per Synodum Florentinam, aliorumq; vitiorum præsertim incontinentiæ labes in mores suo regimini commissorum Sacerdotum irrepat. Non in Cleri modo reformanda vita, laborandum censuit, verùm etiam strenuam in radicitùs exstirpandis rudis plebeculæ superstitionibus, diuturna consuetudine firmatis pertinaciter, adhibuit curam; in quo eò maiorem difficultatem suos eludentem conatus expertus est, quò obstinatiore proteruia vulgus ea quæ maiorum didicerat traditione sanctiùs retinenda statuisset. Anno Dñi, Millesimo quinquagesimo octauo, non paruum Senatoriæ in Repub. solicitudinis exhibuit argumentum, quòd Boleslai Regis filij Casimiri solenni Electioni & Coronationi, qui Gnesnæ viginti tres annos natus, ab Archiepiscopo Gnesnēsi Stephano, Cracouiensi Aarone, & Vratislauiensi, Posnanieñ. Ploceñ. Culmensi, Episcopis assistentibus vnctus est, præsens adfuerit, ibique cum alijs Proceribus Regni salutari consilio Rempub. adiuuerit. Vt autem humanarum rerum fert vicissitudo, non par hilaritas omnes eius Pontificatus annos excepit, quam enim animo ipsius attulerat voluptatem ædium sacrarum, sub Casimiro instauratio, earumq; à populo fideli magno concursu frequentatio ingenti dolore ademit effrenata Boleslai cæco impetu & furore

rore impudenti, in truculentam cædem Stanislai Pontificis Cracouiensis debacchantis audacia. Cùm enim impius Rex bellica felicitate partum decus, scelerũ colluuie, crapulæ, libidinis & crudelitatis fœdasset, nefasq; adulteriorum pessimo exemplo à se, in milites militumq; coniuges, deriuatum, sanguine ciuium diluere, nec quicquam attentasset, Petro Archiepiscopo Gnesnensi vitia Regis cmagno gregis detrimento dissimulante, à D. Stanislao Cracouiense, in cuius Diœcesi licentia efferatæ crudelitatis, & nefandæ petulantiæ Regiæ grassabatur, frequentiùs officij curæq; salutis admonitus est; impatiens veritatis sanæq; admonitionis contemptor Tyrannus, totus in rabiosum furorem vertitur, Beatumq; Pontificem sacris operantem obtruncat, & ab altari auulsum, impijs satellitibus in frusta concidendum sacrilega immanitate proijcit. Defertur Sedi Romanæ funesta B. Episcopi cædes, & immane Tyranni facinus, Gregorius VII. immanem parricidam, per sententiam à communione & conuersatione fidelium separat, ipsumq; ac Poloniam totam regalis fastigij excellentia & dignitate priuat, obedientia & subiectione Boleslai quosuis subditos liberat; filijs nepotibusq; militum, qui auxilio, consilio, & assensu, ad tam atrox facinus perpetrandum præstò fuerunt, quælibet Ecclesiastica officia, beneficia, & honores dignitatesq; ad quartum vsq; gradum interdixit, & habitis priuauit: Petro verò Gnesnen. Archiepiscopo dedit in mandatis, quatenus in patrati per Regem Boleslaum & suos milites facinoris execrationem,

&pœnam, interdicto Eccleſiaſtico vniuerſam Gneſnenſem Prouinciam ſubijceret, quòd omnes illius Suffraganei Epiſcopi religioſiſsimè in ſuis Eccleſijs curarent obſeruari, prohibuit denique Archiepiſcopo & Pontificibus, ne aliquam cuiuſcunq; gradus, præeminētiæ, & ſtatus perſonam in Poloniæ Regem coronare & inungere auderent, ſede Apoſtolica inconſulta. Lati à ſede Romana interdicti ſententiam magno ſui mærore, populique amaritudine quemadmodum & reliqui Epiſcopi in ſuis, in Cruſuicienſi Eccleſia promulgari fecit Andreas, ædeſq; ſacras, felici antea in laudes Diuûm frequentia ſonantes, lugubri deſolatione per totam Diœceſim mandauit occludi. Ipſe ſenio & curis in tantâ luctus Poloniæ acerbitate cōfectus obijt, Anno Domini, Mılleſimo octageſimo primo, ſub Gregorij ſeptimi Pontificatu, Occidentis Henrico quarto, Orientis Alexio Connenno Imperatoribus, & corpori prædeceſſoris Venantij appoſitus, in Eccleſia Parochiali Parkanenſi beatam immutationem præſtolatur.

Andreas Romanus init faſtigia ſedis,
Prouidet Arctoa quem Papa Victor, humo.
Maturus virtute fuit legumq; peritus,
Quas Sacra Pontificum condidit authoritas.
Additus eſt tumulo, ſocius poſt fata prioris.
Parcanio tegit hos, Parca ſeuera ſolo.

BAPTISTA ROM. EPISC. CRVSVICIEN. VI.

CReſcebat indies magnitudo odij Polonorum in ſacrilegum Tyrannum, iuſta Numinis profugum vindicta perſequente, quòd Ruthenicarum Prouinciarum defectio incendebat vehementiùs; ita, vt pleriq; nobiles in captiuitatem & necem illius atq; tanti ſceleris conſciorum militum conſpirarent, rati dedecus Regni, ſe hac via facillimè abolituros, cædemq; B. Pontificis, non niſi cæde impij Regis expiandam, atq; vltione facinoris tam execrandi conſecuta, facilè Diadema Regno reſtitum iri. Quod vbi Tyrannus comperit, omni ſpe conſiſtendi intra fines Regni prorſus abiecta, ad Vladiſlaum in Vngaria regnantem, paucis ſe militibus, de ijs

qui atrocitatis in Diuum patratæ conscij fuerant, comitantibus profugit. vbi cùm odia Vngarorum in se, tanquam iusti exilij meritas pœnas exsoluentem augerentur, non diu moratus, in Carinthiam, vno duntaxat ex seruis comite adhibito, regali veste in rudem, ne facili negotio deprehendi posset commutata, discessit: ibiq; in Monasterio Viltina propè Isburg in Prouincia Athesis sito, arctâ pænitentiâ crudele scelus expiando, conditionem & stirpem suam celando, coquinæ squaloribus & infimis quibusuis seruitiis se mancipando, delituit. Nonnulli asserunt, dum in Vngaria apud Regem Vladislaum consisteret, in amentiam versum, tam diuq; cruciatum, donec animam XII. Cal: April: exhalaret, pertulisse: atq; à canibus proprijs in syluis Pannonicis laceratũ, sacrilegi parricidij pœnam miserabilem à supremo vltore inflictam pendisse. Interea Prælatis & Baronibus ad formandum Reipub. statum conuersis, Vladislaus ex filijs Regis Casimiri residuus, & Boleslai Regis germanus cognomento Hermanus, consensu omnium concordi, in ipsius locum suffectus est. Qui etsi Rex ab omnibus appellaretur, tamen Regio titulo abstinendum sibi censuit, siue quòd more maiorum vnctus & coronatus non esset, Romanæ sedis decreto id vetante, siue quòd fratrem suum Boleslaũ Regem aliquando rediturum speraret. Is posteaquam vnanimi Ordinum suffragio fasces regiminis, & administrationis Reip. fuisset consecutus, vt erat Religionis Orthodoxæ obseruantissimus, religiosum sibi duxit, regnandi primordia, à restituti cultus

cultus Diui solennitate, & frequentia auspicari. Itaq; in id primùm curas Principe pio dignissimas intendit, vt interdicti auctoritate sedis Romanæ in Polonia promulgati relaxaretur censura, cuius postulationi per Nuntios tam ex Ecclesiasticis, quàm sæcularibus lectos, debita cum submissione expositæ, attento Principis optimi propagandæ religionis studio, Gregorius VII. annuens, interdictum sustulit, Lampertumq; natione Polonum, virum sibi à plurimis annis cognitum, & in officijs Curiæ Romanæ optimè versatum, Nobilem de domo & familia Habdank Cracouien: Canonicum, via Scrutinij à Capitularibus Electum Cracouiensi Episcopatui præfecit, ac successorem D. Stanislai esse iussit. Eadem ferè tempestate Anno Domini Millesimo octuagesimo secundo, cùm Senatus sacer Ecclesiæ Crusuiciensis, Cathedræ destitutæ præsule è rebus humanis Andrea sublato vellet consultum, atq; Comitijs ad eligendum successorem, certam diem sanxisset, eaque concordibus suffragijs feliciter illuxisset, Baptistæ Pontificalis sedis honorem detulerunt, quorum Electioni Vladislaus Monarcha subscribẽs, confirmationem à Romano Pontifice facilè obtinuit. Porrò quamuis Dlugossus tam Andreæ obitum, quàm Baptistæ electionẽ in Annum Dni, Millesimum octuagesimum primum referat, quia tamen idem fasces regiminis Poloniæ ad Vladislaũ delatos, Anno 1082. scribit, ipsiusq; cura & diligentia interdictum sublatum, & Diuo Stanislao Successorem datum asserit, valdè eruitati consentaneum est, eadem opera Ecclesiæ Crusuiciensi

ciensi de pastore prouisum, illiusq; regimen Baptistæ commissum, cùm prouisionem eius promouisse dici Monarcha Vladislaus non posit anno superiore, qui tum vt ad Monarchiam, ita & ad prouidendum Ecclesijs de Præsulibus nullum ius, nondum sua electione secuta, potuerit habere, quod ipse Dlugossus asserit. Floruit hic Pontifex insigni rerum gerendarum prudentiâ, cuius vt iucundiores Reip. saperent fructus, mira eam modestiæ & morum suauitate condiebat, ita vt vel efferatos barbarorum animos, ad amicitiam & grauem sui obseruantiam inuitaret. Acceperat tum coniugem Vladislaus Dux Iuditham Virginem, formâ & virtutibus conspicuam, Vratislai Bohemiæ Ducis filiam, quæ deuotione singulari pietatem mariti, eo maiori feruore promouebat, magno Basilicarum & aliarum Diuis consecratarum ædium bono, quo amore posteritatis gloriosæ vehementiore tenebatur, sterilitatemq; suis inuisam votis, depelli religiosorũ hominũ precibus optabat. Itaq; consilio Lamperti Cracouiensis Episcopi ad Monasterium B. Ægidij, in quo corpus eiusdem confessoris humatũ est iuxta Massiliam, vbi obseruantia disciplinæ Beatissimi Patris Benedicti viget, in spem depellendæ sterilitatis erecti coniuges, infantis effigiem & calicem raræ magnitudinis de puro auro fabrefactum, ac supellectilem altaris metalli eiusdem. Item B. Ægidij auream iusti ponderis imaginem, atq; aureo sub tegmine & ostro intertextas sacrorum vestes, per insignes nuntios ex ordine Ecclesiastico & Equestri deputatos, in Prouinciam Prouinciæ ad honorandum

norandum D. Ægidium Cœnobio suo donanda transmittunt. Legati post triduam ab Abbate loci, religiosis indictum ieiunium, vnius monachi alios sanctitate antecellentis reuelatione in spem certissimam futuræ fœcunditatis, diuinitùsq; virilis prolis promissæ adducti, cum lætitia redeunt. Lampertus porrò optatum consilij sacri consecutus effectum, Anno Dñi, 1086. die 20. Augusti, filium natum salutaribus baptismi lustratum vndis, Boleslaum nuncupat, atq; ab hinc à matronis prole mascula beari optantibus, B. Ægidius singulari veneratione coli cœpit, ita, vt multa templa in eius honorem, per Ducem Vladislaum, & Polonos nobiles sint ædificata & dotata. Cùm verò hæc Regina plura liberalitatis heroicæ Ecclesiarum splendori contulerit insignia, tum pietatis illius eluxit non vulgare monumentum, ad seram posteritatis memoriam, cum celebri nominis sui recordatione perennaturum, quòd sua interpellatione & cura Comitatus Chropij in Siradiensi Palatinatu, quæ nunc *Pábiánice* appellatur, Canonicis Cracouien: Ecclesiæ donatus est, cuius respectu Canonici ad horas gloriosæ Virginis Mariæ dicendas sunt, adstricti: Episcopo autẽ Vladislauiensi eadem largitione Castellania Łagouiensis, cum ijs quæ antiquitùs ad eam pertinebant, ac Monasterio Tinecensi Xieznice cum villis supra *Vislokam* fluuium constitutis, cessit. Aurea videbatur Baptista Pontifex spectare sæcula, cùm videret Principes & Nobiles magna alacritate, ornandis & dotandis Diuorum ædibus certare, ipse satis impleturum sui muneris partes

O 2 existimans,

existimans, si nitorem spiritualem, in ipsis hominibus qui templa Dei viua sunt, quàm diligentissimè curaret promouendum, ad quod omnes conatus studiosè conuertit. Sed ecce interim teterrima nubes à Pomerania exorta serenitatem tranquillã grandi & luctuosa tempestate, quanquam in tota maioris Poloniæ ora, maximè tamen, in Cuiauia obscurauit, non sine maxima bonorum Ecclesiæ Crusuiciensis iactura. Anno etenim à Natiuitate Domini, Millesimo nonagesimo sexto, Sbigneus naturalis Vladislai filius, à Boleslao Bohemiæ Duce, viro callido & Polonis infesto solicitatus, excusso disciplinæ regularis iugo, è Saxonia rediens, magno fugitiuorum & exulum exercitu coãcto, Pomeranis suopte ingenio Vladislao infensis, in belli societatem accitis, qui non paucas Prutenorum & Barbarorum copias secum adduxerant, Castrum & Ciuitatem Crusuiciensem frequentem ciuibus & populis, metu hostium ad eam confluentibus occupat, in eaque sedem belli contra Patrem Vladislaum gerendi statuit; vix respirandi nedum se colligendi spatio dato exercitui, Patri cum septem fugitiuorum & exulum aciebus, & Pomeranorum Prutenorumq; turmis it obuiam, & signis collatis ad lacum *Goplo* dictum, prælio parricidali congreditur; dum verò exules & fugitiui spe melioris fortunæ destituti, pro victoria obtinenda vires acriter intendunt, tantum cruoris fusum est hostilis, vt lacus sanguine & cadaueribus funestatus, neque potari, neque piscem vsui aptum, diu continere potuerit. Paucis ex Vladislai militibus desideratis, vulneratis autẽ plurimis, omne robur Sbignei exercitus, extremâ clade obtritum est. Sbigneus ipse cum paucis in Castrum Crusuiciense fugiens, viuus in potestatem Patris venit. Vrbs Crusuiciensis sic eam Dlugossus vocat, quod à Sbignei partibus stetisset, militi in prædam data est, atq; ab hinc omni opulentia & fortunis spoliata, nihil de prisca gloria præter antiquitatis celebritate vacuũ nomen seruat. Tanto bello quantam iacturam in bonis, sacrasupellectili, & vestibus cultui Diuino deuotis fecerit Basilica, æstimatu non est operosum, quantumq; doloris tam vasta regionis illius solitudo, atrox bellum consecuta Episcopo attulerit; quæ etiam causam ipsius postea Successoribus Cathedralem Ecclesiam inde transferendi præbuit. Anno insequenti Baptista transfertur ad superos, primusq; mortalitatis exuuias in Basilica Crusuiciensi deponit, posteaquam annos quindecim Pontificalem dignitatem gesisset, dum Vrbanus II. Cathedræ Romanæ præest, Henricus IV. Occidentis, Orientis verò imperio Alexius Connenus.

Crusuicias, sacrã dat Præsul Baptista, per oras
Gregorius vigil, his inuigilare iubet.
Romuleæ natu celebris de sanguine gentis
Pallas huic roseum sparserat ore decus.
Spiritus irradiat Superis, Ecclesia chari
Pastoris cineres Crusuiciensis habet.

PAVLINVS EPISC. CRVSVICIENSIS. VII.

DElatum Prælatorum & Canonicorum suffragijs Præsulis officium, ab Vrbano II. Papa confirmatus Paulinus Frater Roberti Archiepiscopi Gnesnensis, de domo & stirpe qui pro stemmate insigniuntur Vitulo Nobilis, diuinarum literarum scientiâ vir insignis, & morum grauitate celebris, Anno Domini, Millesimo Nonagesimo Octauo suscipit, in quo rectè gerendo tanto virtutum splendore illuxit, vt videretur non secus quàm Luna inter ignes minores coruscare, ea præsertim tempestate, qua pleraq; vitia debitam Pontificibus laudem non sine scandalo populi obfuscârunt, ita vt nuntius sedis Apostolicæ, cum potestate Legati à latere Episcopus Bel-

luacensis in Poloniam missus, & à Boleslao tertio filio Vladislai Hermani exceptus, honorificè duos Prouinciæ Gnesnensis Episcopos, Pontificalibus per sententiam depositionis sedibus mouerit. Anno Domini, Millesimo Centesimo quarto, vnus rigorem huius decreti expertus fuit, Ceslaus Episcopus Cracouień. qui sola Ducis Vladislai voluntate, inconsultò Romanæ sedis oraculo Pontificatum tenuerat, referente Dlugosso, alterius nomen fauentior celauit antiquitas. Operæ pretium esse videtur hic reminisci conuersionis Pomeranorum, quorum maxima pars, ab initio Episcopatus Crusuiciensis fundati, solicitudini eiusdem Episcopi est assignata, decimasque pendere iussa, talem occasionem consecuta; Martinus Gnesneń. Archiepiscopus, vnà cum Nicolao Archidiacono Gnesnensi iter faciebat, in quo Ecclesiam Parochialem Spicimiriensem, Sacrum Missæ Officium auditurus inuisit, iamq; cùm Presbytero sacris operante, ex more generalem confessionem recitabat Archiepiscopus, cùm subito à ministris nuntiatur hostium Pomeranorum incursus. Hi per exploratores suos facti certiores de aduentu Archiepiscopi, quòd eos ab impio falsorum numinum cultu auocaret, religionemq; Catholicam colẽdam, ac decimas & primitias persoluendas vrgeret frequentiꝰ, ad ipsum comprehendendum denso agmine irruerunt. Consternatum metu Archiepiscopum, & quo se in tam inopinato casu verteret, fluctuantem (neq; enim familiæ numerus sibi tunc adhærẽtis turmę hostili par erat; immò pleriq;

plerîq; in latebras quas cuiq; casus obtulit se abdiderant) Archidiaconus fugæ salutem permissurus foras erumpens deserit. Hunc Pomerani Archiepiscopum rati, cultiore namq; vestitu splendebat, elapsum ęde sacrâ intercipiunt, & magnoperè læti honesta exceptum veneratione rhedę imponunt, optataq; vt putabant potiti præda, cùm reliquos comites in Ecclesiam regreßi non comperissent, Ecclesiam verò sacra supellectili spoliassent, in Pomeraniā reuertuntur tantò velocius: quantò iustiore fuissent perculsi timore, ne ipsi præda ceßissent Polonis, Martinus interea dum hostes ad captiuandum, Archidiaconum accurrerant, meta intendente, vires grandæuæ senectutis, sublimius tectum oratorij conscenderat, Sacerdos qui Diuinam rem orsus fuerat, se inter aram & templi frōtem occultauerat, cùm Pomerani curiose abdita ædium loca scrutari supersederent, veriti maximè ne quid mora periculi à Polonis afferret. Non abijt impunè tam sacrilega hostium temeritas, singuli namq; qui Ecclesiæ Spicimiriensis vasa irreuerenti audacia contigerant, eaq; profanis vsibus applicanda animo statuerant, aut in insaniam mentisq; alienationem versi sunt, aut epilepsiâ acti conciderunt; ex his deniq; deliri ferro & saxis obuios quosq; nullo sanguinis aut neceßitudinis discrimine habito impetebant, coniuges & familiares ædibus exturbabant; quos si assequi non possent, aut ab oculis haberent submotos, dentibus & vnguibus semet laniabant, cruentisq; morsibus sæuiebant in propria corpora; neq; sceleris istius auctores

ctores

ctores duntaxat tali ægritudini, verumetiā coniuges ipsorum & liberi fuerunt obnoxij. Eius grauitate supplicij cæteri ad meliorem reducti mentem impiæ temeritatis, quòd sacrilegas à rebus cultui Diuino dedicatis, & viro Dei non continuissent manus, à iustißima numinis vindicta pænas metuentes, cùm plurimos iam suorum miserè viderent exanimatos, omnia sacra Archidiacono restituūt, superstitiosis gentiliū sectis renuntiant, fidei Orthodoxæ manus dant, atq; solutionem primitiarum & decimarum hactenus negatā, perpetuis temporibus se reddituros vouent. Boleslaus tunc Vladislai Hermani filius, Cracouiam, Vratislauiam, Sendomiriam, Siradiamq; gubernabat. Sbigneo autem natali filio Vladislai, eiusdem volūtate Pomerania maioris Poloniæ pars, Lancicia, Cuiauia, & Mazouia parebat. Circa eadem tempora Boleslaus de Pomeranis hortatu Sbignei à Regno deficientibus victoriā insignem consecutus est; sed hæc, quâ idololatriam inibi detriumphauit, exstitit gloriosior precibus, vt pium creditu est, Martini Archiepiscopi Gnesneñ. obtenta, qui tam diu lacrymis & precibus vacare non destitit, donec Archidiaconum saluum cum sacra supellectili redeuntem conspexit. Non poterat non lætari pius Antistes Crusuiciensis Paulinus, dum plures oues ad ouile Domini suæ Diœcesi à prima Episcopatus institutione destinatas, hactenus in barbara superstitione errabundas videret properare. Qui cùm annis XII. Crusuiciēsem rexisset Ecclesiam, dierum plenus obijt A. Dni. 1111. honoremq; sepulturæ in delu-

bro

bro Crusuiciensi lacrymis illi Diœcesanorum parentantibus accepit. Paschali secundo ad clauum nauis Petri sedente. In Occidente Henrico Quinto. In Oriente Alexio Conneno imperantibus.

Paulinus Diui sequitur vestigia Pauli,
Quando solicitus lustrat ouile gregis.
Hunc Diuinarum fœcunda scientia rerum,
Moribus, & veniens expolière decor.
Posteaquam senis sedem bis rexerat annis,
Paruit imperio mors inimica tuo.

BALDVINVS EPISC: CRVSVICIEN: VIII.

FÆcunda in Ecclesia Crusuiciensi seges, non paruam deliberandi occasionem Prælatis & Canonicis, quem in locum Paulini surrogarēt diutiùs consultātibus attulit, morasque prolixiores in electionis negotio nexuit, procra-

procrastinando, dum in hoc pietas, in altero doctrina, in alio rerum gerendarum prompta dexteritas, anteponenda æstimaretur, quam procrastinationem inuidiosa nonnullorum protraxit ambitio. Facilè tamen discordes voluntates in vnam coëgit sententiam, & diuersos animos conciliauit Boleslai Kriuousti pro virtute Balduini natione Galli latum suffragium; atq; ita consentiente Ecclesiæ Senatu, à Paschali secundo confirmatus, gubernationem suæ Diœceseos, anno eodem, in quem mors Prædecessoris inciderat, scilicet Anno Dñi. 1111. auspicatus est. Fuit nobilitate prosapiæ clarus, de domo & familia *Ramult*, quæ 5. rosas in scuto rubeo defert in quincuncem ordinatas pro stemmate, quam felici Episcopatus gubernatione & virtutū claritate, quas ad munus hoc obeundum cum laude sibi adsciuerat, reddidit illustriorem. Eius temporibus Anno videlicet 1113. hoc cæleste visum est Crusuiciæ prodigium, Boleslaus Kriuoustius Dux in Pomeranos, qui frequenti irruptione à fide Polonorum desciscentes, seque à ditione Ducis subtrahere conantes, Poloniam vocatis in subsidium Prutenis vexauerant, exercitum ducebat, copijsq; tam equestribus, quàm pedestribus coactis in vnum Crusuiciā peruenit, vbi de statiuis decedēte exercitu in oculis omnium apparuit iuuenis formæ venustissimæ in piñaculo Capellæ S. Viti, quæ in Ciuitate Crusuiciensi è regione castri fuerat sita, & villa *Dziewá*, à primo fundationis tempore dotata fuit, nostra ætate nullum vestigium aut memoria illius prorsus exstat, vna nūc dunta-

xat ædicula S. Clementis honori consecrata in oppido conspicitur; plura tamen in tam frequenti Ciuitate, quam Dlugossus vocat Vrbem, exstitisse; templa verò nõ videtur dissimile. Ad factum narrandum pergo. Tantum à splendente adolescentis vultu irradiabat fulgor, vt non modò Crusuiciam totã, sed & campos vicinos illustraret. Cumq; vniuersus exercitus religiosa percitus admiratione, in eum ora & oculos, sed maximè Dux ipse Boleslaus conuertisset, è pinnaculo templi exiliens agmini copiarum anteibat, atq; recto tendens itinere exercitu ductum ipsius sequente *Naklum* peruenit (Vrbs ea tum Metropolis apud Pomeranos erat, intra cuius pomerium, pomo aureo iacto, spem certam vrbis capiendæ in animis Polonici exercitus ingenerauit, ac mox disparuit. Viso hoc factus animosior Boleslaus, crebris arietationibus quatit infestæ vrbis mænia, ex qua plurima terris Polonorum erumpebant discrimina & populationes, cumq; magna iam ex parte muros labefactassent, obsessi inducias quindecim dierum à Duce poposcerunt, intra interuallum temporis hocce nisi auxilium à Pomeranis adesset. Castrum & Ciuitatem Duci Boleslao tradituri, non inuitus spatium petitum induciarum cum hostibus paciscitur Boleslaus; interim auxilia 50. millia copiarum suppetias ciuitati veniunt; captatoq; consilio Pomerani per intempestæ noctis silentia tutissimum rati, relictis equis, ne ab eorum hinnitibus proderentur, castra Polonorum impetu rumoribus celeriore incipiunt adoriri. Agebatur nunc solennis diei celebritas honori Diui

Diui Laurentij gloriosi Martyris dicatæ, qua Dux Boleslaus auditioni diuinorum cum suo exercitu intẽtus, arma exuerat, quod & nulla hostis aduentantis timeretur suspicio, & quod induciæ cum hoste pactæ occasionem bellandi viderentur intercepisse: ecce subitò Pomeranorum exercitus Polonis in tentoria à sacris diuertentibus magis conspicitur, quàm adesse nuntiatur, tam celer & inopinatus eorum aduentus, vt Polonorum animos non parua turbatione infregerat: ita victoriam Pomeranis attulisset, si eadem celeritate qua cæperant, conatus peruiissent; Boleslaoque iustum temporis interuallum ad colligendum & compingendum exercitus robur omninò eripuissent; sed enim Numine ita disponente, locum primum quo tutiores consisterent, eligunt, eumq; vallo & fossis muniunt, ac sudes præacutas & oblongas igne in extremitatibus duratas tam in fronte, quàm à lateribus denso & frequenti ordine terræ infigunt, quæ vniuersum Pomeranorum exercitum, à quauis incursione tuerentur. Boleslaus interea spatio dato, ægrè ordines aciemque tumultuariè magis quàm ordinatè explicuit, & instruxit, longè numerõ hostilibus turmis inferiorem. Concurritur magna vtrinque contentione, sed effractis Boleslaus sui exercitus impetu, sudium, lancearum, & hastarum hostilium munitionibus, iter victoriæ ad se iam deflectenti, amplum patefecit; tantaque tunc strage hostiles fudit acies, vt Pomeranorum & Prutenorum quadraginta Millia: cæsa, duo in seruitutem abducta numerarẽtur. Omnis ea victoria Numini propitio

per:

per merita & suffragia D. Laurentij Martyris placato est a tributa; cui exercitus vniuersus pro periculo auerso, & collato triumpho festiua iucunditate gratiarum actiones agebat. Lætus victoria de hostibus obtenta Præsul Crusuiciensis supplicationes in Ecclesia decernit, & ordinat, eò feruentiores, quò præsentius periculum, ab hostibus suæ Diœcesi imminebat, quanquam vt non sine imminutione bonorum suæ mensæ & Ecclesiarum suo regimini subiectarum moles ea belli solo Crusuiciensi incubuit, ita non minorem lætandi occasionem solutus exercitus præbuit incolis & Pastori. Qui cùm annis Ecclesiæ Crusuiciensi 19. præfuisset, Anno Dñi. 1128. de vitæ statione concessit febribus absumptus, in Crusuiciensi Ecclesia sepultus, extremum beatæ immutationis diem præstolatur. In Catalogo Volboriensi habetur Anno Dni. 1122. vitâ excessisse, atq; annis non amplius 12. gubernatam ab eo sedem Crusuiciensem, cùm Dlugossus in Historia primordia Episcopatus Balduini in Annum 1111. exitum porrò regiminis in prædictum Annum 1128. referat, Calixtus II. præsidebat tunc Romanæ Cathedræ, Occidentis imperio Henricus V. Orientis verò Ioannes Connenus præerat. Bartholomæus Paprocius in Stemmate Ramult Balduinum in Episcopatu Crusuiciensi, non integrum annum vixisse auctor est.

Præsulea, multi prensant dum Sedis honorem,
Balduinus mitrâ Rege volente, nitet.

In Patria

In Patria natus, decorant quam lilia Regum,
Lilia Sarmatico nescia stare solo.
Sed rosa fixa stetit quincuncis in ordine pulchro,
Vernans, Præsuleæ, gloria prisca, domus.
Crusuicio sic iam pæstana Rosaria templo
Cedite, quod sancto plantat odore rosas.

SVIDGERVS EPISC: CRVSVICIEN: IX.

PRimus nationis Germanicæ, nobilis de gente Grzymaliorum, qui portam patẽtem tribus turribus eminentem pro insigni gestant, in Crusuiciensi Ecclesia ob egregias virtutes Pontificatum est adeptus; ab Honorio Papa secundo, iuxta Dlugossum, secundùm Chronologiam Romanorum Pontificum sub Vrbano secundo confirmatus; qui gubernationem illius suauitate morum, & omni

omni humanitate ita commendauit Equeſtri in Polonia Ordini, cęteriſq; de populo ſuæ ſolicitudini in animarum quærenda ſalute commiſsis, vt omnium animos, iucundiſsimâ conuerſatione deuinctos, in poteſtate videretur habuiſſe. Exordium regimini ipſius dedit Annus Dñi, Milleſimus Centeſimus Vigeſimus nonus. Eius temporibus claruit in Polonia Petrus Danus, vir omnium ſæculorum memoria digniſsimus, primus in Regno hoc claritatis & amplitudinis Duninorũ Auctor Comes de Skrzyn pius in Polonia candidi Præmonſtratenſis Ordinis Canonicorum à D. Norberto Anno Domini 1125. inſtituti plantator, & propagator inſignis; qui cùm ſeptuaginta ſeptem templa de ſectis ac dolatis lapidibus, magno Poloniæ ornamento (pauca enim talia ante eum exſtiterunt) religioſæ pietatis monumenta exædificaſſet; inter hæc præclara liberalitatis heroicæ teſtimonia Cænobia duo Norbertinæ familiæ virorum, vnum ſub titulo S. Vincentij extra muros Vratiſlauienſes quadrato lapide, alterum fæminarum in villa Chalino, prope Izbicá oppidum, in Diœceſi Vladiſlauienſi fundauit, exſtruxit, & prouiſione munificâ dotauit, ſub titulo & honore S. MARIÆ Magdalenæ. Exſtat in prædicto pago Eccleſia, Monaſterium verò idem ipſe conditor in oppidum Strzelno, pro maiori Sanctimonialium commoditate, intra eandem Diœceſim tranſtulit, à quo inibi exædificatam & dotatam Eccleſiam Anno Dñi, Milleſimo Centeſimo Trigeſimo tertio, præſente Bernardo Epiſcopo Lubucenſi, & ipſo Petro Comite (in ipſa Dedicationis

dicationis ſolennitate Strzelno in dotem Monaſterio attribuente) decimo ſeptimo Calend. April. in titulum & honorem S. Crucis ac Beatiſsimæ Virginis MARIÆ conſecrauit Suidgerus. Loquitur poſteritati Petri Dani nomen lapis in Coloſſum erectus in Parochialis Eccleſiæ Coninenſis Cœmeterio, quem cùm duas Prouincias latiſſimas Caliſsienſem & Cruſuicienſem regimini ſuo à Duce Boleſlao Kriuouſtio commiſſas perluſtraret crebriùs, frequentiaq; itinera de una in alteram faceret, longitudinem itineris emenſus vtrinq; diſtantẽ in illius medio ſtatuit, qui adhuc ibi cernitur. Porrò vt ad Suidgerum redeamus: quantum in viro hoc bono communi proſpiciendi & pacatæ tranquillitatis promouendæ ſtudium exſtiterit, non difficilè hinc poteſt iudicari, quòd cum alijs Pontificibus in excluſionem à Ducatu Vladiſlai filij Boleſlai Kryuouſtij conſenſerit, & paci conſulentium Senatorum votis ſubſcripſerit. Res paulò altiùs enarranda eſt: Cùm Boleſlao Kriuouſtio, ætatis quinquageſimo quarto, Principatus Poloniæ Triceſimo ſexto, fatalis dies immineret, Poloniæ Monarchiam, futuras, ea ratione, inter fratres de Principatu contentiones amoliturus, inter quatuor filios partit9 eſt, atq; maiori natu Vladiſlao Cracouien. Siradien. Lancicien. Terras, Sileſiamq; & Pomeraniã attribuit; decernens, vt circa eum Principatus maior, & prima conſiſteret auctoritas, reliqui fratres illius arbitrio ſtarent, parerentq; ab eo ſancitis; concordia tali Poloniæ Regnũ, ſi ad vnum totius curæ ſumma referatur, ſtabiliendum,

ſin ſecus, facilè inteſtinis diſſenſionibus in ruinam diſsipatum iri, præmonens. Boleſlao Criſpo, Maſouien. Dobrinen. Cuiauien. & Culmen. Meciſlao ſeni, Gneſnenſem, Poſnanien. & Caliſsien. Henrico Sendomirien. & Lublinen. Terras aſsignauit. Cùm autem ex aſſe iam Regni heredes quatuor filios inſtituiſſet, quintus vnius anni Caſimirus magnâ iniuriâ videbatur Proceribus exheres; cui, cùm monerent Regem Conſiliarij, de aſsignanda portione, illi ſuam in toto manere ſortem reſpondit. Cunctis autem admirantibus, & quænam illa eſſet reſidua, poſteaquam in quatuor vniuerſam Monarchiam Tetrarchas diſtribuiſſet, curioſiùs ſciſcitantibus, tali ſimilitudine dubitationem depulit. Non aduertitis, inquit, inter quatuor rotas ſedem currus quintam conſiſtere, eamq; nobiliorem eſſe, ita huic infanti inter Tetrarchas fratres relinquitur ſucceſsio, plus venerationis & amplitudinis quàm illæ reliquæ partes, habitura. Ita Vladiſlaus reliquis fratribus tanquam natu maior in aditione hereditatis, & adminiſtratione Monarchiæ præpoſitus, & voluntate Patris, & Procerum conſenſu, qui conceſſu temporis ſorte ſua minimè contẽtus, ſed ambitione & inuidia, in partes, quas paterna diuiſione fratres nacti fuerant, cæpit commoueri; quam eius coniux Chriſtina ſoror Imperatoris Henrici, frequentibus expoſtulationibus, & mulиebribus querelis, in dies inflammabat ardentiùs, tali maritum adorſa exprobratione: Non in tam truncam & tenuem quæ tibi ceſsit ſortem, ſed in totius Poloniæ Regni

gni

gni ſpem, vnius filia Cæſaris, alterius ſoror ætate viridis, tibi deſponſa ſum potentiori, & ditiori Monarchiæ, niſi fruſtra ſpes ea parentem Imperatorem tenuiſſet nuptura. Pronus ſuopte ingenio in occupandas fratrum terras Vladiſlaus, facilè apud ſe queribundæ vxoris flagitationibus locum permiſit. Itaq; primum edicit, nulli alteri per ſingulas regiones, quàm ſibi parendum eſſe, edicto, contumaces aut verbere, aut carcere, aut bonorum ademptione in officium redigendos eſſe. Poſtea cum ex matre Ruthena genitus eſſet, auxiliares quoſdam ex Ruthenis accerſit, eorumq; miniſterio in occupationem bonorum fraternorum inuolat, ac eouſq; proceſsit ambitio ipſius audax, & effrenis dominandi libido, vt fratres omnibus poſſeſsionibus deturbare in animum induceret. Augebat in dies ambitionem auaræ vxoris nouum oppreſsionis commentum, dum in ſpeciem honoris populo mandabat, vt ſolennibus ferijs pullos gallinaceos, porcos, anſeres, mel, triticum, auenam, pro modo facultatis ad menſam Ducis liberaliter conferret. Quod vt aliquoties factum eſt, decreto poſtea Principis honos is in neceſsitatem fiſco talia quotannis inferendi, abijt; atq; hic aſtus populi liberam obſeruantiam, in debitam penſionem conuertit. Cruore demum fraterno, ambitioni & libidini dominandi litaturus Vladiſlaus, quos iam poſſeſsionibus exuerat, etiam patriâ ipſa, quin & vitâ, ſi furori ſuo obluctari vellet priuaturus, omnem potentiam exercitus in fratrum oppugnationem in Caſtro Poſnanienſi odia fratris tole-

 rantium,

rantium, exserit: nullis conditionibus volens cęptam obsidionem soluere, & animum in fratrum exterminium æstuantem, crebris monitionibus & graui oratione Iacobi à Znin Archiepiscopi Gnesnensis deliniri non sinens; tandem ipse extrema fratrum & suorum militum desperatione, ad incitas ita redactus est, iusta ipsis ira audaciam suppeditante, & æquæ defensionis causam Deo promouente, vt cùm numerosissimus illius exercitus ad internecionem deletus esset, nec ipse vbi tutò posset consistere reperiret, omnia loca propter incolas sibi offensos habẽs suspecta, Ratiboriam, & inde in Alemaniam per Silesiæ oram ad Conradum Romanorum Regem debuerit excedere: quò & Christina imperiosa sua coniunx, cum tribus filijs, à Ducibus victoribus ad maritum ablegata est, atq; tum in locum Vladislai exulis, Boleslaus Crispus, Boleslai Criuoustij inter fratres secundi matrimonij natu maior, de Prælatorum Baronum, militarisq; ordinis consensu suffectus est, communibus suffragijs, Principatumq; totius Poloniæ obtinuit; ob quem illi deferendum, vnà cum alijs Præsulibus & Proceribus Regni Suidgerus Episcopus Crusuiciensis, auctor exstitit, quo factum, vt Henricus iunior Rex Romanorum, qui tum Conrado Patri successerat, contra Boleslaum, Mecslaum, & Henricum fratres, Polonorum Duces, quod quartum fratrem Vladislaum sorte sua exclusérint, in generali Concilio Remensi, Auctoritate Eugenij tertij, Anno 1147. celebrato, quereretur. Idemq; Iacobum Gnesnensem Archiepiscopum, R. Pol.

R. Pol. Metropolitanum, & alios Poloniæ Suffraganeos, Episcopos, videlicet Matthæum Cracouiensem, Magnũ Vratislauiensem, Suidgerum Crusuiciensem, Bernardum Lubucensem, Boguchualum Posnaniensem, Alexandrum Plocensem accusaret, quòd contra iusiurandum Duci Vladislao præstitum, in exclusionem Ducis Vladislai consensissent. Vnde quàm salutari consilio Reipub: optimus Senator Suidgerus non defuerit, manifestum est, dum eorum in numero recensetur, qui saluti patriæ consulẽtes Tyrannum Regno extorrem esse voluerunt, ipsiq; ereptos fasces Principat⁹ ad Boleslaũ Poloniæ detulerunt.

Inusitatum ijsdem temporibus apparuit vitæ longitudinis exemplum, Anno si quidem Dni. 1151. Ioannes de Temporibus natione Gallus, armiger Caroli Magni, communem vitæ humanæ mensuram ad prodigium egressus, trecentis septuaginta duobus annis compertus est vixisse; qui priscorum ætate perfunctus, præsenti memoriæ, & deinceps successuris sæculis, iure meritissimo magnã de protenso tanta diuturnitate vitæ spatio admiratione reliquit.

Mortuum Suidgerum ex hepatis vitio, in Ecclesia Crusuiciensi sepultum; refert Dlugossus, Anno Dñi. 1151. in quod tempus gubernatio sedis Apostolicæ Adriano Quarto incidit, regimen imperij Occidentalis Friderico Ænobardo, Orientalis Manueli Conneno. Porrò quantum hæc temporis supputatio veritati sit consentanea, liquidò constare poterit ex ijs, quæ hic annecto; ex quibus facilè colligi poterit, Dlugossum quidem accuratum fuisse

ſucceſsionis Epiſcoporum indagatorem, eumque in re ab ætate ſua remotiore multùm elaboraſſe: minùs tamen interea, ad vitæ vniuſcuiuſq; longitudinem, & breuitatem & tempus obitus attendiſſe: quamuis & in hoc voluerit videri diligentior, dum definito anno mortem ſingulorum annotat, rem explicandam aggredior. Anno Dñi. 1148. Priuilegium ab Eugenio tertio Eccleſiæ Vladiſlauieñ. Vernero Epiſcopo, eiuſq; ſucceſſoribus Canonicè ſuccedentibus datum eſt, in quo is limitationem Diœceſis Vladiſlauienſis Epiſcopatus per Ægidium Tuſculanũ Epiſcopum, & Boleſlaum Ducem Poloniæ, factam confirmat. Quod Priuilegium in tempora regiminis Cruſuicienſis Eccleſiæ per Suidgerum Epiſcopum referrendum eſſe, iuxta Dlugoſsianam annorum computationem, vitæ, & regiminis Epiſcoporum Cruſuicienſium manifeſtè conſtat; tamen cùm nomen Verneri expreſsè contineat, & ad Vladiſlauienſem Epiſcopum ſit directum, palam videtur lapſus Dlugoſsi in Chronologia.

Grzymalia de gente virum Germania mittit,
Cui triplici munit, turrica porta, domum.
Conuictu facilis, placidus ſermone, peritus
Voce, vel aratum flectere pectus, erat.
Stant Adamanteo ſolidæ fundamine portæ
Stemmate, ſed morti peruia cuncta patent.
Hæc pede eodem humilesq; caſas, turresq; ſuperbas
Proruit, & quoduis culmen adæquat humo.
Quæ penetrare poteſt audax penetralia Regum,
Ecquam non poterit vis penetrare domum?

ONOL-

ONOLDVS EPISC: CRVSVICIENSIS X.

POſteaquam Prælati & Canonici Cruſuicienſes debitâ funeris pompâ iuſta Suidgero ſoluerunt, vt vacanti Eccleſiæ ſine cunctatione Pontifex prouideretur, certam diem Electioni futuræ deſignârunt, in qua dignitatem Pontificiam votis concordibus Onoldo genere Italo, probitate morum, & ſcientiâ præclaro, deferendam iuſſerunt; cuius poſſeſsionem, ab Adriano Papa IV. confirmatum, ad petitionem Capitularium & Boleſlai Criſpi Polonorum Monarchæ, adijſſe memorat Dlugoſſus Anno Domini Milleſimo centeſimo quinquageſimo ſeptimo, idemq; in Catalogo Volborienſi habetur. Is cùm Auctoritatem tantæ dignitatis non poſſe in ſolitudine Cruſuicien-

ſuicienſi decenter conſiſtere apud ſe ſtatuiſſet, matura deliberatione cum Prælatorum & Canonicorum conſilio præhabita, Cathedram Cruſuiciâ, cuius ciuitatis ſplendor & incolarum frequentia diuturnitate, & grauitate bellorum, maximè autem defectionem illius vlciſcente Vladiſlao, quòd partibus Sbignei naturalis eius filij adhæſiſſet, in paruam iam tunc anguſti formam decreuerat, Vladiſlauiam ad Eccleſiam in ripa Iſtulæ ſuanè opera & ſumptu, an prædeceſſorum non conſtat, exædificatum, tranſtulit. De literis benè meritus fuiſſe, & ſingulari patientiâ excelluiſſe dicitur, cuius exercitio, non vulgarem ipſi præbuit cauſam grauis imminens belli moles Reipub. cum Imperatore Friderico, ad quam reprimendam conſcriptus miles, bona, & villas ad Epiſcopatum pertinentes miſerè afflixit. Cauſa exercitum in Poloniam ducendi Friderico fuit Vladiſlai exilium, quem ille à Boleſlao, Mecſlao, & Henrico deuictum, fratribus germanis, cùm idem illos bello iniuſto fuiſſet adorſus antea, & ſortibus prouinciarum volũtate patris conſenſuq; omnium ordinum, atq; ipſius Vladiſlai inter eos diſtributarum exuiſſet, Principatui Polonorum reſtituere moliebatur; quo quidem colore ſolicitudinis, circa recuperandam Vladiſlai Monarchiam ſimul auaræ ambitionis contra Polonos æſtuantis aſtutè obducere conabatur flammam, quâ incenſus, magnitudine ſui exercitus, Duces tres Vladiſlai fratres in poteſtatem ſuam redigere, & ad præſtandum ſibi fidelitatis ſacramentum cogere, ac ad quingentarum Marcarum argenti

A° 1170 v. infra

argenti tributum quotannis ſuo ærario pendendum, contendebat; Polonis extrema quæq; potiùs ſuſtinere, quàm tributis ſubijci, magno animo deliberatum fuit; cumq; maximum exercitum, tam Equeſtribus, quàm pedeſtribus inſtructum copijs mouiſſet Imperator, quem ex Almanis, Francis, Sueuis, Renenſibus, Bauaris, Saxonibus, Lotaringis, Miſnenſibus, & quod atrocius videri potuit etiam Morauis, & Bohemis, vnius penè nationis & linguæ cum Polonis, conflauerat, diſſenteriæ morbus, ex aquarum hauſtu (cũ delicijs euirata corpora Germanorum ad bibendum ſpiſſam ceruiſiam ex hordeo coctam non haberent) inuaſit ipſius agmina, magnamq; in legionibus ſtragem inde mors conſecuta edidit; Imperatoremq; ab æquis & honeſtis conditionibus cum Polonis pacem componendam adduxit. Magnam & grauem ſolicitudinis molem tantus terror optimo Senatori benè patriæ cupienti, dum ingens formidaretur Poloniæ clades, à tam denſa nube legionum, exercitus hoſtilis ingeſsit, verùm non minorem attulit prouido circa gregis Dominici ſalutem, Antiſtiti laboris cauſam, Anno Dñi, Milleſimo, Centeſimo, quinquageſimo nono, in Eccleſia ſubortum ſchiſma, poſtquam rebus humanis exemptus, vacuam reliquiſſet Vniuerſali Paſtore ſedem Romanam Adrianus Papa IV. in cuius locum quamuis Alexander tertius Rolandus antea vocatus, à maiore Cardinalium parte electus ſucceſsiſſet, Octauianus tamen Antipapa Victoris nomine appellatus, aliorum ſuffragijs adiutus, ei ſe opponens, grauiter pacem

R & vnio-

& vnionem Ecclesiæ turbauit: quæ quidem turbatio, vt reliquos omnes Episcopos solicitos seruare vnitatem Spiritus, & vinculum charitatis; ita & nostrum Onoldum, ingenti non potuit non afficere dolore. Fit mentio apud Cromerum libro sexto, Onoldi in Synodo Lanciciæ celebrata præsentis, Anno Dñi. 1180. quo etiam tempore Zdislaum Archiepiscopum Gnesnensem, Gedeonem Cracouiensem, Cherubin Posnaniensem, Lupum Plocensem, Episcopos vixisse ait. Ne me fallit opinio, ex Dlugosso hæc Cromerus exscripsit, verba Dlugosi refero: Aderāt huic consilio Præsules octo. Zdislaus Gnesneñ. Gedeon Crac: Ziroslaus Vratislauieñ. Onolphus Cuiauieñ. Cherubin Posnanieñ. Lupus iam obijt. Vitusco Plocen. Conradus Camenecen. Gaudentius Lubucensis; vbi pro eo quod est Onolphus apud Dlugossum, Onoldus librariorum incuria apud Cromerū incurrit, quem tamen non Onolphum sed Vunelphum appellandum esse, tum ex aliis Dlugosi locis, tum ex Catalogo Volboriensi patet; cuius Episcopatus in hanc Synodum planè incidit. Itaque Onoldus interfuisse illi minimè potest, qui ex vita mortali ad immortalem postquam annis quatuor rexisset, Vladislauiensem Ecclesiam Anno Dñi. 1160. iuxta Dlugossum transijt, atq; ita Lupo Plocen. vt vult Cromerus, aut ipsius successori Vitusconi, vt Dlugossus, conuiuere nequijt: Cherubin autem Posnaniensis neq; per hanc ætatem, neque vnquam aliâs locum habet in Catalogo Posnaniensium Episcoporum, per Dlugossum conscripto. Præfuit tum Sedi

sedi Apostolicæ Alexander III. Occidenti Imperio Fridericus Oenobarbus, Orientis Manuel Connenus, cùm regere Onoldus Vladislauiensem Ecclesiam desijsset.

Hactenus continuatam Episcoporum Crusuiciensium successionem prosecutus, coronidis loco perenne illorum memoriæ monumentum, per Illustrissimum & Reuereñ. olim Laurentium Gembicki in eadem Crusuiciensi Ecclesia tabulis marmoreis erectum appono. Duæ tabulæ duabus columnis, quibus templi moles imminet, è regione ostij ab Austro insertæ, hac Epigraphen nominis immortalitatem primorum Crusuiciæ Pontificum pandentem continent, prior tabula sic habet.

MEMORIÆ PERENNI.

&

Nunquam intermorituræ virtuti, trium Episcoporum, qui primi Crusuiciæ sede constituta in his regionibus religionem Christianam doctrina sua disseminârūt, peruigili cura amplificârūt, vitæ sanctitate confirmârūt, Lucidi, Laurētij, Marcellini, quorum primus A. D. 993. secundus 1014. tertius 1033. ex hâc vita in meliorem commigrauerunt, & hic sepulti requiescunt. Erectum monumētum ab Illustriss. & Reuerēdiss. Laurentio Gembicki Episcopo Vladislau. & Pomeraniæ. M. DC. IV.

In altera legitur.

Siste qui transis, contemplare, Antiquitatem & vices humanarum. Iacent hic duo Episcopi Crusuicieñ. Vincentius, & Andreas Romanus, ille IV. in ordine Episcopali A. 1055. Hic 5. A. 1081. vitam terminârunt. Ingemisce & dic: Hem quanta argumenta vbiq; loquantur antiquitatem Catholicā, quanta refellunt vbiq; nouitatem hæreticam: posuit pio affectu erga antecessores dictus Illustrissimus & Reuerendiss. D. Laurentius Gembicki Episc: Vladislauieñ. & Pomeraniæ. A. M. DC. IV.

Circa quam inscriptionem aduertendum est, authorem illius Catalogum Volboriensem secutum esse, proindeq; Laurentium, pro Mauritio, Marcellinum, pro Marcello, Vincentium, pro Venantio, quanquam & in pariete Arcis Volborianæ legitur Venantius vsurpasse. Illud quoque mirum videri debet, cur dicat omnes quinque in Crusuiciensi templo quiescere, cùm primi tres in Dzuernensi Ecclesia, reliqui duo in Parcanensi fuerint sepulti, nisi fortè translatos esse constet aliunde; Nec illud minore dignum admiratione, quòd illi quinque referantur quiescere Crusuiciæ, suppressa verò sunt eorum nomina, qui ibi primitùs sortiti sunt sepulturam. Baptista Romanus, Paulinus Balduinus, Suidgerus; atq; eo consilio huc transferendum istud Cenotaphium putaui, vt etiam ijs, qui Crusuiciæ sunt sepulti seruiret, quamuis eorum nomina hic cælata non sint.

Suidgerio postquam Præsul successit Onoldus,
Quem tulit Ausoniis, Sarmatis ora, plagis.
Crusuicia sacrum iussit migrare Senatum,
Vladslauiamq; suos transtulit ipse lares.
Hic vobis Musæ dignos promebat honores,
Dignum laude virum, vos prohibete mori.

RVDGE-

RVDGERVS EPISC. VLADISLAVIEN. XI.

Singularis modestia, qua inter Prælatos & Canonicos Vladislauienses eluxit, facilè vota omnium & consensum, quasi gentilitio vimine deuinxit, vt Rudgerus in locum vita functi Onoldi, Canonicè renuntiatus Antistes sufficeretur, qui Mecslao Maioris Poloniæ & Pomeraniæ Duce, Electioni sacri Senatus deferente, operamq;

 suam

ſuam apud Alexandrum Papam tertium interponente, facilè confirmationem obtinuit, poſſeſsionemque ſummo gentis Polonicæ, quod illius idiomatis non ignarus eſſet, applauſu, adeptus eſt Anno Domini, Milleſimo Centeſimo ſexageſimo primo, nobili genere fuit nationis Teutonicæ, de domo gentis quæ pro inſigni defert, circulum in naribus Biſontis, vulgo *Wieniawa* dicitur, quamuis probabilior videatur Paprocij ſententia, genus ipſius in nobilitate Bohemica recenſentis, cùm originem ſtemmatis iſtius, quod Perſtina vocatur, ad gentem Morauicam Bohemis cognatam, iure merito referendam, cenſeat; vt pote qui ſua ętate non ignotam habuerit virtutem, & merita in Patriam, inſignium virorum de domo Perſztina in illa natione. Liberalitatem huius Antiſtitis in Cœnobium Miechouienſe eiuſdē profeſſus, A. R. D. Samuel Nakielski S. T. D. Præpoſitus S. Heduigis ad Pontem Regium Cracouiēſem, in ſua Miechouia celebrat, iconemq; ſtemmatis vſurpandum oculis, ad perenne decus recenti poſteritatis memoria fouendum, animoſq; gentis eiuſdem inſignis gloria geſtientis, ad parem pietatem accendendos exhibet; qui hactenus in æde ſacra, Maiori Eccleſiæ Miechouienſi contigua: viſitur, qui autem ad augendas res recens exurgentis. In Polonia Religionis munificam contulit operam, & opes impartitus eſt, in dubium vocare nemini licebit ſingulare ipſius in exornanda Sponſa ſua Baſilica Vladiſlauienſi ſtudium effulſiſſe, qua in re propriam tantæ virtuti laudem, & debitum pietati præconiū

Catalo-

Catalogus Volborienſis inter Epiſcopos Vladiſlauienſes non reticet, dum Vladiſlauienſis templi ornandi; ſtudioſum fuiſſe prædicat. Non minorem porrò adhibuit curam, vt clarus nitor in templis animorum, per ſacrum Baptiſma Numini dedicatis ſplenderet, atque in eam rem omni contentione collata, nullis ſumptibus, aut laboribus ad luſtrandas ſuæ curæ ſubiectas Eccleſias, viſitandaſque ſuæ Diœceſis partes, pepercit. Quod dum piè & ſolicitè bonus Paſtor exequitur, incendit ardentiùs conatus ſanctos illud quòd finitima Pomeranorum, qui non parua pars ſunt Diœceſis Cuiauienſis, gens Pruteni, ſub iugum Domini hactenus ceruices barbara ſuperſtitione efferas ſubmiſerint, Boleſlai Polonorum Ducis eos vrgentibus copijs frequentes eorum irruptiones vindicantis, qui cùm impares ſe ad reſiſtendum exercitui Polonico viderent, omnes ſe conditiones ſpe pacis obtinendæ accepturos polliciti, eam primam inter alias oblatum à Principe Chriſtiano, vt relictis ſuperſtitionum erroribus, profligatoque falſorum Deorum cultu, in caſtra veri Numinis, eiuſq; Orthodoxæ religionis concederent; ſi incolumes eſſe, optataq; potiri pace, in votis haberent, non inuiti videbantur fuiſſe amplexi: præſertim cùm id eorum celeritas in demolitione fanorum, ararumq; acerris in honorem vanorū Numinum fumātium, euerſiones, & denſa ad expiandos ritus idololatriæ ſuperſtitionis ſalutari Baptiſmatis vnda agmina properantium, præſeferrent. Magno Polonorum gaudio Regio Prutenica Culmenſi Epiſcopo ad inſti-

ad instituendam in fide, imbuendamq; dogmatibus ad salutem pernecessarius committitur, delubra idolorũ antea destinata cultibus, in templa veri Numinis sacro ritu committantur, sacerdotesq; vndiq; qui maximè viderentur idonei ad exercendam gentem, in ijs quæ sunt ad Deũ, conquiruntur, altaria eriguntur, vox iucundissima lætitiæ tota Polonia increbrescit, dum quos hactenus hostes infestissimos fuissent experti, iam sociorum nomine illustratos veri Dei cognitione salutarent. Verùm enimuero non diu constitit metu in vafra natione extorta religio, namq; anno insequenti, videlicet Millesimo, Centesimo sexagesimo quinto, leges Christianas exosi, fidei Orthoxæ nuntium remittunt, templa profanant, sacerdotes mortem si ad se redirent illis interminantes amandant, ad sacrilegasq; idololatriæ consuetudines obstinata peruicacia redeunt. Boleslaus interim quod piè cæperat, ad salutarem exitum dirigere intermisit, neq; iuit vltum execrandum Apostatricis nationis piaculum, neq; ad fidem seruandam Numini contumaces iure victoris compulit, eò solo contentus quòd se in fide Polonorum permansuros, tributaq; sancita persoluturos pollicerentur, atq; ita rebus Ducatus sui saluis, vt falsò credebat, religionem contaminari facilè sinebat; graue discrimen eo nomine Reipub. vniuersę accersens. Neq; enim multo post Christianæ institutionis excusso iugo, ex impunitate profligatæ religionis audaciores insolentioresq; facti, ad Principis contemnẽdam auctoritatem, penitùsq; abolendam potestatem faciunt

faciunt gradum, Boleslai Præfectis, censùs vectigalium, & tributa non denegant solùm, verumetiam plerosq; ex ijs iniurijs, plurimos etiam supplicijs extremis affectos ludibrio exponunt, reliquos cum ignominia ad excedendum finibus Prussiæ compellunt, & maximo exercitu coacto, Culmensem & Masouiæ, Terras nihil interea hostile metuentes, ferro & igni populantur, magnumq; captiuorum numerum perpetuæ seruituti mancipant. Ita non diu terrenarum vtilitatum rationibus prospecta & consulta pax stare potuit, posteaquam iura cælestia conuulsa viluerunt; vt frustra saluam & incolumem quis Rempub. suis consilijs desideret, dum Orthodoxę religionis munimenta posthabet. Cogitârat vlcisci Boleslaus Crispus perfidam rebellium contumaciam, sed infausto euentu. Dum etenim Anno Dñi, Millesimo, Centesimo, sexagesimo septimo cum Mecslao & Henrico fratribus in exterminium gentis perfidę copias numeroso exercitu coniunxisset, per transfugas Prutenos, quos vt pote locorum non ignaros duces itineris exercitus sui adhibuit, ex eorũque sententia quæ loca adeunda, quæ vitanda essent decreuit, deceptus ignominiosissimã cladem pertulit; Nam corrupti illi à Prutenis facilè persuasioni agnatorum cessérunt, itaq; per opaca & horrida vepretis virgultisq; loca, Polonicum trahebant exercitum, in densa solitudine, quem per cæcos recessus in valles, palustres, limosaque & bituminosa lubricitate perplexas adductum, Pruteni eminus sagittis iactis, miserè dispersum in rara agmina conficiunt.

ciunt, & teterrima strage limosis hærētem locis sternunt; atq; ad internecionem cœdunt, in qua Henricus Sendomiriensium Dux vi telorum oppressus occubuit. Totum illic militiæ Polonicæ decus, barbarica ita obtritum est rabie, vt longæuæ posteritatis ferali querimonia & lugubribus threnis coniuges, cognati, & amici suorum casum deplorantes, aures impleuerint.

I nunc, & sacris populo confide rebelli;
Principibus ne fidem teneat, gens perfida cœlo;
Disce, cui patrios fines est cura tueri.

Ad Rudgerum reuertor, quem vt in speciem ementita Prutenorum religio nonnihil recreare potuit; ita maximè amantissimum Patriæ Senatorem, clades tanta afflixit. Hic cùm ad clauum regiminis Ecclesiæ Vladislauiensis annos nouem sedisset, A. Dñi. 1170. obijt honoremq; sepulturæ in Ecclesia Vladislauiensi tota Diœcesi lacrymis optimo Pastori parentante accepit. Dum in Cathedra Petri præsideret Alexander tertius, habenas Imperij Occidentalis teneret Fridericus Oenobardus, Orientalis Manuel Connenus.

Inde subit Rudger, cui sunt caput, arma bisontis
Teutonicè doctus, Sarmaticèq; loqui.
Hic decorare domum Domini dilexit, auaras
Non tulit in templum, mens generosa manus,
Compositam coluit mentem virtutibus, auxit
Corporis ac animi templa, nitore pari.
Christiadas frustra terrebas Cerbere, quando
Continuit vires Circulus iste tuas.

VERNE-

VERNERVS EPISC: VLADISLAVIEN: XII.

RVdgerum Vernerus, Episcopum Canonicus, cliens Patronum gentis Vieniauiorum nobilis secutus est, vt vult Dlugossus Anno Dñi. 1171. sed cùm in Priuilegio Vladislauieñ. Ecclesiæ nomen expressum Verneri

exstet,

extet, Anno 1140. in altiora tempora omninò ipsius Episcopatus referendus est. Vir hic simplicitate columbina insignis, & ab omni simulatione remoto candore conspicuus, tantùm familiaritate & consuetudine sui Patroni profecit, vt non diu suspensi Prælatorum & Canonicorum hæserint animi, quem Successorem Rudgero deligerent tam suaui & iucunda virtute facilè omnium vota in Vernerum inclinante, Monarcha Polonorum gratissimam ipsius Electionem habente (Boleslaus Crispus Anno à Dlugosso notato vixit) atq; apud Romanam sedem eius confirmationem (Alexander tertius tunc illi præsedit) promouente, Germanum illum fratrem Rudgeri vult esse Paprocius, in stemmate *Vieniáwa*, solicitus hic de salute gregis sibi commissi, Pontifex generoso animo aliorum Episcoporum secutus partes ad retinendam suam Diœcesim, in obedientia legitimi Papæ incubuit. Eius siquidem temporibus durauit schisma illud, cuius mentio superiùs in Onoldo facta est, Friderico Imperatore Romanorum odijs & dissensionibus vires suppeditante, quamuis enim Octauianus, qui se Victorē vocari iubebat, morte cessisset, legitimè electo Alexandro tertio, atque illius obitu tranquillitas in Ecclesia speraretur; tamen Fridericus sopitum malum excitauit, dum in contemptum Alexandri, in locum Octauiani Guidonem Fremensem, Presbyterum Cardinalem, qui Calixtus dici voluit, & eo fatis absumpto, rursus Ioannem Fremensem Presbyterum Cardinalem, qui Calixti similiter nomen vsurpauit, quo etiam mortuo

mortuo tertiū Laudonem, qui Innocentium se appellauit, surrogabat. Magno animo tunc Polonia tota suorum Pontificum salutaribus obsecuta monitis, vero & legitimo Papæ adhæsit, nihil verita Imperatoris Friderici Almanicæq; & Bohemicæ nationis vires, quæ factionem Imperatoris secutæ, Antipapas ab eo cōstitutos, pro summis Pontificibus adorabant, immò contempto, quòd eam ob rem ab illis poterat Regno Poloniæ imminere periculo Pontifices Poloni, Imperatorem Fridericum Reges & Principes ac Episcopos illic adhærentes denuntiabant excommunicatos, veri indubitati Papæ mandatis & Decretis parendo. Tantus erat tum in Regno Poloniæ religionis ardor & feruor pietatis, vt Regni à tot Principibus discrimina impendentia non viderentur persentiscere, Religionis integritatem & veritatem incolumitati Reipub. præferentes maximè tutos se fore summi Numinis præsidio confisi, si supremo Sacrorum Antistiti tanquam Christo in suo Vicario imperanti obtemperarent. Per id tempus, Anno videlicet Domini Millesimo Centesimo septuagesimo octauo, xv. Calend. Aprilis, Samborius Pomeraniæ Dux, Monasterium Ordinis Cisterciensis in villa sua Ducali *Oliua* Diœcesis Vladislauiensis fundat, eique septem villas in dotem perpetuam attribuit: *Oliuam*, *Salkowice*, quæ nunc *Selkowo*, *Glembow*, *Sterczow*, *Stáwowe*, *Grankowy*, & *Szynczynice*. Item decimam Teloneorum, piscationum, prædiorum, & pecorum, æuiternis temporibus assignauit. Vtrum tamē is fuerit primus illius Monasterij

 funda-

fundator non liquidò constat, quandoquidem in Anno Domini, Millesimo Centesimo septuagesimo quarto, Dlugossus hæc habet de Boleslao: Boleslaus Pomeraniæ Dux moritur & in monasterio Oliua, quod fundauerat sepelitur. duos relinquens filios, Mozugium & Sobeslaum, vnde primordia fundati Oliuensis monasterij altiori memoriæ videntur referenda. Regebat eadem tempestate in Annum 14. Ecclesiam Plocensem Vernerus, vir eximia in Deum pietate flagrans, integra vitæ puritate, modestia, & humanitate, cum summa doctrina coniuncta, conspicuus; qui à Bieniasio Bolestæ germano ipso suadente, pro defensione Bonorũ Ecclesiæ trucidatus, miraculis claruit, multiq; expetitis ipsius ope & patrocinio votis, sunt potiti. Non leuis coniectura est pia morte agnominis sui nostrum Præsulem ad imitandum exemplum fortitudinis accensum officio pastorali in vindicandis Ecclesiæ bonis ab iniquis occupatoribus non defuisse, præsertim cum mira quadam diuinę prouidentię dispositione ordinante. sæculum hoc immò añus ferax Antistitũ strenuè libertates Ecclesiæ propugnantium fuerit: eodem quippe anno Beatus Thomas Archiepiscopus Cantuarien. in simili causa gladijs impiorum occubuit, eodem tempore Gedeon Cracouien. Episc. An. mortem gloriosam pręedictorum Præsulũ insequente, vir cõstantiæ & zeli singularis lacrymis oppressorum motus, cùm eorum causam intrepidè suscepisset Mecslaum senem Poloniæ Monarcham, vt ab insolitis exactionibus, iniustis confiscationibus, grauissimis subditorum

ditorum iniurijs & oppresionibus desisteret, admonuit; cùmq; admonitione nihil profecisset, tandem Anno Millesimo Centesimo septuagesimo septimo, coactis Procerũ consilijs, Ordinibus persuasit, vt à Mecslao sene Tyranno descisçerent, adhęrerentq; Casimiro Sendomirien. Duci, & ad eum fasces Principatus deferrent, atq; ita Mecslaum vniuersa nobilitate facilè in sententiam suam concedẽte, dum contemni ab eo monita & sana consilia videret, Principatu exuit. Verneri Plocensis Episcopi vitam accuratissimè scripsit ea qua solet grauitate styli Illustriss. Dominus Stanislaus Lubienski, Plocensis Episcopus, Vladislauiensis nostri Præsulis Illustriss. Matthiæ Lubienski germanus natu minor, in cuius gemini sideris claritate, etiam inuidorum acies splẽdor eximius in tantum offundit, vt sæculis vel ipse liuor præco narraturus eorum heroica gesta raræ virtuti raram fælicitatem sociam admiretur, immò feliciter de gente Vieniauia præclaras dotes quasi hereditario iure, per tot sæcula in domum Pomianeam transijsse, Rudgierianam prudentiam, magnanimitatem, liberalitatem, & in arduis negotijs tractandis dexteritatem, constantiam, fidem, & excelsi animi robur, Vernerianam vitæ sanctimoniam, benignitatem, modestiam, integritatem, simplicitatem columbinam, & nulla simulatione, aut vafricie fucatam in magna humanitate, & lenitate animi elucentem conuersationem, obstupescat, atque epos hoc omnes probi occinant gratę laborum pro Ecclesia Dei, & Patria susceptorum posteritati.

Fortunati

Fortunati ambo, patriæ duo sidera fratres,
Sanguis, religio, mitræ, quibus aurea nectunt
Vincula, longa dies, quæ non infringat amoris,
Viuite felices: Pollux cum Castore Vestros
Inuideat sine nube dies, clarumq; per omne
Nomen eat seris illustre nepotibus æuum.
Gloria gemmato ducat præconia curru,
Vltra anni solisq; vias magniq; labores,
Amphytrioniadæ, nunquam longæua vetustas,
Ausit virtutis Vestræ temerare trophæa.

Vernerus Vladislauiensis Episcopus concessit fatis Anno Domini, Millesimo Centesimo septuagesimo octauo, postquam annis septem Ecclesiæ præfuisset, in Cathedrali Basilica honorem sepulturæ obtinuit; clauum tenente Reipub. Christianæ in spiritualibus Alexandro Tertio, in temporalibus in Occidente Friderico Oenebarbo, in Oriente Manuele Conneno.

Vladslauia Verner pulchrè vernabat in ora,
Germanus miti nobilis ingenio.
Ira grauis, procul hinc, procul hinc simulatio, Candor.
Nesciit ambiguos voluere mente sinus.
Vrus atrox claræ quamuis insignia gentis
Fert, tamen hic animo mitis, vt agnus erat.

VVNELPHVS

VVNELPHVS EPISC. VLADISLAVIEN. XIII.

SPectârunt grauitatem, & prudentiam Decani Vladislauiensis Vunelphi, (quem alij Vonelphum, Onulphum alij, Vunicelphum Paprocius, Arnolphum quidam Catalogus, appellant,) Prælati & Canonici, eamque vt luceret toti Ecclesiæ in hac Diœcesi, in candelabrum Pontificię dignitatis, vnanimi consensu erigendam decreuerant;

T uerant;

uerant; quorum electioni addit calculum Casimirus Dux & Monarcha Poloniæ, ipsiusq; electionis confirmationem ab Alexandro Papa tertio obtinuit; cui sedem suam ingredienti, effusa nobilium corona, faustis apprecationibus iucundè insonuit. Anno Domini, Millesimo Centesimo septuagesimo nono: solicitudinem Episcopalem bonis auspicijs in procurandis Ecclesiarum ministris, inchoatam non minore cura in defensione bonorum Episcopatus & patrocinio populi, sub grauissimis oneribus, subuectionum, rapinarum, exactionum, & confiscationum iniquarum ingemiscentis probauit; dum ad Comitia Lanciciæ indicta; Anno Domini, Millesimo Centesimo octuagesimo, eademq; opera Synodum Prouincialem celebrandam munere Senatoris & Antistitis, præclarè functurus iter maturauit. Inoleuerat Principum aliquorum auaritiâ, aliquorum desidiâ, barbara consuetudo inter Proceres & Equites Polonos, vt iter facientes quocumque tandem cuiq; liberet, agros & prata depascerent rusticorum ac oppidanorum, equorum pabula ab ijs & commeatum extorquebāt, quin effractis per vim horreis quātum vellent rapiebant, nec in vsum conuertisse contenti, quod supererat necessitati, dissoluta prodigalitate profundebant & dilapidabant, iumenta è stabulis & pascuis abducebant, quin iuncta curribus & aratris soluebant, atq; suis curribus vehēdis adigebant, iterq; suum emensi, vel confecta laboribus & enecta dimittebant, vel si labori apta viderentur vsurpabant: Bona morientium Episcoporum,

porum, aliorum Sacerdotum inuadebant, facultates occupabant, ipsius etiam Principis præfecti fiscum bonis, quæ cultus Diuini administris pauperumq; sustentationi erant consecrata, augebant; tam sacrilegi abusus, tantam apud exteros conflabant Poloniæ ignominiam, vt eam latronum & prædonum lustrum, & receptaculum potiùs, quam Rempub. vir gnarus legum & gentium moris peritus censere non iniuria potuisset; qui, eò difficiliùs videbantur posse abrogari, quòd à plerisq; Proceribus, quorum opes tam peruersa consuetudine creuerant, obstinata voluntate defenderentur. Pius tamen Princeps Casimirus, omni curâ studioq; contendit, vt tanta iniquitas radicitùs exstirparetur, effecitq; Comitijs Lanciciæ indictis lege promulgata, qua barbaræ & Christiano populo indignæ rapinæ proscriptæ sunt, ac ne deinceps malum hoc improbitate aliquorū posset reuiuiscere, obuiam iuerunt Præsules auctoritate Synodi ibidem celebratæ, qui eos, qui in posterum tale aliquid auderent, graui anathemate execrati sunt, dirisq; deuouerunt, vniuerso Conuentu audiente & assentiente, Amenq; ad singula puncta anathematis acclamante, puncta Synodalis Decreti fuerunt hæc:

Qui colonorum & agrestium annonam, aut alias res, vi aut aliquomodo tulerit, aut auferri iusserit, anathema sit.

Qui legationis aut necessitatis publicæ, vel priuatæ occasione, præterquam ad denuntiandum hostium in patriam imminentem insultum, cuiusquam quadrupedem, & iumentum, in angaria Poduodarum acceperit, vel accipere iusserit, anathema sit.

Qui bona Pontificum *aut Ecclesiasticarum personarū decedētium rapuerit,*

puerit, occupauerit vel distraxerit, etiamsi sit persona illustris, & Regali, Ducali, aut quacunq; alia præfulgeat dignitate, anathema sit.

Qui Episcoporum spoliatorem restitutione non rehabita acceptauerit, aut raptorum, aut distractorum relaxationem raptoribus satisfactione legitima non satisfaciente, vel præcedente impenderit, velut Sacrilegij particeps & consentaneus, & qui ambitioni suæ & commodis inhiando, sacrilegis occasionem præstiterit, anathema sit.

Ad singula hæc recitata à Ducibus & vniuerso populo, subiunctum est Amen.

Vt autem sancita hæc perpetuum firmitatis haberent robur, in tabulis relata, suoq; ac Pontificum, Principum & Baronum sigillis munita, per Nuntios ex vtroq; statu lectos Casimirus Alexandro Tertio, confirmanda mittit, ac per eosdem ossa alicuius Sancti, à sede Apostolica donari Poloniæ petit. Collaudata Summus Pontifex Polonicæ nationis deuotione, quæ legitimum & verum Pastorem, alijs gentibus in pernicioso schismate fluctuantibus agnosceret, de obtinendo corpore Diui alicuius, ijs spe facta, Constitutiones iustas & religioni congruas, in hunc modum approbat & confirmat:

ALEXANDER SERVVS SERVORVM DEI. *Dilecto filio Nobili Viro Casimiro Duci Poloniæ salutem & Apostolicam benedictionem. Ex parte Tuæ magnitudinis relatum est nobis, quod de consilio Archiepiscopi, & Episcoporum Poloniæ, & Principum Terræ, quasdam abusiones & solitas iniurias, ab Ecclesijs & Ecclesiasticis personis amputasti, constituens ne bona decedentium Episcoporum amplius confiscarentur; Constitutum est etiam, vt si quispiam in res defuncti Episcopi manus iniecerit, vinculo anathematis teneatur, nec præsumat vllus raptorum, defuncto Episcopo succedere, donec absolutionis beneficium assequaquatur, ablatis restitutis, vt ablatorum congrua æstimatione præmissa: consuetu-*

consuetudinem autem quæ à Principibus terræ seruabatur, vt quocunq; pergerent pompaticæ inuadentes horrea pauperum euacuarent, & si inter absentes aliquid negotioli quandoq; contigerit, impij satellites discurrentes raptos quoscunq; caballos pauperum agrestium, vel eneruarent in cursu, vel omninò destruerent, de Ecclesiasticorum & Secularium virorum consilio emendasti: vnde quoniam constitutionem tuam iustam pariter & honestam auctoritate nostra postulas confirmari, Nos tuis iustis postulationibus annuentes, constitutionem præscriptam sicut in scripto authentico super hoc facto habetur, Auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis signi patrocinio communimus, sub interminatione anathematis, prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præsumat. Nulli ergo homini omnino liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, aut ei casu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum nouerit se incursurum. Datum Tusculani, quinto Kalend. Aprilis.

Nomina Episcoporum qui Synodo Lancicianæ interfuerunt, relata sunt superiùs in vita Onoldi; vbi simul declaratum est, non Onoldum sed Vunelphum Episcopum Vladislauiensem eidem adfuisse, & cum alijs Præsulibus promulgatæ sententiæ subscripsisse: Cherubin Posnan. Antistes, qui tam à Cromero, quàm Dlugosso memoratur inibi fuisse in vitis Episcoporum Posnaniensium, ab ipso Dlugosso conscriptis, & à Thoma Tretero Custode Varmiensi continuatis Brunsbergæ, Anno Dni. M. DC. IV. impressis, Ioanniq; Tarnowski Archiepiscopo Gnesnensi dedicatis, non reperitur; in annum verò hunc quo celebrata fuit Synodus, regimen Ecclesiæ Posnaniensis incidit in tempora Arnoldi, de Domo & stirpe Dolanga ex Canonico Gnesnen. & Posnanien. electi, Anno 1177. à

Petro Gnesnen. Archiepiscopo confirmati,& in Gnesnen. Ecclesia consecrati. & Anno Domini, 1186. mortui, porrò cum non Petrus, sed Zdislaus ex mente Cromeri & Dlugossi, siue vt Reuerendiss. Stanislaus Łubienski vocat Zilislaus, præsedit Synodo, qui etiam Vitum Successorem Lupi in Ecclesia Gnesnensi consecrauit. Petrus verò secundus Gnesnen. Archiepiscopus Zilislaum antecessit, vt ex vitis Episcoporum Plocensium constat, inde euincitur, non Lupum, quod vult Cromerus, sed quod Dlugossus Vitum cum alijs Antistibus illi Synodo interfuisse, Cherubin autem Posnaniensem nullum exstitisse. Cùm verò Zdislaus Archiepiscopus, iuxta Dlugossum, Anno Domini, 1182. de domo *Kozlerogi* nobilis per Electionem Canonicam, successit (à Summo Pontifice Lucio Papa tertio, qui Alexandrum tertium subsecutus est, Mecslao maioris Poloniæ Duce intercedente prouisus) Petro secundo, clarè iam ex verbis eius deducitur, non Zdislaum, sed Petrum Synodo illi præfuisse quod certè verius est, cùm incidat in Pontificatum Alexandri tertij confirmatio Synodi Lancicianæ.

Cùm verò pius Monarcha Casimirus, optatam Poloniæ tranquillitatem per iustas constitutiones prouidisset, quo beatiorem patriam redderet, Diuorum protectione spe obtinendi corporis alicuius sancti concepta, ab Alexandro tertio, Romam iterum Legatos expedit ad successorem eius Lucium Papam tertium; iam enim Alexander Anno 1182. obierat, ea de re supplicaturos sanctæ sedi; quorum

quorum precibus motus summus Pontifex, Corpus Diui Floriani inclyti Martyris, Duci Poloniæ & Ecclesiæ Cracouiensi donauit, ipsis Superis cælo ratam donationem approbantibus; namq; vt veterum traditione memoriæ proditum est, dum summus Antistes sacrarium, quod plura Martyrum corpora continebat, ingressus; quisue ibi quiescentium Diuorum in Poloniam ire vellet, sciscitatus fuisset, ex tumba in qua corpus sacrum B. Floriani conditum erat, manus protensa apparuit, seque donari velle Polonis eo indicio demonstrauit; quo miraculo diuinitùs admonitus Pontifex, eò libentiùs absq; omni cunctatione, sacrum pignus Poloniæ obtulit: Aegidioq; Mutinensi Episcopo Prouinciam B. Floriani in Poloniam debito cum honore & reuerentia inferendi, demandauit; qui vj. Calend. Nouemb. Anno Domini, 1184. cum desideratissimo hospite veniens; à Duce Casimiro, & Gedeone Episcopo Cracouiensi, omnibusq; Statibus & Ordinibus obuiam illi ad septimum lapidem prodeuntibus, honorificentissimè exceptus est, congratulantium vocibus vndiq; increbrescentibus, quod nouus Polonis Patronus & defensor accessisset, Diuina propitiatione, in cuius honorem Basilicam pulchro ac sumptuoso opere, extra muros Cracouiẽses in Clepardia Gedeon Cracouien. Episcopus exędificauit. Casimirus verò Monarcha, in eadem in honorem noui hospitis nouum Prælatorũ & Canonicorũ atq; Vicariorum Collegium fundauit, illudq; villis & Decimis à Gedeone Cracou. Episcopo impetratis dotauit. Præposituræ reditus

reditus Ecclesiæ Parochialis in rupella attribuit, omnesq; horas Canonicas in ea pſalli, reſq; diuinas agi conſtituit.

Per idem tempus facta eſt auctio redituum Capitulo Vladiſlauienſi per Ducem Leſconem, quorum donatio in hunc modum cōſignata viſitur in Archiuo Eccleſiæ illius. IN NOMINE SANCTÆ & INDIVIDVÆ TRINITATIS. *Ego Leſco Dux, notum facio omnibus Chriſti fidelibus, me contuliſſe Deo & B. Mariæ Virgini, Canonicis in veteri Vladiſlauia pro remedio animæ meæ Specialiter Caſtrum Zlonſʒe, cum omnibus appendiciis eius, inſuper Capellam in Gniewkow, & hoc ſaluo concambio Cruſuicienſis Monaſterij B. Petri Apoſtoli addidimus, & Eccleſiam cum villa in Kowália, & aliam quæ dicitur Kurow, cum omnibus ad eas pertinentibus. De foro etiam in Nowo Włocław annuatim de Moneta decem marcas argenti: De cellario etiam in veteri Włocław omni anno decem vrnas mellis. Hæc præſcripta contuli Deo meo, & Sanctiſſimæ Genitrici eius in æuiternum. Qui autem hoc datum Deo, minuere, aut auferre, aut aliqua temeritate violare voluerit, perpetuo anathematis vinculo ſubiaceat, & in extremo examine coram iuſto iudice Deo mihi reſpondeat. Anno Dominicæ Incarnationis.* M. CL. XXXV. *Epacta* XVII. *Concurrente prima* XIII. *Kalend. Februarij.*

Vunelphus Epiſcopus Vladiſlauienſis, in regimine illius Eccleſiæ annis decem ampliùs exactis, de ſtatione vitæ deceſsit, Anno Dni, Milleſimo, Centeſimo, nonageſimo, Clementis tertij Papæ temporibus, Imperatorum regimine Occidentis Friderici Oenobardi, Orientis Iſaacij Angeli.

Vulnephum ſacer elegit de more Senatus,
Moribus excoctum, iudicioq; grauem.
Firmat Alexander toti qui præſidet orbi
Tertius, & gratum Dux Caſimirus habet.
O quantum meritis virtus collegit amorem.
Vna voce ſimul, tot placuiſſe viris.

STEPHA-

STEPHANVS EPISC: VLADISLAVIEN: XIV.

CVm annis pluribus ſacro Senatui præſediſſet feliciciter magna nominis commendatione Stephanus genere Almanus, Eccleſiæ Vladiſlauienſis Præpoſitus, votaq; Prælatorum & Canonicorum magna dexteritate animi ingenijq; in bonum Eccleſiæ Capituliq; commodum,

modum, direxisset: facilè diuturnam deliberationem, quis potissimùm per Canonicam electionem in locum Vunelphi surrogandus esset, sustulit. Namque vbi dies Comitiorum electionis indictus aduenisset, facilè suffragia pro adeunda Episcopatus sede, à confratribus ob virtutem spectatā, morumq; elegantiam sortitus est; qui instrumentis Electionis suæ à Capitulo receptis, literisque Casimiri Poloniæ Ducis, & Monarchæ, sedi Apostolicæ (in quibus virtuti suæ luculentum continebatur testimonium) exhibitis, ipse Romā adiens: Confirmationē à Cælestino Papa 3. & consecrationem in alma Vrbe obtinuit, Annoq; Dni. Millesimo Centesimo, nonages: primo, gubernationem Vladislau: Ecclesiæ auspicatus est; qui inter alios, quos in regimine Ecclesiæ strenuè obijt labores præclaram laudem meruit, serio nauatæ operæ Petro tituli S. MARIÆ in via lata, Diacono Cardinali Capuano, Legato de latere à summo Pontifice Cælestino tertio ad reformandam in Polonia Ecclesiam misso, qui Cracouiensem primum Ciuitatem ingressus, à Fulcone Cracouiensi Episcopo, & omnium Ecclesiarum processionibus solenniter exceptus, habuit ibidem primam Cleri congregationem, alteram in Lubeza, deinde ad Gnesnen. Vratislauien. Plocensem, Posnanien. Vladislauien: Chelmen. & Lubucensem Diœceses se conferens, maximè in eliminandis sacerdotum abusibus, & scandalis, operam posuit, quorum mores ea tempestate in tantam processerant licentiam, vt non minùs quàm secularibus nubendum sibi

sibi putarent licere, passimq; concubinas nomine vxorum fouerent: quam corruptelam & perniciosam audaciam, debitā seueritate compescuit, grauissimasq; interminatus pœnas edixit, vt sacris initiati Ordinibus, à mulieribus & concubinis abstinerent, castamq; & continentem vitam deinceps, quæ sanctum ad populum laudabilis conuersationis trāsmitteret exemplum, ducerent: Laici verò quacunq; pollerent excellentia & dignitate, vt matrimonia publicè in Ecclesia contraherent, instituit; cuius edicti rigidam obseruantiam, vt cæteri in suis Diœcesibus Episcopi, ita Stephanus in Vladislauiensi diligenter promouit, eamq; ad amussim teneri accuratā solicitudine laborauit. Posteaquam in Polonia, Cardinalis præclarè muneris sui partes impleuisset in Bohemiam, parem in ea locaturus operam in excolenda vinea Domini exercituum, atq; similes Polonico solo fructus percepturus contendit, sed irrito penitus conatu. Namq; dum Legationis officio fungeretur, & Ordines Sabbato Dominicam Passionis præcedente conferret, intereaq; constitutionem, qua ad Votum castitatis Presbyteri adstringerentur, iuberet promulgari, tantus tumultus à Bohemicis sacerdotibus Pragæ excitatus est, vt violentas eorum manus, in vitam ipsi eripiendam præcipites, non euasurus videretur, nisi sacrilegos eorum impetus Henricus Episcopus Pragensis, qui tunc Ducalem in Bohemia obtinebat potestatem, repressisset. Per ea tempora, dum Polonia sub felici regimine Casimiri eflorescere videtur, suiq; nominis decus ad exte-

rarum nationum propagauit fines, crebris fortissimi Ducis illustrata triumphis, ecce inopinata illius mors, quam in conuiuio hausto vini poculo, non sine suspicione veneni, cum postridie festi S. Floriani, quem diem solenni deuotione transegerat, Pontifices & Proceres Poloniæ tractaret, obijt; grauissimamq; perniciem & intestini belli calamitatem accersiuit. Nam cum Fulcone Cracouiensi Episcopo persuadente, iucundissimam memoriam gratæ voluntatis, optimo Principi Casimiro (delato regimine Monarchiæ ad natu maiorem filium Album Lesconem, qui in annis pueritiæ ob albicantem comam nomen hoc obtinuit:) Proceres instaurassent, natu verò minori Conrado Masouiam, & Cuiauiam cum bonis adiacentibus assignassent, Christino Palatino Masouiæ ad id suam operam conferente. Miecslaus Maioris Poloniæ Dux, non ita pridem ob iniquas exactiones & oppressiones populi Gedeone Cracouiensi Episcopo auctore Ducatu Poloniæ totius exutus, grauiter tulit se neglecto regimen & gubernationem puero deferri, qui se ipsum regere nesciret, curamq; puerorum stirpis Ducalis Cracouiensi potius Episcopo Fulconi, & Nicolao Cracouiensi Palatino demandatam, quàm sibi ad quem iure tanquam patruum & alterum parentem pertinebat: hunc contemptum relato ad Maioris Poloniæ Proceres consilio, armis vindicandam decreuit. Processerunt infestæ acies vtrinq;, tum primùm bello ciuili in mutua vulnera ruituræ ciuium phalanges, signa nota explicant; Hinc Meciflaus armis Polonorum maiorum

maiorum instructus, & socialibus turmis Meciflai Opoliensis & Ratiboriensis, eiusq; Iaroslai filij sui nepotis Vratislauien. & Mściugij Pomeraniæ Ducum auctus; Inde Barones Cracouienses, de Principatibus Cracouien. Sendomirien. Lublinen. Masouien. Cuiauien. Bresten. supra Bug, cæterisq; Russiæ oris, quæ Casimiro dum viueret parebant, lecto exercitu arma expediunt, copiisq; auxiliaribus Mściflauio Vladimir Ducis filiorum Casimiri affinis vires extendunt, ad fluuium *Mozgáwá*. quatuor milliaribus ab Andreouiensi Cœnobio decurrentem, tanto ardore vtrinq; pugnatum est, hinc iura sanguinis & necessitudinis dominandi libidine superante, inde æquitate, & in Casimirum de Patria meritissimum, illiusque progeniem, vires in animis militum accendente, vt cum à tertia diei hora, ad vesperum præliũ duraret, horrenda strages cadauerũ vtrinq; fit edita, nemine pedẽ referẽte, nemine feruorẽ belli remittente, nemine fratri, cognato, genero, socero parcente. Nox sola præliũ diremit, & vtriusq; partis copijs timore de euentu belli perculsis, fecit copiam ex cãpo acie decedendi. Quantum acerba hæc patriæ clades furentibus in viscera matris ciuium armis dolorem attulerit Stephano Antistiti Vladislauien. cui magnæ curæ fuit Reip. status, non difficile est iudicare. Gestũm hoc intestinum bellum est, Anno Domini, Millesimo Centesimo, nonagesimo quinto, Stephani mors cum annis sex ad Ecclesiam Vladislauien. sedisset, in Annum Domini, Millesimum, Centesimum, nonagesimum septimum, incidit, quo tempore

pore Vniuersa Ecclesia Cælestino tertio parebat: Imperium Occidentis Henricus sextus, Orientis Alexius Angelus gubernabat, Magno Sacerdotum & populi elatus luctu, in veteri Basilica conditus quiescit. Hic Pontifex villam *Otlukiny*, à Monasterio Strzelnensi, quam illi cum filia Conuentui simul addixerat Nobilis Clementa dictus, commutatione pro Molendino in Queten ad magnam Sanctimonialium instantiam accepit.

Dat Stephano, Stephanoma sacrum Stephanoplocos ipsa
Virtus, hâc, ambit mitra, iubente caput.
Ille coronabat Diui responsa Senatus,
Texuit hoc illi Dia corona decus,
Dux assentitur: Tu Cæleſtine Sacrate
Acceleras: cælo hæc nonne Corona datur?

OGERIVS EPISC: VLADISLAVIEN: XV.

AMbitio virtutum hostis capitalis, quæ ea tempestate inter Prælatos & Canonicos Vladislauienses irrepserat, non facilè cupiditati, terrenis commoditatibus magis, quàm animarum curæ, & in regenda Ecclesia solicitudini inhianti statuebat modum, proinde pertinaci obstinatione concordiæ, suffragiorum in Comitijs pro eligendo Antistite indictis obuiam ibat, tandē tamen cum ignotum sibi Romā mitti vererentur, alia die electioni designata in Ogerium, ita enim vocatum fuisse ex Priuilegijs quæ in Archiuo Ecclesiæ Vladislauiensis asseruantur, manifestum est, quem nonnulli Agerium, Georgium alij, Ogerum Catalogus Volboriensis appellāt; cuius probitas perspecta

perspecta non vanam rectè administrandæ Ecclesiæ spem faciebat, vota tulerunt, vt ab Innocentio tertio confirmatum Episcopum studiosa congratulatione salutarunt,

Anno Domini, 1198. Natione is Italus erat, studium tamen & beneuolentiam Polonorum virtutibus & humanitate colligere non ignarus, magno dolore amans Patriæ Senator, accepit abstractionem à Poloniæ Monarchia, Ducatus Lubucen. illiusq; insignis Episcopatus, per Mecislaum primum

primum Christianum Principem fundati, à Reipub. corpore auulsionem, quem Boleslaus Henrici barbati Ducis Vratislauien. & B. Heduigis filius, cum sibi inter fratres sorte diuisionis à parente obtigisset, Marchionibus Brandeburgensibus certa pecuniæ summa perpetuis temporibus vendidit. Fuit verò Henricus barbatus filius Boleslai Albi Vratislauiensium Ducis, qui sicut ex prima vxore Venceslaua Ruthena, Iaroslaum Episcopum Vratislauien. & Boleslaum filiamq; Algam, ita ex Adleida coniuge 2da. Conradi secūdi Imperatoris relicta, Henricum Barbatum, Conradum, Ioannem, & filiam Adleidam, quæ Dipoldo Marchioni Morauiæ nupserat, suscepit. Omnibus autem his filijs defunctis solus Henricus in Ducatum Vratislauiensem parenti successit, qui non solùm Ducatuum Poloniæ à Patre sibi relictorum integritate conspicuus, sed etiā splendido coniugio Heduigis consortis suæ, filiæ Bertoldi Morauiæ Ducis celebris & clarus exstitit, quæ admirandis iam tunc fulgens virtutibus, sanctitatis suæ decus longè lateq; diffundebat. Hæc ad ædificandum Cœnobium Sanctimonialium Ordinis Cisterciensis in Ducatu suo, in loco qui nunc Trebnica vocatur, in Diœcesi Vratislauiensi ab ipsa Ciuitate tribus milliaribus distante, frequentibus consilijs & persuasionibus maritum induxit, quod ille cum excelsa & ampla Basilica, digna Principe munificentia iactis Anno Dni. 1203. fundamentis intra quindecim annos perfecit, per tantum autem spatium neminem facinoris alicuius reum, B. Heduigis capite plecti permisit, sed quem-

sed quemlibet pro grauitate pœnæ & supplicij ipsi iure infligendi, laboribus durioribus vel leuioribus constituto tempore ad expiandum crimen obtinuit mancipari. Tanta autem Henrici liberalitate prouisum est illud Monasterium villis, censibus, & alijs reditibus eidem attributis, vt mille personis alendis honestè sufficirent; Moniales ad religiosam disciplinam in eo promouendam è Bambergensi Monasterio sunt accitæ, primaq; illius loci Abatissa fuit Petrussa Almana, cuius regimen Gertrudis Henrici Ducis, & B. Heduigis filia excepit. Condendi autem in eo potissimùm loco Monasterij, cùm alia magis commoda non deessent, hæc scribitur fuisse occasio: Venatoribus operam dabat Hēricus, cùm ipsius comites in saltus varios dispersi ferās suis lustris exacturi, solum in loco palustri reliquerunt, in quo ita limosa voragine absorptus cum equo hæsit, vt omni humana ope destitutus, & spe amissa euadendi, inops consilij, tum demum seruatum iri se existimans, si vocato Numinis auxilio in eodem loco Monasterium se Sanctimonalium quāprimùm fundaturum voueret. Non frustra ea fuit cælitùs immissa Duci periclitanti cogitatio, facto enim voto saluus & incolumis domum à venatione regreditur; visuntur adhuc lapsus equi, siue infixæ vngulæ equinæ in limoso cæno in Oratorio D. Bartholomæo sacro subtus pauimentum maioris Ecclesiæ exstructo vestigia, quæ ego (ibi præsens Anno Dni. 1631. infra octauam Dedicationis, ea Dominica qua in Ecclesia recitari solet Euangelium parabolam Regis inuitantis ad

 nuptias

nuptias filio factas continens, quam etiã tũ inibi pro con-
cione sacris virginibus explicui) vsurpaui oculis: cuius Mo-
nasterij cùm ædificia vsque ad fastigium maximo sumptu
deduxisset, atq; ex Abbatissa monasterij & sanctimoniali-
bus, num qua re adhuc indigerent, esset percunctatus,
offerens se munificentia Ducali prouisurum, & sufficien-
ter illæ iam suum ab eo monasterium prouisum prædica-
rent, neq; vllius se significarent egere, ab euentu responsi,
quod in Polonico idiomate sonat *Trzebá nic*, loco no-
men imposuit, Trebniciamq; oppidum ipsum appellauit:
cùmq; omnia ędificia tam Monasterij, quàm Ecclesiæ con-
summasset, Ecclesiæ Dedicationem Anno Domini 1219.
cum magna festi celebritate procurauit.

Sed ad Diœcesim Vladislauiensem redeundum est, non
minorem ægritudinis animi causam Ogerio Episcopo ac-
cersiuit Mecslaus senex, Maioris Poloniæ Dux, qui post
cladem ad Mozgauam acceptam, ad occupandas bello
prouincias vires exercitus instaurauit, Cuiauiensemque
prouinciam, quæ de Lesconis & Conradi filiorum Casi-
miri sorte fuit, velut Principatibus suis conterminam, ex
propinquitate & opportunitate loci per vim occupat, &
in suam redigit potestatem. Quæ iniuria à Lescone Duce
& suis curatoribus repressa non est tunc, eo quòd noua
clades intestini belli timeretur, qui etiam blanditus animo
muliebri, Helenæ matris Lesconis Albi, & Conradi deli-
nito, in Monarchiæ regimen illa consentiente inuolauit;
quem dum rursus vrgẽte & negotium promouente Nico-
lao

lao Cracouiensi Palatino amisisset, rursus eundem à Du-
cissa, blandis ipsius inescata pollicitationibus obtinuit,
quem vt firmaret, Palatinum Cracouien. Nicolaum in exi-
lium mitti, in quod illa consensit, facilè impertrauit; qui
postquam ad partes Mecislai transisset, non difficili nego-
tio ipsius Monarchiam firmauit, animis ipsi Cracouien-
sium deuinctis, ita vt breui nepotum suorum, reliquas
occupaturus ditiones videretur. Postquam Cuiauiam oc-
cupasset, & in Sendomiriensi tractu per occupationem
Visliciensis Oppidi pedem fixisset, nisi mors conatibus
obstitisset, quam vt obijt, in veteri Kalisz in Collegiata
Ecclesia S. Pauli, cuius nunc nulla extant vestigia, sepultus
est; sepulchri tamen eius aliqua signa etiam nunc ab inco-
lis sub Dio monstrantur. Illi filius Vladislaus Miecisla-
uic, non repugnante Miescone Albo in regimen Monar-
chiæ successit, qua variatione Principum in ora Cuiaui-
ensi per vim facta, fieri non potuit, quin bona Episcopa-
tus Cuiauiensis, magna ex parte in direptionem impiorũ
militum, ambitum dominandi Mecislai promouentium,
acceperint non mediocre detrimentum.

Anno Domini 1200. quinta die Mensis Maij terræ mo-
tus in Polonorum regione, vicinisq; regnis & terris sub
meridianum tẽpus exortus, & frequenti spatio dierum re-
petitus, plures turres, domos, & munitiones attriuit, quę
res in Polonia rara prodigiosa, & apud plerosq; in religio-
nem versa videbatur. Porrò Vladislauiensis Episcopus
Ogerius ex ventris dolore obijt; iustaq; ei in Ecclesia ve-

X 2 teri

teri Vladiſlauienſi ſoluta ſunt, corpuſq; ibidem terræ mãdatum, Anno Domini, 1203. Poſtquam Pontificatum quinquennio geſsiſſet, Innocentius III. tunc ſedi Romanæ præerat. Occidentis Imperio Philippus, Orientis Balduinus Belga.

Voluitur anfractu vario ſententia diſcors,
Nec vox, in nomen Præſulis vna ſonat.
Altera pars illum, iſtum vocat altera, donec
Conſilio tandem vox placet vna ſatro.
Præſulea ſedi præfectus Ogerius, illam
Dirigit, & luſtro, ſed breuiore gerit.

BARTHA EPISC. VLADISLAVIEN. XVI.

Exteræ Nationis vltimus.

QVemadmodum in fertili fæcundoq; ſolo, inter triticum herbas inutiles, & infelix lolium ſuccreſcere quotidiana docet experientia, ita compertum eſt, virtutem quæ ſine aduerſario manet, nullo poſſe loco abſq; inuidorum liuore conſiſtere; ſimul enim atq; hæc ſuum explicuerit florem, æmula ſtatim ambitio ad parem ſublimitatem contendit, & fruſtra herbeſcentis culmi inani vmbra opprimere, efflореſcentem probitatis palmam conatur. Altè vitium hoc radices egerat in ſenatu Eccleſiæ Vladiſlauien: vnde factum eſt, vt poſteaquam ad deſignatam diem, quo Succeſſor vita functo Ogerio ſurrogandus erat, concordibus ſuffragijs conueniſſent, atq; in diuerſas ſciſi factiones, prout cuiq; quis eſſet addictus, & affectus, vota ferrent varia, neq; in vnam cogere ea ſententiam vellent, officio amicitiæ, aut ſpe in futuro Præſule fauoris, aut alio quouis reſpectu concordiam diſrumpen-

te, cum fruſtra tentaſſent media quibus pertinaces animi coaleſcerent, tandem re infecta, conſiliorum loco egreſſi, nihil penſi duxerunt, aliam diem Comitijs, ad eligendum Antiſtitem deſtinare, totumque negotium electionis penitùs poſtpoſuerunt. Tunc vacantem Eccleſiam Vladi-

ſlauien-

slauiensem Innocentius Papa Tertius, Barthæ Palatij sui Auditori, legum Canonicarum perito regendam commisit, in Episcopumq; Vladislauiensem consecrari fecit. Hic cùm literas prouisionis sedis Apostolicæ, Prælatis & Canonicis exhibuisset, solenni ritu à Clero & Populo exceptus, gubernationem Ecclesiæ inchoauit anno Domini, Millesimo, Ducentesimo quarto: in qua se ita gessit, vt magnam laudem sui muneris apud omnes consecutus fuerit, maximè humanitate & comitate, qua plurimum excelluit, animos illi omnium quibus præerat conciliante. Obijt per id tempus Vladislaus filius Mecslai senis, cuius mors Principatum securum & Monarchiam Lesconi Albo attulit; cùm autem Monarchia & Cracouiensis Principatus ad Lesconem Album Casimiridem plenè deuolutus esset, Conradus frater natu minor iustam hæreditatis partem à fratre requisiuit. Conuentu itaq; ob eam rem Sendomiriæ, propter Ducissæ Lesconis & Conradi Matris præsentiam indicto, cum Fulco Cracouiensis, & Getko Plocensis Episcopi, primique ex Baronibus, omnium principatuum conuenissent, varijs tractatibus per plures dies habitis, diuisio tandem Terrarum, inter Lesconem & Conradum germanos in hunc modum sancita est: vt Lesco Albus Monarcha & natu maior, Cracouien. Sendomiriensem, Lublinensem, Siradiensem, Lanciciensem, & Pomeraniæ terras & Ducatus obtineret: Masouiam verò cum Chelmen. Cuiauiensi & Dobrinensi terris Conradus natu minor, pro sua sorte haberet. Hæc diuisio cum

cùm ab vtroq; Principe acceptata, & approbata esset, etiã mutua sponsione Ducum & Baronum firmata est, anathematisq; execratio à Præsulibus apposita in eum, qui eam pactionem irritam fieri niteretur. Cùm autem terra Pomeraniæ remotiùs à sede Cracouiensi distaret, quam vt super omnes quæstiones decidendas, & iniurias propulsandas, ad Ducem Lesconem ipsiusq; Tribunal Pomeranis pateret recursus, tranquillitati illius Dux consulturus, Suantopelconi genere nobili de armis Gryphorum, filio Msczugij prudentia & ingenio præstanti, gubernationem eius commisit, eumq; terræ illi ita præfecit, vt Palatinos Gedanensem, & Suecensem, tum & alios quosuis primores, ac præfectos terræ ipsius potestati subiecerit, recepto ab eo iurisiurandi sacramẽto, quòd præfatam terram pro Duce Lescone filijsq; & successoribus suis Ducibus Polonorum fideliter administraturus esset, ipsosque directos Dominos iusta obseruantia, fide, obsequio, ac obedientia culturus, & nunquam ab eorum Dominio desciturus, ac singulis annis marcas mille argenti in fiscum Ducalẽ esset importaturus. Sub idẽ tempus Colomanus filius Andreæ Vngarorum Regis, à Vincentio Episcopo Cracouiensi in Regem Haliciæ inunctus & coronatus est, Anno 1208. vna cum coniuge Salomea regina, Regijq; Galatiæ titulũ obtinuit, quod si Halicia & Galatia eadem est, vt vult Dlugossus, ipsæ literæ B. Pauli ad Galatas antiquitus fidem suscepisse Ruthenos iam inde à temporibus Apostolorum euincunt. Salomea coniux illius fuit soror Lesconis Ducis Craco-

Atqui l. p. 153 refert Samborium jam A° 1178 Ducem Pomerania Oliva Monasterium fundavisse

Cracouien. cum qua cælibem vitam duxit, illibatumq; decus Virginitatis vterq; coniux ad mortem constantissimè retinuit, qui breui à Ruthenis in fugam versus ad patrem Andream Vngariæ Regem rediјt, multi tunc capta arce Haliciensi Polonorum & Hungarorum telis obruti perduellium ceciderunt.

Eadem ætate anno 1213. decimo tertio Kalend. Noueb. Vladislaus Ottonis filius Dux Calisiensis fundauit Cœnobium sanctimonialium in Olobok Ordinis Cistercien. in terra Calisiensi Diœcesis Gnesnen. illudq; sumptibus Ducali magnificentia dignis ex fundamentis erexit, villasq; & hereditates eidem plerasq; assignauit. Huic Monasterio laudabiliter nuper præfuit Reuerendiss. Sophia Łubienska Abbatissa, germana duorum Pontificum, Vladislauien. & Plocen. & Alberti Præpositi Pultouien. Canonici Cracouien. Societatisq; IESV Presbyteri Martini Łubiensciorum soror, pietate & prudentiâ insignis annos quinque. Eius vita functæ Illustriss. Vladislauien. Episcopus marmore immortali dignam recordatione memoriam æternauit anno Domini, M. DC. XXXII X.

Bartha Vladislauien. Episcopus cùm annis propè duodecim Vladislauien. Ecclesiam rexisset, rebus humanis eximitur dolore calculi, & in veteri Basilica conditur anno Domini, 1215. eodem quo Concilium Lateranense, per Innocentium Papam tertium in mense Nouembri inchoatum est. quod tanta frequẽtia illustre fuit, vt Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis insignioribus exceptis, Prælati

Prælati Mille ducenti quindecim numerarentur, in quo prædictus Papa pro subsidio Terræ sanctæ ferendo enixiùs laborauit, & complures Ordinationes, pro reformanda Ecclesia Dei, & tollendis nonnullis abusibus edidit.

Ancipites iterum dum vox sinuosa recessus
Quærit, & instabiles itq; reditq; vias,
Sedis ab arbitrio Romanæ Pastor habetur,
Barthaq; Præsulcum suscipit inde pedum.
Vixit is humanus; verùm præcordia vinci
Exanguis nunquam sic potuère Deo.

MICHAEL EPISC. VLADISLAVIEN. XVII.

ANnos iam ducentos & ferè quinquaginta Ecclesia Vladislauiensis ab externis nationibus accitis paruit Episcopis Italis, Gallis, Germanis obtemperans: qui tametsi strenuos se in administratione tanti muneris præstitissent, & dignam à Clero & populo commendationem præclarè gesti officij tulissent, non tamen omnem penitùs ex animis Polonorum æmulationem eliminare poterant, aut humanitate eos & vitæ integritate ita deuinctos tenere, vt nunquam vellent cogitare, potiùs ad suæ nationis viros, iam & scientiâ & virtutibus excultos, primariam in Ecclesia & Repub. dignitatem esse deferendam. Itaq; postquam congruum sepulturæ honorem Barthæ exsoluissent, diemq; Conuentui pro eligendo Antistite indixissent, id primùm antequam negotium electionis prosequerentur, tanquam scopum consiliorum proposuerant, vt in eum potissimùm animis votisq; irent

Præsulem, qui nationis esset Polonicæ, atque eo nomine faciliùs tum ob sanguinis, tum ob idiomatis coniunctionem, amorem, & beneuolentiam Ordinis Equestris, col-

ligeret, ad pacatè gubernandam Ecclesiam pernecessariū; tum vt natura ipsa ingenium soli natalis inclinante vehementiùs ad iuuandam salutaribus consilijs patriam, & studiosiùs eniterentur, quo se ciues strictiori vinculo animi, grati, nutrici & educatrici suæ meminissent obligatos;

immò

immò maximè congruum & æquum videbatur, vt beneficijs, eiusdem patriæ incolæ dignitati annexis; cuius illa bonis constitissent erecta, gauderent; atq; in eam spem faciliùs excelsos Polonorum animos scientiâ & virtutibus nutrirent. Michael maximè omnium idoneus ad tantam dignitatem & tanto oneri par visus, Nobilis de domo & prosapia Godziebarum, pro insigni euulsam pinum, in scuto rubeo gerentium, qui cùm in se suffragia maioris & sanioris partis conuenissent, electionis suæ Confirmationem, Conrado Cuiauiæ & Masouiæ Duce operam interponente, ab Honorio Papa tertio obtinuit, atq; regimen Episcopatus inter festiuas Equitum Polonorum congratulantium voces, & iucundos applausus feliciter est aggressus, Anno Domini, 1216. Qui quantus religionis, Ecclesiæ bonorum, & patriæ zelator exstiterit, non obscura initæ dignitatis primordia demonstrârunt. Namq; sub id tempus, Anno 1220. vt Pruteni Cristinum Palatinum, quem illi Deum Polonorum vocitabant, interemptum didicerunt, (cuius mortis auctor, ob inuidiam amplitudinis honorum & opum, Conradus Dux Masoviæ, consulēte Ioanne Czapla Vladislauien. & Plocen. Scholastico, eiusdem Ducis Cancellario, auctor exstitit) omnes conatus hostiles in Culmensem terram verterunt, ita vt eius castra, oppida, & vicos solo æquarent, iusta Numinis vindicta cædem innoxiam insontis viri optimè de patria & ipso Duce meriti, vlciscente. Tum ad Castrum Culmense reficiendum, illudq; ab incursibus barbaro-

infr. p. 173

rum

rum defendendum vires & operam Michael Episcopus
Vladislauiensis liberaliter contulit, exemplum Henrici Si-
lesiæ Ducis Laurentij Lubecensis Episcopi, consilium
verò & persuasionem secutus Christini Ordinis Cister-
cien. professi, quem postea in Culmensem Episcopum Con-
radus promouit, eiq; propter singulares virtutes, & quod
tantos Heroes, aliosq; plures milites cruce signatos, ad re-
parandum Culmense castrum, à Prutenis desolatum in-
duxerit, plus quam centum villas in terra Culmensi largi-
tus est. Miserrima erat rerum facies in Pomerania, cùm
passim cædibus & flammis per oppida & pagos barbari
Pruteni grassarentur, nemini iustas vires potentiæ hosti-
li opponente, quod animum pij Antistitis magno dolore
afflixit, horrendam cladem populi suæ curæ subiecti, affe-
ctu paterno perferentis, inter quas calamitates, non mi-
nus grauis auditu Episcopo ea fuit, cùm efferata rabie in
Cœnobium Oliuense irruperunt, vasisq; sacris & pretiosa
supellectili templum spoliârunt, Abbatem verò cum Reli-
giosis omnibus, captiuos Gedanum versus abduxerunt,
atq; omnes nece crudelissima peremerunt anno 1224.

Lenijt aliquantùm acerbitatem doloris nouorum in
suam Diœcesim hospitum aduentus, de familia B. Domi-
nici religiosorum, quibus vt Monasterium fundaret &
ædificaret Suantopelcus Dux, ipse auctor fuit; quòd po-
steaquam in honorem S. Nicolai exstruxisset, libertatibus
& Priuilegijs insigniuit, anno Domini 1226. anno quarto
ab hinc, vt præclari huius Ordinis Iuo Cracouiensis Epi-
scopus

scopus ex Italia in Poloniam coloniam deduxit à B. Do-
minico fratribus, obtentis (quorum B. Hiacynthus gente
Odrowansius, Canonicus Cracouiensis auxit numerum)
quibus idem Iuo Cracouiensis Antistes, communicato
cum Lescone albo Cracouien. & Sendomirien. Duce con-
silio, Capituloque & Consulatu Cracouiensi, Ecclesiam
sanctissimæ Trinitatis, quæ mater & origo Parochialium
erat, & locum spatiosum pro Conuentu & officinis assi-
gnauit, templumq; ita donatum calicibus, sacro apparatu,
& supellectili, libris, cæterisq; ad cultum Monasterij
necessarijs copiosè instruxit, cubicula ædificauit, & reli-
giosorum defectus, tam in vestibus, quàm in victu munifi-
ca liberalitate suppleuit. Pro Ecclesia sanctissimę Trinitatis
FF. Prædicatoribus collata, idem Præsul in Circo Vrbis
Cracouien. nouam Ecclesiam in honorem B.M.V. erexit,
& dedicauit, in eamq; ius Parochiæ transfudit.

Verùm enimuerò Suantopelcus Pomeraniæ Præfectus,
Pietatem hanc suam crudeli cæde Albi Lesconis Polono-
rum Monarchæ, Domini sui, cui se sacramento fidelitatis
obstrinxerat, funestauit, solatiumq; illud de suo religionis
feruore pręconceptũ, in pectore Michaelis Vladislauiensis
Episcopi, Senatoris patriæ amantissimi, acerbo luctu op-
pressit; cuius facinoris altiùs memoria repetẽda est. Con-
traxerat affinitatẽ cum Vladislao Ottonis Maioris Polonię
Duce per sororẽ matrimonio sibi iunctam, Suantopelcus
Pomeranię Capitaneus, & plurimas opes terra mariq; in ea
Prefectura corrogauerat, vnde fastu arrogãtiore insolens,

fabula v. s. p. 183.

 apud

apud Dominũ & Principem suum Lesconem Album Cracouien. & Sendomirien. Ducem, cujus vice & auctoritate honore Præfecturæ apud Pomeranos fungebatur, precibus crebris & Legationibus institit, ut se Ducem totius Pomeraniæ renuntiaret, supremo dominio sibi reseruato. Postea quam verò suboleuit Suantopelco ea postulatione sibi offensum esse Lesconis animum, actutum ad defectionem spectare cæpit, tributaq; de Pomerania Lesconi pendere intermisit. Cogitabat gliscentem hanc rebellionem & contumaciam Dux antequam fortiùs inualesceret in ipsis initijs opprimere, itaq; communicato cum Henrico Barbato Silesiæ & Vratislauiæ Duce (in quo rerum & actionum suarum ex familiaritate pridem contracta statuebat fiduciam) consilio, ad Gonzawam prædium Monasterij Tremesnensis propè oppidum Znennam situm, pro die S. Martini indicit conuentum, mandans vt Suantopelcus Præfectus Pomeraniæ ibidem præsto sit, consilijs Reipub. cuius ipse incolumitati velut Monarcha prouidere, ac stabilitatem firmare præseferebat, re autem vera, eò spectabat mente, vt Suantopelci illuc aduenientis vires accideret, & potentia in terra Pomeraniæ in suum nomen militibus iurare compulsis, firmata, sine cruentis cædibus exarmaret. Interfuerunt tunc Comitijs Vincentius Gnesnen. Archiepiscopus, Iuo Cracouiensis, Laurentius Vratislauiensis, Michael Vladislauien. Paulus Posnaniensis, Laurentius Lubucensis, Gunterus electus Plocensis, Episcopi; & Proceres quàm plurimi, Suantopelcus Pomeraniæ

Pomeraniæ præfectus, vt astu & calliditate pollebat, in suum periculum Conuentum illum apud Gonzauam coactum subodoratus, cum affine suo Vladislao Ottonis, in Lesconis albi & Henrici barbati caput conspirat, clandestinasq; molitur insidias. Quamuis verò Vladislai Ottonis Maioris Poloniæ Ducis impiam in Lesconem & Henricum machinationem propinquitas consanguinitatis morari debuerit, facilè tamen ius sanguinis ambitui cessit & ad nefarium scelus incendit animum vniuersi Regni Poloniæ Principatus præceps cupiditas, eum sibi destinante Suantopelco, illis Ducibus simul cùm vita ereptũ. Quartus iam Comitiorum dies erat, cùm Duces plurimorum negotiorum tractatione expedita, balneum ad curanda abluendaq; corpora sunt ingreßi, Suantopelcus celeritate famam præuertente, opportunitatem hanc cogitato sceleri nactus, per exploratores quos specie significandi sui aduentus præmiserat, cum hostili agmine superuenit, & tam in hospitia, quàm in tabernacula Ducum & militum irruens, singulos, qui sibi resistere conarentur obtruncat; Tanti periculi Dux Lesco in balneo à suis admonitus, de balneo exilit, & equo conscenso, versus villam Marcinkowo paucis se comitantibus fuga salutem quærit. Verùm Suantopelcus reliquis alijs elabi permissis, hanc vnam prædam desideratã insectatus, suos omnes in illius necem exhortatur, omnem triumphum suum in vno illo corpore consistere vociferatus, itaq; pauci multorum armis circumsepti, quamuis diu, satisq; strenuè vitam

tam Domini tuerentur, omnes vnâ cum Duce suo proditoria nece trucidati sunt; quorum sanguine balneum cruenta cædes vaporauit; Neq; nudis parsum est, tanta fuit rabies militum Suantopelci qui Henrico Vratislauiæ & Silesiæ Duci, multa inflixerunt vulnera, quorum ingeminatione frequenti occubuisset, nisi miles suus Peregrinus de Weszemberg mira fide & pietate in Dominum, & Principem suum insignis, pectoris sui oppositione Domino mortem intentatam excepisset, qui plurimis vulneribus confossus, etiam cadauer suum exanime, in corpus Ducis ita superiecit vt vterq; mortuus creditus fuerit. Dignus profectò miles ob tantam in Dominũ fidelitatem cuius vitam ferro hostili breuiorem, per longa posteritatis sæcula nominis immortalitate fama illustris extendat.

Non paruam mæroris causam dedit Michaeli Episcopo, iterũ illata à barbaris Monasterio Oliuensi clades, namq; anno Domini 1234. Nonis Ianuarij, Varmienses Pruteni funesto illud deformarunt incendio, & septem conuersos pro custodia claustri relictos, ac triginta quatuor Monasterij seruos igni & gladio trucidarunt. Subijt etiam tunc Plocensis Ecclesia grauem calamitatem, siquidem castri Plocensis per Henricum Marchionem Misnensem capti, cùm per Ducem Conradum & filios eius Boleslaum & Casimirum facta esset recuperatio, magno ea Ecclesiæ stetit, cùm Germanorum cæsi plurimi simul cum Ecclesia Cathedrali flammis traditi sunt: quo etiam anno eundem per Ducem Monasterium Fratrum Prædicatorum fundatum est Plociæ. Grauem doloris Episcopi causam, non leuior solicito de bono communi Senatori est subsecuta ob ciuile bellum, quo magna vtrinq; vi, inter Henricum Barbatum Silesiæ Ducem, Boleslai Pudici Cracouiensium Ducis Lesconis Albi filij tutorem, & Conradum Masouiæ Ducem Patruum Boleslai exarserat, illo res sui clientis animosè propugnante, hoc autem incredibili cupiditate & curam Boleslai, & Ducatum ipsius sibi vendicante, eumq; sibi ad Monarchiam occupandam gradum struente: tam præcipiti furore ferebatur in id Conradus, vt primus paci & tranquillitati ædium sacrarum pessimo exemplo & sacrilegâ temeritate in Polonia putauerit non parcendum, dum templo S. Andreæ honori dicato, sub Castro Cracouiensi, quod tunc extra murorum ambitum Ciuitatis fuit, item altero in Prandocin, tum & Ecclesia Collegiata Scarbimiriensi, atq; Monasterio Andreouiensi pro Castris abusus est. Post varia bello atroci frustra adhibita remedia, tandem ad sopiendum illud An. Dñi, 1236. Penultima Iunij consilium in Conuentu Principum Poloniæ, apud Dankow habito, initum; maximè visum est accommodatum, vt filiæ Virgines Henrici Ducis Silesiæ iunioris, Constantia, & Gertrudis filijs Conradi Boleslao & Casimiro, desponsarentur, quod factum est coram Michaele Vladislauiensi, & Petro Plocensi Episcopis, nuptiarum solennitate quod nondum essent annis nubilibus Puellæ, dilata. Porrò Conradus Masouiæ Dux, Principatus suos inter præfatos filios ita partitus est, vt Boleslao

Ducatus Masouiæ, Casimiro vero Lancicien. & Cuiauien. terræ cederent: quam diuisionem ambo iureiurando solenni, in præsentia Vladislauiensis & Plocensis Episcoporum, & plurimorũ Baronũ pacti sunt religiosè seruaturos. Cùm verò belli ciuilis odia inter Duces essent in obliuionẽ mutuam versa, nuptiarum celebritatem, quantum licuit per ætatem virginum maturare visum est, quæ solenni pompa Vratislauiæ peracta est, in qua opera & solicitudine Beatæ Heduigis, vt pacta antea Plociæ, Reipublicæ salutaria eiusdem Beatæ Matronæ steterant arbitrio, pax optata Poloniæ felici Principũ cõsanguinitate firmata est.

Non diù Procerum Equitumq; Poloniæ pax ea solata est animos, nam postquam communem legem mortalibus subijsset Henricus Barbatus A. Dñi, 1238. 14. Calend. April. in Oppido suo Krosno, triginta annis coniugalis tori expers consuetudinis, cui in Monasterio Trebnicensi iusta soluta sunt: Conradus Masouiæ Dux, sopitum incendium intestinarum dissensionum, ciuilisque tumultus cupiditate Monarchię iterum suscitat, & contra Boleslaum Pudicum Cracouiensem & Sendomiriensem Ducem deposita resumit odia; ille ad Belam. Vngariæ Regem missis solennibus legatis, filiam eius Kunegundim siue Kingam, quam soror Boleslai Salomea consors Colomani Haliciensis Regis, & filij Belæ de præstantia virtutum & morum commendauerat, in coniugẽ poscit virginẽ, ea tempestate singularis formæ & raræ virtutis, cuius futuram sanctitatem vitæ ipsa primordia præsagierunt: nam anno Domini 1204.

1204. in Pannonia primam ortus sui horam non à lacrymis aliorum infantium more, sed à salutatione Gloriosissimæ Virginis MARIÆ auspicata est, Aue Regina Cælorum, Vngarico idiomate pronuntiando. Quartis insuper & sextis ferijs semel tantummodò vbera sugens, B. Nicolaum Præsulem in ipsa infantia imitabatur; Excepta est Cracouiæ magno solennitatis apparatu, ferens secum amplam, illis temporibus quadraginta videlicet millium Marcarum dotem: constans fama est ambos coniuges virgines permansisse, vnde Boleslao Pudici nomen obuenit. Tam illustris matrimonij splendore, Dux Masouiæ perculsus, Nepotem suum Boleslaum Pudicum, tandem bello lacessere desijt.

Castrum interea Bidgostiense, quod à Suantopelco Pomeraniæ Duce interceptum & occupatum fuerat, recuperat. Suantopelcus verò in vltionem amissi castri, cum exercitu aliquanto ex equitibus peditibusq; coacto, Cuiauiensem terram Ducatui suo vicinã irruptione tumultuariâ vastauit, oppidumq; Iuniuladislauiense, & plures villas exussit. Malè feriatus interim ab hostili conflictu Conradus, in domesticos sacrilega arma vertit, Anno Dñi, 1239. cùm Ioannem Czapla Iuris Canonici peritum Cancellarium Ducatus sui, Scholasticum Vladislauiensem & Plocensem, ordine Presbyterum, filiorum suorum Boleslai & Casimiri Pędagogum, per Semouitum patris impij iussu comprehensum, & squallido carcere diebus aliquot detentum, atq; equuleo tortum, in publicum patibulum

 egit:

egit; Auxit nefarij sceleris crudelitatem, coniux improba Agatia, quæ, cùm exstinctum & à suspendio sublatum Fratres Prædicatores in Ciuitatem ferrent sepeliendum, in rabiem acta illis ablatum, non secùs quam altara Ieza-bel sanguinem sacerdotalem sitiens, plaustro impositum, & duobus bobus vectū, in altero rursus patibulo studiosè ad id circa Ecclesiam S. Dominici fabricato supra Istulam è regione Ecclesiæ Plocensis maioris suspendi iussit. Quem Frater Martinus Prior Plocensis Ordinis Prædicatorum, missis fratribus de patibulo secundò depositum in Ecclesia maiori ordinauit sepeliri. Quo leuiore causa ad patrandum tam horrendum facinus moueri se passus Conradus, eò tetriorem ignominiæ labem, suæ prosapiæ adspersit. Casimirus alter filiorum eius Virginem Constantiam filiam Henrici Pij Vratislauiensium Ducis, dudum sibi per B. Heduigim desponsatam, acceperat in vxorem, nuptijs pro magnificentia tam soceri celebratis, quā generi Vratislauiæ; Casimirus nouę nuptæ amore captus, in domo soceri Vratislauiæ longum tempus morabatur, Patre illum tam nuntijs quam literis redire in Masouiam vrgente. Paternis ille minus obsequens iussis, procrastinabat reditum, Conradus autē Ioannis Scholastici Magistri sui filij suasu & consilio se & sua mandata à filio contēpta credens, veritusq; ne Henricus irruptionē in Masouiā Casimiro dissimulante moliretur, Ioannem Scholasticum & Cancellarium promissa omni securitate blandè accersit, quasi consiliū cum eo dè filij reuocatione communicaturus; vbi hic aduenit, omnem iræ impotentiam in eum effudit, nihil examinatā veritate, crudeliq; supplicio damnauit immeritum, qua in re seuera Diuinæ vltionis animaduerso Ioanni Czaplæ videtur iustum supplicium rependisse, pro eo quòd consilium sæuiendi in virum insontem optimè de ipso Duce meritum Christinum Palatinum Masouiæ præbuisset, vt ita cùm Ducis furorem experiretur, quem ipse in alium accendisset. Horrenda cædes vbi passim percrebuit, Petrus Gnesnensis Archiepiscopus, ad puniendum nefas animum intendit; Andrea Pontifice Plocensi timore mortis remissius agente, communicato itaq; virorum prudentum & iuris Diuini atq; humani peritorum consilio, per vniuersam Plocensem Diœcesim sacris interdixit. Furorem primùm pœna hæc in animo Conradi exciuit, post tamen constantia Petri Gnesnensis Archiepiscopi nihil remittentis de rigore resipiscentem, ad pœnitentiam adduxit. Itaq; missis Nuntijs supplex Conuentum fieri postulauit. Qui cùm Lanciciæ habitus esset, venit illuc cum Andrea Episcopo Plocensi & consiliarijs, ac signa pœnitentiæ non obscura edidit, seq; scelus omnibus modis qui viderentur Antistitibus expiaturum obstrinxit: laudata primùm ab omnibus est resipiscentis demissio, deinde sancitum, vt in piaculum commissi facinoris villam Lowicz cum syluis & nemoribus ipsam ambientibus Archiepiscopo & Ecclesiæ Gnesnen. perpetuò possidendam adscriberet, vna Marca auri quotannis pendendi fisco Ducali in ijsdem bonis reseruata; Gnesnensis

verò Archiepiscopus Ecclesiæ Canonicatum cum Prębenda in Plocensi Ecclesia obtineret, & Canonicus natus Plocen. censeretur. Ecclesijs autem Vladislauiensi, & Plocēsi certas libertates & iura cōferret; postquā latę sentētię submisit se pariturū, donationemq; Lowicz Ecclesiæ Gnesnēsi Conradus verbo & literis ratā haberet, Petrus Gnesnensis Archiepiscopus, sacrorum vsum restituit, Diuinaq; officia per Plocensem Diœcesim frequentari, & Duci Conrado absolutionem à sede Apostolica petendam iniunxit. Quam dum solicitè is procurat, Gregorius Nonus Thomæ Vratislauiensi Episcopo, & Gerardo Cracouiensi Scholastico, dedit in mandatis, vt Duci, condigna satisfactione, ab eo prius accepta, absolutionis beneficiū impēderent; Hi Gnesnen. Vladislauien. & Plocen. Ecclesijs per Conradum factam largitionem, in expiationem facinoris approbantes, exacta à filijs ipsius Boleslao Masouiæ, & Casimiro Cuiauiæ Ducibus, omnium eorum quæ Ecclesijs prædictis contulerat, confirmatione, eundem absoluerūt. Exstāt literę Ducis Conradi in Vladislauiensi archiuo, quarum exemplum mihi à Perillustri & Admodum Reuerendo Domino Anselmo Raciborski Decano Vladislauien. Cancellario Posnanien. viro de Ecclesia Vladislauiensi meritissimo (cuius etiam in reliquo hoc opere non mediocri sum opera adiutus) communicatum legi, in quibus cum assensu filiorum eam donationem confirmat, quas ob prolixitatem hic interserere non est visum.

Nihil extra terminos propositi progressus videbor, si memorabile vindictę Numinis exemplum in Diœcesi Vladislauien. Dux Mecislaus propter mentis impotentiam, Choscisko appellatus, dum quasdam viduas & orphanos bonis spoliasset, & bobus eorum mactatis, splendidum conuiuium Optimatibus & militibus Cuiauiensibus apparasset, atq; oppiparè epulaturus mensæ accubuisset: inter prandendum iustissima Dei vindictâ, enormia ipsius facinora puniente, emituit; mures innumerabiles conueniunt, ipsumq; rodere incipiunt, qui cùm frustra modis varijs abigerentur, ille extremum vitæ suæ imminens periculū, euitaturus, naui conscensa illos posse aquis arceri credens, vitæ aleam commisit, quod dum frustra tentasset, à muribus se per omnes vndas & fluuios insectantibus miserrimo exitio corrosus est. Horrendo suæ vltionis exemplo iniurias à viduis & orphanis propulsaturus. Alterum terra Cuiauiensis irati Numinis post depastum à muribus Popielum hoc vidit supplicium, Anno Dñi, 1237. Per eadem tempora anno altero, postquam D. Stanislaum Martyrem Episcopum Cracouien. inter cælites auctoritate sedis Apostolicæ relatum Legati Vrbe reuertentes renuntiarunt, leuata sunt sacra Diui ossa, vinoq; lota, populi venerationi, qui tum frequentissimus tam ex Polonia, quam Vngaria conuenerat, exposita Anno 1254. ad cuius triumphi celebritatem cùm Archiepiscopus Gnesnen. Opizo Abbas de Mesano Apostolicus Nūtius, Prandota Episcopus Cracouien. Thomas Vratislauien. præsto fuissent, aderat & Episcopus Vladislauien. (Wolimirus auctore

auctore Dlugosso) Priuilegijs autem Vladislauiensis Ecclesiæ attestantibus Michael Godziemba, cuius egregia facta anno Dñi. 1258. in archiuo Vladislauiensi recensentur, cùmq; inter Ecclesias Cathedrales, Collegiatas, Conuentuales, Parochiales sacra ossium lypsana tribuerentur, capite, brachijs, insignioribusq; partibus, cum cineribus corporis in Basilica Cracouiensi reseruatis, cessit Vladislauianæ Basilicæ non minima portio sacrarum reliquiarum Diui, manu inauratâ, statua argentea, & cistella metalli eiusdem contentarum.

Interfuit idem Synodo habitæ Vratislauiæ anno 1248. Michael Vladislauiensis Antistes, in qua omnes Episcopi Ecclesiarum Poloniæ Innocentio IV. quinta parte beneficiorum & prouentuum subuenire in triennium sanciuerunt, ad exsoluenda debita, quæ ad defensionem sedis Apostolicæ ab Imperatore Friderico, contraxerat; quem in Concilio Lugdunensi idem Pontifex Cæsarea Maiestate deposuit. Iacobus Laodiensis Archidiaconus Nuntius Apostolicus Vratislauianæ Synodo præsedit, præsentibus Iuliano Gnesnensi Archiepiscopo, Prandota Cracouien. Bogusalo Posnanien. Thoma Vratislauiensi, Andrea Plocen. Nankero Lubuscensi, Henrico Culmen. & nostro Vladislauien. posteaquam verò collectam pecuniam, per Gotfridum Pænitentiarium Apostolicum transmisissent, habitæ sunt gratię ab Innocentio IV. Pontificibus & Clero Poloniæ in publico. Viguit hactenus in vniuerso Poloniæ Regno ab initio susceptæ Religionis consuetudo, iuxta

iuxta morem primitiuæ Ecclesiæ, quem etiam nunc Orientalis obseruat, vt ieiunium Quadragesimale, à Dominica septuagesimæ inchoaretur, ad diem Paschæ continuandum, quæ sæpenumerò à pluribus prætermissa, magnam dissensionum & scandalorum occasionem inter Clericos & Laicos ministrabat, dū Ecclesiarum Parochialiū rectores, huiusce moris transgressores, aut publica, aut graui pænitentia, quin etiam ingressus Ecclesiæ negatione punirent. Laici in contrarium consuetudine se & obseruantia Romanæ Ecclesiæ reliquarum magistra tuerentur, quæ Quadragesimalis ieiunij prorogationem antiquarit & aboleuerit, in omnibus Regnis, Terris, & Prouincijs quibusuis, proinde se quoq; nisi ad normam aliorum omnium Catholicorum Romanæ sedi obtemperantium ieiunare non teneri asseuerarent. Agitata diebus aliquot, de abrogatione consuetudinis quæstio in Synodo Vratislauiensi, Iacobus tandem Apostolicus Nuntius de consilio & assensu Pontificum, vt omnem in hac controuersia in posterum dissensionis, aut scandalorum occasionem exstingueret, & ne deinceps fluctuantibus animis anxij oborirentur scrupuli, remedio salutari prouideret, esum carnium auctoritate Apostolica, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, ad diem Cinerum exclusiuè, contraria consuetudine Polonorum, & primæua Ecclesiæ institutione non obstantibus, indulsit; atq; ex eo tempore Dominicā Septuagesimę, Polonis appellari Vetus Bacchanal, siue vt ipsi voce nouata, ad analogiam Polonici vocabuli

cabuli Carnispriuium dicunt, mos obtinuit.

Excelsum inuicti animi robur, & inexpugnatam Ducum cupiditate, nec feritate, aut vi vlla perterritam in vindicandis Ecclesiæ bonis constantiam, monimenta Vladislauiensis Chartophilacij clarè Pontificis istius loquuntur, quando incolas Bieleuicianos qui olim sub temporibus Ogerij (vt securi à deprædationibus militum tunc facultatibus Ecclesiarum cruenta auaritia inhiantium, sub protectione Lesci Ducis conquiescerent,) iugum officij Venatorij subierant, in pristinum ius & ministerium Vladislauien. Ecclesiæ à Boleslao Duce Sendomiriensium recuperatus asseruit. A Conradi Ducis Lancicien. Castellaniam, seu bona clauis Volboriensis omni iurisdictione & subiectione iudiciorum, subuectionum, venationum liberauit; & villam Bangkowo antiquitùs ad Ecclesiam Vladislauiensem spectantem, ab eiusdem vsurpatione recuperauit. A Conrado Masouiæ & Cuiauiæ Duce, eiusquè filio Casimiro villam Chelmce violenter per suam vxorem matrem Casimiri ereptam, animosè vindicauit, quam ipse Episcopus Michael apud heredes filios Sasin centum & decem marcis emerat. Ab eodemque Duce Bankow & Bantkow pro Wilkoczycze commutatione accepit, ac villam Kicko propè Chelmce sitam cum omnibus lacubus illi connexis apud eundem quinquaginta Marcis argenti examinati emit. A Casimiro Duce Lanciciæ & Cuiauiæ Conradi prædicti filio, collationem Pręposituræ Vladislauien. vsurpatam

patam redhibuit, quod ius ita restituit Casimirus, vt deinceps in potestate Episcopi Vladislauiensis in perpetuum esset beneficij memorati collatio. Actum Raciązij infra Octauam Epiphaniæ, anno 1250. Cùm autem exstet in volumine Priuilegiorum Ecclesiæ Vladislauien. per Sacr. R. M. approbatorum, hæc iuris per Ducem occupati cessio, nescio qua illi derogari cæpit consuetudine. A Suentopelco Duce Pomeraniæ, pro rapinis & incendijs quibus vastauit bona Episcopatus Vladislauien. excommunicatione adacto, villam Komorsko in satisfactionem recepit, omnibus oneribus seruitutis, & iudiciorum liberam Idibus Octobris anno Dñi, 1246. villam quoque Licháwá ab iniquis occupatoribus, iudicij Syradiensis sententiâ interueniente, restitutam obtinuit.

Non minor liberalitas Præsulis in augendis Ecclesiæ bonis eluxit, dum villas Dobrzeiowice, octuaginta quinque marcis argenti à Casimiro & Samborio Pomeraniæ Duce (qui maximum beneficium agnoscit sibi à Michaele Vladislauien. Episcopo præstitum, in arctissima paupertate per collatas trecentas marcas argenti iusti ponderis) Milobadz, Zarnowino, Kleczewo, Rudno, Wyszyno triplex. A fratre Pompino Magistro Prussiæ, cum totius ordinis consensu, Ganlno 75. marcis argenti & sex aceruis siliginis, nulla parte syluæ quæ Mokry dicitur exclusa, item villas Ostrowice, Vszanßewo, Chelmane, centum marcis argenti, villam Sieldce in districtu Lancicien. à FF. Prædicatoribus Plocen. 30. marcis, cæterasq; possessiones à

nes à diuersis in vsum Ecclesiæ Vladislauien. cōemit. Multi præterea bona sua studiosa humanitate Antisti-tis deuincti, libenter addixerunt Ecclesiæ; Boguslaus Canonicus Vladislauien. Lampno maius cum fluuio Lampnicá cum vsu lignorum pineti Ducalis emptum, à Casimiro Duce Cuiauiensi largitus est. Nobilis Eustachius cum consensu fratris sui Mauritij sæculo renuntians, & inter Monachos pauperem vitam eligens, sortem hæreditariam in Karsko donauit. Suantopelcus Dux Pomeraniæ decimam omnium iudiciorum in tota terra sua contulit. Boleslaus Dux Sendomiriæ villam Czernice. Henricus Commendator de Chrisburg villam Golube. Comes Zdislaus villas suas hæreditarias Slawsko, Trebaczow, & Gaiwonice. Samborius Dux Pomeraniæ Castellaniam, quæ Goranczyn nuncupatur, decem & octo villis opulentam, videlicet: Goranczyno, Wąkcowo, Zakowice, Lesno, Kielpino, Warcino, Derizno, Karlikowo, Boreze, Sardopardy, Wysleczechowo, Semanino, Slawkowo, Bozenkowo, Rána, Ránikowo, Darkance, Ostriche, Reuerendissimo Michaeli Episcopo Vladislauiensi donauit perpetuò posidendam, ea ratione, vt reliqua pars terræ eius in Pomerania libera esset à Decimis ex prædijs præstandis Episcopo Vladislauien. Actum Torunij, 9. Cal. Martij, anno Domini, 1241. quam tamen donationem postea frater ipsius Suantopelcus Dux rescidit decimam in manipulis omnis grani de tota terra sua se pensurum submittens, Nonis Iulij, Martini Papæ IV. Pontificatus

Pontificatus anno 11. idemq; fidelitatem, asistentiam, defensionem rerum & personarum, & iurisdictionis Episcopalis, nec se in institutionem aut destitutionem Clericorum & quæstionum inter eos, aut controuersiarum cognitionem vllatenus intromissurū, excommunicatis non communicaturum, immò in excommunicatione per annum insordescentium bona confiscaturum, mucronemq; spiritualem suo materiali adiuturum pollicitus est.

Hic Pontifex ornamento Collegiatæ Crusuiciensi Ecclesiæ, & vtilitati Parochialium prospecturus, exstinctum Archidiaconatum Crusuicien. & Vladislauien. vnitū, restituit Ecclesię Crusuiciensi in Synodo Diœcesana Iuniuladislauię 1233. pridie Nonas Octobr. Sub idemq; tēpus Paulus Crusuiciensis Archidiaconus villam Chelmce à Duce Boleslao patri suo collatam, ad se hæreditario iure deuolutam, Ecclesiæ Crusuiciensi cum consensu Ducis Casimiri, donauit.

Cùm Michael Ecclesiam Vladislauiensem gubernasset, magna vigilantiæ & prudentiæ laude annos . o. dierum ac bonorum operum plenus, de laborioso huius sæculi certamine, ad immarcescibilis brauium coronæ à supremo Iudice vocatus est, Anno iuxta Dlugossum, 1256. Octaua Mensis Augusti; tamen quia Priuilegia Vladislauianæ Ecclesię pleraq; extant an. Dñi, 1258. nomen Michaelis continentia, credibile est, magis hunc ipsum annum esse obitus illius, in quo etiam Volimiri mentio, vt videtur nō tardè succedētis, habetur. Gubernabat tunc

Vniuersalem Ecclesiam Alexander Quartus. Imperium Occidentis vacabat. Orientis Balduinus secundus Latinorum vltimus, regebat. Vladislauiæ conditus est in templo veteri, sed iam lateritio, vt in Catalogo Volboriano legitur, vnde facilè deduci potest ab Onoldo ligneum primùm ad ripam Istulæ fuisse conditum, postea à Michaele cocto latere exædificatum.

Incipit Arctois depulsa Trionibus, exul
Esse feris Lechidûm barbaries animis.
Ergo Cœlicolûm possunt oracula fari,
Et sacra, iam Patriâ pandere voce, gregi.
Primus Atlanteis Michael Pinifer armis,
Præsulis excepit Vladslauiensis onus.
O fortunatâ, decisa propagine pinus.
Tu Dodonæo robore maior eras!
Tu secus Istuleas vndas plantata dedisti
Commoda Sarmatiæ, tempore, digna Tuo.
Te remo frangens inuidit Nerea Typhis,
Pinus ait quanta hæc pondera ferre queat?
Te sæuas hyemes, inter gelidasque procellas,
Cedrus edax æui, posse manere stupet.
Tu, quos Virgo parens grato pietatis inumbrat
Tegmine, ceu platani latior vmbra, foues.
Tu prope Cadeæ defixa cacumina palmæ,
Moribus, exemplo, relligione, vires.
Vna virens hyemes, quæ Quadraginta tulisti
Temporis annosi haud, Vi temeranda, vire.

VOLI-

VOLIMIRVS EPISC: VLADISLAVIEN: XVIII.

Diuturnam deliberationis moram, de sufficiendo Michaeli Præsule, sustulit generosa excelsi animi constantia Volimiri, in quem eò faciliùs in Comitijs electioni Antistitis designatis, concordibus votis Prælati & Canonici conuenerunt, quò dulciores fructus electionis

ctionis, in vindicandis & augendis Ecclesiæ bonis fuissent experti in Polonæ gentis Episcopo. Itaq; die constituta regimen gubernandæ Ecclesiæ Vladislauien. per Electionem canonicam deferunt Volimiro, Nobili de domo Bolistarum, qui Solea superius cruce exornatâ insigniuntur, quod insigne vulgò *Pobog* in lingua vernacula solet appellari. Quamuis in Catalogo Volboriano stemma Bylina sit ei appositum, constat tamen Bolestas non hoc, sed illo vsos, pro qua re citatur Cromerus à Paproccio. Quod autem aliqui Iastrzembecium fuisse velint, hinc est, quòd talia insignia certis inter se distincta signis, originem suam ad gentem Accipitrinorum referant. Porrò gloriam suorum maiorum laude propriâ virtutis & scientiæ ita gloriosè cumulauit, vt ad amplissimas dignitates, merita illi, in Ecclesia & Patria luculentur nota, iter aperuerint. Fuit antea Præpositus Crusuiciensis, Canonicus Vladislauien. & Ducum Masouiæ Semouiti & Casimiri Cancellarius, quorum promotione facilè apud Alexandrum IV. Supremum Antistitem electionis suæ confirmationem consecutus est, anno Domini, Millesimo, Ducentesimo, quinquagesimo septimo, iuxta Dlugossum; Cùm anno 1258. Priuilegia Ecclesiæ Vladislauien. Michaelem vixisse loquantur, atque in eum ipsum annum, ipsius mentio desinat, eiusdemque anni Priuilegia nomen Volimiri proferant, vt facilè hinc conijci possit, eodem anno quo vita excessit Michael, Volimirum in ipsius locum sub decursum anni eiusdem successisse. Vt in dignitatis Episcopalis

palis fastigium euectus est, oculos animumq; vigil speculator, ad ea primùm intendit, quæ ad defensionem libertatis, & immunitatum Ecclesiasticarum conseruationem facere videbantur. Itaque communicato cum Prandota Cracouiensi Episcopo consilio, literas ad sedem Romanam direxit, cui tunc Alexander Papa IV. præsidebat; (mandauerat enim Summus Pontifex Gnesnensi Archiepiscopo & Cracouien. ac Vladislauien. Episcopis, vt Boleslaum de dimittendo Thoma Vratislauiensi Episcopo, auctoritate Apostolica admonerent, & abnuentem diris deuouerent) in quibus certiorem facit Papam, quòd Boleslaus Sæuus Legniciensium Dux monita Apostolica contemptui, & censuras à se fulminatas ludibrio haberet. Alexander Papa IV. zelo in Ecclesiastica libertate, & ministris eius propugnandis accensus, insolentiam & temeritatem Boleslai Sæui Legnicen. compressurus, vexillum Crucis contra eum & terras illi subiectas, velut contra Ethnicum, & fidei ac Religionis Catholicæ hostem decernit. Quo mandato Fulco Gnesnen. Archiepiscopus accepto, die altera Lancicię pro die S. Calixti Synodum Prouincialem indicit, ad quam cum Prandota Cracouiensi Thomas Vratislauiensis, qui iam tunc per facta commutatis decimis manipularibus per totam Diœcesim pro pecuniarijs, carcerem euaserat, Boguphalus Posnaniensis Volimirus Vladislauien. Andreas Plocen. & Vilhelmus Lubucensis, multiq; Abbates & Prælati Ecclesiæ conuenissent; Mandatum Apostolicum perlectum est, in quo contra Boleslaum

ſlaum Caluum Ducem Legnicenſem ſacrum bellum promulgabatur, velut contra eum qui fidei Catholicæ hoſtis eſſet, cuius contemneret cenſuras, & diſciplinam odiſſet, decretumq; eſt tunc auctoritate Synodali, vt omnes Epiſcopi pugnaturos contra eum milites Cruce inſignirent. Obiurgatus ibidem Thomas Vratiſlauienſis Epiſcopus à Pontificibus, quòd pactus fuiſſet commutationem decimarum manipularium in pecuniarias, magno detrimento iurium libertatiſq; Eccleſiaſticæ; qui metu cadente in virum conſtantem, & multiplicibus ærumnis, quas perpeſſus fuit eò ſe adductum non inficiatus, pactioni ſe iniquæ reclamaturum recepit. In tantum intenderat zelus Pontificis noſtri ſtudium; propugnandi bona Eccleſiæ, vt cùm videret non poſſe iniurias illatas Eccleſiæ iure vindicari, agmen militum cogeret, ad comprimendos Eccleſiæ hoſtes. Inde factum eſt, vt cùm anno 1259. Varciſlaus Slauorum & Caſſubitarum Dux, irruptiones à Suantopelco Pomeraniæ Duce in terras ſuas vlturus, congeſto ex omnibus ſuæ ditionis incolis exercitu, copijſq; auxiliaribus Ducis Caliſsienſis Boleſlai coniunctis, in hoſtilem terram tenderet, comitem ſe expeditionis collecta manu ipſi adiungere non dubitauerit; vt eadẽ opportunitate iniurias, tam in villis Epiſcopatus ſui illic conſiſtentibus, quàm in manipularibus decimis illatas ab Eccleſia propulſaret, verùm conatibus non iuxta animi ſententiam euentus reſpondit. Varciſlaus enim cùm Pomeraniam cædibus & igni vaſtando verſus Slup perueniſſet, vt celeriùs terram hoſtilem

hoſtilem popularetur, impedimenta & ſarcinas inibi reliquit, cuſtodiamq; illorum Epiſcopo Vladiſlauienſi cum aliqua parte copiarum in ſtatiuis Slupenſibus demandauit. Suantopelcus ab exploratoribus rem ita ſe habere edoctus, Varciſlao quidem Caſſubitarum Duci manus cõſerere non eſt auſus, graſſari eum in ſubditos, & tecta vri, prædaſq; agi interim ſinens; in Epiſcopum autem Vladiſlauien. & milites, ad impedimentorum & ſarcinarum cuſtodiam excubantes cum exercitu irruit, & incautum adorſus agmen, Epiſcopo cum paucis fuga elapſo, cęteros omnes aut occidit, aut in ſeruitutem abduxit, ſpolijſque potitus priuſquam à Varciſlao & eius exercitu intercipi poſſet, in caſtra & munitiones plus lucri ex præda, quàm ex hoſtili vaſtatione damni conſecutus ſe recepit.

Nouum deinde ſed armis diuerſis Præſul inire debuit prælium. Eodem enim anno Caſimirum Lancicienſem & Cuiauienſem Ducem, virulenta malorum radix cupiditas ita præcipitem egit, vt Ducatibus ſuis non contentus, Eccleſiaſticis bonis violentas ingereret manus, Caſtrumque Raciaz cum ſuo diſtrictu, ab Eccleſia Vladiſlauienſi per iniuriam & ſummum nefas auelleret, & ſuæ ditioni applicaret. Volimirus generoſo animo reputans quantum tam atrox violentia percelleret Eccleſiam, Caſimiri ſacrilegiũ priuatione bonorum ſpiritualium damnauit, & terras ipſius abſq; ſacris eſſe iuſsit; ipſum autem anathemate percuſsit, ac ne quid Caſimirus durius in ſe ſtatueret, Diœceſi propria egreſſus in Cracouien. Lagouiæ moratus eſt. Caſimirus

ſimirus cùm in Epiſcopum abſentem ſæuire non poſſet, in bona Eccleſiæ rabiem vertit, & plures curias Epiſcopi, cum horreis, prædijs, & frumentis igni ſuſtulit. Theſaurum Eccleſiæ Raciązen. expilauit, Decanum & Canonicos Vladiſlauienſes domibus exturbauit, Rectores Eccleſiarum affecit verberibus, & facultatibus exſpoliauit; de his facinoribus Caſimiri factus certior Clemens Papa, fulminatā ſententiā contra oppreſſorē Eccleſię, per Epiſc. Vladiſlauien. approbauit. Durauit in ſacrilega impietate furioſus Princeps annos plures, & ab affligenda Eccleſia Vladiſlauien. non deſtitit, donec anno Domini 1267. Frater Guido Tituli S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis, Clementis Quarti in Poloniam Legatus, commiſit Abbati & Cuſtodi Cœnobij Vratiſlauienſis Ordinis S. Auguſtini Canonicorum Regularium, vt longam litem & periculoſam, inter Epiſcopum, ſuamque Eccleſiam Vladiſlauien. ab vna, & Caſimirum Lancicienſem & Cuiauienſem Ducem, partibus ab altera dirimeret; auditis partium controuerſijs, qui 14. April. Vladiſlauiæ adiudicârunt, Caſtrum Raciąz cum ſuo diſtrictu, Volimiro Epiſcopo, Ducem verò Caſimirum communioni fidelium reſtituerunt, Interdictumq; in terris ipſius relaxârunt: poſtquam ſaniori menti reſtitutus pro iniurijs & damnis ducentas marcas argenti Epiſcopo perſoluiſſet, & villa Bandkow iniquè vſurpata ceſsiſſet, multaq; Priuilegia & libertates Eccleſię Vladiſlauien. contuliſſet. Inter quas à Caſimiro perpeſſus eſt calamitates, non minorem dolorem accepit, terræ Cuiauienſis

Cuiauienſis ab hoſtibus deuaſtatione: nam anno Domini, 1262. Lithuani cum Ruthenis coniuncti vniuerſam Maſouiæ oram, & maiorem partem Cuiauiæ, in plures turmas & cuneos diſtributi, depopulati ſunt; & hominum cuiuſcunque conditionis multitudine alia cæſa, alia capta, immenſam prædam abegerunt, ac tam oppida quàm rura in fauillas redegerunt, onuſtiq; ſpolijs terras ſuas impunè repetierunt. Idem Guido Cardinalis Legatus ſummi Pontificis, Anno Domini 1267. Vratiſlauiæ Prouincialem Synodum in feſto Purificationis B. M. V. celebrauit, cui interfuerunt Ianuſsius Archiepiſcopus Gneſnen. Paulus Cracouien. Thomas Vratiſlauien. Volimirus Vladiſlauienſis Nicolaus Poſnanienſis, Thomas Plocen. Vilhelmus Lubucen. Henricus Culmen. Epiſcopi; ſubſidiumque Terræ ſanctæ ſub hoſtili iugo ingemiſcenti, cuius oppreſsionem luculenta oratione recenſuit Legatus, à clero contribuendum decreuerunt; ac promulgationem Iubilei, pro gratia ad tam opus ſanctum colligenda, & crucem contra Saracenos Terræ ſanctæ occupatores, in omnibus Eccleſijs prædicari ſanxit idem Cardinalis auctoritate Apoſtolica.

Sub idem tempus Ordinis Prædicatorum religionem Caſimirus Lancicienſis, Cuiauienſis & Syradienſis Dux, in ſuis Principatibus propagaturus, Monaſterium in oppido ſuo Brzeſcie Cuiauien. fundat, & erigit, & Religioſos per Prouincialem petitioni ſuæ libenter annuentem, ex Cracouienſi Conuentu miſſos in eo locat, curamque illorum Ducali munificentia gerens, templum à ſe exædificatum ſacra

ſacra ſupellectili ac ornamentis ditat, Annum fundationis Dlugoſſus habet 1264. mirum tamen videri poteſt, quomodo iiſdem annis & bona Eccleſiæ Vladiſlauienſis caſtri Raciąz occupaſſe, & fundaſſe Monaſterium, & in excommunicatione delituiſſe, & cultum diuinum promouere dicatur, videtur potiùs Monaſterium poſtquam reſipuit ſtruxiſſe, aut paulò antequam infenſus eſſet Volimiro, cui etiam anno Dñi. 1255. Vladiſlauienſem ciuitatem donauit, cuius priuilegium exſtat in Eccleſia incipiens; *In nomine Patris &c.* Quam donationem Synodus prouincialis approbauit, celebrata Syradię ſub Ianuſsio Archiepiſcopo Gneſnenſi Patribus Paulo Cracou. Thoma Vratiſl. Nicolao Poſnan. Vilhelmo Lubucen. & Petro Plocenſi Epiſcopis, eodem ipſo anno donationis.

Anno Domini 1269. Diuturna diſceptatio inter Plocen. & Culmenſem Epiſcopatus eorumq; Pontifices ſuper finibus Diœceſum arbitrio Volimiri octauo idus Decembris ſubſidit, ita vt Thomas tunc Plocen. Epiſcopus parte Diœceſis ſuæ, poſſeſsionibuſq; & decimis, quam & quas obtinebat in terra Culmenſi, ceſſerit, Vernerus autem Culmenſis Epiſcopus, pro compenſatione viciſsim, villam Orzeczkow cum menſuris Epiſcopalibus & Iure patronatus, item trecentos manſos in terra Lubauiæ Diœceſi Plocen. contiguæ nondum tunc cultos dederit; in quibus temporis ſucceſſu villæ locatæ ſunt Plocenſis Eccleſiæ ditioni ſeruientes. Aderat Volimirus, & alteri Synodo Prouinciali Vratiſlauiæ Anno Domini 1260. congregatæ,

gregatæ, in qua de immunitatibus Eccleſiarum, & Perſonarum cultui Diuino addictarum tractatum fuit, cuius exemplum deciſionis Pontifices tranſmiſerunt Duci Pomeranię, in hunc modum:

Archiepiſcopus Gneſnenſis Vratiſlauien. Cracouien. Vladiſlauien. Poſnanien. Epiſcopi, in Synodo Prouinciali Vratiſlauiæ celebrata, Sereniſſimo Duci Pomeraniæ Meſtuino intimant Conſtitutionem in Synodo eadem prolatam tenoris talis: Frater GVIDO tituli Sancti Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, ad perpetuam rei memoriam. Excommunicamus Principes ſæculares, qui Eccleſias vel Eccleſiaſticas perſonas, vel homines Eccleſiarum commorantes, talijs, vel collectis aggrauare præſumunt, verùm ſi quando Epiſcopus ſimul cum Clericis, tantam neceſſitatem vel vtilitatem proſpexerit, vt abſq; vlla coactione ad releuandas vtilitates vel neceſſitates communes, vbi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias duxerint conferenda, nullatenus hoc præſumant, niſi prius Romanus Pontifex conſulatur. Quidquid verò Epiſcopus vel Prælatus in contrarium facere præſumpſerit, tam ipſe, quàm illi, qui in hoc facto conſilium ſibi dederunt, quouſq; per ſedem Apoſtolicam abſoluantur, ſuſpenſi maneant à diuinis. Item cùm in pleriſq; locis quorundam iniquitas inualuit, quòd in rebus Eccleſiæ furtum reputetur ſagacitas, rapina probitas, & violentia fortitudo, Synodali Iudicio definimus, vt qui bona Eccleſiaſtica ſcienter detinent occupata, niſi infra inſtans Paſcha eadem reſtituerint, & de damnis ac iniurijs ſatisfecerint, extunc introitu Eccleſiæ interdicimus, nec ab Epiſcopis aut alijs Prælatis ad communionem Diuini corporis admittantur. Qui verò obſtinatâ mente, dum vixerint ſatisfacere non curauerunt, nullus Clericus ſæcularis vel regularis ſepulturæ ipſius intereſſe præſumat: adijcientes, vt ſingulis annis in Synodo illi, qui Clericos capiunt, verberant, vel occidunt, aut alias in ipſos inijciunt manus violētas, excommunicati denūtiētur. Qui verò perſonā Eccleſiaſticā enormiter vulnerauerit, mutilauerit vel occiderit, aut captiuauerit, non niſi per ſedē Apoſtolicā abſoluatur, & ipſo facto, ſi quid tenebat ab Eccleſia illud perdat,

perdat, & in vtilitatem Eccleſiæ conuertatur, adijcien do quòd in illa Diœceſi, in qua aliquem Canonicum Cathedralis Eccleſiæ & in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, capi contigerit, vel captum detineri, vſq; ad liberationem ipſius & exhibitionem debitæ ſatisfactionis, ceſſetur generaliter à diuinis, ſimiliter & illa Parochia, in qua res Clerici violenter ablatas capi, vel detineri contigerit, vſq; ad reſtitutionem & ſatisfactionem condignam à diuinis ceſſetur. Datum in Synodo celebrata XVIII. Kalend Nouemb: Anno 1260.

Emit Præſul hic Vladiſlauienſis à Comite Nicolao Bartholomieiow, Subpincerna Lancicien. Villas Sminsko, Witowo, Oskomia, triginta marcis an. Dñi. 1257. & vltra reſtitutas à Caſimiro Lancicię & Cuiauię Duce villas antiquitùs ad Vladiſlauien. Eccleſiam ſpectantes Grochowarsko, & Wyſzyna, item Boryſzewo in claue Volborien. Ciuitatem Vladiſlauiam & molendinum vicinius ciuitati, ſuper fluuium, qui Zgłowiątká vocatur, conſtructum, donatione perpetua ab eodem Duce cum libertate & pleno iure Teutonico in villis *Wieniec.* & Łopacino in remiſſionē ſuorū peccatorū collatam obtinuit; qui etiam Dux libertates villis Epiſcopalibus Lubotin, & Zakrzewo à Patre ſuo conceſſas innouauit, & confirmauit; Idemq; villas Drwał & Korabniki in ripa Iſtulæ ſitas, cum pratis, ſyluis, aquis, piſcationibus, tum & molendinum locatum inter Wienecenſem & Vladiſlauien. Molendina, item villæ Klotno libertatem, nec non facultatem foſsis circumuallare ac munire Ciuitatem Vladiſlauien. conceſsit, idque permutatione pro villa Sokolow, & pro ſorte quadam in Markowice, ita vt Incolæ de Sokolow, Gerdlino, & de ſorte

ſorte Márkowice, à decimis manipulatim præſtandis im̃unitate gaudere debeāt, ſed de quolibet mãſo Vladiſlauienſi Epiſcopo & Canonicis, pro feſto S. Martini, duas menſuras tritici, ſex ſiliginis, & quatuor auenæ pendere teneantur.

Contulerunt præterea plerique Duces & Nobiles in ſubſidium animarum, multa bona Vladiſlauien. Eccleſiæ per Volimirum: Boleſlaus Dux Cracouiæ & Sendomiriæ, villam Myſlanowice ſuper Szrzeniauam ſitam, iure patronatus ſibi referuato.

Zemomyſlaus Dux Cuiauiæ, villam Arnoltowicz, Gdyſzyn, Syluam cum pratis quæ Grzegorzow Łag nuncupatur, & Glumowo, iuxta Zlotoriam ſuper Drwenczam, permutatione pro Dzwirna, cum molendino lacu & vinea, ſaluo iure Capellæ ad Præpoſituram Cruſuicienſem pertinentis. Meſtuinus Dux Pomeraniæ villam ſuam paruam Komorsko cum omnibus libertatibus. Clemens Canonicus Vladiſlauienſis cum Patruo ſuo Mlodziowe hereditatem ſuam de Zblag. Nobilis Boguſſa filius Mecſlai teſtamento largitus eſt Epiſcopo Volimiro Eccleſiæ Vladiſlauien. villam Powſino, vxori verò ſuæ Lubanie, Mikanowo, Kucer, Nouogrod, Sitno, Rudawe, Pomorzany & Mlyn, ita vt poſt mortem eius ad Eccleſiam S. MARIÆ antiquæ Vladiſlauiæ cederent, prout quidem defacto ceſsit. Nobilis Ludmilla coniux illius, poſſeſsione aliquarum videlicet Lubanie, Rudawe, Nowygrod, Sitno, non expectato vitæ ſuæ termino, quam

no, quam vltimæ voluntatis dispositionem & donationem Alexander Papa tertius, 3. Cal. Maij, Pontificatus anno quinto, Auinione confirmauit. Cùm autem hinc liquidò constet, villam Lubanie testamentaria donatione ad Ecclesiam Vladislauien. peruenisse, ne quid illud iam subsistere, quod Paproccius asserit, auctorem cædis Decani Vladislauien. hereditate hac Ecclesiæ in expiationem tanti sceleris cessisse, huncq; primùm fratricidam originem stemmati Pomianeo commutatione circuli naribus Bisontis exempti, in gladium capiti eiusdem feræ adactum, in perpetuam cruenti sacrilegij memoriam dedisse; originem stemmatis non improbo, heredem tamen exstitisse villæ, qua nunc Capitulum Vladislauiense gaudet, testamento Bogussæ mihi adstipulante non approbo.

Anno Domini 1271. Volimirus cùm annis tribus & viginti sustinuisset pro Ecclesia Vladislauiensi labores, ad æternæ quietis portũ transijt, & in Ecclesia Vladislauiensi honorem sepulturę obtinuit, lacrymis piorũ bono Pastori parentantibus. Vacuit tunc sedes Romana, nam cùm Clemens IV. anno Domini 1268. 29. Nouembris Viterbij maximo omnium luctu obijsset, Principes Ecclesiæ Romanæ purpurati, incertum an discordes, an aliqua vi superiore prępediti, ferè totos XXVII. Menses neminem Cathedræ S. Petri præfecerunt, quamuis grauiter præsentes Reipub. Christianæ necessitates electionem vrsissent. Michael Paleogus Orientis imperio tunc præfuit. Occidentis regimen Imperatore caruit.

Quæ Volimire tuæ par sit facundia laudi?
Quo tutore suo, stant bona sacra loco.
Inuicto quantum præstares robore, sensit
Dirarum subiens, Dux Casimirus onus.
Viue vetustatis temnens molimina longæ,
Et pete quàm virtus fecit ad astra viam.
Aurea crux firmat vestigia gressibus, O quàm
Laudis, inoffenso sic pede curris iter?

ALBERTUS I. EPISC. VLADISLAVIEN. XIX.

NObilis hic de gente Perſztynea seu Wieniauitarum qui pro insigni gestant caput Bisontis circulo per nares traiecto, ingenitam suorum maiorum nobilitatem, magna laude virtutum propriarum illustrauit, quarum decore quamuis longè celeberrimus coruscaret, ac pænè omnibus morũ polleret ornamẽtis, tamen inter alia pietatis & probitatis specimina, liberalitas in egenos suum maximè pandebat iubar. Hic cùm Decanatus dignitatem in Ecclesia Vladislauiensi annis compluribus rarâ sui nominis commendatione gessisset, non difficili negotio morum suauitate & prudentia longioribus procrastinationibus, de eligendo Antistite finem imposuit, eo ipso die quem ad surrogandum Volimiro successorem, Prælati & Canonici destinârant, qui quamuis à sacro senatu Anno Domini 1271. ritè fuisset electus, quia tamen Sedes Romana hoc anno vacauit, anno insequenti à Gregorio Papa X. confirmationem obtinuit, Casimiro Duce Lanciciæ & Cuiauiæ Principatum tenente. Ipsa officij

ſuſcepti magnitudo admonuit virum, iam in minore fortuna glorioſæ liberalitatis alacritate conſpicuum, quàm ſolicitè ſibi penſandum eſſet, atq; in id cogitationes dirigendæ, ne quid neceſsitatibus pauperum deeſſet, per ſuã

incuriam, quem Dominus ſuper familiam ſuã conſtituiſſet, in quo ſuum eò alacrius elaborabat ſtudium, quò magis ipſæ opes Eccleſiæ Ducum liberalitate amplificarentur, quarum acceſsio ex Archiuo Vladiſlauienſi deprompta

prompta hic proponitur. Mſczugius Pomeraniȩ Dux cùm Dantiſcũ rebelle ad officiũ reduxiſſet, atq; capita ſeditionis multaſſet, pleraq; bona factioſorũ redegit in fiſcum, ex his autem duas villas Serobotow & Wichouino Eccleſiæ Vladiſlauienſi, & ſuo tunc Epiſcopo Alberto donauit. Portum maris qui *moſty* nuncupatur cum omnibus vtilitatibus, & villas Brod, Gogolewo, ab omni ſeruitute & oneribus liberas, Item Swaryſzewo, Sobkowo, cum Tulce, Meſzczino, tertium Wyſino quod Crydlowo dicitur, Leniuo, Witomino, cum Suigrino, & alijs ſuis campis & locis villarum quocunq; alio vocabulo nuncupatur. Item Poſtolewo, iunctum villæ Milobądz, medietatem villȩ Czetnowo, & Mneſzynam, iuxta Mileſſewo ſitam, cum clauſura ſuper Ráduiná poſita, cum omni pleno iure, dominio, & libertatibus Eccleſiæ Vladiſlauien. B. M. V. liberaliter contulit, in craſtino B. Iacobi Apoſtoli, Anno Domini 1283. Idem pro Centum ſexaginta marcis minùs duabus, quas tenebatur Alberto Vladiſlauien. Epiſcopo in terra Suecenſi villam Szechotowo cum omni ſuo diſtrictu ab antiquo habitam Eccleſiæ Vladiſlauienſi liberam ab omnibus oneribus.

Idem anno Domini 1274. Quarto Nonas Ianuarij in Caſtro ſuo Swiecie agens, Monaſterium in Polplin in terra Pomeraniæ & territorio Thunauienſi Ordinis Ciſtercienſis, olim Nouin Dubráwy appellatum ſub titulo & honore B. M. V. fundat vel potiùs transfert. Dudum enim Dux Samboriæ Patruus, Germanus dicti Mſczugij illud fundauerat,

(Handwritten margin note:) falſo Gedanenſ. rebelles appellat. Fuere n. in dominio Vartiſlai fratris. Sed Mſcuiugus ſ. Meſtuinus fratrem & Marchion. cui ille Ged. oppignoraverat occupavit ſtratagemate. v. Schutz Chron. f. 34 & 35.

dauerat, & bona Rogotkow, Kobylow & Kozmin donauerat, quòd propter incommoditatem loci Mſczugius in Polplin tranſtulit, & ampla dote & libertatibus ampliauit. An. Dñi. 1279. Boleſlaus Pudicus Cracouienſis & Sandomirienſis Dux è viuis exceſsit in cuius locum ſucceſsit nepos ex Fratre Patruele Caſimiro Duce Cuiauien. Leſcus Niger Siradienſis Dux, qui multas libertates & Priuilegia cõceſsit Claui Volborienſi, ab omnibus oneribus perſonalibus & prædialibus, & à reparatione pontis Siradienſis.

Hic Pontifex accepit commutatione villam Sawlowice nuncupatam in Dominio Ducis Cuiauien. & in Caſtellania Iuuenis Vladiſlauiæ ſitam, pro villa Eccleſiæ Vladiſlauien. Powſino in Dominio Cernenſi, quam reſignauit Comiti Nicolao Caſtellano de Vizna, heredi de Iaſchow Vladiſlauiæ die S. Margaritæ, Anno Domini, 1282.

Anno Domini 1283. Nonis Decemb: poſtquam Albertus annos tredecim in Pontificatu exegiſſet, è viuis exceſsit, in Eccleſia Vladiſlauien. tumulatus eſt, vir ſpectatæ virtutis (quod elogium Dlugoſſus ipſi tribuit) & in pauperes religioſoſque ac quoslibet inopes liberalitatis profuſæ, magno luctu non eos duntaxat quos ſua munificentia ſolabatur, verumetiam vniuerſam Diœceſim Vladiſlauien. affecit, Martino Papa IV. Eccleſiæ Romanæ præſidente. Occidentis Imperij faſces tenente Rudolpho, Orientis Michaele Palæologo. Volunt quidam ſepultũ in Eccleſia Breſtenſi Cuiauien. FF. Prædicatorũ ante maius altare, ſed nullũ veſtigium tumuli demonſtrant. Paproccius aſſerit

aſſerit gente Toporum exſtitiſſe, & ſucceſſorem quidem rectè Volimiri affirmat, ſtemma autem geſsiſſe Aſciam ſecùs; quando in ipſo Dlugoſſo Vieniauium Albertum fuiſſe comperio.

Perſtinij celebret Taurinos fama labores;
Alberti nomen ſæcula cuncta ſonent.
Omnibus hic nituit, clarus virtutibus heros,
Sed magis hâc, inopi quod tribuiſſet opem.
Pauperies plorato patrem, plorate pupilli,
Vt vireant lacrymis arida Buſta pijs.
Vimen huic patrium rutilat de nare Biſontis,
Quæ vincire nequit vimine, amore, poteſt.

VISLAVS EPISC: VLADISLAVIEN: XX.

Ritè perſoluto extremi honoris officio Alberto, Prælati & Canonici Vladiſlauienſes, die Comitijs indicta, anno inſequenti Milleſimo, Ducenteſimo, octuageſimo quarto; munus & onus Pontificium vnânimi conſenſu imponunt Viſlao Præpoſito Plocen. Canonico Vladiſlauien. qui decimo quarto Cal. April. à Iacobo Suinka Gneſnen. Archiepiſcopo in Monaſterio Strzelnen. Ordinis Præmonſtratenſis Vladiſlauien. Diœceſis, confirmatus & conſecratus eſt, Anno 1284. Nobilis fuit de armis Zabauiorum, nobilitatem quam virtus maiorum parauit, cumulatiſsimis laudibus & meritis; non modò conſeruauit, ſed ampliſsimis virtutum propriarum meritis decorauit, inter quas maximè zelus & ſtudium Diuini cultus propagandi eluxit. Primus hic Electionis ſuæ Confirmationem,

nem, ab Archiepiſcopo Gneſn. ſuæ Prouinciç Metropolitano conſecutus eſt, inter Epiſcopos Vladiſlau. fortaſsè id à ſede Apoſtolica obtinuerat Iacobus Suinka, vt pro au-

ctoritate Primatialis & Metropolitanæ dignitatis, gauderet Priuilegio confirmandi ElectionemEpiſcoporum, cùm ſecurus ad Vrbem acceſſus non pateret, propter finitimarum

rum Nationum bella. Anno enim Domini 1282. exorta odia & inimicitiç inter Carolum Galliarum Regem, & Petrum Aragoniæ aditu facili prohibuerunt Romam, frequentibus militum vtrinq; copijs vias inſidentibus, quarũ inimicitiarum vis in tantum exarſit, annis ſubſequentibus, vt anno Domini 1284. Martinus Papa IV. in die Cœnæ Domini, Aſcenſionis Chriſti feſto, & in celebritate Baſilicæ Principis Apoſtolorum in platea maioris Eccleſiæ apud Vrbem veterem, & Peruſij, Petrum Aragonum Regem, nominatim numero impiorum habendum ſanciuerit, & ſacrum bellum in eum decreuerit, eiuſq; prædicandi poteſtatem in Sardinia, Gallia, Corſica, & alijs Prouincijs iniunxerit. Deinde ius Regni etiam Aragoniæ & Valentiæ, ei abrogauit, idq; Carolo Valeſij Comitis Regis Franciæ ex ſorore Petri filio attribuit ne, in alienam cognationem trãsferri ſceptrum populares conquererentur, eoſq; à vinculo fidelitatis, & iurisiurandi religione ſoluit, qua ſe Petro obligauerant.

Non fuit difficile obtentu, Priuilegium confirmandi Electos Epiſcopos Iacobo Suincæ, qui facilè à Martino Quarto Papa in augurationem, in Archiepiſcopum Gneſnen. propter familiaritatem primâ ætate contractam, reprobata legitima Electione Wloſtiborij Decani Gneſnen. fuerit conſecutus & poſſeſsionem nactus, fruſtra Prælatis & Canonicis renitentibus. Hic anno 1283. Sabbatho 12. Cal. Ianuar. Caliſsij in Monaſterio Fratrum Minorum, Ordinatus eſt in Presbyterum, & ſequenti Dominico die

consecratus in Archiepiscopū à quatuor Episcopis, Thoma Vratislauiensi, Ioanne Posnaniensi, Goslao Plocen. Volimiro Lubucen. præsente Præmyslao Duce Maioris Poloniæ, qui Archiepiscopo annulum gemmâ & opere insignem in ipsa solennitate donauit.

Anno Domini 1285. in festo Epiphaniæ indictam Decembri anni Superioris Synodum Prouincialem Lanciciæ Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnesnen. celebrauit, in qua Paulo Cracrouiensi, Vislao Vladislauiensi, Thomæ Vratislauiensi, & Volimiro Lubucen. Episcopis, cæterisque Prælatis & Abbatibus magno numero præsentibus, Archiepiscopus de Episcoporum consilio, Summario processu contra Henricum Quartum Vratislauien. Ducem (qui omnem possessionem bonorum Episcopatus Vratislauiensis & decimarum violenter ademerat) instaurato, ipsum & omnes suos satellites familiares & adhærentes, & singulos qui eidem præstarent consilium, auxilium, vel fauorem censuras Ecclesiasticas extendit, & aggrauauit, & omnia loca Principatus Vratislauiensis Ecclesiastico subiecit interdicto, cui Decreto vniuersæ Ecclesiæ & Monasterium Vratislauien. Diœcesis paruerunt, solis repugnantibus magno Franciscanæ submissionis detrimento, ac ordinis dedecore Fratribus Minoribus ad ædem S. Iacobi degentibus.

Anno Domini 1288. 4. Cal. Maij, in die S. Vitalis Martyris Vislaus Episcopus Vladislauien. sub tempore & regimine Engelberti Abbatis Byschcouien. ex loco altero fundationis

fundationis in villam Smielse quam appellari voluit felicem vallem, quæ nunc Koronow dicitur transtulit Monasterium, cuius prima initia fuerunt in Hospitali villa supra Vistulam è regione Ciuitatis antiquæ Vladislauien. inde translatum Byschcouiam, annis septuaginta durauit, vnde Coronouiam in locum cultiorem, & pluribus commoditatibus vtilem, ob fluuium Dbra præterlabentem, opera Vislai translatum est. Præfuit huic felici Valli dum hæc scribebam Reuerendissimus D. Iacobus Piasecki pius Monachorum pater.

Anno Domini 1289. Octaua Maij Msczugius Pomeraniæ Dux pro die illa agens in Castro suo Swiecie, de cōsensu Vislai Episcopi Vladislauien in titulum & honorem gloriosissimæ Virginis MARIÆ, Monasterium Ordinis Prædicatorum Tczouiæ, alias Dirszauiæ, donans Monasterio capacem aream, & licentiam in omnibus aquis piscandi, fundauit. In eundem Mors Lesci nigri Cracouien. Sandomirien. & Syradien. Ducis vltima die Septēbr. incidit qui in Sanctæ Trinitatis Monasterio Ord. Prædicatorum in parte Chori sinistra, quem locum viuens delegerat, Ducali honore sepultus est, locumq; dedit bello & discordijs ciuilibus, nullâ prole superstite, dum multi, alius potentiâ, alius opibus, alius propinquitate, alius consanguinitate, alius electione, alius designatione freti Principatum ambirent, alij Boleslaum Ducem Masouiæ, alij Henricum Vratislauien. Ducem deposcerent, cui tamen cesserunt, fasces. Moleste tulit ele-

lit electionem hanc, Vladislaus Cubitalis Cuiauien. Dux etiam Ducatu Syradiensi gaudens, qui Lesci germani sui Ducatum sibi deberi iure propinquitatis apud se statuisset, cum verò ad propulsandam hanc iniuriam vires copiarũ intendisset, à Cracouiensibus admissus est, mortuo interim Vratislauiæ Henrico Duce Principatu integro potitus est, quo breui excidit propter impotentem Dominationem, si quidem anno Domini 1295. vt membra Regni Poloniæ hactenus scissa iusta Numinis vindicta cædem D. Stanislai expiante, in vnum Reipub. corpus coalescerent. Proceres & Ordines Regni consultantes regimen Principatus Præmyslao Posnanien. Duci votis concordibus Cubitali spreto & repudiato, detulerunt. Hic Patre Præmislao maioris Poloniæ Duce profectus, de vetusta Regum Poloniæ Stirpe ducens originem ob præclaras virtutes, maximè dignus visus est Regali sublimitate. Itaq; anno prædicto die Dominica 26. Mensis Iunij Proceres & Equites conuentu facto in diem Diuis Martyribus Ioanni & Paulo sacram, coronationem Regis indicunt. Qua adueniete Iacobus Swinka Gnesnen. Archiepiscopus in Ecclesia Metropolitana sacris frequenti solennitate operatus, implorata Diuini Spiritus ope Præmyslaum in Regem consortemq; suam Richsam in Reginam Poloniæ vnxit, & Diademate Regio quod studio & operà virorum Ecclesiasticorum per plures transactas ætates seruatum custoditumq; erat coronauit, assistentibus sibi Ioanne Gerbisch Posnanien. Ioanne Romka Vratislauien. Goslao Plocensi, Con-

si, Conrado Lubucen. Episcopis, Palatinisq; & Baronibus Poloniæ insignioribus, ac multitudine populi numerosa plaudente. Procopius Cracouiensis, & Vislaus Cuiauien. Episcopi atq; earum terrarum Proceres, etsi coronationi non adfuissent, ratam tamen habuerunt, & de eius celebritate festos & ipsi lætosq; dies egerunt. Breuem hanc lætitiam triumphi cruenta mors Regis intercepit, nam anno insequenti 1296. Marchiones Brandeburgenses Ottones duo, & Ioannes Conradi Rogozni vbi Rex absq; vlla suspicione hostium securus constiterat, pro vitæ salutisq; custodia, minore stipatus comitatu: aggressi quieti deditum in milites per hospitia dispersos ex hesterna crapula sopore oppressos irruunt, ipsumque Regem securè quiescentem crudeliter trucidant.

Ne Regnum per occisionem Præmyslai ciuilium bellorum tumultibus, & discordiarum seditionibus periclitaretur, Proceres Baronesque Poloniæ Regni & Ducatus Pomeraniæ conuentum pro die S. Adalberti Posnaniæ celebrant, vnanimiq; consensu, Vladislaum Cubitalem Casimiri Ducis Cracouiensis filium, Conradi Cuiauiæ & Masouiæ Principis Nepotem, sexto à Boleslao audace D. Stanislai interfectore consanguinitatis gradu distantem eligunt, cum nulla Præmyslai proles virilis exstaret, filia verò Richsa nondum matura coniugio, nihil opis ad arcenda pericula patriæ impendentia videretur allatura. Fuit Cubitalis inter Fratres Lescum Nigrum Cracouien. Sandomiriensem & Syradiensem Ducem, Zemomyslum

Casimirum & Semouitum Lanciciæ Cuiauiæ, & Dobrynen. Duces tertius natu. Hic vnus posse videbatur scissum Regni corpus redintegrare, vt qui mortegermani; Lesci nigri Cracouiensem, Sendomirien. & Syradiẽsem obtinuisset Ducatus, perq; coniugem suam Heduigim filiam Boleslai Pij Calisien. & Posnaniensis Ducis vtroq; Ducatu illo fuisset potitus, Ducem itaq; se & heredem regni scribebat nondum diademate insignitus, qui anno Domini 1298. XVI. Calend. Martij à pietate auspicium Principatus orsurus fundauit Monasterium FF. Minorum Radzieiouiæ in Vladislauiensi Diœcesi.

Eum tamen rursus, post biennium in omnem petulantiam pronus, cum neq; sacrilegas manus ab Ecclesijs, earumq; bonis continuisset, neq; ab oppressionibus destituturus aliquam spem emendationis in Ordinum animis ingenerasset, in Conuentu Posnaniensi sua electione abrogata amisit, cum Venceslaum Bohemiæ Regem, qui se tunc Cracouiensem & Sendomirien. Ducem scribebat, quòd Ducatus eos Grifinæ Lesci Nigri coniugis relictæ donatione obtineret, concordibus votis Regem promulgassent Proceres, cumq; in Ecclesia Gnesnen. per Iacobũ Swinkam Gnesnen. Archiepiscopum assistentibus Vislao Vladislauien. Andrea Posnanien. Ioanne Romka Vratislauien. Episcopis, Senatorumq; & Nobilium Regni Poloniæ multitudine frequenti præsente vngi procurassent, ingenti omnium Ordinum applausu. Sub Venceslai regimine Boleslaus Prior Heremi in Suarnogancz cum fratribus

tribus suis in Monasterium Oliuense transmigrauit, habitumq; & professionem Cisterciensis religionis suscepit, Rex verò Poloniæ Venceslaus omnes possessiones & reditus, quas Heremus prædicta donatione Principum Poloniæ habuerat, Monasterio Oliuensi donauit & vniuit. Videtur hæc vnio facta, cum bonis S. MARIÆ Paradisi Carthusianorum instituti, de qua etiam quæsti sunt Carthusiani coram Illustriss. D. Hieronymo Comite à Rozrazew Episcopo Vladislauien. Anno Domini 1583. asserentes factam non iuxta rectam sedis Apostolicæ informationem, cui relatum nullos iam fuisse Carthusianorum superstites, timendumq; fuisse ne in prædam hæreticis tam nobile Cœnobium cederet; pagis XIV. Lacubus XXVIII. in Gedanẽsi Ciuitate ędibus quinquaginta, prędijs tribus, molendinis duobus, sylua ad septẽ millia passuũ protensa locuples.

Nunc iam quibus bonis aucta sit sub regimine Vislai Vladislauien. Ecclesia, ex Tabulario eiusdem produco.

Præmyslaus Dux Poloniæ, adiudicauit villam Piotrchouiam, alias Podkczewica propè Sobotam Vislao Episcopo Vladislauien. Hermanus Balke Magister Prusiæ partem prædij in Złotoria constitutam inter Istulam & Druencam & semitam, quæ ducit de vno flumine ad aliud per syluam Mokry dictam, cuius proprietas ad Ecclesiam Vladislauien. pertinet, restituit.

Albertus Heres de Znolna, villam suam Złotoria emptam ducentis marcis Reuerendissimo Vislao & Ecclesiæ Vladisla-

Vladiſlauien. reſignauit. Comes Præſlaus Caſtellanus Breſtenſis, villam ſuam Zelino Reuerendiſſ. Viſlao & Eccleſiæ Vladiſlauien. centum marcis Torunenſibus vendidit. Frater Ioannes Commendator Prouincialis Terræ Culmenſis, cum alijs deputatis à Magiſtro Pruſsiæ aſsignauit cenſum ſexaginta Marcarum monetæ Terræ Culmenſis in villa Grzywna Reuerendiſſ. Epiſcopo in poſſeſsionem eiuſdem villæ intromiſſo, & Eccleſię Vladiſlauien. quæ ſucceſſu temporis in hereditatem propriam & directum Dominium prædictæ Eccleſiæ ceſsit.

Georgius, & Rudolphus filij olim Caſtellani de Vindenburck 60. marcis denariorum emptam villam Sobkowo Epiſcopo & Eccleſiæ Vladiſlauien. reſignauerunt.

Ioannes Abbas Monaſterij de Luckna Ordinis Ciſtercien. pro decimis villarum Poluſzyno, & Bruchnino contulit cum ſuo conuentu Villas Smolino & Zelibore, Reuerẽdiſſ. Viſlao Epiſcopo & Eccleſiæ Vladiſl; Zdiſlaus Caſtellanus Vladiſlauien. villas Sławſko Darnowo, & Trzebaczowo, Epiſcopo & Eccleſię Vladiſlauien donauit: quam donationem approbauit Caſimirus Dei gratia Dux Lancicien. & Cuiauiæ decernens, quod cuilibet Nobili ſiue militi liceat poſſeſsiones ſuas mobiles, & immobiles perpetuis temporibus inter viuos donare, vel teſtamento legare, non attenta conſanguineorum quorumlibet contradictione, cui quidem decreto inſerto Priuilegijs Eccleſiæ Vladiſlauien. (cum toties à Principibus & Regibus ſit approbatum & confirmatum) derogari per Statuta Pietatem ſanctam non potuit, cùm lex communis priuatam Legem Principis fauore datam & ſucceſſorum, voluntate roboratam, non afficiat. Ciues Torunenſes ad priores tres maiores cenſus ſoliti ex parte Zlotorie (quæ ab altera parte Drwence intra territorium Ducis Pruſsiæ continetur) inſcriptas addiderunt ſex marcas, & ſe obligârunt quotannis cenſum nouem marcarum pro feſto B. Martini penſuros Epiſcopo Vladiſlauienſi.

Expertæ & aliæ Eccleſiæ liberalitatem piorum ſub regimine Viſlai, ſi quidem tunc Vladiſlaus Dux Regni Poloniæ, Hoſpitali Breſtenſi villam Kąty ſitam, in terra Cuiauienſi largitus eſt. concedens in præfatæ villæ ſpatio conſtruere molendinum, vbi fluuius Báchorza intrat fluuium Zgłowiátka.

Iaroſlaus miles villam propriam Kretkow Cruſuicien. Eccleſiæ dedit, adiungens eidem villæ partem de Goſino cum parte nemoris verſus Xiance, idq; permutatione pro villa eiuſdem Eccleſiæ Cruſuicien. dicta Craſino.

Albertus heres de Zwolna conſiderans villam Elgeſzewo per Commiſſarios Apoſtolicos Rectori Eccleſiæ de Ciechocin eſſe adiudicatam, ne contra conſcientiam niteretur, omni impetitioni renuntiauit, & de eadem villa prout eſt per Dominos Cruciferos limitata, ceſsit.

Fundauit Epiſcopus hic Eccleſiam in Komorsko, cui aſsignauit ſortem cum area in villa ſupradicta marcam argenti in molendino, quam pro lumine dictæ Eccleſiæ deputauit: Decimas item in villis Głowno, Rulewo, Bzewo Bartkowo & Molewe.

Anno autem Domini 1300. præclarè functus munere Episcopali ex vita mortali ad immortalem transijt. Vigesima septima die Mensis Nouemb. & in Ecclesia Vladislau. sepultus cum annos XVI. in Pontificatu exegisset. Vniuersalis Ecclesię gubernacula tenente Bonifacio Octauo, Occidentis Imperio præsidente Alberto. Orientis autem Andronico filio, impio Schismatico, talis parentis Michaelis Paleologi, sub quo & arctari cæpit illud imperium ab Othomano Zichi filio Turcarum primo Rege.

Vislai virtus cælo caput intulit, astrûm
Sidereas inter docta nitere faces.
Dextera supplicibus prompto quæ fauit egenis
Munere, dat tanto munera digna viro.
Felici, quando Coronouia, valle virescet,
Crescet in auctoris pulchra corona, caput.

GERVARDVS EPISC: VLADISLAVIEN: XXI.

ANimosus hic bonorum Ecclesiæ propugnator, acerrimusq; iurium Patriæ defensor, vir consilij & ingenij singularis, Episcopus cultus Diuini promotor feruentissimus, Senator Reipub. amans, æquè ac prudens, gubernandam Ecclesiam Vladislauiensem obitu Vislai vacantem suscepit, cùm munus hoc sibi non discordibus suffragijs Collegium Prælatorum & Canonicorum detulisset, Anno Domini, Millesimo, Trescentesimo primo, quo etiam à Iacobo Swinka Archiepiscopo Gnesnē. confirmationem obtinuit, Venceslao Poloniæ & Bohemiæ Rege electionem eius gratam habente, in Strzelnensis

sis Monasterij Ecclesia consecratus, Cathedram Episcopalem solenni Cleri, populiq; gratulatione adijt. Antiquissima Coryllorum, siue Aceruorum gente oriundus fuit, cui auiti nominis decus conseruare, magnus & non

infelix labor, atq; ideò vrgente maiorum gloria magnanimum se præbuit in asserendis tam Ecclesiæ, quàm Reipub. iuribus, cuius in vtramq; studiosus amor ex subsequentis historiæ progressu clarius innotescet. Venceslaus

 Poloniæ

Poloniæ & Bohemiæ Rex, Anno Domini, 1305. non sine suspicione veneni, quamuis & senectus ipsa causa morbi putaretur, 9. Cal. Iunij Pragæ in humanis esse desijt, successorem filium in Regno Bohemiæ reliquit vnamini ordinum suffragante consessu, nomine Venceslaum, hic quàuis non esset Regio diademate in Polonia insignitus, aut electus, tamen nihil minuendum de Patria conditione ratus, Poloniæ Regem se scribebat, sed Vladislaus Cubitalis nactus opportunitatem solicitandi Polonorum animos terra Sendomiriensi potitus, facilè Cracouienses qui regiminis Bohemorum pertæsi fuerant, sibi deuinxit; in quem dum arma expedit Venceslaus, Olomucij in domo Decani Olomucensis ipso meridie somno indulgens à gregario milite 3. die Augusti obtruncatus est, anno Domini 1306. Itaq; Vladislaus Cubitalis Cracouien. Sendomirien. Syradien. Lancicien. Cuiauiensis & Dobrinen. Terrarum consensu, in die S. Augustino sacro, postliminio ad Monarchiam reuocatus est, in cuius etiam fidem & tutelam, Terræ Pomeraniæ, Baronibus & Militibus Bohemis eiectis concesserunt. Maiores Poloni obstinatiùs electionem Vladislai auersabantur, quod grauius toleratu iugū Principatus illius fuissent experti; quare Henrico potiùs Silesiæ & Glogouiæ Duci filio Conradi, quòd ex sorore germana Regis Præmyslai Poloniæ Salomea genitus esset, fasces Regni deferendos censebant. Eorum fauore fretus Henricus Glogouiensis, quoad vixit heredem se & Ducem Poloniæ scribebat, licet nunquam Regia insignia sibi de-

lata fuissent. Quo effectum est, vt sectione hac Principatuum durante, Vladislai Cubitalis in annos plures solennis inauguratio prolongaretur, tum quòd Archiepiscopus Gnesnensis Borislaus, penes quem Regis vngendi & Coronandi ius est, in contrarij Vladislai votis, Principis ditione, moraretur; tum quòd Diadema, cæteraque Regalia insignia Gnesnæ, cuius tunc Henricus Silesiæ & Glogouiæ Princeps erat, seruarentur. Porrò, vt Vladislao Terræ Pomeraniæ vndiq; hostibus circumseptæ, tuta & firma possesio maneret, eam Ducibus Præmyslao & Casimiro Nepotibus, olim Ducis Zemomysli germani sui filijs, cum vniuersis Castris tenendam commisit, quamobrem cùm descendisset Gedanum, maximo honore tam militum, quàm ciuium suo principatu gestientium, acceptus est, vniuersosq; tum Barones, & Nobiles Pomeraniæ fidelitatis iureiurando obstrictos audiuit, præsentibus Geruardo Vladislauien. Episcopo, Wierzbieta Cracouien. Kelcio Posnanien. Bronisio Cuiauien. Palatinis, Clemente Castellano Syradien.

Ea tempestate iam fræna laxare cæperant ambitiosæ cupiditati Fratres Cruciferi, in Gotfridi Magistri Prussiæ locum, sponte officio cedentis, Sigfrido de Feuhtuāgen surrogato, sub cuius regimine, maximam tempestatem bellorum, ardor dominandi exciuit, quo prætextu verò illi pij milites, belligerandi cum Polonis auiditatem intexerint, accipiat posteritas.

Anno Domini, 1304. Lescus Michalouien. & Gniewkouien.

kouien. Dux, filius Zemomisli Cuiauię Ducis, Vladislai Cubitalis nepos, pertæsus molestiarũ captiuitatis, in quas Caroli Regis Vngarię secutus partes, à Venceslao Bohemię & Polonię Rege victore fuerat redactus, terram sibi cum Fratribus Pręmyslao & Casimiro communem Michalouien. illis reclamantibus, & inuitis Magistro Prussię in centum & Octuaginta marcis Torunẽsibus, hypothecę nomine obligauit, ita vt infra biennium haberet potestatem eam recuperandi numerata pecunia, secùs lapso tempore, reponendis nummis destinato, ad Magistrum illa & Ordinem Cruciferorum deuolueretur; quæ sic vtrinque stabilita conuenta, Magistri literis munita sunt, eorumque exemplum Duci traditum. Porrò quamuis processu temporis, tam ipse Lescus quàm fratres sui Præmyslaus & Casimirus plenam pecuniæ Magistro & Ordini repræsentarent solutionem, neutiquam tamen, ad restituendã terram Michalouien. adduci poterat, vt Fratres illi sua hereditate per Cruciferos exuti, sumptibus Vladislai sustentari debuerint. Exstat exemplum literarum apud Dlugossum Anno Domini 1304. Die S. Calixti scriptarum, iustam indignationem in animo Vladislai, in iusta bonorum ad nepotes suos spectantium, detentum accendit, verùm maior altera ipsi ratio Cruciferos bello vlciscendi.

Petrus Szwanca Cancellarius Pomeraniæ nouem inibi Castrorum gubernator, filius Gedanen. Palatini, quod moleste ferret principatum Vladislao delatum, Marchionibus Brandeburgen. se traditurum Pomeraniam pollicitus est.

tus est. Cùm verò admonitus de his Vladislaus, in terram numeroso cinctus exercitu venisset, Petrum comprehendit, Cracouiensiq; Castro inclusit; quo tamen illum precibus duorũ Nicolai & Ioannis Fratrum expugnatus exsoluit, ipsos obsides pro eo carceri mancipando. Hi custodibus pecunia corruptis, ruptis vinculis euadunt, ad fratrẽ redeũt, in rebellionemq; conuersi Marchiones Voldemarum & Ioannem ad inuasionem Pomeraniæ solicitant, & inducunt; Voldemarus coacto exercitu in Pomeraniam aduenit, Municipijs quibusdam & Castellis interceptis, ad Castrum & Ciuitatem Gedanensem Metropolim terræ Pomeraniæ properat, cui per id tempus Bogussius iudex Pomeraniæ Vladislai voluntate præfuit; Ciues Gedanenses, quorum præstantior pars Almanis constabat, Marchionum Brandeburgensium votis propensi dediderunt Ciuitatem, quo celeriùs tantæ necessitati consuleret Bogussius, ad Vladislaum nuntios expedit, quos & ipse ne nouum mora discrimen facesseret subsecutus, deditionem Ciuitatis & imminentia discrimina Principi exponit, quo citò laturum se obsessis auxilium pollicente Bogussius in tantis angustijs omnis moræ impatiens; potiùs aduocandos è Prussia Cruciferos suadet, maximis deuinctos beneficijs Polonorum Ducibus. Annuit Princeps, ipsiq; dat negotium eos aduocandi. Vocat ille, beneficiaq; in Ordinem, ab Auo Vladislai Conrado collata nouis augenda spondet, obtinet auxiliares Teutonici Ordinis copias, eò promptiùs, quò maiore dudum Magister & Præceptores

ad occu-

ad occupandam Terram Pomeraniæ vires & consilia intendissent. Ducis itaque Vladislai postulata suis, morem gesturi desiderijs libenter acceptant, eo pacto, vt Castrũ Gedanen. media parte à suis occupatum, altera media Bogusio Iudici & Polonis relictum, vno anno tuerentur, proprijs impensis, nullo respectu, nulloue casu in debitum Vladislao Duci computandis, quo lapso subsequentis anni primum computarent expensas, quarum solutione à Duce Vladislao præstita Castro decederent. Ita rebus constitutis, Bogusius parte Castri Gedanen. cedit; Ea fuit prima Polonorum de terra Pomeraniȩ prolapsio non nisi post multas ætates, magno generosi sanguinis dispendio, instauranda. Repulsi Marchiones vnitis Cruciferorum Polonorum & Pomeranorum viribus, frustra obsidionem tentatam præsidio ciuitati imposito soluerunt; Eorum discessu ciuitas Polonorum & Cruciferorum impar potentiæ expugnata est, plurimis præsidiariorum militum desideratis, quorum corpora Rudgerus Abbas Oliuensis in Cœmeterio S. Iacobi ante Cœnobium honore sepulturæ prosecutus est. Ciues Gedanenses defectionis auctores, capite plexi. Ita ad officium reductis Gedanensibus, Crucifericus miles, numero & viribus longè superior, Bogusio & militibus Polonis grauis esse cæpit, in tantum vt post multas rixas & seditiones, altera parte Castri, Magistro & Ordini cedere fuerint coacti, ea conditione, vt ad placitum Vladislai Polonorum Monarchæ, habita omniũ expensarum suarum solutione, Cruciferi absq; vlla tergiuersatione illinc cederent, Vladislaus honesta legatione inuitatum Magistrum in Villam Kraiewice, Radzieiouiam in Terra Cuiauiæ sitam, præsente Geruardo Vladislauien. Episcopo, alijsq; Proceribus commemoratis pluribus in Ordinem beneficijs à Ducibus Poloniæ præstitis officij admonuit, ac de eiectione militum suorum de Castro Gedanensi, grauiter questus est. Ibi Magister è re factum Vladislai quod seditioni tumultuantium militum gliscenti obuiam iuerit, eã ratione pluribus disseruit, egressurum illhinc se spondẽs, impensis Castri defensi receptis quas cũm centenis millibus latorum grossorũ æstimasset, rebus infectis & magis irritatis, quàm pacatis animis discessũ est.

Vt autem Vladislaus Ruthenico & Lituanico bello implicitus erat, nil morati commoditatem occupandæ Pomeraniæ Cruciferi. Anno Domini 1310. repentino incursu in Ciuitatem Gedanensem ingruunt, festo S. Dominici die, nundinarum, & populi ad forum frequentiore concursu celebri, eamque obsidione circumuallant, quæ cùm pluribus diebus obsidionem tolerasset, militibus & Nobilibus Pomeraniȩ eam strenuè defendentibus, fraude tandem Ciuium Gedanensiũ Teutonicorum prodita est: hostes per portam noctu intromisi tam puberes quàm impuberes, vtriusq; ætatis & sexus, Polonicæ nationis homines trucidant, nulli conditioni parcunt, sæuiunt in crudelissimam effusi cædem. Carolus præfuit Beffart de Treviris tum Ordini homo ferus & superbus, qui capto Gedano cum exercitu versus Derschauiam contendit, eamq; cum alijs

alijs pluribus ciuitatibus, & arcibus occupauit. Casimiro & Præmyslao Ducibus inde pulsis.

Tenuerunt Cruciferi occupatam tunc Pomeraniam nefarijs fraudibus & irruptione iniquâ, ab anno Dñi. 1311. ad annum 1466. nil æquitate, nil religione, nil pietate, nil Ordinis professione ab iniuria Polonis inferenda reuocati.

Sub id tempus nempe Anno Domini 1310. Heduigis Vladislai Cubitalis coniux filium Casimirum, qui magni cognomen in Polonia consecutus est, in Oppido Kowale Diœces. Vladislauien. est enixa. Anno verò insequenti 5. Idus Decemb. Henricus Maioris Poloniæ & Glogouiæ Dux vitâ excessit, ac in Lubēsi Monasterio humatus. tranquillum regimen Poloniæ Vladislao reliquit, cùm facilè à filijs Henrici Maiores Poloni desciuissent eò quòd conatus Teutonum in excidium gentis Polonicæ armari animaduerterent, quo factum est, vt in Gnesnen. Comitijs vnanimi Ordinum consensu Rex fuerit renuntiatus; cuius pacatam electionem frustra turbare adnixus est. Przemek Posnaniensis Ciuis, prodita Henrici filijs ciuitate, vnde ex Basilica hostili præsidio munita in perniciem ciuitatis hoc consecutus est, postquam hostes flammis & ferro in Curias Prælatorum & Canonicorum sæuijssent, & in his crudeliter Nicolaū Samotuliū Archidiaconū Posnaniēsem trucidassēt, vt depulsis hostibus, & pace restitutâ, perpetuū dedecus posteris Posnaniēsibus accersiuerit, qui à dignitatibus Ecclesiarū Cathedraliū in Regno Poloniæ in pœnā proditionis, decreto Principis arcerentur. Hæc fuit Silesiæ defectionis à Regno Poloniæ causa, negatū electionis posteritati Henrici suffragiū. Cùm verò memoriâ repeterēt Poloni inaugurationem Regis Præmysli inauspicato stetisse, ac infelicem euentum fuisse sortitam, quòd inconsulta sede Apostolica (quæ à cæde D. Stanislai quenquam in Regem Poloniæ vngi vetuerat) ad eam processissent, supplicandum Ioanni XXII. Pontifici Maximo decreuerunt, vt Gregorij septimi eam prohibitionem iuberet esse irritam, Regemq; Polonos sibi more auito creare pateretur, datū est ab Ordinibus negotiū Geruardo Vladislau. Antistiti, qui id à sede Apostolica impetraret, simulq; apud eam de occupata per vim Pomerania cū Cruciferis expostularet, ac sibi negatas ab ijs decimas iure vindicaret; nāq; Cruciferi flagrāte in dies acrius cupiditate, in eam acti fuerunt auaritiam, vt etiam à sacris, & Deo dicatis bonis sacrilegas non continerent manus, qui vt ante Culmensem Ecclesiam occupârant, & à Gnesnensis Archiepiscopi iurisdictione abstractam Rigensi subiecerant: ita tunc Archiepiscopi Gnesnensis, Vladislauien. & Posnaniensis Episcoporum possessiones & prædia inuaserunt, sacerdotibus decimas ab arationibus suis omninò denegârunt, agricolarum verò in pecuniarias pensiones tam vili æstimatione commutauerunt, vt ex manso siue laneo quaterni duntaxat grossi, vt Cromerus, siue vt Dlugossus asseuerat, duo scoti illis prouenirent, quo facto vt multa sacerdotia derelicta supprimerentur à Crucigeris. Iniquius hæc tulerunt Archiepiscopus Gnesnensis, & Vladislauien. ac Posna-

ac Posnaniensis Episcopi, in quorum Diœcesibus reditus beneficiorum sacrilega illorum cupiditate accidebantur. Ioannes verò Plocen. cui ex Michalouiensi territorio negabatur decima cum Carolo Magistro Prussiæ transegit ea lege, vt septem annis territorium illud à pensione esset immune, post eos deinceps Nonaginta marcas Thorunenses, Episcopus decimæ nomine quotannis percepturus. Illi cùm tenaciores essent iurium suorum, Magistrum & Commendatores publicè in templis execrabantur, & locis quibusdam sacris interdixerunt, & quanquam eam disciplinam religiosè à bonis hominibus semper obseruatam specie prouocationis ad sedem Apostolicam Crucigeri floccipenderent, tamen post quinquennium commissorum negotiorum sedulus executor Geruardus, cùm anno Domini 1321. in causa victor euasisset, perq; Iudices Apostolicos super occupatione Pomeraniæ & damnis ac sumptibus inde secutis pro Vladislao Rege fuisset pronuntiatum cum fulminatione Censurarum contra Crucigeros, ne quicquam illis adnitentibus & multorum Principum operas interponentibus, vt vigore appellationis, ad summum Pontificem iudicum sententia suspenderetur, tam diu publicè in templis festis diebus denuntiabantur, donec spe omni postposita nouum quid à sede Apostolica impetrandi, in totum rei iudicatæ parerent. Quod ad Regis attinet titulum, omni contentione adnixi Crucigeri vrgebant, ne decerneretur Vladislao in Romana Curia. Itaque missis qui conatibus Polonorum obsisterent

nuntijs,

nuntijs, etiam promissis, muneribus Ioannem Bohemorum Regem, qui Regis Poloniæ nomen sibi secundum Vladislaum vsurpabat, induxerunt, vt Vladislao negotiũ facesseret, & quãta fuisset ope apud Pontificẽ votis Polonorum intercederet, tamen & in hac causa superior exstitit Geruardus, qui cum Archiepisc. Gnesnen. Episc. Posnanien. & Abbati Mogilnensi, cognoscendæ causę inter Ducem Poloniæ & Crucigeros agitatæ, dari ius supremum à Pontifice Maximo obtinuisset; obtinuit simul ne is in Rege creando, & solenni inauguratione vngendo Polonos impediret; qua in re quamuis apertè Regium titulũ Vladislao non decreuerit, cùm quòd necesse non fuerit, quod nomen Regium Romana sedes duntaxat suspendisset ad arbitrium suum, non omninò sustulisset ex Polonia, tum ne Ioannem Bohemorum & socerum eius Philippum Regem Francorum offenderet, Geruardo voluntatis suæ significationem secretò manifestauit, quam & ad Vladislaũ perscripsit. Sumpsit is à Ianislao Gnesnen. Archiepiscopo regalia insignia inter festiuas populi comprecantis voces anno 1320. Interea dum Geruardus susceptæ legationis munus prosequitur, causamq; Ecclesiæ ac Reipub. animosè apud sedẽ Apostolicam Auinione propugnat, Cruciferi in familiam ipsius sæuiunt; Paulumq; bonorum Episcopalium in Pomerania Oeconomum Sobcouijs vinculis mancipant, & squallido arctãt carcere; qui vt pecuniarum adminiculo diuturnos cruciatus euaderet, trecentas marcas Magistro numerauit.

Itaq;

Itaq; cùm Pontifex hic septennium in Summi Pontificis Curia fuisset moratus, prima die Mensis Nouembris Anno Domini 1323. Auinione obijt, & in Ecclesia S. Ioannis Euangelistæ Fratrum Prædicatorum conditus est. Ioanne XXII. Apostolicæ sedi præsidente, vacante Imperio postquam annos 23. in regenda Vladislauiensi Ecclesia exegisset. Cuius gesta ex Tabulario Ecclesiæ Cathedralis deprompta, ad æuiternam memoriam libuit annectere. Exegisse imprimis memoratur è sua Diœcesi Fratres Beguardos, qui se dicebant Eremitas, qui ex Alemania orti, sicut & Beguinę infideles ac peruersæ feminæ, varios proseminabant errores, & in his asserebant hominem in hac vita tantùm ac talem perfectionis gradum consequi posse, vt penitùs extra periculum peccandi constituatur, seu impeccabilis reddatur, neq; amplius in gratia proficere possit. Horum pestifera lues cùm se varijs insinuasset locis, etiam in Vladislauiensi Diœcesi in fundo Zlotoria nuncupato, bonorum Ecclesiæ Vladislauien. constiterat, dictiq; fratres inibi Cœnobium cum Ecclesia S. Crucis erexerant. Hi in ius vocati, à Geruardo, Cœnobio, Ecclesia, totaq; supellectili & portione ligni S. Crucis, nec non quibusuis possessionibus, maximè autem in villa Dobrzeiewice decem mansis cesserunt. Locus habitationis ipsorum in hanc diem denominationem Cœnobioli retinet, quamuis vulgus pro voce *Klasztorek*, *Kaczorek* substituere solent. Quemadmodùm verò hos ex sua proscripsit Diœcesi anno 1320. ita suis sedibus mouit Fratres Hierosolymitanos.

Erant hi Templarij, quorum religio fuit Hierosolymis orta. Inde nomen sortiti, quòd fines ac vias Hierosolymitanæ ditionis ab incursibus hostium, & latrocinijs tuerentur, quo liberior ad sacra loca visitanda peregrinis & aduenis aditus pateret. Multi olim ex illis Christi causa fuderunt sanguinem, tamen postea à sancto desciscentes instituto, Hierosolymitano Patriarchæ à quo prima acceperant beneficia, obedientiam denegârunt; Ecclesijs decimas subtraxerunt, & vt Bulla Clementis Indictionis Concilij Viennensis memorat, in hæresim, apostasiam, nefandaq; vitia sunt prolapsi, ita vt Clemens V. ne latiùs maximo Ecclesiæ detrimento virosa pestis serperet, diligẽter cauens, An. Dñi. 1312. Conciliũ Viennæ coegerit, in quo Ordinem hunc, qui iam tunc annis centum octuaginta quatuor durauerat, aboleuerit: bonaq; illius temporalia militibus Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani attribuerit, cuius etiam decreto Magister Ordinis cum nonnullis Commendatoribus Parisijs igne publico XI. Mensis Martij, Anno 1313. crematus est. Contra hos in sua Diœcesi nauiter vrsit exsecutionem Geruardus, obtinuitque, vt pulsis prædictis fratribus, Archiepiscopus Gnesnen. & Episcopus Posnaniensis Apostolici exsecutores se in possessionem villæ Niemoiow & Zdang auctoritate Apostolica immitterent, & contradicto res quasuis diris deuouerent, & Ciuitatem Iuniuladislauiensem interdicto subijcerent, si & in quantum Commendatori Hierosolymitano adhæserint, anno Domini, 1324.

intra

intra paucos annos vigilans Præsul tribus Ordinibus perniciosis lite intentata victor euasit, immortali nominis sui memoria. Obtinuit à Ioanne XXII. vt liceat Vladislauiensi Episcopo de noualibus quas hominum memoria cultas nō recolit, in territorio Ciechocinen. Plocen, Diœces. ad mensam Episcopi Vladislauien. in temporalibus pleno iure spectante liberè percipere, non obstante quod territorium ipsum ad Plocensis Episcopi iurisdictionem in spiritualibus pertineat, simulque approbationem limitum inter Vladislauiensis & Plocensis Ecclesias per Ianislaum Archiepiscopum, & Domaratum Posnaniensem Episcopum Compromissarios definitorum; ita vt termini villarum in parochialibus Ecclesijs Hospitalis S. Gotardi Bobrownicensi, ac Przypustensi ad Ecclesiam quidem Hospitalis dicti pertinentes, Zarzeczewice, Ciampa, Krowirczyno, Lewarze, Olesno, Ostrowite & Radomice: ad Ecclesiam verò Bobrownicensem Malissewo, Brzezno, Pákowie, ad Ecclesiam Przypustensem Rybitwy, Podstola & Zakunowo, perpetui limites essent, vtriusq; Diœceseos ab eodem Pontifice impetrauit. Protulit Vladislauiensis iurisdictionis terminos, Illustriss. & Reuerendiss. D. Matthias Łubienski, ita: vt ijs territorium Ciechocinense contineatur, de Consensu Illustriss. D. Stanislai Episcopi Plocensis germani sui, quo tutius conscientiæ Episcoporum ad residendum intra Diœcesim adstrictorum prospiceret, siquidem commodius ibi quam vsquam alias in vicinia suæ Cathedralis Ecclesiæ

clesię Episcopus Vladislauien. potest commorari. Ratum habuit hóc Vrbanus VIII. summus Pontifex, voluntatemque suam Illustri & Admodum Reuerendo D. Matthæo Iudicki Archidiacono Pomeraniæ suæ Celsitudinis Nuntio, anno Domini, 1640. in hoc negotio luculenter manifestauit.

Commoditati Ecclesiæ consulturus Geruardus commutationem cum Abbate Mogilnense inijt, eique ac Conuentui decimam mensæ suæ in villa Siedlce in insula Saulow, Ostrow dicta consistente, villæ Abbatiali Krzyte vicina, nec non census & prouentus ad Præposituram S. Adalberti ad quercum in terra Pomeraniæ spectātes. Videlicet in villis Rusocino, Marcam monetę Polonicalis, Iunochowo & Iarczeszewo tres tentiones Ciemnáty, Lipcze, Gilowo, Bandzieszno, Recino, Bartlino, dedi; Abbas autem cum Conuentu Episcopo de villa Bozeienice in terra Iuniuladislauiensi, circa bona Sławsko consistente cessit, iusq; patronatus eidem Ecclesiæ S. Ioannis antiquæ Vladislauię cum naulo & teloneo attribuit Rāciązij, anno Domini 1315. in Oratorio S. Vrbani.

Eidem Præsuli Fr. Martinus Præpositus cum Conuentu Tremesnen. Ord. S. Augustini in extrema cum religiosis necessitate positus, penuria rerum victui seruientium hereditatem quæ Vłoszowo nuncupatur, ad lacum Goplo in Crusuiciensi territorio sitam, 40. marcis denariorum Torunensium, cum decima eiusdem villæ ac villæ *Likmanowo* circa Iuniuladislauiam consistentis vendidit,

Anno 1318. Quorum exemplum secutus Fr. Ioannes Pręposítus Strzelnensis, cum Conuentu Sanctimonialium, Villas Monasterij Bitõ & Strofzow in districtu Radzieiowiensi consistentes, 150. marcis Torunensibus acceptis in perpetuum posidendas anno Domini 1320. cum Consensu Ianuslai Archiepiscopi Gnesnen. similiter de assensu Generalis Visitatoris Ordinis, Villas Bronisław, Bregonowo, & Zlotow in Radzieiouiensi territorio sitas, nec non Skulsko in districtu Crusuiciensi permutatione pro decimis in Lagiew & Dolsko villis, sub Iuniuladislauia sitis, centum quadraginta marcis numeratis, centumq; insuper mensuris siliginis acceptis ab Episcopo resignauit.

Emit idem Pontifex ab Episcopo Posnaniẽsi cum consensu Capituli villam Poryszyce propè Slawsko desertam, Marcis Torunen. argenti 30. à filijs Præslai hereditatem Roskidlalino ad Istulam in lęua Cuiauiensi positam, quam postea Iacobus Canonicus Cracouien. iniquè à Patre & Nouerca occupatam, Vladislauiensi Ecclesiæ restituit. A filijs Comitis Andreæ Laszenic Subagazone Cuiauien. hereditatem, Korabniki cum Slawsko in territorio vltra Mątwy Marcis duodecim. A Catharina de Rozemberg filijsq; & filiabus ac consanguineis villam Swariszewo in Dirslauien. territorio constitutam. A coniuge relicta Andreæ de Plochry hereditatem Krotino cum Ecclesia in terra Cuiauiæ inter Brzescie & Kowale iacentem, centũ quinquaginta Marcis ponderis Cracouiensis. A fideiussoribus Prybyslai Troianowicz Castellani Coualien. in heredi-

hereditatis ipsius Koszczały iuxta Bronislaw sitam, in debito Centum quinquaginta marcarum possessionem immissus cum approbatione Capitanei. Comes Fal villã suã Baliszewo in Vladislauiensi territorio consistentẽ, de consensu Præmyslai Ducis Cuiauien. ob remediũ animæ Episcopo & Ecclesiæ Vladislauiensi perpetuò posidendam donauit. Venerabilis Nicolaus Vidowicz Præpositus S. Michaelis Plociæ villas Pyranie & Smichorzywo eidem Pontifici perpetuã donatione contulit.

Nunc gente Osmorogium fuisse, nunc de stirpe Lodzitarum prodijsse Geruardum (siue vt ille Giraldum) asserit Paproccius, Iacobiq; de Gente Porcaria exstitisse successorũ, annis XII. Episcopatum gesisse, Romæ mortuum inibiq; tumulatum, sed in tanta varietate ipsius libet sequi Dlugossum Coryllorum siuè Aceruitarum gentis fuisse affirmantẽ, quod & in Catalogo Volboriensi visitur.

Qui Patriæ patres dici meruere, facessant.
Dignior est tanto Præsule tantus honor.
Ille supremarum fortis munimina legum,
Et quod delubris iura dedere, tenet.
Scita, coloratis Cruce, dat responsa, strategis,
Dum Petri causas ante tribunal agit.
Hic à Pontificis fas, vt Diadema niteret,
In Vladislai vertice, sede tulit,
Quanta Colurnorum depromunt horrea gentis
Commoda Sarmaticæ: Præsulis arma docent,
Sic benè fœcundo Geruardi diues Aceruo
Temnit Amalthea cornua nostra Lechis.

MATTHIAS I. EPISC. VLADISLAVIEN. XXII.

PRodigioſos hominum ortus magnam ſpem ſolatiorum parentibus, & Reipub. cōmodorũ præſetuliſſe, immò & ad fortunatũ eam euentũ deduxiſſe ex multâ obſeruatione natalium, qui non ſecundùm conſuetum naturæ curſum in lucem ſunt editi, compertum eſt. Vt pe-

regrinis

regrinis abſtineamus exemplis, Clariſsimum Poloniæ ſydus D. STANISLAVS ſerò ſterilitati parentum diuinitùs datus, non Patriæ modò & Poloniæ gentis famam, verùm totius Eccleſiæ decus, non ſolùm ex dignitate geſti Epiſcopalis muneris ſplendore, ſed etiam Martyrij laureâ illuſtrauit gloriosè. Non paruam ex ortu paruo ſpem futuræ magnitudinis dedit Matthias Golanczeuius, Epiſcopus Vladiſlauienſis, de quo memoriâ proditum eſt, quòd cùm mater ſua duodecim infantes vno partu fuiſſet enixa, ac reliqui ſalutaris vndâ Baptiſmatis luſtrati viuere deſijſſent, ſolus paruulis fratribus Matthias ſuperuixit, & fæcundo virtutum ſuarum fructu, ſpem inutilis maternæ fæcunditatis ſolatus eſt abundè. A nobili genere de gente & armis Aſciarum vulgo Topororum, de villa Rozniatowy, Patre Słaunico Caſtellano Naklenſi, Matre Margaritha originem duxit, quam vt propriarum virtutum meritis exornaret, nomenq́; gentis ſuæ per longæuam poſteritatis memoriam extenderet, parentes de educatione filij pro eo ac debuerunt, ſoliciti, diligẽti curâ elaborârũt, itaq́; ab ineũte ętate mancipati Muſis pueriles nati greſſus ad ſtrenuè decurrendum virtutis iter firmauerũt, vbi autẽ parentũ votis obſecutus animũ literis excoluiſſet, moreſq́; modeſtiâ perpoliuiſſet, nihil magis habuit in optatis, quã ſe cultui Diuino & Eccleſiæ ſeruituti conſecrare; quod deſideriũ non modò promouit ſpectata Præſuli adoleſcentis probitas, verũ etiã ad Decanatus Vladiſlauienſis dignitatẽ iter aperuit, in qua tantũ cęteris moribus & pietate præluxit,

 xit,

xit, quantùm à diligenti Prælato Ordinem in Ecclesia circa ritè persoluendum Diuinum officium amantis cura & solicitudo videbatur postulare. Cùm autem Anno Domini 1323. Geruardum Episcopum Vladislauien. causas Ecclesiæ & Patriæ apud sedem Apostolicam gerentem Auinione mors hominũ consortio exemisset, Ioannes XXII. Electione non expectata, quandoquidem reseruatio Episcopatus Vladislauiensis obitu, ad Curiam summi Pontificis Geruardi vacantis in corpore iuris contineretur, atq; ad sedem Apostolicam, illius prouisio spectaret, Matthiæ tunc Auinione agenti, spectata ipsius pietate, prudentia, & in defensione iurium Ecclesiæ fortitudine de eo prouidendum censuit, & 3. die Mensis Decembris Episcopum Vladislauiensem renuntiauit, atq; Episcopo Pronestino Cardinali dedit in mandatis, vt creatum à se Pontificem consecraret, qui anni subsequentis Idibus Ianuarij imperata sedis Apostolicæ cum solenitate vsitata exsecutus est. Cùm verò in Poloniam redijsset, gratissimam sibi fuisse ipsius prouisionem & consecrationem Vladislaus Rex testatus est, proinde maximo honoris apparatu Cathedram adeunti à Clero & populo Diœcesis obuiam itum. Generosè supposuit humeros ad portandum muneris sui grauissimum ea tempestate onus, excelsa animi fortitudine præditus Antistes, nihil Cruciferorum potentia, nihil dolosis eorum machinationibus, nihil crudelitatis atrocitate, à statu tranquillæ mentis, constantisq; propositi dimotus, maius suæ præbiturus experimentum fortitudinis cum

cùm ambitio Cruciferica in dies insolesceret arrogantius. Tantum abfuit, vt Magister Ordinis Teutonici pertimesceret censuras à sede Apostolica ob iniustè occupatam terram Pomeraniæ in se Ordinemq; latas, & toties diebus festis promulgatas, vt etiã eorum Dux esset, qui se rebelles Ioañi XXII. palam profiterentur, & peruicaciam propugnandam susciperet Ludouici Bauari Romanorum Imperatoris, quem dignitate, hac eo quòd Hæreticorum esset fautor, & rebellium sedis Apostolicæ protector, omnibus subditis eius ab obligatione fidelitatis & obedientiæ iuramento firmatæ absolutis Pontifex mouerat. Itaq; Cruciferi quàm latissimâ dominandi libidine æstuantes, non modò Pomeraniam non restituunt, sed etiam Dobrynensem Terram frequenti Lituanorum irruptione attritam, in tantam solitudinem ferro flammisque rediguñt, vt ea Vladislaus Dux Dobrynensis, Vladislao Monarchæ cedere debuerit, cùm non esset par hostium insultibus reprimendis, quin & Cuiauiam Vankone Duce Masouiæ ipsis ferente suppetias, quaqua versus populati sunt.

Vlturus bello Rex tot Cruciferorum iniurias expeditionem indicit, auxiliaresq; copias à Carolo Rege Hungariæ & alijs Principibus conquirit, conflato grandi exercitu, Culmensem terram percurrit, omnesq; villas flammis abolit, Vankonis quoq; seu Venceslai Ducis temeritatem merito supplicio oram Masouiæ ferro spolijsq; deuastans castigauit. Tunc ingenti perculsa est calamitate Vladislauiensis Basilica, namq; anno Domini 1329. Nono Calend.

lend. Maij, cum auxilijs Regis Bohemiæ adiutus Magister Vernerus ab Orszela, terram Dobrynensem subegisset. in Ciuitatem Vladislauiensem cum fratre Cristino Duce ex improuiso numerosum agmen militum immisit, qui Basilicam Cathedralem, Ciuitatem ipsam, ac singulas Canonicorum ciuiumq; domos expilant & spoliant, vacuam demum opibus, illam Ecclesiam, cui sæpè barbari pepercerant, cum ciuitate & domibus Canonicorum, & quòd auditu horrendum est, cum Diuorum lipsanis, eorumq; ornamentis nefando sacrilegij genere incendunt, plurimumq; cæsorum hominum in ipso Cœmeterio cruore vndátes flammas irritant, villas, ciuitatem circumsistentes, in cineres & fauillas redigunt: insuper Matthiæ Episcopo, Prælatis & Canonicis eiusdem Ecclesiæ, alijsq; sacerdotibus, ac cæteris ciuitatis incolis, postquam omnia funesto sepeliuissent incendio, sub mutilatione membrorum & pœna capitis, edicunt, ne vllum prorsùs ædificium, è miserabili busto suscitare auderent. Territorio præterea Ciechociensi per vim occupato, omnem subiecti populi obedientiam, censusq; & tributa ad Magistri & Ordinis arbitrium adegerunt, ac inde moto exercitu Masouiam longè ac latè peruagati, armis & incendijs depopulati sunt. Interea Magister Ioanni Bohemorum Regi, hanc init pro latis suppetijs gratificandi rationem. Pomeraniæ terram, quamuis eam à Marchione Brandeburgensi Voldemaro, iam antea qui nihil iuris in eam vnquam habuit, aut habere potuit, decem Marcarum Millibus latorum grossorum

grossorum an. Dñi 1311. numeratis Ordo emisset, à Ioanne prædicto Bohemiæ Rege, qui Poloniæ Regis titulo abutebatur, data grandi auri argentiq; summa resignari sibi & resignationem Marchionis confirmari postulauit. Lætus thesaurum suum liberali pecunia Rex Bohemiæ facilè auctum iri donauit, resignauit, & inscripsit Vernero Magistro & Ordini Teutonico, id quod ad se nullo vnquam iure pertinuit.

Cæperant incolæ Terræ Cuiauiensis anno insequenti 1330. è ruderibus memoriam ædium priorum subleuare, cùm Vernerus Magister Prussiæ exercitum ex Alemanis Bohemisq; coactum, ad Castrum Naklense oppugnandũ mouit, quo incenso per terram Cuiauiensem copias duxit, quas arci Raciązienſi, quæ Episcopo Vladislauiensi paret admouit; illudq; pluribus diebus machinis cęterisq; instrumentis quatit, & oppugnat; quod, licet vtriusq; sexus homines qui fortunas sarcinasque suas illuc deposuerant fortiter defenderent, tamen cùm crebris conquassationibus hostis arietaret mœnia, & iam propugnaculorum firmitudinem labefactasset, ac puteum obsessis ademisset, 14. die reclusis valuis deditum est. Eo Magister potitus, pecunia armis thesauris omniq; rerum supellectili deditos exuit, plurimosq; Nobiles & plebeios in seruitutem abduxit, quos Matthias Episcopus Vladislauiensis solutis quadringentis marcis Polonicalibus, à Magistro redemit, & in libertatem asseruit: quoniam verò in Castrorum conquisitione plurimi ab eis insignes milites desiderarentur,

derarentur, quorũ numerus decuplo ſtragẽ factã in Polonis ſuperaret, in rabiem quandam verſi ſuorum parentando funeribus, in omnes reliquos Polonici generis homines, tam ſenes, adultos, viros, mulieres, ſacerdotes, & ſacrorum miniſtros, paruuloſq; & infantes quoſcunque haberent obuios, crudeliſsimâ trucidatione ſæuierunt. Inter cæteros tunc captiuos inſignis fuit Suentoſlaus Frater Matthiæ Epiſcopi Vladiſlauienſis germanus, ad quem eliberandum cum alijs, recuperandumque Caſtrum Raciazienſe, cæteraq; bona ſui Epiſcopatus, in Pomerania per Cruciferos occupata, Matthias tunc ferebatur ardore, ſiue id neceſsitate ſanguinis, ſiue metu perpetuæ amiſsionis bonorum Eccleſiæ vrgente, vt inconſulto Vladiſlao Rege Proceribuſq; Regni facto cum Magiſtro Pruſsiæ Venero Thorunij die S. Bartholomæo ſacra conuentu, ignominioſam pactionem ſuis & Capituli ſui Vladiſlauienſis firmatam literis inierit, in qua omnium decimarum Terræ Pomeraniæ, quæ ſibi & ſuis ſacerdotibus iuxta morem vetuſtùm Regni Poloniæ, & Prouinciæ Gneſnen. in manipulis de quolibet genere grani pendi conſueuerant, ſolutionem indulſit ſenis duntaxat groſsis eorum loco ſibi reſeruatis, qua conuentione (cuius robur Metropolitanis primùm, deinde Apoſtolicis literis infra vnum annum firmaturum ſe receperat) Menſam Epiſcopalem & ſacerdotum Pomeraniæ reditus vehementer accidit.

Hoc ipſo anno bellum Vladiſlaus Rex Cruciferis non infelici ſucceſſu intulit, multa de bonis eorum populatus. Poſtquam

Poſtquam enim vtrinq; conuenerat, vt de tota re Carolus Hungarorum & Ioannes Bohemorum Reges arbitri decernerent, Vladiſlauſq; ſpe iam futurę pacis exercitum dimiſsiſſet, Cruciferis nihil minùs quàm pax cordi fuit, proinde nec in Bohemia conuentui adeſſe curârunt, cùm Carolus Hungariæ Rex à Vladiſlao inuitatus præſtò eſſet.

Itaq; Vincentij Samotulij gente Nalencij, Poſnanienſis Palatini (qui quod Capitanei maioris Poloniæ munus ſibi fuiſſet ademptum, iniquis conſilijs & fraudibus doloſis machinari exitium Patriæ cogitârat, eamque ob rem ad Crucigeros defecerat) perfida exciti proditione in Regem, pacis antea ſpe ineſcatum ſigna infeſta mouent, maioremque Poloniam & Syradienſem tractum peragrati, oppida & Caſtra ſubigunt, multa ex illis ne templis quidem & rebus ſacris impias manus abſtinentes, incendijs ſunt demoliti, Matronarum & Virginum etiam Deo dicatarum pudori nuſquam parſum eſt. Fumabant omnia ſacra & profana tecta, ambitione in Regnum Poloniæ inuolandi, aut gentis nomen penitùs delendi cupiditate flammas ſuppeditante. Quid faceret Ladiſlaus Rex Patriæ chariſsimæ miſerabile buſtum circumſpectans, & innumerabilem penè hominum, omnis conditionis multitudinem, partim cæſam, partim vinculis hoſtium adſtrictam conſiderans, nulla ſuppetebant hoſtem ſuperandi conſilia, ſi prius proditione infamem Vincentium in gratiam non recollegiſſet. Itaq; animum ad expugnandum hoſtilem proditoris animum adijcit, obliuione perpetua ſepulturum ſe proditorium

ditorium facinus pollicetur, nullaque inde ignominia lædendam domum succedanea posterorum memoria cauet. Pollicetur operam Vincentius, ita firmatus Rex animo bellum ingratis Cruciferis indicit, atq; exercitum collectum in hostem mouet; quo bello victoriam seculis memorandam die XXIV. Septembris, qui Translationi Diui Stanislai sacer est, Anno 1331. obtinuit. Quadraginta millia hostium cecidisse memorat Dlugossus, cùm ex Polonis non nisi triginta ex promiscua multitudine, duodecim viri ex nobilibus occubuerint. Tunc ab hoste confossus Florianus Sari de domo & familia Kozlerogi pro insigni lanceas obtinuit à Rege, maloq; vicino liberatus integro pago Regia liberalitate potitus est.

Plane contrarium Chron. Prutenica referunt. vid. Schutz f. 66.

Subsiderat iam ea tempestate bellum, cùm vlturi dedecus Crucigeri anno insequenti depulsum à Ciuitate Posnaniensi exercitum in oram Cuiauiensem traducunt, Brestæ obsidione cingunt, ipsoq; die Parasceues captum demoliuntur, in locum magis idoneum Ciuitatem vbi nunc maiorum opibus impar conspicitur, muris & fossis munitam transferunt. Studiosior pacis etiam iniquæ in Regnũ succedit Patri, Casimirus anno 1333. qui solutis in Basilica Cracouiensi Vladislao eodem anno iustis, insignia Regni die S. Marco sacro à Ianislao Gnesnen. Archiepiscopo, Ioanne Cracouiensi, Matthia Vladislauien. Ioanne Posnaniẽsi, & Stephano Lubussensi Episcopis assistentibus, accepit. Is anno ab inauguratione sua secundo 20. Nouembris die, pacem cum Crucigeris arbitrio Caroli Vngariæ

gariæ, & Ioannis Bohemiæ Regum inijt Visogradi, in qua firmanda persuasione callida Boëmiæ Regis inductus, Pomerianam in potestate Cruciferorum esse permisit, quin & arcem Nielsouiensem, vt vtraq; ripa Istulæ penes ipsos esset addidit, vt Dobrynensem terram & Cuiauiam restituerent, ac pro damnis illatis 10. Millia florenorum numerarent. Nihil horum præstiterunt Crucigeri, cum demum se arbitrorum sententiæ parituros fassi, cùm ea conuentio Senatus, Nobilitatis, & insigniorum Ciuitatum subscriptione firmaretur, atq; Pomeraniæ, Culmensis, & Michalouiensis terrarum ditioni addito iuris iurandi sacramẽto renuntiaret; quod ut ad Regni Comitia retulit Casimirus, bellum se malle quàm ignominiosam pacem conclamarunt Ordines: quod tamen non inferendum hostibus, sed si ab ijsdem inferretur propulsandum expostulatione de tot iniurijs ad summum Pontificem descripta concluserunt. Visitur apud Dlugossum exemplum concordiæ per Casimirum inconsultis Ordinibus initæ cum Crucigeris, in quo legitur quòd Casimirus ad postulationem Ioannis Bohemiæ, & arbitrium Caroli Vngariæ Regum, Pomeraniam illis causa Diuinæ retributionis, & ob remedium animarum prædecessorum suorum, ac suæ salutis in perpetuam eleemosynam, & ob bonum pacis perpetuum, anno Domini 1335. Dominica festum S. Helizabethæ sequente donauit.

Missus ab Ordinibus Regni Ioannes Grotus Slupecius Episcopus Cracouiensis ad Benedictum XII. iudices ab eo

eo Commissarios Gelardum Titulensem Præpositum, & Petrum Geruasium Anicensem Canonicum obtinuit, qui Regum duorum arbitrium approbarunt. Vt verò Cruciferi aliquod velamen prætenderent contumaciæ, seque decretis iudicum parere non posse colorarent, perfecerunt apud Ludouicum Bauarum (qui tunc erat Hæreticorũ fautor damnatorũ à Ioañe XXII. Pontifice) vt is Magistro Theodorico Aldemburgio & vniuerso Ordini grauissima pœna adiecta interdixerit, cuiusquam præcepto, quicquam de ijs terris, quas ab Imperio haberent, cuiquã concederent; neue apud illos iudices propter assensum suum de illis disceptarent; Iudices verò à Benedicto Pontifice delegati, cùm Varsauię cognoscẽdæ causæ aliquandiu operã dedissent, refutata Crucigerorũ friuola prouocatione anno subsequẽte 1336. Casimiro & Polonis Pomeraniã, Cuiauiam, Dobrynen. Culmensem & Michalouiensem Terras adiudicarunt: Crucigeros autem ad Centum Nonaginta Millia & 500. Marcas Polonicas pro damnis datis, itemq; ad mille sexcentas Marcas impensarum nomine condemnarunt, ad hæc vt ij Templa & Monasteria in Polonia superiore bello direpta & exusta instaurarẽt, decreuerunt. Cumq; iudicata non facerent, anathemate deuoti sunt; & sacris interdictum omnibus locis quę, in ditione eorum essent, & ad quæ quispiam eorum peruenisset.

Profectus in Vngariam Casimirus Rex anno Domini, 1339. comites sibi itineris, & tractandorum negotiorum socios adsciuit, Ioannem Cracouiensem, & Matthiam Vladislauiensem, vbi ex Ordinum Regni Poloniæ voluntate Visogradi 7. Iulij Ludouicum Caroli Regis Vngariæ filiũ suum ex sorore nepotem, certis conditionibus appositis successorem sibi designauit; ex quo itinere Matthias reuersus, anno insequenti 25. Martij, prima fundamenta iecit Basilicę Vladislauiensis in editiore colle, atque ab Istulę ripas subruentis impetu remotiore, cuius mænia progressu temporis felici continuatione eduxit, non paruo sumptu, magnâ nominis sui omnium seculorum celebritate.

Interea Casimirus anno Domini 1343. bello Ruthenico & Lituanico implicitus, cùm vires exercitus sui trino hosti Patriam bello appetenti non essent pares, Conditiones à Cruciferis propositas (Pontificibus licet omninò reluctantibus, easq; graues atq; indecoras demonstrantibus) approbare, pacemq; cum Magistro & Ordine contexere in animum induxit, (Cruciferi tunc censuras Ecclesiasticas per iudices Apostolicos latas, super restitutione Pomeraniæ Chelmen. Michalouien. terrarum, iniustè per ipsos occupatarum, per vmbram appellationis interpositæ eludere conati sunt) Calissij igitur in die S. Procopij conditiones tam sibi, quàm Regno plurimũ graues accepit, literis suis in die S. Chiliani scriptis firmauit, in quibus non solùm iure & proprietate terrarum cessit, ac illarum imposterum petitioni renunciauit, sed etiam titulum Ducatus Pomeraniæ à se abdicauit, atque eum de sigillo erasurum spopondit, quas Iuniuladislauiæ in die S. MARIÆ Magdalenę publicis Comitijs, pręsente Ludolpho Konick Magistro

Magiſtro Pruſsiæ ab vtraq; parte præſtito iuramento, Semouitus Viſnenſis, Semouitus Czyrnen. Boleſlaus Plocēſis Maſouiæ, Caſimirus Gniewkouienſis, & Vladiſlaus Lancicienſis Duces, Barones Cracouien. & Maioris Poloniæ. Item Ciuitates Cracouien. Poſnanien. Sandomirien. Sandecen. Caliſsien. Vladiſlauien. & Breſten. ſubſcripſerunt, Iaroſlao de Samotuly Gneſnen. Archiepiſcopo. Ioanne Cracouien. Matthia Vladiſlauien. Ioanne Poſnanienſi, & Clemente Plocenſi Epiſcopis, iniquæ pactioni reclamantibus, quo factum eſt, vt ius ad terram Pomeraniæ Cruciferis prætenſum neutiquam citra approbationem Pontificum potuerit ſubſiſtere. Nactus iniquam à Cruciferis Caſimirus pacem, ad ſtabiliendam legibus Rempublicam ſtudium vertit.

Erat mos barbarus apud Polonos, quod ſi in pronuntiatione iuramenti aliquis verbo lapſus, ſiue hæſitatione linguæ, aut vocis imminutione eſſet hallucinatus, illicò cauſa quantumuis graui & iuſta caderet. Ad hunc & alios plures abuſus in adminiſtranda iuſtitia tollendos Viſliciæ Conuentum indixit, in quo de Pontificum conſilijs Iaroſlai Bogoriæ Gneſnen. Archiepiſcopi; Ioannis Grothonis Cracouien. Alberti Paluka Poſnanienſis, Matthiæ Vladiſlauienſis, & Palatinorum, Caſtellanorum, virorumq; grauium & doctorum legum diuinarum & humanarum peritorum, placitis Polonis Leges condidit.

Interfuit Synodo Matthias, in qua decreto Pontificum exacti ſunt è finibus Poloniæ Flagellantes, qui ex Vngaria venerant, ex vtroq; ſexu conglomerati. Hi prælatis vexillis quaſcunq; haberent obuiam Eccleſias viſitabant, nudata vmbilico tenus corpora, ad profuſionem ſanguinis cædebant flagellis, carmen quoddam inconditum, ſiue Næniam patriâ eaq; lugubri voce ingeminantes, viſa primùm ſpeciem pietatis ſecta prætuliſſe, cùm deinde multis deprehenſa erroribus ſcatere: vt quod eius ſectatores ſe inuicem à quibuſuis peccatis abſq; ordine abſoluerent, & illecebris carnis eſſent dediti: Eam in commune collatis conſilijs Iaroſlaus Archiepiſcopus Gneſnen. Bodzanta Cracouien. Præclaus Vratiſlauien. Matthias Vladiſlauien. Albertus Poſnan. è Polonia proſcripſerunt. Sbylutũ præfuiſſe Vladiſlauienſi tunc Eccleſię auctor eſt Dlugoſſus, ſed non ad ſuã mentem, cùm ipſò referente Caſimirus Rex in Oppido Raciąz Epiſcopali, Ioañem Epiſcopũ Poſnanienſem cum Semotiuo Duce Maſouiæ in gratiam reduxerit in præſentia Matthiæ Vladiſlauienſis Epiſcopi, anno Domini 1358. 15. Calend. Febr. Sbylutus autem non niſi poſt ſexennium gubernaculum Eccleſiæ Vladiſlauienſis apprehendit.

Cùm enim Matthias annos duos & quadraginta egiſſet in Pontificio Vladiſlauiano, poſtquam baſilicæ parietes conſummaſſet, laboribus ac ſenio confectus, oculorumq; officio deſtitutus, Epiſcopatu Vladiſlauienſi, in fauorem Sbyluti de Golancza Præpoſiti Vladiſlauienſis nepotis ſui ceſsit: quæ ceſsio ſibi non vt optarât ſucceſsit, fiebat enim vt frequenter, non priuatim modò, ſed

etiam publicè, sibi non ex dignitate à nepote prouideri quereretur, moneretq; plures ne sanguinis necessitudini tantum tribuerent, vt in eius gratiam minus suis prospicerent necessitatibus, sedibus, aut beneficijs propriâ virtute partis exulantes, exemploq; suo condocefacti, quam maximè à tali arrogatione successorum abhorrerent. Cumq; inter eas querimonias quadriennium vitæ sustinuisset, anno Domini 1368. die 16. Maij in viuis esse desijt. Dlugossus tempus obitus eius annum Domini 1370. in vitis Episcoporum assignat, sed non congruenter ad suos annales & Volborianum Catalogum, illatus est in tumulum quem sibi viuens delegerat, in sacrario Vladislauiensis Basilicæ ad Austrum, sub malluuio sacerdotum. Præsidebat Romanæ Ecclesiæ Vrbanus V. Occidentis Imperium regebat Carolus IV. Romanorum Imperator, Orientis Ioannes Palæologus.

Vnica laudandi [illegible] materia. Constant fuisse studiosissimum conseruandorum bonorum Ecclesiæ, atq; plurimos pagorum & prædiorum limites iure euicisse ex monumentis Ecclesiæ Vladislauiensis quantum accesserit Ecclesiæ sub illius regimine, ex libro Priuilegiorum hîc attexo. Mecslaus de Konecko hereditatem suam Cieleszyce cum sorte Sandikowska, 90. Marcis Torunensibus Matthiæ Vladislauiensi Episcopo vendidit; Villæ Fratrum Hierosolymitarum Ordinis Zagoscz, Winiáry, Skotniki, Ianuszewice, in Diœcesi Cracou. Niemoiow, & Sczeblaw in Diœcesi Vladislauiensi per Iudices Apostolicos adiudicatæ sunt Episcopo Vladislauiési.

Fecit

Fecit aliquot commutationes bonorum illa fortassè tempestate vtiles Ecclesiæ, nunc minus, præsertim villam Zakowice in districtu Bresten. constitutā, bonis Skarbkowa Wola & Zblag adiacentem ad Ecclesiam & Parochum Coualien. spectantem, mensæ suę applicuit, in eiusque locum decimas in Pyszkowo, & Cromiszewice villis propè Couale consistentibus ad mensam suam spectantes contulit. Cum eodem Episcopo Fr. Matthias Abbas de Linda villam Łag & septem maldratas de Kłobia Regia, pro villa Gorzyszewo & decimis in eadem, ac alijs decimis in villis Conuentus Landen. videlicet in Kłodawa & Srubs, in Trambki, Koziemino, & in Zakrzewo Ecclesia quoq; ac iure patronatus commutauit. Idem Pontifex cum Capitulo Vladislauiensi accepit permutatione villam Zbrachlino in Cuiauiensi terra sitam, pro villis & hereditatibus Ecclesię Vladislauien. Sobota & Zagniszewice in districtu Lanciciensi ad fluuium Bzura sitis, quas Ioanni Palatino Lanciciensi contulit, anno Domini 1357.

Sub ipsius regimine Casimirus Dux Stetinen. & Dobrynen. Vyssogrodiensem seu Fordanensem Ecclesiam fundauit, & digna Duce munificentia prouidit, anno Domini 1349. in dotem ipsi villam Iaruzyno cum omni iure ac dominio assignando, liberam item lignorum in suum vsum incisionem in syluis Ducalibus, ac minoribus retibus in Istula piscationem, magnamq; pratorum latitudinem attribuendo, vbi cum Parochum ageret Perillustris

& Reue-

& Reuerendiſſ. Baltaſar Miaskowski Suffraganeus Vladi-ſlauienſis, Eccleſiam latere cocto exædificauit.

Pontificis iuſtos Matthias implet honores,
Et quos cuiq; ſuus dat labor, ille ferat.
Auguſtum cæloq; ferens faſtigia templum,
Et binas arces, nobile ſtruxit opus.
Structaq; Vitalis ſpectat ſibi pegmata Martyr.
Vota quibus ſoluit, plebs benefida Deo.
Teuto rapit Cruciger decimas, ab ſacra tueri
Sanguinis adſtrictus compede, iura nequit.
Condidit obſcuro huic cineres ſacriſtia buſto:
Matthia, quantus, paruule; Præſul eras?

SBYLVTVS EPISC: VLADISLAVIEN: XXIII.

ANno Domini, Milleſimo Trecenteſimo ſexageſimo ſexto, quo Matthias de Golancza laboribus & ſenectutis ingraueſcentis incōmodis fractus, cæcitate inſuper debilitatus, proindeq; ad curæ Paſtoralis munia obeūda minus idoneus, regimen Eccleſiæ Vladiſlauieñ. à ſe abdicauit, Cathedraq; & bonis Epiſcopalibus in fauorem nepotis ſui ceſsit, Rege Caſimiro conſentiente, nec Prælatis & Canonicis contradicentibus Sbyluto Prępoſito Vladiſlauien. cui munus Pontificium per ſummum Antiſtitē Vrbanum V. collatū eſt, eodemq; anno cōſecratus poſſeſſionē adijt. Fuit ex Patre Sbyluto Caſtellano Poſnanieñ. & Matre Philomena natus, gente Toporus; hic quamuis æmulatorem ſolicitudinis Patrui, circa ſtructuram Eccleſiæ ſe præbuerit, eamq; ſtudioſè perfici curauerit, in tractando tamen Patruo malè audiuit, cui ſolenne fuit, tam publicè,

publicè, quàm priuatim conqueri, multa ſibi ad honeſtā ſtatus conſeruationem congrua denegari à nepote, qua tractatione videtur ſupplicium ſucceſsionis hereditariæ in Eccleſiam Vladiſlauienſem primo exemplo introductę

toto quadriennio pendiſſe, ſemper Eccleſia Spiritu ſancto fundata, ſucceſsionem ſanguinis exhorruit, poſtquam abrogato Aaronicæ ſucceſsionis à carne deſcendentis ſacerdotio, cæpit à Chriſto ſecundùm Melchiſedech ordinem

dinem institutos habere sacerdotes: videant quales columnas Ecclesiæ, quæ est firmamentum veritatis substruant, qui nepotes iure sanguinis in amplissima beneficia trahũt, plerumq; non trahente, immò nec vocante Spiritu. Humanum quid hac in re passus est Matthias, sicut & dum liberationem è seruitute Cruciferica suorum cõsanguineorum, magno Ecclesiæ dispendio emit, pluris carnis quàm sponsæ spiritualis amorem æstimando, itaq; paruum solatium immò magnam animi ægritudinem è tali promotione decerpsit. Operosum tamen Sbylutus præstitit se in domo Domini patremfamilias, siquidem muros Basilicæ Vladislauiensis in sublime eductos, impensis patrui coęquauit, imbricibus contexit, & structuræ fastigium apposuit, multa idem ædificia in Pomerania muro exstruxit. Quin Dlugossus, eam partem Ecclesiæ Conuentualis Brestiæ Ordinis Prædicatorum, in qua diuinas laudes psallere mos est Religiosis, cocto latere exædificatum à Sbyluto prodit. Per id tempus anno Domini 1370. Casimirus Magnus Rex Poloniæ feria tertia ante festum S. Leonardi, quinta Nouembris rebus humanis exemptus, in paterno Sarcophago, in Cracouiensi Basilica ad latus dextrum maioris altaris conditus est, in cuius locum Ludouicus Vngariæ Rex, omnium consensu insignia Regni, quæ primus Vladislaus Cubitalis illuc Gnesna transtulerat, Dominico die post festum S. Martini, insequenti 17. Nouembr. à Iaroslao Archiepisc. Gnesnen. vnctus obtinuit.

Magna Sbylutum vigilantem Senatorem de prospiciendo bono communi vrsit solicitudo, vndè factum est, vt facilè in partes Bozantæ Archiepiscopi Semouitum Masouię Ducem, Regem renuntiantis concesserit. Res ita est: Obijt Ludouicus Poloniæ & Vngarię Rex anno Domini, 1382. posteaquam filiam suam natu maiorem Mariam Sigismundo Marchioni Brandeburgensi filio Caroli Imperatoris Romanorum, & Bohemiæ Regis ex secunda vxore Elizabetha Boguslai Stolpensis Ducis filia suscepto, annum tunc decimum quartum agenti in matrimonium collocasset, proq; dote Poloniæ Regnum genero pactus fuisset, cui etiam in Comitijs habitis in Oppido Zwolen, Proceres Regni Poloniæ fidem suam & obedientiam sacramento obligârunt. Non inuitis hunc accepere animis Poloni, tamen vbi nonnullos ex oblatis conditionibus repudiasset, & inter hos quod Domaratum à regimine Capitaneatus Posnaniensis amotum esse noluisset, immò ijs qui ipsius recusarent iurisdictionem, & auctoritati obnuntiarent, multa fuisset iuuenili ardore minitatus, nõ longa deliberatione ab eo discesserũt, Comitijsq; apud Radomscios pro festo. S. Catharinæ indictis concluserũt, minorē natu filiã Ludouici Heduigim, eligendo Regi qui in Polonia semper pręsens Regni gubernacula moderaretur, optata tranquillitate nupturam debere peti, ab Elizabeth Regina Vngariæ consorte Ludouici relicta, quæ cum missuram se fuisset pollicita filiam, multis Polonorum solicitata postulationibus, noua deinde subsecuta est deliberatio, de quærendo Reginæ futuræ coniuge, placuitq; Ordinibus

dinibus in Syradiensi conuentu, dignitatem coniugij cum fascibus Regni ad Semouitum Masouiæ Ducem deferri; in qua sententia cum Vladislaus Dux Opolien. Vielunen. & Dobrynensis esset, placitumq; ipsius Barones Maioris Poloniȩ suis approbasset suffragijs, facilè reliqui calculos addiderunt, vt 28. Martij Rex Semouitus renuntiaretur. Qui dum firmare ius electionis plus nimio adnititur, atq; in potestatem cum castris suis, terra Cuiauiensi redacta, indicto Generali Conuentu Syradiæ, Regni Poloniæ Proceribus edictum suum per Syluestrum de Stawyszyno Dapiferum Cuiauiȩ promulgari iubet, vt qui suæ subscriberent electioni, honoribus & præmijs se condecorandos sperarent; qui secùs agerent, hostem se acerrimum experti, in commune suffragium ferro flammisq; hostilibus vel inuiti traherentur, spe Regni iam iam habendi excidit, animis Optimatum tanta se veritate offensis facilè deinceps in Regali throno in Tyrannidem degeneraturâ. Obnitentibus itaq; cæteris, Bozanta Archiepiscopus pro S. Viti die Syradiam aduenit. Equitum aliquorum maioris Poloniæ caterua stipatus, ac in templo Fratrum Prædicatorum singulis qui secum venerant probantibus, Semouitum Masouiæ Ducem Regem pronuntiat, in altumq; fauore militari sublato, Viuat Rex acclamari iubet, iamq; ibidem Regio diademate illum insignire decreuerat, assistentibus Stiborio Plocensi, & Sbyluto Vladislauien. Episcopis, ad eam solennitatem de industria adhibitis, nisi paucorum voluntas obstitisset, quibus negotium

Archiepi praecipitata nominatio regis.

tium tam grande in tempus aliud differri placuerat. Facilè amore pacis & optatæ Patriæ incolumitatis, iuerunt hi Præsules in Bozantæ sententiam, cùm viderent non expedire Reipub. Creationem Regis in longum tempus differri, ac eò quidem promptius consilium Metropolitani sunt secuti, quò maius detrimentum suis Ecclesijs timerent accersere animorum dissensione, quæ in electione Regis iam efferbuerat. In id tempus planè Stiborij Plocensis Episcopatus incidit, vt perspicuum est ex vitis ab Illustriss. & Reuerendiss. Domino Stanislao Łubienski Plocensi Pontifice conscriptis; verùm Vladislauiensis Nicolaus, vt Dlugossus, & ex eo Cromerus habet, nullus exstitit illa tempestate. Sbylutus anno quo hæc gesta sunt, 1383. præfuit Vladislauiensi Diœcesi, cuius regimini & vitæ idem annus finem attulit, feria sexta prid. Calend. Sextil. ea ipsa hora qua diuina laus Officij diurni compleri solet in Ecclesijs in arce Raciąznensi, cùm ante annos tredecim sinistram corporis ipsius partem paralysis debilitasset. Honor sepulturæ ipsi in Ecclesia Vladislauiensi tota Diœcesi Pastori suo lacrymis parentante impēsus est, corpusq; ad cornu Epistolæ arȩ Pontificis conditum. Vrbanus VI. tunc Vrbis & Orbis Pontificatū gessit. Venceslaus Occidentis, Orientis Andronicus III. Imperio præfuerant. Exstat super impositus monumento lapis, auito stemmate bipennium insignitus, quem talis ambit inscriptio: *Reuerendus Pater Dominus Sbylutus Episcopus Vladislauiensis hic iacet sepultus, anno* 1383.

Hic pagum insignem ex suo nomine Sbyludka nuncupatum condidit, & colonis locauit, in eoque Ecclesiam, sub titulo S. Dorotheæ dote assignata exstruxit ac erexit, villam Dziárdonowice in terra Cuiauiensi propè Kowale sitam, à Tomislao Castellano Slonensi herede in Wąsorz 120. Marcis grossorum Pragensium pro Ecclesia Vladislauien. emit, feria IV. post Pentecosten, Anno Dñi. 1379. Ecclesiam Zukowiensem consecrauit, in cuius dedicatione, cùm non iusto honore & vrbanitate fuisset exceptus, Præpositum grauiter officij admonuit, negligentiamque ipsius in administratione Sacramentorum feriâ reprehensione corripuit, in vindicandis decimis à Vladislao Duce Opoliensium Terręq; Dobrynensis possessore, qui ex Dobrynensi tractu dari eas vetuerat, strenuè Dobeslaum Plocensem Episcopum iuuit, quem, dum is ob id, & quod ab agricolis Episcopalibus quaternos & vicinos grossos in iugera seu laneos exigere præsumpserat, anathemate percussisset. Sbylitus in Arce Zlotoriensi, vnà cum Ioanne Archiepiscopo Gnesnen. ad saniorem mentem reuocauit, & cum Episcopo Plocensi æquis conditionibus, & condignâ de omnibus iniurijs satisfactione in gratia reposuit; cum Abbate Bysszouiensi concordiam ratione decimarum iniuit, cuius rei exstant monimenta in Ecclesiæ Vladislauiensis Archiuo.

Sub idem tempus Fr. Ioannes Abbas cum Conuentu Bysszouiensi recognouit, quod cultores agrorum, villarum Bielno, Belini, Glinki, Goscirádz, Stronno in Capellania

pellania Bidgostiensi & Wysogradiensi Reuerendissimo Episcopo ratione decimæ de quolibet manso Culmensi pro festo S. Martini per sex grossos Pragenses dabunt, idque in recompensam pro Decima ex Gogolewo ad Cœnobium pertinente quam, in vim permutationis conferunt cum Marica quæ nondum est locata, ad eandem villam pertinente. Insuper pro decimis in Skarbowo & in Buszkowo sibi à Reuerendissimo Episcopo donatis, obligant se singulis septimanis vnam Missam pro remedio animarum DD. Episcoporum & Benefactorum Ecclesiæ Vladislauien. celebrare. Datum Raciazy Sabbatho infra Octauam Paschæ, exstat præterea illi ætati coæua ordinatio per Abbatem Byssżouien. vt pro decima in Zaduszniki in terra Dobrynensi sita coloni soluant, prout consueuerunt in perpetuum Episcopo & Ecclesiæ Vladislauien. Anno Domini, 1372. facta. In magnam Ecclesiæ vexationem Sbyluti regimen Ecclesiæ Vladislauiensis inciderat; tamen ipse nihil passus videtur in suo Episcopatu, multa donaria de auro, argento, supellectili, de libris, & pecunia, in ornamentum Ecclesiæ sub dispositione Capituli Vladislauien. reliquit.

Te successorem Patruus Sbylute reliquit,
Vt fidus Domini pastor ouile regas,
Rex assentitur, nec discors voce Senatus
Abnuit, in tanto munere pondus oues.
Mœnia continuas, Patruiq; coronida rebus
Addis, & impensis stant noua multa tuis.
Gaza tuo templi splendescit munere. Felix
Ni de te Patruus conquereretur, eras

Ascia

Ascia sic Patrui, quam præfert stemma, secare
Cuncta nequit, murmur dum resecare nequit.

TROIANVS EPISC. VLADISLAVIEN. XXIV.

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit, aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

QVàm verè cecinit Vates Venusinus, facilè iustus arbiter trutinabit, si honore virtuti debito præmio, exauctoratum Troianum, iniquâ sorte ordinem confundente considerauerit. Nobilis hic fuit de gente Coryllorum siue Aceruorum Præpositus Posnan. Canonicus Vladislau. qui maiorum suorũ insignia clarissimis virtutum ornamentis cumulauit; quibus tantum prę luxit, vt Prælati & Canonici Vladislauienses, postposito omni periculorum timore, illi regimen Ecclesiæ deferendum optauerint. Qua in re constantem animi magnitudiné generosè probârunt, liberæq; vocis et votorũ egregiè tutati sunt iura. Namq; vt in humanis esse desijt Sbylutus; Drogosius de Chroberz Capitaneus Syradiensis stirpe bipennium, profectus omni contentione institit, vt Germanus suus Nicolaus Chroberz, Cantor Vladislauiensis, cuius pueritiam Matthias & Sbylutus Episcopi Vladislauien. educauerant, sacrisq; addictum ministerijs Ecclesiasticis ornauerant beneficijs, Pontifex Vladislauiensis electione Prælatorum & Canonicorum renuntiaretur: vt ita succes-

sio Episcopatus in vna bipennium consanguinea successione domo perennaret. Itaq; is cum Castellaniam & castrum Wolborz, nihil obnitente immò dissimulante

Henrico Canonico Vladislauiensi, cui tunc cura Castri Wolborz incumbebat; per familiarem suum Iacussium Kuczewski; & alios ad id consultò subornatos milites, & ciues

ciues atq; paganos districtus illius plurimis exactionibus, & oppreßionibus onerasset, & cum peregrino de Vanglestin Capitaneo maioris Poloniæ milite stirpis tribus hastis per transuersum insignito, quæ Kozlerogi vulgò dici solet, coniunctis viribus aliquot villas inuasisset, eò se tam graui Ecclesiæ Vladislauien. iniuriâ, res adducturum sperabat, vt molestiarum pertæsi, optatæq; tranquillitatis cupidi, Prælati & Canonici facilè vota sua optatum euentum sortiri vnanimi consensu permitterent, verùm nihil ea vastatione bonorum fracti, feria quarta quæ fuit II. dies Augusti, Anno Domini, 1383. in Castro Raciązen. nouam violentiam Semouiti Ducis Masouiæ veriti, cui tunc terra Cuiauiensis parebat, per viam compromisi ad electionē Pontificis processerunt, & postquam in tres Prælatos de gremio compromisissent, in Theodoricum Vladislauiensem, Troianum Posnaniensem Præpositos, & Ioannem Archidiaconum Gnesnen. Canonicos Vladislauienses, ex his duo potestate sibi tributa, tertium Præpositum Posnaniensem elegerunt, prosapiæ nobilitate, & propriâ virtutis laude conspicuum Troianum. Cuius electionem etsi Archiepiscopus Gnesnensis Bozanta, in festo Assumptionis gloriosissimæ Virginis MARIÆ in arce Vnieiouiensi confirmauerit, consecrationis tamen munus illi impendere detrectauit, Semouiti vt videtur Ducis, qui tunc Cuiauiam quoq; in potestatem suam redegerat, expostulationibus interpellatus, quòd Prælati & Canonici Vladislauiēses suo assensu minimè requisito ad Electionis Anti-

Antistitem processissent, plurimùm verò tribuebat Semouito Bozanta, quem reclamantibus Ordinibus Regem promulgauerat. nam cùm Dlugossus narrat, Capitulum Vladislauiense ad Ludouicum Poloniæ & Hungariæ Regem Budam nuntios misisse, plurimorum consiliariorum Poloniæ literis instructos, qui peterent à Rege, vt ratam vellet suam electionem esse, meminisse debuit obitus Regis Ludouici, quem in añum Domini, 1382. refert; diemq; illius 13. Septembris sicut & locum sepulturæ in Regali ciuitate Alba connotat. Veri similius dixisset, ad Sigismundum Marchionem Brandeburgen. Mariæ maritum, maioris natu filiæ Ludouici Polonorum Regis hosce nuntios fuisse missos, à quo tamen iam Poloni desciuerant, atq; in ipsius locum Heduigis iunioris filiæ Ludouici coniugem & Poloniæ Regem votis consilijsq; diuersis quærebant; illud non alienum à vero esse videtur, nempe ad infringendum noui Regis electionis robur, apud sedem Apostolicam Sigismundum, cui præstitæ obedientiæ & fidelitatis iuramentum à Polonis nondum fuisset relaxatum, interuenisse, vt Vladislai Opoliensium Ducis, Vngariæ Palatini, filij Ioannis Cropidło nuncupati, translationem à sede Posnanien. in Vladislauiensem postulasset. Tria refert Paprocius de Troiano cum scriptis Dlugossi pugnantia, primum gente Szeligium fuisse, si quod ita est, eò atrocior videri potest iniuria Bozantæ Archiepiscopi in Troianum, qui in causa æquissima, gentili suo (fuit enim is Archiepiscopus de armis Szeliga) ipso Paproc-

procio teste non fauerit, & eius cuius ratam electionem perspectamq; virtutem gentis suæ gloriâ illustratam habuisset, recusauerit consecrare; alterum Romam abijsse, ibique diem extremum clausisse, cùm tamen ex Dlugosso habeatur, abdicatæ à se dignitati superuixisse, surrogatumq; in suum Episcopatum, vnâ cum alijs Prælatis & Canonicis honorificè excepisse, postremum Prædiliaum gente Grzymalium, à repulsa Troiani, regimen Vladislauiensis Ecclesiæ fuisse adeptum, cuius mentio nusquam apud Dlugossum, vel in Catalogis quotquot vidi manu scriptos, vel in Arce Volboriana inter Pontificum imagines, vel in monimentis archiui Vladislauiensis habetur. Hoc inter omnes conuenit, quotquot nomen Troiani seculis prodiderunt, fuisse virum probatę virtutis, nec alio quàm solius probitatis respectu, à Compromissarijs tulisse suffragium, proinde iniustè fuisse aditu meritæ dignitatis prohibitum. Primus Bozanta Archiepiscopus, siue temeritate, siue inuidia, quod iustam electionem posteaquam confirmasset, munus consecrationis electo Canonicè abnuerit conferre, opportunam præbuit ansam Principibus, & sedi Apostolicæ ius electionis Episcoporum infringendi, quod exemplum secuti Principes, deinceps electionem posthabere audacius cæperunt, & meritis erga seipsos Ecclesiasticæ dignitatis fastigium arrogare, proque libitu conferre, donec sede Apostolica indulgente, honoremq; hunc fundatoribus primis, & Patronis eorum successoribus defferente ius electionis in Nominationis transijt.

Ius eligendi Episcopos ex electione Archiepiscopi [illegible] Capitula.

transijt. Euenit illud Troiano quod ait Plato in Timæo: Iter facientes per solem, necessariò comitatur vmbra, incedentibus verò per gloriam, comes inuidia. Non exiguam enim suspicionem de inuidentia Bozantæ Archiepiscopi illud potest mouere, quòd qua ipse non venit ad Archiepiscopatum via, eam in alijs virtute dignitatem prensantibus fastidiret, tum quòd gratiam Ludouico, quam superstiti nequiret, in genero suo Sigismundo referre videretur, qui à Troiani electione alienus quàm maximè fuit; maluit videri officij quàm æquitatis & iustitiæ cultor religiosior. Namq; operâ & instantia Ludouici Vngariæ & Poloniæ Regis factus est Archiepiscopus, eodem anno, per eosdem nuntios, quo & per quos Ioannes Cropidlo est Posnaniensis Episcopus creatus, quin & fauore simili, dum Dobrogostium de Nowy Dwor Canonicè electum à Prælatis & Canonicis Gnesnen. à dignitate Metropolitana, Vrbanus VI. exclusisset, in vtroq; Præsule non ad vtilitatem Ecclesiæ Ludouico gratificatus. Habuit verò Pontifex gratificationis istius causam, quòd sibi postulanti Carolum Fratris filium cum exercitu misisset, vt Ioannam Reginam Neapolitanam, cuius studio æmulus Vrbano à Gallis Cardinalibus excitatus erat, Clemens VII. vlcisceretur.

Ibis Præsuleos inter numerande Toparchas
Vir Troiane, sacri gloria magna chori.
Virtutem mitrâ fratres dignantur, euntem
Qui sistit in cæpto tramite, liuor erat.

Macte tua virtute vir; hinc absiste moueri,
Inuidiæ, laudis, qui præit, vrget iter.
Magna quod à sacro dignus censere senatu
Laus, nec stare loco, sed potuisse tuum est.

IOANNES I. CROPIDŁO DICTVS EPISCOPVS VLADISLAVIEN. XXV.

GRande schisma XXIII. in Ecclesia, & grauissima de successore in Cathedram D. Petri. morte Gregorij XI. vacantē promouēdo, inter Italos & Gallos dissensio, exitiosum virtuti virus, in Ecclesiam Polonā effudit; namq; Vrbanus VI. legitimè creatus Orbis Pontifex, vt in obedientia sua contineret Regna nobilissima, Poloniæ & Vngariæ, quod vtrumq; tempestate illa vni obtemperabat Regi, (adhuc enim Poloni Ludouici sollicitationibus, in obedientiam Sigismundi Marchionis Brandeburgensis, generi sui adducti, in officio permanebāt) indulgendū aliquid putauit Sigismundi postulationibus(varius hic est Dlugossus cùm Ludouicū literas ad Vrbanum expediuisse memorat in vitis Episcoporum Vladislauien. manu scriptis, quem añotato superius anno obijsse in annalibus adstruit) & Vladislai Ducis Opoliensium, qui tunc plurima in Regno vtroq; pollebat auctoritate. Itaq; reprobata Troiani, quam Archiepiscopus confirmarât electione, Pontificem Vladislauien. esse iubet Ioannem Olicht, Ducis Opoliensis filium, de Ecclesia Posnaniensi translatum, quam biennium rexerat, nondum sui ipsius regimini per ætatem, nondum benè constitutam sufficiens, vt pote recens à studio Bononiensi iuuenis reuersus. Qua autem via gubernationem Posnaniensis Ecclesiæ adijt, eadem ad Pontificatum sedis Vladislauiensis aspirauit & peruenit. Elegerant Prælati & Canonici

Posnanienses Nicolaum, Cantorem Gnesnen. Scholasticumq; Posnanien. nobilem de armis Nalenciorum, omni genere virtutum, sed maximè modestia & liberalitate in pauperes, auiti splendoris iubar extendentem, qua in re, quia

quia nihil ad Regem Poloniæ & Hungariæ Ludouicũ retulerũt, qui Patronus Basilicarũ in Regno à Rege conditarũ esset, vota ipsorũ & suffragia in irritũ reciderunt, Rege grauẽ animi dolorẽ inde conceptũ acriter vlciscente, ita vt nihil minùs quàm Electionẽ, absq; suo assensu factam approbaret, ea affectione perturbatũ animũ facilè cepit Vladislai Ducis Opoliẽsis Palatini Hungariæ, pro filio preces interponentis instantia; qui cùm sacerdotio Præposituræ ad S. Martinum Scepuzensem insignitus, in Vniuersitate Bononiensi literis operam dabat, nondum per ætatem dignitati Pontificali tempestiuus. Peruicit eo facilius Regis Ducisq; in promouendo iuuene cura, quòd Vrbanus VI. Nepotem illum suum, aut quacunq; sanguinis propinquitate coniunctum sibi arbitraretur, vt pote qui albam aquilam in campo cæruleo insigne Ducum Opoliensium ex maioribus deferret, quod ipsum gentilitiæ Nobilitatis Vrbani sexti Synthema fuit, itaq; Episcopatum Posnaniensem Bononiæ versato confert adolescenti, anno 1382. nona die Mensis Iunij. ex quo eum ad Vladislauien. anno 1384. promouit; qui cùm II. Mensis Februarij literis translationis suæ, & mandati Apostolici Capitulo Vladislauiensi exhibuisset, licet aliquam in adeunda possessione fuisset expertus difficultatem, ab initio Troiano Canonicam Electionem opponente, & Prælatis atq; Canonicis libertatẽ suffragiorũ suorũ propugnãtibus, breui tamẽ tam Electus quàm Electores fasces magnanimitatis potentiæ Vladislai Ducis Opoliensium, cui per id tempus in Polonia non aliter

Ius patronatus in regno.

aliter quàm Regi parebatur, submiserunt; mitigatoq; æmulatoris rigore Româ sibi datum Episcopum concordi gratulatione salutârunt. Primus hic per translationem Vladislauiensis Ecclesiæ regimen obtinuit, cùm hucusq; decessores sui per annos quadringentos suis contenti Episcopatibus, in quos se probata Confratrum calculis virtus extulerat constitissent, magno sponsarum suarum ornamento, & Ecclesiarum vtilitate, siquidem transportandi opes de vna Ecclesia in aliam, ad ambitionis nutriendam cupiditatem, via tunc nulla patebat, & qualis viri industriam & probitatem elegissent Prælati & Canonici, talem vel suo bono venerarentur, vel malo totius Ecclesiæ tolerarent, ita periculum redundandi in sua capita consilij faciebat, vt in sagaci peruestigatione disquirenda futuri Antistitis vita essent solicitè circumspecti.

Translationis Epi primum exemplum

Eodem anno quo hic sedem Vladislauiensem inijt, Heduigis Ludouici Regis Hungariæ & Poloniæ natu minor filia, ab Elisabeth Regina Hungariæ missa, poscentibus Polonis, obedientia Sigismundi Marchionis & Sacramento fidelitatis per legatos absolutis, in Regalem euecta est thronum, magno omnium Ordinum applausu, & in Reginam vncta, per Bozantam Archiepiscopum in Basilica Cracouien. die Beatæ Heduigis sacro, assistentibus Ioanne Cracouiensi, Ioanne Vladislauien. & Dobrogostio Posnanien. Episcopis, quam sequenti anno 1385. missis Oratoribus Magnus Lituaniæ Dux Iagello coniugem sibi poposcit, cuius cùm ab initio illa connubium magno fuisset

 auersata

auersata fastidio, persuasionibus tandem crebris Pontificum & aliorum Procerum, multũ id amplificationi Christianæ religionis & emolumento Reipub. posse conducere demonstrantibus, cùm Iagello salutari Baptismo cum gente sua expiandus vnire Ducatum Regno Poloniæ polliceretur acquieuit, atq; ita anno sequenti, magno comitatu is venit in Poloniã, ad Conradumq; Czolner Prussiæ Magistrũ nuntios expediuit, qui ipsum suo nomine pro solennitate Baptismi, in qua se leuaret à sacro fonte, itemq; nuptiarum & in Regem Polonorum inaugurationis inuitarent. Ille autem opportunitatem nactus Lituaniam populãdi, spreta expetitę amicitię legatione, hostilẽ animũ & arma induit, magnâq; clade Ducatum Lituaniæ affecit. Interea cùm festiuitatem Sacramentorum & Coronationis Iagello celebrat, quæ Sacramentorum solennitas Baptismi & Matrimonij die S. Valentino dicata peracta est. Porrò inaugurationis Regalis in 17. diem Februarij, quæ erat Quinquagesima Dominica dilata, Archiepiscopus Gnesnen. Bozanta, Baptismum, coniugem, & Regni coronam Iagelloni Vladislao ad sacrum fontem nuncupato solenniter contulit, assistentibus Ioanne Cracouiensi, & Dobrogostio Posnaniensi Episcopis; ille autem terras Lituaniæ, Samogittiæ, & Russiæ, quarum tunc exstitit Dominus, iuxta fidem datam Regno Poloniæ annexuit. Fuit hic Episcopus ad normam sacrorum Canonum, quin & legis Diuinæ non satis in moribus compositus, vt pote sæcularibus vanitatibus, ludis & facetijs deditus, arrogans, ambitiosus,

ambitiosus, crapulæ assuetus, & libidinis sectator, petulans, Ordinisq; Teutonici Cruciferorum, quàm Regni Poloniæ studiosior, vt qui Regis consilia prodidisse illis magno Reipub. detrimento à Cromero sit notatus; quo factum est, vt sibi non ex animi sententia ambitionis, consilia succederent. Cùm enim, anno Domini, 1389. 26. Decembris Gnesnensis Archiepiscopus Bozanta, gẽte Szelegius, exacto in Metropolitana sede septennio, diem suum obijsset, Ioannes Cropidło tertium parem exitum ambitus sui artes habituras ratus, ex quibus antea duos successiue Episcopatus occupauerat, ijsdem sibi gradum ad Archiepiscopatus dignitatem perfacilem fore confidens; postpositis Prælatorum & Canonicorum suffragijs, quin etiam fauore & consensu Regis Vladislai, siue contempto, siue neglecto, apud sedem Apostolicam, cui tunc præsidebat Bonifacius nonus, principem in Ecclesia & Republica Polona prensare cæpit excellentiam Metropolitanæ Ecclesiæ, sola Ducali eminentiâ fretus, & Romæ quidem votorum suorum compos redditus est, ad importunas Fratrum, Ducum Opoliensium summo Pontifici supplicationes, à Vladislauiensiq; Ecclesia ad Gnesnensem translatus est, & in ipsius locum Henricus Dux Legnicensis eiusdem Bonifacij prouisione suffectus, ad cuius regimen hic nullo negotio Rege consentiente admissus est. Cropidło autem possesione Archiepiscopatus, Rege perduellem suum, & hostium Regni Cruciferorum amicum in sublimitate tanta cõsistere non permittente, immò quàm vehemen-

vehementissimè ne id fieret obluctante, prohibitus est. Archiepiscopi quidem titulum sibi præscribebat, in nulla re tamen sibi à Prælatis & Canonicis Ecclesiæ Metropolitanæ parebatur. Nec quidem eos censuris Bonifacio Nono percellente, inter quos potissimùm siue temeritas ea, siue constantia dicenda nihil hic disquiro, Bronislai de domo Grabitarum Archidiaconi Gnesnen. tunc in spiritualibus & temporalibus Archiepiscopatus Administratoris enituit, qui nullatenus figere pedem in bonis Ecclesiæ Gnesnen. passus est Cropidlonem, quem Sbigneus de Brzescie Regni Poloniæ Marsalcus comprehendit, & omni rerum opulentiâ ac facultatibus exuit. Is cùm septennio per litigium frustra ad possessionem admitti conaretur, in summam tandem inopiam redactus est, in qua plurimum æris alieni contraxit, maximè à Cruciferis subsidium sibi nummarium ad causam lucrandam ferentibus; sed cùm per tantum se temporis interuallum, oleum & operam perdidisse ipse animaduerteret, videretq; non leuiter suis conatibus continuationem Schismatis in Ecclesia obesse, cùm nisi Bonifacius Regi Poloniæ vellet gratificari, timeretur totius Regni ad Petrum de Luna Antipapam defectio, videret pręterea animum Vladislai sibi offensum non facilè posse deliniri, dedit in mandatis Nuntijs, anno 1394. quos tunc Rex Vladislaus, in grauissimis causis, & inter has, duorum Episcopatuum in Lituania Vilnensis, & Mednicensis à se fundatorum erectione, cum Dobrogostio ab aula noua, decretorum Doctore stirpis

pis Nalencianæ Episcopo Posnaniensi expediebat, vt suo nomine coram Pontifice Romano Archiepiscopatui renuntiarēt, quòd cùm hi fecissent, Bonifacius Oratori Regio ad ipsius Vladislai commendationem & instantiã contulit, ita dum nescit modum statuere ambitioni effrenata cupiditas, altiusq; suis confisa viribus, præter Ordinẽ ęqui & iuris aspirare audet, Icario præcipitio altius euolantem Cropidłonis Aquilam Archiepiscopali & Episcopali deturbauit fastigio, simulq; illius pronuntiati admonuit: Virtute decet non sanguine niti. Vacabat interea in Ducatu Stolpensi Terræ Pomeraniæ, quam tunc Cruciferi obtinebant, exiguus & tenuis Camenensis Episcopatus, de eo Bonifacius misero Cropidłoni prouidit. Pręsedit Vladislau. Cathedræ sexenniũ hac vice antequã se altiores spiritus ea exclusissent. Archiepiscopus verò creatus Cruciferorum sustentatione inopem vitam tolerauit, tanquam superbus Nabuchodonozor annis septem.

Hinc è Posnensi translatus sede Ioannes
Cropidło, Princeps Opoliensis adest.
Impiger ad genij curas, venerisq; superbum
Mancipium, fallax, ambitiosus, iners.
Excidit, ipse suâ, sedem Primatis habere
Dum cupit, & petit hoc munus, vtroq; caret.
Sic sublime volat volucrum Regina, sed imo,
Deijcit hanc crebrò præda petita solo.

HENRICVS EPISC: VLADISLAV: XXVI.

DEcanus Vratislauien. fuit, Venceslai Ducis Legnicensium filius, pro insigni clypeum in quadrum sectum per transuersum Aquilis nigris in duobus cāpis cæruleis, in duabus reliquis rubeis scachalibus tabulis distinctum gerens, qui cum Cropidło in Vladislauiensi Ecclesia

si Ecclesia ad Archiepiscopatum Gnesnen. auctoritate Bonifacij noni fuisset translatus, eiusdem voluntate præfici Vladislauiensi Ecclesiæ obtinuit, anno Domini, 1389. cuius possessionem postquam mandatum Romanæ sedis Prælatis & Canonicis produxisset, facilè adijt, Rege Vladislao nihil consensum morante. Parum aut prorsùs nihil ipsius gubernatio vtilitatis, aut ornamenti Ecclesiæ attulit, tam in spiritualium quàm in temporalium administratione, vt pote quem nexu firmiore amor consanguineorum, quàm sponsæ tenuisset, & qui magis intra lares Patrios delitescere, quàm Religionis & Patriæ in publicis & priuatis Conuentibus causas agere, ac publica munera obire haberet cordi, ne verò qua solicitudine de necessarijs ad cultum Diuinum rebus prouidendis angeretur, & sua hæc domestica interrumperetur aliqua boni Ecclesię procuratione quies, decimam mensæ Episcopalis in villa Osuiczewo Procuratori Capituli Vladislauien. assignauit, anno Domini 1393. in prouisionem eorum, quæ ad ministerium Diuinorum Officiorum facere viderentur, vt pote farinæ, vini, ceræ, seui & similium, ita vt is quotannis rationem reddere teneretur Reuerendissimo Episcopo perceptæ & expositæ in vsus tales pecuniæ. In casu verò desolationis prædictæ villæ, omnium necessitatum earum prouisio ad Episcopum rediret. Anno Domini, 1393. die 7. Ianuarij meminit Cromerus lib. 15. ipsum in fidem Vladislai Regis concessisse, vltrò verò an vi adactum dicit non esse sibi compertum, sicut ne illud quidem, cur & quan-

do à Rege defecerit, nisi quod verisimile sit, cùm Cuiauiam Rex & Regina Zemouito Masouiorum Duci hypothecę nomine tradidissent, eum quoque cum Cuiauijs Zemouiti partes secutum fuisse. Accessit eo Pontificatum gerente Vladislauiensi Ecclesiæ & successoribus Episcopis villa Trzebatowo donatione Sandiuogij Palatini Calissiensis, Lanciciæ inscripta, feria quarta intra Octauam Sanctissimæ Trinitatis, Anno Domini, 1397.

Sub id tempus ad causas quibus antea bellum prouocabant Crucigeri populatione Ducatus Lituanię, hanc quoque nouam adiunxerunt. Memor sacramenti Rex Vladislaus, quo se in Electione Proceribus Ordinibusq; Regni obstrinxerat, recuperandi ea omnia quæ per Ludouici Poloniæ & Hungariæ Regis prodigam donationem inuitis Ordinibus à Regni corpore fuisset auulsa, Vladislaum Opoliensium Ducem, qui tali largitione terras Vielunen. Dobrynen. & Ostrzeszouien. tenebat, per nuntios admonet, se neutiquam tantum Reipub. dispendium posse tollerare, proinde si malit amicum animum, quàm hostiles inimicitias experiri, vltrò terras ad suam ditionem redire permittat; si verò graue id & arduum possessori videatur, spondeat, velle in fide & clientelâ Regum Poloniæ permanere. Quam Legationem cùm semel quidem officiosis verbis elusisset, iteratam verò palam spreuisset Opoliensium Dux, Vladislaus Rex ad belli consilia vertit animum, partemq; exercitus ad recuperandam Dobrynensem Terram Cristino de Ostrow Castellano Sendomirien. copias

copias ducente misit, anno 1396. Oppugnatione Castri Bobrowniki bellum hoc Castellanus adorsus est, quod dum à Regijs agminibus obsidetur, Magister Prussię Conradus de Iungigem magna militum manu obsessis tulit suppetias, vt regius exercitus hostium potentia inferior soluere obsidionem debuerit: Cùm verò parte ab altera terram Vielunensem Rex ipse numerosis Legionibus fuisset aggressus, & Castra Olstinum, Krzepice, Vielunium, Boleslauecium prospera oppugnatione cepisset, frustra susceptā terræ Dobrynensis defensionem Dux Opoliensis intermisit, possidendamq; eam Magistro Conrado de Iungigem quadraginta millibus florenorum acceptis hypothecæ nomine tradidit. Castris Dobryno, Bobrownicijs, Ripin, Lipno, Złotoria eidem consignatis, ita vt speratæ Regi Polonorum victoriæ solatium per arma Cruciferica interrumperet. His iniurijs lacessitus Rex, per Magistrum & Ordinem pacta cum prędecessoribus suis fœdera dolens interuerti, tota contentione in bellum Crucigeris inferendum incubuit; res tamen hæc vbi relata est ad cōsilium, Anno 1397. cùm videret Senatus eum maximè ob recuperandam Samogitiam, & quòd Lituaniam illi non desisterent infestare, suscepisse belli cogitationem, placuit habere Conuentum Iuniuladislauię cum Magistro & Ordine, ad quem visum est, vt Regina cum Proceribus proficisceretur: verebantur enim ne Rex dolore iniuriarum in Lituania acceptarum exacerbatus, asperiore aliquo dicto intempestiuum bellum exsuscitaret, neq; tamen sic

 æqui

æqui aliquid à Cruciferis impetrari potuit, sed nectere in moras & excusationes, nostrorum patientiam eludere, vt sibi diuturnitate temporis Dobrynum firmarent, ibi Heduigis responsa eorum cum præsenti auaritia, tum superiorum temporum ingratitudine & impietate, qua in Patronos suos Polonos vsi erant, disertè quasi fatidico ore adiecit: se quidem viuente nihil eos aduersi pro illis ausis passuros esse, post mortem verò suam maximis incommodis, atq; cladibus suis, omnia illa expiaturos. Ita tunc rebus infectis, neq; certa pace, neq; aperto bello Iuniuladislauia discessum est.

Hæc tum in Polonia gesta sunt magno bonorum Episcopatus Vladislauiensis in terra Dobrynensi dispendio. Henricus verò Episcopus, anno sequenti 1398. communem mortalium iter est ingressus, Legniciæ 12. Decembris, bustoq; illatus in Basilica Vratislauiæ vltra limen Presbyterij altare magnum versus cuius sepulturæ locum ærea tabula demonstrat, non quiescit in propria Ecclesia in qua parum viuus laborauit. Obijt sub Bonifacio Nono supremo Antistite, Imperatore in Occidente Venceslao, in Oriente Andronico Tertio.

Inde subit claræ stirpis generosa propago
Præsuleum Princeps Legniciensis onus.
Quid ceras memorem veterum sub imagine: sedis
Tot bona, de Domino quid meruere? nihil.
Fratribus ipse suis vixitq; nepotibus; ergo
Carne sibi veniens gloria vermis erat,
Non licet vsq; sua Clero dum dote foueri,
Quam pereunt aquilæ quas tenuistis opes?

NICO-

NICOLAVS I. KVROWSKI dictus EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS. XXVII.

NOn exiguam spem attulerat postliminio ad Cathedram Vladislauiensem redeundi Ioanni Olith siue Cropidloni mors Henrici, quam non mediocriter confirmauit frequentibus instantijs increbrescens importunitas sedi Apostolicæ consanguineorum & necessariorum ipsius, tum & fauor Bonifacij, facilè precibus eorum-

rum

rum annuentis, ſed cùm Vladiſlaus Rex non tantùm tribuiſſet obſecrationibus Ducum Opolienſium, vt ijs placari animum Ioanni Cropidloni offenſum ſineret, eaque res Bonifacio innotuiſſet, facilè ſummus Pontifex propoſito deſtitit, in partemq; Regis Poloniæ conceſsit, atq; Nicolaum Kurowski, qui iam tum quadriennio Eccleſiæ Poſnanienſi præfuerat, Regia commendatione motus ad Vladiſlauienſem tranſtulit, Anno Dñi. 1398. 16. Calend. Maij. Ortus eſt celebri Szrzeniauitarum genere, à fluuio Srzeniawa, quem antiquitùs in campo rubeo pro inſigni cruce ſupra vertice ſtemmatis imminente gens hæc defert, nuncupato: in villa Kurow propè Bochniam, Patre Clemente, Matre Catharina in prouincia Cracouienſi, capillos habuiſſe glaucini coloris, cincinnoſq; criſpos aluiſſe dicitur. Fuit in pompas & vanitates ſeculi propenſus, ad illecebras & luxum procliuis, varijs inſtrumentorum muſicorum concentibus audiendis indulgentior, in fratres, nepotes, cæteroſq; conſanguineos de bonis Eccleſiæ prodigus, interfuit nuptiarum ſecundarum ſolennitati, cum Petro Wyſz Epiſcopo Cracouienſi, quas obitu Heduigis cum Anna Comitis Ciliæ filia, Vladiſlaus Iagello, anno Domini, 1400. die 16. Cracouiæ celebrauit. Quo etiam anno ſtudium generale Cracouiæ Rex, quod iam multo ante crebris Heduigis Reginæ religioſæ coniugis poſtulationibus, & inſtantijs in animum induxerat, ijſdem Epiſcopis, & Poſnanien. plurimiſque Proceribus alijs præſentibus fundauit & erexit, Sceptriſque binis in tranſuer-

ſum coniunctis, pro inſigni creatam Vniuerſitatem exornauit fundamenta prima iacta ſunt tantis Eccleſiæ & Reipub. columnis in Polonia, feria ſecunda poſt Feſtum S. Iacobi: vt autem frequentibus in vita mariti animum perſuaſionibus, in tam piam, & Regali dignam magnificentia Heduigis pertraxerat cogitationem, ita ad opus ipſum celerius maturandum moriens cum triduana ipſi matri filia Elizabeth Bonifacia præiuiſſet, teſtamento ſuam Reginalem ſupellectilem opes & theſauros donauit. Executoribus extremæ voluntatis Petro Wyſz Epiſcopo Cracouien. & Iaſchoni de Tęczyn negotio dato, vt omnia iuxta diſpoſitionem & ordinationem Teſtatricis in ſubleuatione à fortuna deiectorum & erectionū Vniuerſitatis erogarent. Cui Rex accerſitis in omni facultate Doctoribus & Magiſtris ex Academia Pragēſi, perpetuos reditus in ſalinis & villis certis attribuit, ac Eccleſiæ Collegiatæ ad S. Florianū dignitatibus & ſacerdotijs collationem, quorum ius patronatus penes Regem erat, Sacrę Theologię Profeſſoribus contulit, æuiternaq; firmitate ijs ſolis in poſterum conferenda ordinauit. Erectionem Vniuerſitatis Ioannes XXIII. & Martinus V. ſummi Pontifices confirmarunt. Quot, & quam illuſtres viri, ex alma hac Vniuerſitate, ſicut ex equo Troiano in Orbis Chriſtiani propugnaculū, profligandis erroribus ſtrenuiſsimam operam nauantes prodierint, & quanta lumina in ampliſsimo mundi theatro ad illuſtrandum immortale Sarmatię decus effulſerint, ne quotidianos fructus intra fines Patriæ longiùs retexam,

Nn quos

quos illa mira suauitate ruminatur, Europa, testis est vniuersa, quæ à Parnasso & Helicone in horridas & incultas olim Polonorũ syluas domiciliũ tanta amænitate transtulisse Apollinem cum Musis obstupescit, vt nullum desiderium nouæ mutationis, aut loci vicissitudinis fecundior aut felicior vsquam gloria in Musarum mentibus possit excitare.

Felix prole virûm Cracouia mater, abundè
Quam fecundat amor Vladslai, gloria Regis,
Heduigis obstetricantem, cui diuite Gaza
Apponit Regina manum, Libitina negauit
Victura postquam genitrici prole potiri,
Æternaturam sic fundat in omnia stirpem
Sècla, tot insignes natos dum parturit orbi
Alma parens Academia; Quot Regina corusco
Despicis è cælo natos. Tibi nectitur ista
Natorum series, quos educat illa: trophæum
Immortale viret tibi, tanta corona nepotum.
Hi venère Tibi partu meliore, quòd anni
Nulla parte nocent his secula, nulla vetustas
Obruet immeritum nomen regione latenti.
Non certare tibi genitrix Berecynthia Diuûm
Audeat, aut clarâ concurrere Iuno laboret.
Progenie fecunda Deos tot suspicis ipsa,
Lumina quot Lechiæ Cracouia nutrit honori,
Viue diu, generosa pijs, Academia mater,
Natis laurigeros innectens fronte tiaras;
Et dum Crispatus sinuoso gurgite fluctus
Vandalus attollet, puppes vada liuida verrent,
Naiadumq; choros Tritonia concha ciebit,
Et dum nocturnos seruabit Iupiter ignes.

Sed

Sed ad Nicolaum Kurowski redeundum est. postquam is illecebris & pompis inanibus vixisset ad Cathedram Vladislauien. annos quatuor, opportunitatem ab ea commigrandi, anno Domini 1402. Mense Aprili, Dobrogostij Gnesnensis Archiepiscopi, ipsi mors attulit. Itaque per Prælatorum & Canonicorum postulationem, Regia in eum auctoritate adductorum, eodem illi anno successit, ac vtri Ecclesiæ biennium vtriusq; fructus percipiens præfuit. Bonifacio Nono indulgente. Porrò vt manifestũ sit, in quos vsus Christi patrimonij opes & corrogatę hinc diuitię cesserint, exitus ipsius memoria paucis est recolẽda.

Cùm ad bellum illud cum Cruciferis gerendum, cuius memoria ob victoriam insignem de hostibus reportatam solennis est, Diuisioni Apostolorum die consecrata in Polonia, Rex Vladislaus fuisset profectus, Reipub. curã Nicolao Kurowski commisit, qua in re non tantũ industrię personæ, quantum dignitati primi in Regno Principis tributũ est. Abusus hac potestate fertur, dum cuncta suo arbitrio à Rege permissa existimat, qua opinione factum est, vt se in amicitiam Reginæ minus honestam vellet insinuare, iamq; insimulatus fuit pudicitiæ Reginalis solicitatæ, ipsa Regina id asseuerante. Itaq; dum Regi cum Magno Duce Lituaniæ Alexandro in pago *Gliniány* dicto agenti, rationem redditurus de se sparsæ famæ illuc contendisset, anno Domini, 1411. Krzeczeuij lapsus equo in ægritudinem incidit. Ropczyce autem veniens Dominico die natalem Gloriosissimæ V. MARIÆ præcedente

 noctu

noctu pœnitentiæ Sacramento expiatus, diem suum obijt, Gnesnamq; inibi humandus delatus est. Plurimas possessiones, Castra, villas, prædia, cùm grandem pecuniarum aceruum frumento & carnibus instructas naues frequentissimè in Flandriam mittendo congessisset, pro fratribus suis coemerat, quorum maxima pars cessit germano suo Petro Kurowski, qui etiam opes, quarum vis ingens erat in auro, argẽto, gemis & lapidibus pretiosis intercepit, & dilapidauit, vt quæ nullo suo labore fuissent conquisitæ, nulla molestia fuissent dispersæ. Ecclesia interim vtraq; cuius bonis opes illæ creuerant, nullum æuo memorandum sui Pastoris cura aut impensis monimentum videt. Tanta fuit diuitiarum illius æstimatio, vt cùm earum obtinendarum incessisset cupiditas Vladislao Regi Castrum Vnieiouiense, in quo depositæ ferebantur, immisso exercitu Nicolao de Michałow Palatino Sendomirien. Capitaneo Syradiensi copias ducente, obsidione cingere non dubitauerit, frustra tamen eam oppugnationem suscepit, cùm quæsitis opibus iam alter fuisset potitus. Dicitur magnum auri pondus secum in illud iter apportasse, vt illo patrocinante offensi Regalis animi odium declinaret, quòd postquam illum mors irato vultui Regis subtraxisset, ad germanum fratrem Petrum prædictum deuolutum est.

Clarus auis, atauisq́ potens Szrzeniauia quorum
Prætulit illustri stemmate nomen, eram.

Deditus

Deditus illecebris vixi luxuq́ superbo
Pomposus, multas, gaza tenebat opes.
Lethæus postquam vertex me sorbuit, eheu
Terreni fallax fluminis vnda vale.

IOANNES CROPIDŁO EPISC: VLADISLAVIENSIS. iterum.

Plurimis iam negotijs & difficultatibus ac omnium rerum penuria exercitus Cropidłonis animus, ab alta sublimitate affectatæ sedis Metropolitanæ fulmine Regalis iræ deiectus, non amplius ausus est, ad negatum semel fastigium tantæ Celsitatis aspirare, æquum sibi felicitatis statuens modum, si ad Vladislauien. Ecclesiam, secũdo iam, postquam ipsa exciderat, translatione Nicolai Kurowski, ad Archiepiscopatum vacantem pateret suspiranti regressus. Laborabat hac in re Bonifacius Nonus, Apostolico fretus iure, sed frustrà, renitente Vladislao Rege, & hominem Regno suo infensum, moribusq; ac vita non satis laudabilem dignitate hac dedignante, hinc factum est, vt biennio sedes Vladislauien. vacauerit, dum neque summus Pontifex vellet alium surrogare, neq; Vladislaus Rex frequentibus monitis ac literis Apostolicis interpellatus quidquam de concepto in Cropidłonem odio remittere, donec tandem diuturna indignatione obfirmatum Vladislai Regis animum, demissæ Bernardi & Boleslai Ducum Opoliensium preces expugnarunt, Anno 1404. sicq; Rege Bonifacio Nono voluntatem declarante, de Camenensi Ecclesia ad Vladislauien. Ecclesiam restitutus est. Eodem anno in solennitate Pentecostes in

 Oppido

Oppido Raciąz Episcopi Vladislau. habitus est Conuẽtus Generalis ad tractandum cum Magistro Prussiæ & Ordine Crucigerorũ de recuperatione ab ijs terrarũ Dobrynen.

& Samogitiæ, in quo his tandem conditionibus pax constituta fuit, vt Vladislaus Rex Poloniæ & Alexander Vitoudus Magnus Dux Lituaniæ Magistro & Ordini Teutonico

tonico Samogitia cederent, atq; omni iuri quod in eam haberent tabulis publicis renuntiarẽt, datis in eam rem filijs Samogitarũ obsidibus. Rex verò Poloniæ Quadraginta, siue vt Cromerus quinquaginta millibus Dobrynensẽ terram à Duce Opoliensiũ obligatã redimeret. Graues primùm visę sunt conditiones istę Polonis, cùm prudenter timerẽt ne belli causa redempta ad cæteras Regni partes occupãdas, hostis fieret animosior, vt qui magna contẽtione Regno toti occupando multo ante inhiaret, tamen dulcis pacis amor facilè postea in se vota pertraxit, cõsultationis in qua placuit, vt vniuersa Nobilitas Polona subsidium pecuniarium, in singula iugera laneos vocari Polonis vsitatum, grossis duodecim impositis, conferret, ad liberandam hypotheca terram Dobrynensem ab Ordine Teutonico; cuius exactionis summa ad centum millia marcarum ascendit. Dum hæc ita in noua Corczyn geruntur, Commendatores Prussiæ iniuria læsi, Terras Masouiæ Ianusfzin Ducis populantur, de cuius iniuria questus Vladislaus Rex, præter suam hæc accidisse scientiam respondit. Anno verò sequenti 1405. cùm ad firmandas pacis conditiones publicis monimentis conuenissent in Oppidum Gniewkow vtriusq; partis Consiliarii, ab Ordinis Teutonici nuntijs deprompta sunt literæ Casimiri secundi Poloniæ Regis, Anno Domini, 1343. die S. Kiliani Calissij scriptæ, quibus iuri & titulo Terræ Pomeraniæ se renuntiare significabat, promittens se non amplius eo vsurum immò ex titulis Regiæ Maiestatis erasurum: proinde petebant

tebant illi, vt iuxta Casimiri concordiam literæ publicæ ita monimentis consignarentur, vt nullum vestigium in sigillo Regio Ducis Pomeraniæ remaneret, quod cũ negarẽt fieri posse nuntij Regis Poloniç, re infecta discessũ est.

Porrò Ioannes Cropidło Episcopus Vladislauiensis nihilo serius mores mutauerat, ad Vladislauiensem Ecclesiam maximis instantijs reuocatus, sed crapulæ & libidini, vt assueuerat indulgebat, nullam rationem habens admonitionum, quibus eum tum pleriq; viri pij, tum & Rex ipse Vladislaus à vitæ turpitudine dehortabantur. Alexandro Vitoudo Lituaniæ Magno Duci, cùm primis ob vrbanitatem, siue etiam minus festiuos quàm liberiores iocos charus fuit, cui propterea præter magnifica multa munera Castrum Mielnik, cum villis ad illud pertinentibus, supra Bug fluuium situm, vtendum toto vitæ curriculo largitus est, in quo frequentiùs solitus fuit Episcopus commorari. Hic in conuiuio opiparo, quo Sigismundum Romanorum & Bohemiæ Regem breui coronandum Imperatorem exceperat Vladislaus Rex, cùm fecundis calicibus disertiores esse cæpissent, diemq; genialem varijs sermonibus iucũdius serenassent, Sigismundo æquo maiores sibi laudes heroum arrogante, audaci licentia dixisse fertur: Sile, ô Rex, neq; te de felici Regni tui gubernatione extuleris, solus inter optimos Reges censeri potest Alexander Vitoudus, Magnus Lituaniæ Dux. Tu & Vladislaus Iagello minus apti Regno estis, vnde si mihi diuinitùs foret copia serendi Reges, nullos Sigismundos

Stultum vp. tum serendi Reges, qui à Deo imperant populis.

gismundos aut Iagellones, plurimos autem Vitoudos sererem. Qua verò sermonis libertate fuit ea prætorium Vratislauiense ingressus, multa iecit in Senatum & viros Consulares illius ciuitatis conuicia, quibus irritati, Episcopum teneri fecerunt per apparitores. Quod, vt factũ didicisset Venceslaus Vratislauien. Episcopus, reos quidẽ comprehensionis anathematis icit fulmine, Ciuitati verò toti sacris interdixit, in quibus templa & aræ à sexta Decembris anni 1411. vsq; ad feriam quartam maioris hebdomadæ vacabant. Tandẽ reconciliatio per arbitros ea conditione subsecuta est, vt Consulatus Vratislauien. perpetuis temporibus in Ecclesia maiori, candelã quatuor talentis ceræ grauem ante Sacrarium singulis diebus accendendam procuraret. Dicuntur captiuitatis ansam præbuisse germani Pontificis Boleslaus & Bernardus Opoliensium Duces, qui non multò ante currus aliquot mercibus onustos Ciuium Vratislauiensium per violentiam abduxerant, cuius iniuriæ acerbam memoriam facilè durioribus verbis in animis offensorum suscitauit Episcopus. Parum hic sacris Canonibus videtur detulisse, immò instituta SS. Patrũ susq; deq; habuisse. Cùm enim Alexander Vitoudus Magnus Lituaniç Dux matrimoniũ cum Iuliana Ducis Ioãnis Koraczewski relicta, fuisset celebraturus, atq; ad eam solennitatẽ Principes, & illustres nobilitate viros plurimos inuitasset, ac Petrum Episcopũ Vilnẽsem, vt has nuptias cõfirmaret postulasset: enixiùs negauit ille factũ affinitate intercedente; fuit enim prior Vitoudi coniux

coniux Anna subsequenti Iulianæ germana matertera, cumq; nec precibus, nec minis de sententia sana pius vir & magnæ constantiæ Pontifex moueri posset, suscepit hanc prouinciam intrepidus Cropidło, nihil de dispensatione sedis Apostolicæ solicitus, Grodniq; sponsis contrahentibus Dominico die festum S. Helisabethæ præcedente solenniter adstitit. Vindex bonorum Ecclesiæ videtur fuisse non ignauus. Iudices enim Commissarios à sede Apostolica obtinuit ad decidendam litem in causa decimarũ de Lubiszew, Richocin, Rownino, Komorowo, quorum sentẽtia Episcopo Vladislau. sunt attributæ, Ioanni Commendatori de Lubiszew, questione proprietatis reseruata. Idem coram Iudicio sedis Apostolicæ Commissarijs delegato litem mouit Clementi de Moschkorzewo Castellano Vislicien. & Petro Kmitæ de Sliwniki Palatino Sendomirien. occupatoribus Volboriæ, & villarũ annexarum. Tamen ab altera parte minus æquum se præbuit eorundem bonorum patronum, dum facultates Ecclesiæ & reditus, suis commodis & vsibus successorumque sanguinis non autem Ecclesiæ applicaret. Extruxit insigne Castrum in parte Orientali Oppidi Opole, cocto latere, sumptibus Episcopatus Vladislauien. & sexaginta marcas census perpetui emit pro incolis Opoliensibus, in subsidium eorum, qui ædes sibi vellent muro fabricari. Per id verò tempus quo sibi litigium de sede Metropolitana intercessit, emerat in Ciuitate Vratislauiensi domum insignem lapideam aliquot domunculis hinc inde stipatam pro-

-tam prope Ecclesiam D. Matthæo sacram, pro fratrum & Nepotum vsibus, ea cõditione adiecta, vt nepotum stirpe in prosapia Ducum Opoliensium deficiente illorum ędiũ dominium ad Archiepiscopum & Ecclesiam Gnesnen. deuolueretur. In hoc maximam commendationis laudem tulit, quòd egregiè sponsam suam Vladislauiensem Ecclesiam præsentia senatus sacri frequenti stiparit præbendis inter Prælatos & Canonicos ita exæquatis, vt singulis Prælatis 20. Præposito soli triginta, Canonicis viritim quindecim marcæ grossorum Pragensium cederent, siue ad Ecclesiã residerẽt, siue non. In studijs verò alicuius Vniuersitatis morati de licẽtia Episcopi duplũ perciperẽt sibi debitæ portionis. Reditus verò singulorũ beneficiorũ vltra sumam in prædictas personas partiendã excrescentes reseruarentur, & in residentes penes Ecclesiam duntaxat distribuerentur, sub modo, forma, & moderatione quam tradunt sanctiones. Ordinatio hæc facta est, anno Domini, 1410. ipso die SS. Apostolorum Philippi & Iacobi, quæ hactenus vsitato sacramento firmata Prælatorum & Canonicorum viget in obseruantia magno bono & ornamento Vladislauiensis Cathedræ. Optatam interea tandem lucem & tranquillitatis serenitatem post tetras schismatum nebulas Vniuersalis Ecclesia suspexit, Anno Domini 1414. per indictum Constantiense Concilium, à Ioanne XXIII. è qua singularis splendor in ornamentum Polonici nominis emicuit, dum à Patribus S. Concilij plurima tulisset suffragia Archiepiscopus Gneznen. Nicolaus

de domo Tubarum, inter candidatos orbis totius Cathedræ præsidendum, quæ ille Ottoni de Columna Cardinali Diacono detulit amore pacis Ecclesiæ, qui Martinus quintus nuncupatus est. Abdicauerat se in eo Concilio summi Pontificatus dignitate Ioannes XXIII. quod idē fecerat Gregorius XII. & Benedictus seruato iuris processu ab ipsis Patribus depositus est, in eorumq; locum verus & indubitatus Pontifex Patrum calculis Martinus quintus auctus Archiepiscopi Gneznensis suffragio creatus est. Concilio huic interfuerant de Polonis Episcopis, Nicolaus Gnesnensis Archiepiscopus de domo Tubarū, Ioannes Vladislauiensis. Iacobus Plocensis, Lasianus Electus Posnaniensis, quibus Legatos de Tuliszkowo Castellanum Calissiensem, Zawisium Nigrum de Grabow Equites Polonos Rex Vladislaus adiunxerat. Hi inter alia negotia vrgebant in Ioannem Fakembergium. Ord: Prędicatorū Conuentus Camenen. Diaconum, seuerè animaduerti pro eo, quòd spe lucri à Cruciferis obtinendi ductus libellum famosum, plenū contumelijs in Vladislaum Iagellonem & Polonos sparsisset, quem cum articulis erroneis, seditiosis, & aurium piarum offensiuis farciuisset; Concilium merita seueritate damnauit. Cùm is publicè legeretur coram Patribus indoluit sacra Synodus Regem clarissimum inter Christianos, & Religionis Orthodoxę propugnatorem feruentissimum, & gentem quæ esset propugnaculum Orbis Christiani, tam impia temeritate proscissam, atq; auctorem libelli perpetuo carceri mancipauit.

pauit. Cuius decreti executioni, quamuis inter alios antea Cardinales Martinus quintus subscripsisset, Papa tamē factus, auctoritatem opposuit, qua re nimium Legati Regis Poloniæ offensi, ad futurum Concilium, quod ad Papiam fuit post decennium indictum appellarunt. Falkembergius verò elapsus ad Magistrum Ordinis Teutonici Paulum de Ruschdorff, Torunio Magdeburgum contendit, præmium sui famosi laboris, quod satis opimum spe deuorauerat, percepturus. Cùm verò ingrati animi testificationem non nisi quatuor marcas Polonicas ei Magister obtulisset, adijciens, sibi & Ordini suo nihil ab illo conscriptam Satyram commodi præstitisse; tum ille in furorem actus grauissimis insectari maledictis & probris exagitare Magistrum cæpit, disiecta sub oculis ipsius pecunia, quem aquis suffocare animo destinarat Magister, nisi à præsenti morte beneficio Torunensium ereptus in Conuentum Camenensem profugisset, vbi multa plura & acerbiora scommata in Teutonicum Ordinem iecit & scriptis vulgauit.

Reduces à Concilio quod quadriennio continuatum est Nicolaum Gnesnen. Archiepiscopum, Ioannem Vladislauiensem, Iacobum Plonensem, Lasianum Posnaniensem Episcopos purpureo habitu nitentes, galeris tantum nigris, à S. R. Ecclesiæ purpuratis Patribus distinctos, solenni honoris pompa excepit Rex. Tertio post anno auctum honoribus Cropidlonem mors exuuijs mortalitatis spoliauit, anno Domini 1421. feria secunda post Dominicam

minicam Lætare, qui vbi exitum vitæ sibi imminere cognouisset, retroactæ vitæ delicta, & vitia summo animi dolore auersatus, largo imbri lachrymarum eluit, perq; vberas scelerum deplorationes ad securum tranquillitatis portum feliciter enare visus, æterni præcipitij discrimen in Oppidi Opoliensis Cœnobio Fratrum Prædicatorum in medio templi conditus est. Quo tempore Martinus quintus vniuersam regebat Ecclesiam, Sigismundo imperium occidentis, Orientis Andronico tertio gubernante.

Vladslauiam Cropidło suam, gaudete sodales
Rursus adit, gaude ludere docta phalanx.
Ferte rosas, resonate lyra, date lilia Baccho
Aula litet, raucis murmuret aura tubis.
Ast vbi terribilis tremulà tuba clanguit aure
Pastor ades: lacrymis immaduère genæ.
Nil nisi flere libet, timido nec parcior imber
Lumine, quàm vernâ de niue manat aqua.
Sic aquila implumes fluuio corroborat artus:
Sed latice hoc meliùs casta iuuenta redit.

IOANNES

IOANNES II. PELLA DICTVS, EPISC: VLADISLAVIEN: XXVIII.

NVntijs frequentibus de obitu Ioannis Cropidłonis facti certiores Prælati & Canonici Vladislauienses, vacanti Ecclesiæ quantocius de legitimo Pastore prouidere soliciti, indixerunt electioni diem; qua ad normam & præscriptum sacrorum Canonum celebrata, Ioan-

ta, Ioannem Pella de Niewiesz, virum Nobilitate gentis Perſztyneæ ſeu Wieniauiorum illuſtrem, Patre Alberto Tribuno Syradienſi, matre Margareta ortum, Præpoſitum Cruſuicienſem Vladiſlauienſem & Sendomirienſem Canonicum, votis concordibus Regiæ ſuffragationis ratione habita, in faſtigium dignitatis Pontificalis euexerunt; virum conſilio grauem, iudicio maturum, prudentia circumſpectum, ad maximæ ardua negotia idoneum, quibuſuis in Repub. obeundis laboribus, parem, in componendis difficultatibus felici dexteritate promptum, & expeditū, ingenio acrē, animo cōſtantē, probitate conſpicuum. Non nihil Electi confirmationem retardauit apud ſedem Apoſtolicam Pauli Rusdorfij Magiſtri Pruſsiæ ambitioſa temeritas, qui ius patronatus Eccleſiæ Vladiſlauienſis, eo quòd terram Pomeraniæ occupaſſet, prætendebat: cuius prætextus initio quidem magis aures beneuolas Martini V. habuit, quàm Regis Vladiſlai pro Ioanne Pella inſtantia, ita vt Iacobum Floriani Epiſcopum Plocenſem de armis quæ Sirocomlia dicuntur, ad Eccleſiam Vladiſlauienſem ſummus Pōtifex tranſtulerit. Ioanni verò Pella de Plocenſi prouiderit, tamen cum hanc Epiſcopatuum diſtributionem non iuxta animi ſentētiam videret ſuccedere, tanta indignatione percitus eſt Rex Vladiſlaus, vt & Iacobum Plocenſi mouere ſede cogitarit, niſi tranſlationis ſuæ prenſationem iuramento purgaſſet, & nouam expeditionem in Magiſtrum & Ordinem apparare in animum induxerit, quibus malis, quò magis tempe-

ſtiuè obuiam iret ſummus Pontifex, eò maturius electionem Ioannis Pellæ confirmauit, Anno Domini, 1421.

Subierat animum Regis Vladiſlai inconſulta cupiditas illa tempeſtate, vt fiſcum augere de bonis Eccleſiaſticis corrogatione cogitaret, quam in rem Martini V. conſenſum obtinuit, itaque Anno 1422. cùm Vielunij ageret Dominica Palmarum, cum Nicolao Archiepiſcopo Gneſnen. & Andrea Laſciario Poſnanien. Epiſcopo, cæpit expoſtulare de ſumma quinq; millium florenorum ſibi ſedis Apoſtolicæ indulgentiâ, à Clero Vniuerſo Poloniæ exigi permiſſorum; poſteaquam verò rem ad Epiſcopos Metropolitanos retuliſſet, vnanimi omnium conſtantia reſponſum obtinuit: neutiquam Clerum determinationi Papæ obtemperaturum: tum quòd graue pati tali exactione diſpendium neceſſe foret Eccleſiā, tum quòd timendum eſſet, ne in exemplum pro Regis arbitrio factum poſthac traheretur, magna miniſtrorum Eccleſiæ iactura & oppreſsione, ſitiſq; accumulandi opes per nefas auaritię excreſceret, tum maximè quòd mandatis Apoſtolicis conditio fuiſſet appoſita, ſi Rex Vladiſlaus expeditionem in Bohemos hæreticos, aut Schiſmaticos moueret, qua non ſubſecuta, ſe ad obediendum reſcripto non teneri. Durius accepit primùm reſponſionem Rex, tamen cùm infracto animo videret voluntati ſuæ Pontifices obluctari, ab incæpto deſtitit.

Tunc verò ſalubrius illud conſilium inijt, quod ad

 compo-

componendam cum Magistro & Ordine Teutonico pacem, arbitrio se Antonij Zenonis Apostolici nuntij permisit, qui cum in Oppido Solec, locum vtriusque partis legatis ad certum diem designasset, multum operæ posuit, vt mutua inter Magistrum Prussiæ, & Regem Poloniæ amicitia coalesceret; Legati nomine Regis erant tum Iacobus Plocen. & Ioannes Pella Vladislauiensis Episcopi, Sbigneus de Olesnica Præpositus ad S. Florianum, Matthias de Łabiszyn Bresten. & Ianusius de Koscielec Vladislauien Palatini. Cùmq; ad perpetuo robore firmanda pacta monimentum literis consignatum esset, partibus approbantibus perlectum, ecce dolosam fraudis machinationem specie religionis Cruciferi obuoluunt; dùm addi concordiæ descriptæ postulant, vt eius non diuturnior stabilitas sit, quàm Imperatori aut summo Pontifici visum fuerit. Deprehenderant dolum à Sigismundo Romano Imperatore Crucigeris insinuatum Poloni tali euenturum: Ferebat literas à Sigismundo in Prussiam ad Magistrum per Poloniam Rusticanus vir amictui mendico insutas, vt facilius arcani nescijs imponeret, is in Oppido Konin cùm in morbum incidisset, ipsius vi confectus antequam animam ageret, rogabat vt suæ vestes Torunium ad Commendatorem deferrentur, cuius petitionis cùm finem nemo curiosius obseruaret, pro paruoq; duceretur, vtrum inter egenos illæ distribuerentur, aut Torunium deportarentur, Guero vestigalis Coninensis Quæstor, inusitatā extremæ voluntatis significationem admiratus, ad Sbigneum de Olesnica Secretarium detulit, hic celerrimè misit, qui partitas in pauperes medici vestes studiosa diligentia conquirerent: quibus excussis inuentæ sunt literæ Sigismundi vilibus insertæ pannis, in quibus Sigismundus Imperator omnes copias Polonorum in Bohemiam cum Duce Sigismundo Coributh contendisse significabat, hortabaturq; Cruciferos, vt opportunitate vterentur; interpositoq; ad tempus atq; arbitrium Papæ, aut Imperatoris fœdere, Polonos improuiso adorirentur. Hanc edocti fraudem Polonorum Legati astu Crucigerorum velatam, Antonio Zenoni Nuntio Apostolico reuelant, & nullatenus se accepturos conditionem testificantur. Ibi tum Ioannes Pella Vladislauiensis Episcopus iusta extimulatus ira, vt erat animi excelsi, dixisse fertur: Veniet tempus illud quo Commendatores in penetralia se Castrorum abdent, feruente belli æstu, milites & ciues, ipsorumq; coniuges & filiæ, pœnas spretæ pacis iusto Dei iudicio tot iniurias vlciscente dabunt, quin & hoc calore iracundiæ prouectus adiecit: Nec verò pudet vos veteratoria calliditate fucum candori Regis nostri obducere, & tot ludibrijs pacis studia à nobis quæsita lacessere, atq; cùm iam toties fœderum ictorum fidem fregeritis, quid etiam nunc religionis & obedientiæ prętextu nos fraudibus inuoluere; frustra tamen Deo vestras machinationes nostrę integritati manifestante molimini? Hem literas astuum vestrorum testes, (publicè Sigismundi Epistolam ad Paulam Rudorschfium Ordinis Magistrum scriptam extulit) legitote,

legitote. Itaque vtrinque irritatis animis pace infe-ɫa, discessum est.

Hic Episcopus in ornamentum Vladislauien. Ecclesiæ, vt alacrius frequentior numerus Prælatorum & Canonicorum ad residendum inuitaretur, stipendio copiosiore Præpositura S. Michaelis in Arce Cracouiensi à prima sui Episcopatus fundatione, ad mensam Episcopi spectante, cessit Capitulo & perpetuis temporibus mensæ Capitulari applicuit, auctoritate Commissoriali sedis Apostolicæ id ipsum Nicolao Archiepiscopo Gnesnen. approbante & confirmante, anno Domini, 1419. in euentu autem, quo ab immissione Capituli in actualem possessionem prædicti beneficij supersederet, Episcopus idem Commissarius decreuit, vt Volboria cum toto suo districtu Capitulo maneret obstricta.

Eiusdem Pontificatu Vladislaus Rex Poloniæ aream vnam ante Ciuitatem Solec propè Fordan ad Istulam, pro ædificanda Curia, domibus & granarijs Episcopo & Ecclesiæ Vladislauien. perpetuò possidendam in Brodnia Dominica Palmarum, anno 1424. largitus est. Posteaquam annis sex & mensibus quinq; Ecclesiam gubernasset, Paralysi affectus, vitam cum morte commutauit, Anno Domini, 1427. die 24. Aprilis feria secunda Paschæ Vladislauiæ, ibidemq; in medio Ecclesiæ ante altare Sanctissimæ Trinitatis sub tabula ænea humatus 25. Aprilis, vnde perspicuum est, antiquos illos Episcopos nihil de exquisita funeris pompa fuisse solicitos. Martinus V. tunc Orbis

Orbis Pontificatum gessit. Sigismundus Occidenti, Orienti Ioannes Palæologus imperabat, tumulus in ærea tabula talem præfert inscriptionem:

Anno Domini, 1427. obijt Reuerendus in Christo Pater & Dominus Ioannes Pella Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopus Ecclesiæ Vladislauien. cuius anima in pace requiescat. Oretis Deum Omnipotentem pro anima eiusdem omnes pertranseuntes.

Pontificis quanquam summi diuersa voluntas
Rege tamen Mitram Pella volente subit.
Consilio prudens, & ad alta negotia natus,
Feruet in augenda relligione pius.
Ægra licet morbus fecit resoluta tepere
Membra, cor haud potuit, debilitare tepor.

IOANNES III. SZAFRANIEC DICTVS, EPISCOPVS VLADISLAV. XXIX.

A Polecti Vladislauiensis Ecclesię sacro aduentãti Paraclyto die, viduatę Basilicæ ab eo petituri solatium frequentes conueniunt, pridie Calend. Iunij, Anno Domini, 1427. Ioannemque Szafraneccium Decanum Cracouien. Regni Poloniæ Cancellarium, Vladislao Rege promouente, via inspirationis Antistitem postulant, magis quàm eligunt, cùm nullo beneficio antea in Vladislauiensi fuisset præditus Ecclesia. Cui cùm nullus intercederet Candidatus, facilè Rege Vladislao apud sedem Apostolicam, per Petrum de Lamburga, Decretorum Licentiatum, Archidiaconum Cracouiensem, Collectorem

Cameræ Apostolicæ instante, confirmationem & conse-
crationem obtinuit. Nobilis hic de Palatinatu Craco-
uien. gentis antiqui Equi stemma præferentis fuit. Patre

Petro Szafraniec de Luczyce, Subdapifero Cracouien.
Matre Kochna ortus. Vir candidi ingenij, literis medio-
criter excultus, lingua balbus, ad subleuandam inopum
fortunam

fortunam liberali dextera promptus, vitæ continentis &
probatæ. Anno auspicatum ingressum in Episcopatum
Vladislauien. Safranecij sequente, videlicet, 1428. Vla-
dislaus Iagello, vt nouæ Ciuitatis Niessewiensis decus am-
pliaret, Collegiatam Ecclesiam Crusuicien. Episcopo cō-
sentiente, auctis munificentia Regali reditibus, ad ædes
S. Mariæ Nieszeuiam transtulit, quo in loco vix triennio
constitit sacrilegis Cruciferorum incendijs desolata. Hęc
illa nunquam satis deplorata tempora extiterunt, quibus
Poloni domibus eiecti, illisque in fauillas redactis, turma-
tim per agros à recenti fumantes conflagratione lugubri-
bus, cælum sedem Supremi iniuriarum vindicis, mugiti-
bus impleuerunt. Funestam calamitatem fuso prosequitur
stylo cum luctuosa comploratione oculatus illorum tem-
porum testis Dlugossus. Porrò quamuis antea iusto Nu-
mine scelera Polonorum vlciscente, magnam cladem
à Tartaris tota Polonia quaqua versum vastata ferro, &
flammis acceperit; tamen grauissima hæc omnium meri-
to dici potest calamitas, quam non Pagani veri Numinis
ignari, sed Christianæ fidei propugnatores sacræ Crucis
Triarij, Matris Misericordiæ, vt dici volebant serui, nul-
lo aut imbellis sexus, aut imbellicis ætatis, aut debilis
conditionis, aut venerandæ pietatis, aut sacrosanctæ reli-
gionis respectu, ab immanitate reuocati, crudeliter intu-
lerunt, ita vt ab hinc nomen Cruciferorum inter Polonos
crudelissimum habitum fuerit, in tantum vt etiam nunc
super funesta Ciuitatum busta, ad memoriā Ordinis Teu-
tonici

tonici Crucigerorum aures incolarum inhorrescant. Rem paucis perstringo, videatur historiæ series latiùs apud Dlugossum Tomo 3. Anno Domini, 1431. Paulus de Ruschdorff, Magister Prussiæ, cum Commendatoribus suis, adscitis Magistri Liuoniæ copijs, & non parua exercitus mercenarij manu, postridie festi Assumptionis B. MARIÆ Virginis, Poloniam hostiliter inuasit, terras Cuiauiensem & Dobrynensem nemine vires superiori potentię opponere audēte. Tunc in Nieszeuiam igne sæuitū est, eò quidē atrocius, quòd nouis tectis & domibus, lapideis & ligneis affabrè factis, primis sui exortus auspicijs splendori Torunensium æmula fore timeretur. Ciuitatem Vladislauien. & eius Basilicam Gloriosissimæ Virgini Deiparæ consecratam, calicibus, libris, auro, argento, sacris apparatibus, vestibus, ornamentis, & rei Diuinæ seruiente supellectili spoliatam, igne subiecto vastant, Prælatorum & Canonicorum Curias expilatas, & ciuium domos solo æquant, castrumq; demoliuntur, ac ne quid tardare videretur sæuitia hostilis, præmia ijs, qui Castra, Ciuitates, Oppida & Pagos exurerent proposuit: vtque de ærario exustor villæ vnam marcam, Oppidi tres haberet, edixit; atque hæc assignati stipendij cupiditas flammam in totam Cuiauiam & Dobrynensem terram tantam accendit, ita vt intra breue tempus, singula Oppida, villę & Curiæ miserrimo incolarum spectaculo conflagrarēt. Auctor tanti mali fuit Nicolaus Tunugralius de Sikow, districtus Costen. de armis Wesele scacali tabula notis, cui tum

cui tum totius Cuiauiæ custodia demandata erat, hic Castrum & Ciuitatem Iuniuladislauiensem Cruciferis prodidit. Vnde illi fortissimo collocati præsidio, facilè in omnes partes Poloniæ populabundi excurrebant, tanta potentia & celeritate, vt breui summa rerum in Polonia fuissent potiti, nisi Regis inuitatione, & probrosæ proditionis amnistia promissa illectus proditor, fraudem fraude hostibus rependisset, exercitumq; Crucifericum in discrimen adduxisset. Magnam illis temporibus subierant calamitatē Calissiensis, Vielunensis, Lanciciensis, Syradiensis Terræ, dum hostes atrocissimi omnia humana diuinaq; tecta sacrilego miscebant incendio, bellumq; nefarium non cum hominibus duntaxat, sed cum Deo ipso religiosi gessere milites. Extremam tamen cladem Dobrynensis & Cuiauiensis accepit regio, cineribus & fauillis sepulta ita miserè, vt maximus Nobilium fuerit ad Regem Vladislaum concursus, lacrymosa comploratione subueniri calamitatibus suis efflagitantium. Cùm verò nec fiscus, nec bona regalia sufficerent miserię subleuandę afflictorū, ad Ecclesiarum Cathedraliū Gnesnensem & Posnaniensem bona, atq; Abbatiarum earundē Diœceseon, vertit manus Rex, villisq; earumdē vti permisit, complures dum suas reficerent, nihil tamen simile fieri permisit in Cracouiensi Basilica vigilantissimus Antistes Sbigneus, qui etiam grauissima oratione Vladislaum reprehendit, eiq; desolationem terrarum quasi ipsius inuitatione, solicitatione, & dissimulatione contigisset, exprobrauit. Indoluerant tanta clade à

Inhiceman bonorū eccl. defensor.

clade à

clade à Cruciferis afflicta Polonia, Bohemi quamuis hæretici infignesq; Legatos, nisi quòd Viclefistarum erroribus inuolutos ad Vladislaum expediunt, qui auxilia contra violatores fidei Crucigeros nomine sui Regis pollicerentur. Grata hæc Regi ac Proceribus fuit Legatio, omniaq; humanitatis atq; beneuolentiæ signa legatis exhibita sunt; vt quantumuis à sede Apostolica pro hæreticis vitandis essent denunciati, nihilominus & communione fidelium quibusdam viderentur non arcendi. Itaque habitis in eam rem Alberti Iastrzebecij Archiepiscopi Gnesnensis, Ioannis Szafranecij Vladislauien. Stanislai Ciolek Posnanien. Ioannis Chelmen. Episcoporum literis, non paruam itineris iam partem honorifice à Ioanne Manzik de Dąbrowa, & Petro Korczbork deducti confecerant; dum verò Cracouiam ingrediuntur, Sbigneus quàm primùm (aberat enim tunc à Cathedra) ad Prælatos & Clerum vniuersum Cracouiensem literas dirigit, quibus sacris toti Ciuitati ob aduentum Bohemorum interdicit. Offensus hac censura Vladislai animus, primùm quidem in Sbigneum exstitit acerbior, postea tamen decidendum Vniuersitati Cracouiensi commisit, rectène an secus sacrorum vsus inhibitus aduentu Legatorum ex Bohemia? Qua in re magnum celsi animi robur, & non vulgare argumentum Alma Cracouiensis Vniuersitas exhibuit, dum Regi fundatori suo, maximis deuincta beneficijs, & Bohemiæ ex qua Coloniam deduxit ante vnum & triginta annos, etiam qui istinc venerant Magistris superstitibus obstricta,

obstricta, id quod ex æquo & SS. Canonū præscripto erat, pro veritate post habitam disceptationem inter Doctores à se deputatos, & Ioañem Szafranecium Vladislau. Ioannē Chelmensem Magistrum in Theologia, ac Vladislaum de Oporow Decretorum Doctorem, Regni Poloniæ Vicecācellariū conclusit, omnino fuisse Legatos Bohemorum tāquam pro hæreticis denuntiatos à sede Apostolica vitandos, & quod inde secutum recte ipsorum aduentu diuina officia tota Cracouiensi Ciuitate siluisse iussu Pontificis.

Quantum Vladislauiensi Capitulo addictus fuerit hic Antistes, inde manifestum est, quòd altero ab ingressu Episcopatus anno, 1428. Idibus Martij, pro communi mensa, seu quotidianis distributionibus, inter præsentes Prælatos & Canonicos centum Sexagenas Polonicas, in decimis antiquæ Ciuitatis Radzieiouiensis, & Bronisław, nec non pensiones frumentarias, vulgo Maldratas in Lubanie donauerit, ea conditione, vt singulis anni quadrantibus officium defunctorum cum Missa celebraretur. Corā eodem Pontifice ipsius, vt videtur cōsilio & persuasione Nicolaus de Lubanie Præpositus Vladislauiensis, omne ius suum ad villas Smolski, Karsko, Popowice, Kuczerz, Poklękowo, Biskupice, Płowno, Ciessino & Sietkowo, quæ ad se ratione Præpositurae pertinebant, in Decanum, Prælatos, & Canonicos transtulit. Porrò Decanus cum Capitulo eidem in Lubanie ius contulerunt, quam diu dignitatem Præpositi retineret, cedente autem vel decedente Capitulo eandem addixerunt, Anno 1433. 18. Martij,

tij. Hoc ipso anno Vladislaus Rex Poloniæ Statutum de executione cōtra excommunicatos firmissimè obseruandum ab omnibus Capitaneis, Iudicibus, & Officialibus Regni tulit, vt dum & quoties aliquis indigena cuiuscunque status & conditionis propter raptum decimarum vel aliarū rerum Ecclesiasticarum, aut ratione excessuum & criminum quorumcunq; siue etiam ob contumaciam de non parendo iuri, & Mandatis sanctę Matris sententia excommunicationis iusta fuerit innodatus, ipsamq; vltra annum pertinaciter sustinendo non curauerit, ad gremium S. Matris Ecclesiæ redire, ac debitam emendationem exhibere, anno elapso omnia bona sua mobilia & immobilia, per locorum Capitaneos recipiantur, quousque per eosdem excommunicatos, vel per Capitaneos de huiusmodi bonis damna & interesse læsis, vel iniuriam passis plenarie exoluantur; quod si Capitanei & alij officiales requisiti per personas Ecclesiasticas in executione pręmissorum essent negligentes aut tardi, per Lociordinarios decreuit eos anathematis gladio feriendos. Cracouiæ in festo Purificationis Beatæ Virginis MARIÆ, Anno Domini, 1433.

Magnam præter solicitudinem Ecclesiæ præsetulit in publicis Reipub. negotijs Petrus Safranecius diligētiam, quandoquidem nulla extitere Comitia, aut de pace cum Crucigeris tractatio, cui non interfuerit. Aderat Conuentui in Iedlna habito, in quo Vladislaus Rex Priuilegia Ordinum Regni confirmauit, & onus Stationum ab Ecclesijs

clesijs, Monasterijs, & Ecclesiasticis personis quibusuis, magno abusu & graui Patrimonij Christi dispendio introductum, amouit. Præstò fuit consultationi habitæ Parczouiæ, in qua de Rege Vladislao ex carcere à Suidrigellone liberando agebatur. Obijt Legationem cum Sbigneo Cracouiensi Episcopo, & Sandiuogio de Ostrorog Posnaniensi, & Ioanne de Liczyn Bresten. Palatinis, ad eundem in hacce causa. Comitijs Vartensibus magna frequentia, quamuis inter multa peste sublatorum funera celebratis, die S. Nicolai decretam, in quibus hoc etiā fuit ordinatum, voluntate Procerum vnanimi, vt legatos ipsos exercitus Polonicus subsequeretur, ita vt octauo post Epiphaniam die in Kijany Oppido supra fluuium Wieprz consisteret in armis, atque sic vbi Suidrigellus ad arma in Polonia conclamatum esse didicisset, liberum prouectæ ætatis fratrem Regem Polonorum Vladislaum, cum illis qui se comitabantur esse iussit, quem ideo carceri incluserat, vt facilius summa rerum apud Polonos potiretur detento Rege, cuius ipse beneficio Magnum Lituaniæ Ducatum obitu Alexandri Vituodi vacantem fuerat consecutus.

Cùm verò Legati Concilij Basiliensis ad pacem cum Crucigeris componendam solicitarent Polonos, Rex feriam quintam ante Pentecostem, prope Raciązium in Slusko ad tractandum de pace constituit, hisque arbitris: Alberto Iastrzębiec Archiepiscopo Gnesnensi, Ioanni Szafraniec Vladislauiensi, Vladislao de Oporow Cracouiensi

uienſi Decano, Regni Poloniæ Vicecancellario, Sandiuogio de Oſtrorog Poſnanienſi, Iarando Vladiſlauienſi, Ioanni de Liczyn Breſtenſi Palatinis, componendam controuerſiam dedit. Legati tamen Cruciferorum, termino in Decimum quintum diem, à Legatis Concilij prorogato non comparuerunt, ita tum re infecta, laude ob ſtudium pacis à Legatis Concilij relata diſceſſerunt. ex quibus legationibus facilè conijci poteſt, Senatorem fuiſſe Patriæ amantiſsimum, boniq; communis ſtudioſiſsimum Ioannem Szafranecium.

Quantus vindex bonorum Eccleſiæ fuerit, inde liquet: Cruciferi fœdus initum cum Polonis fœdè violarant, & crudeliter flammis ac cædibus terras Regni Poloniæ, vt declaratum eſt, deuaſtarant anno 1431. tum proſperis elati Crucigerorũ ſucceſsibus ciues Gedanenſes, Curiã Epiſcopalem muro fabricatam in monte Ciuitati imminenti ſitam, in qua Officialis Pomeraniæ ſolitus fuerat reſidere, & quæ pro aſylo fuit, iniquitate potentiorum oppreſsis, demoliti ſunt, & ſolo æquarunt. Egit cauſam iniuriæ illatæ Eccleſiæ in Romana Curia Ioannes Szafraniec, aliquot millibus florenorum in litem impenſis, eamque ita lucratus eſt: vt in perſolutione aliquot millium Epiſcopo, & in ædificatione nouæ Curiæ fuerint Ciues condemnati, ac niſi decreto ſedis Apoſtolicæ, intra certum tempus parerent, anathematis cenſura à conſortio fidelis populi ipſo facto ſegregati, & ab aris diuiniſque Officijs excluſi ſunt.

Sex annis

Sex annis præfuit Vladiſlauienſis Eccleſiæ; cùm illum peſtis, quæ Anno Dñi. Milleſimo, quadringenteſimo trigeſimo tertio, per Vniuerſam Poloniam viroſa contagione graſſabatur, verſantem in Regis Curia, ad Reipublicæ conſilia ſuſtinenda, erat enim Regni Cancellarius in Villa Brodnia, mille paſsibus ab Oppido Vartenſi diſtante, è numero viuorum ſuſtulit vigeſima octaua Menſis Iulij, magno in animis Cleri populiq; Pontificis vigilantiſsimi & Senatoris prudentiſsimi relicto deſiderio. Non incautũ tamẽ mors inuaſit, namq; religioſè ſacramentis munitus obijt neq; merito quis de intempeſtiuæ mortis acerbitate queri poſſet; ſiquidẽ años vitę ſeptuaginta circiter exégerat, corpus ſuum vt viuens mandauerat, Cracouiam delatum eſt, & in Capella ſancto Stephanò dicata, ſuis & Petri Szafraniec germani de Pieſzkowa Skálá Palatini Cracouienſis, ſumptibus exædificata & dotata, iuſtò honore terrę mandatum eſt, comploratibus amicis. Mitram Phrygianam eleganti opera elaboratam, aurò gemmis & pretioſis lapidibus diuitem dederat Eccleſiæ, hanc tamen à morte eius Petrus Szafraniec de Pieskowa Skálá nepos Succamerarius Cracouienſis ſuſtulit. nunc nulla prorſus tanti Viri in Baſilica Vladiſlauienſi extat memoria. Incidit mors illius in tempora Eugenij Quarti Summi Pontificis. Imperatoris in Occidente Sigiſmundi, in Oriente Ioannis Palæologi.

Vrbe

Vrbe Craci venit Præsul Safrancus, honoris
Antiquus ſtadium quam bene currit equus!
Vrget Maiorum virtus hunc conſcia laudis,
Figit & in Patriæ pectore calcar amor.
Perge viam ſonipes tanto ſeſſore beatus,
Quam non annoſæ deterat hora moræ,
Lingua cui quamuis verbo non prompta, ſed implet
Hoc decus in miſeros officioſa manus.
Largus egenorum tutor, caſtusq́ ſacerdos
Floruit inſigni laude pudicitiæ.
Pegaſe cede polo, quo dignior iſte caballus,
Non paſcis potas, hic at vtrumq́ facit.

VLADISLAVS OPOROWSKI EPISCOPVS VLADISLAVIEN: XXX.

PLurimùm auctoritas imperioſa Vladiſlai Regis apud Senatum Vladiſlauienſem valuit, vt pote eius, qui nullum iam Antiſtitem, niſi ex animi ſui ſententia, ſiue electum, ſiue poſtulatum paſſurum ſe conſiſtere ſuâ Cathedra maximis Epiſcoporum difficultatibus oſtenderat. Itaq; Comitijs ad eligendum nouum Præſulem indictis, vbi in frequenti numero Prælati & Canonici conueniſſent, religioſum neſcio an periculoſum duxerunt non refragari, ſuffragio Regis perſuaſionibus Vladiſlai de Oporow Decretorum Doctoris Decani Cracouienſis, Præpoſiti Lancicienſis, Canonici Vladiſlauienſis, Regni Poloniæ Procancellarij electionem vrgentis. Electus eſt nemine obnitente, ac per Eugenium Papam Quartum, Anno Domini, 1434. Nicolao Laſocki Regis Oratore in-

ſtante, de Eccleſia Vladiſlauienſi prouiſus, 19. Septembris Dominico die in Lancicien. Cœnobio Ordinis Prædicatorum, ab Alberto Iaſtrzembiec Archiepiſcopo Gneſnenſi, Sbigneo Cracouien. & Ioanne Chelmenſi Epiſcopis

aſsiſtentibus, munus conſecrationis obtinuit; cùm ex Conuentu Raciązij ad pacem cum Cruciferis componendam habito reuerteretur. Vladiſlaus tum Rex (cum Anno eodem poſteaquam filium ſuum Vladiſlaum primogeni-

tum per Albertum Iastrzembeciū Archiepiscopum Gne-snen. regijs insignibus exornari & iunngi in festo S. Iaco-bi procurasset, cui solennitati etiam Vladislaus Electus Vladislauiensis Antistes interfuit) anno insequenti rigo-rem frigoris pro paruo ducens, feria sexta festum S. Adal-berti sequente, consuetudini quam in tota vita retinue-rat, à prima inter gentiles educatione sibi vsitatam indul-gens, ad audiendum lusciniæ cantum in siluas perrexit, cuius voce cùm maiorem noctis partem aures oblectas-set, frigoris asperitas interiora penetrauit, exiguo calore naturali fota extrinsecùs ipsius debilitatem quæsito pelliū subsidio non corroborante. In omni enim vita sua nobi-lioribus pellibus martijs vulpinisq; abstinuit, agnellinis contentus; hinc orta febri debilitari cæpit, eaque inuale-scente sacramentis ritè munitus extremum vitę diem clau-sit, vltima die Maij feria secunda, hora noctis tertia.

Optabilem videtur tribuisse opportunitatem pij Regis mors, nefarijs complurium Equestris Ordinis contra Ec-clesiam conatibus, eorum præsertim quibus Vladislaum filium Iagellonis Regem creatum esse displicebat. Hi concitato in animis Nobilium plebisq; aduersus sacerdo-tes odio, exactionem decimarum & subiectionem censuris Ecclesiæ speciem seruitutis ingenuis molestissimam, liber-tati autem Polonæ maximè inimicam vocabant: soliciti Pastores vt conuerterent corda filiorum ad Patres, maxi-mè in eam rem incumbente Alberto Iastrzembecio Ar-chiepiscopo Gnesnen. Regni Poloniæ primo Principe, Conuentum

Conuentum fieri curarunt Vartæ, pro die S. Nicolai; frustra tamen sęcularibus Proceribus illi adesse detrectan-tibus, simili aliquoties euentu pluribus in locis conuoca-to nihil opis, ad sanandos exulceratos maleuolentiâ ani-mos attulerunt; immò & Concilium Basiliense, quam in complanandis Ordinum Regni Poloniæ dissensionibus operam adhibuit, perdidit; cùm hinc inconditis clamo-ribus se vnà cum colonis valdè aggrauari Nobilitas ob-streperet, inde autem vt debebant sacrorum Antistites, omnia se ex legis diuinæ & humanæ præscripto agere, ni-hilq; alieni iuris vsurpare, suas immunitates & libertates Ecclesiæ ac Priuilegia Regum & Principum benignitate concessa, se constantissimè propugnaturos asseuerarent. Iamq; multi abusi eo tempore, quo nondum Rex ephe-bos excesserat, pleraq; Ecclesiarum bona vsurpabant, & in sacra inuolantes iura, suis ea vsibus & arbitrio subige-bant violenter, donec ipsa diuini Numinis vltio, in aucto-res dissidiorum & odij contra spirituales sæuiens; dum plures eorum inopinata & dira morte sustulit, tantis ma-lis dedit remedium, & tranquillitatem Ecclesiæ restituit, cæteris aliorum discrimine perterritis, & ad iustum S. Matris Ecclesiæ officium reuocatis.

Fuit Vladislaus Oporowski de terra Lancicien. nobi-lis prosapiæ Sulimeus gente, Patre Nicolao Palatino Lancicien. & matre Cristina ortus, vir statura mediocri, capillo subnigro, magnam partem capite caluo, voce rauca, ira præcipiti, in rebus agendis & dicenda sententia

 prudens

prudens & circumſpectus, in ditandos & magiſtratibus ornandos opibus Eccleſiæ conſanguineos impendio propenſus. Germanos habuit Stephanum, Boguſsium, Petrum, Nicolaum, & Ioannem; inter quos plura beneuolentiæ Petro ſigna exhibuit, cuius domi familiarius agere conſueuerat, in Curia Oporouienſi, vbi etiam latere cocto arcem exædificauit, in qua & vitam cum morte commutauit, theſauroſq; & pretioſam ſupellectilem eidem Petro Vexillifero Lancicien. teſtamento adſcripſit. Oppidò ad rem attentus viſus eſt, dum paucis familiaribus contentus vixit, tamen eius rei potior cauſa, quod quieti & otio conſueuiſſet, à ſtrepitu Politicorum, Oeconomicorum, & forenſiū negotiorum nimiū abhorrens, quo factū eſt, vt cauſam lucrifactā in Curia Romana cum Gedanēſibus, pro demolitiōe Curię Epiſcopalis, in quā aliquot millia florenorum, magno cum labore & ſolicitudine prædeceſſor ſuus impenderat, facilè redimi paſſus fuerit, quamuis ex publicis monimentis Regni oſtendi poteſt, amore boni communis, cum Magiſtro Pruſsiæ & Gedanenſibus tranſegiſſe. Exſtat in Codice iuris Regni Poloniæ, inter Vladiſlaum Regem Poloniæ, & Magiſtrum Paulum de Rusdorff concordia, in qua proſpicitur, vt omnia bona Eccleſiarum, Gneſnen. Vladiſlauien. Plocen. & Poſnanienſis Prælatorum, Abbatum, Monaſteriorum, Conuentuum, & aliarum quarumcunq; perſonarum, ſæcularium, & Religioſarum, quæ ſunt in terris ordinis prædicti conſtituta, circa iura omnia, tam Eccleſiaſtica, quam ſæcularia,

cularia, & omnes aliquas conſuetudines, quæſtus, decimas, Caſtra, villas, prædia, Curias, & alias vtilitates, emolumenta & prouentus, quibuſcunq; nominibus nuncupentur, conſeruentur: & vt bona & decimæ Vladiſlai Epiſcopi Vladiſlauienſis, quomodocunq; occupata & intercepta reſtituantur, & Ordinis inibi dominiū pertineat.

In eadem concordia cauſa Eccleſię Vladiſlauien. & ipſius Epiſcopi ſuper demolitione domus Epiſcopalis ante Oppidum Gdansk præteritis bellis per Oppidanos Gedanenſes attentata, quæ in Curia Romana, & in Conſtantienſi ac Baſilienſi Concilijs, per annos plurimos pendebat indeciſa, de conſenſu partium, & Venerabilis Capituli Vladiſlauien. ſopita eſt, ita vt Magiſter & Ordo pro Oppidanis Gedanenſibus Vladiſlao Epiſcopo Vladiſlau. mille ducentos florenos Vngaricales, boni & iuſti ponderis, & vnum ſtamen Bruſlien. boni operis ſolueret, Epiſcopus verò Vladiſlauienſis & Capitulum Oppidanos Gedanenſes & Ordinem à proſecutione cauſæ.

Nullum hic Epiſcopus liberalitatis arrhabonē in ornamentū ſuæ ſponſæ & nominis memoriā cernitur in Eccleſia Vladiſlauienſi reliquiſſe, immò & vetuſtæ pietatis prædeceſſorū ſuorum monumentū demolitus eſt, cū antiquā Baſilicam Vladiſlau. in qua nonnullorum Principum Poloniæ, & Vladiſlauienſium Epiſcoporum humata erant corpora, complanauit è regione arcis ad ripam Iſtulæ muro fabricatam, cùm ruinam violentia præterlabentis fluuij minitantem videret, veritus ne quid inde arx detrimenti ſubiret,

ti subiret, circa quam demolitionem fama eum thesauri inuenti insimulauerat. Hic cum annos sedecim & menses octo Ecclesiæ Vladislauien. præfuisset, Dominico diem festum Natalis Beatæ MARIÆ Virginis sequente (cùm Gnesnensis Ecclesiæ senatus Sbigneum Cardinalem Episcopum Cracouiensem postulasset, ille autem se contentum declarasset Cathedra Cracouien. atq; inde in varias partes scinderentur suffragia, quibusdam Vladislaum Episcopum Vladislauiensem postulantibus, alijs Ioannem Gruszcyynski Custodem Cracouiensem, alijs Nicolaum Chebdæ Præpositum Crusuicien. alijs Thomam Strzepinski Gnesnen. & Cracouien. Canonicum elegentibus) vbi Gruszynski iuri suo cesit, facilè reliquorum suffragijs postulatus est, & in regimen Metropolitanæ Ecclesiæ Vincentio Kot succeßit, translatus per Nicolaum Papam V. Anno Domini, 1449. die decima sexta mensis Iulij, cùm Spoleti Summus Pontifex ageret, quam cum quatuor annis & dimidio gubernasset. Anno Domini, 1454. Paralysi obijt Oporouij ibidemque in Ecclesia Fratrum Eremitarum S. Pauli primi Eremitæ, quibus in eam curam animarum & regimen temporalium, perpetuâ fundatione & dote prouisis, viuens commiserat conditus quiescit.

Fecit Oporouio iuris prudentia nomen,
Abstinuit tamen hic lite, quietis amans.
Æquat humo templi sublimia tecta prioris,
Quæritur inque suo machina prisca loco.

Quamlibet

Quamlibet augendam fuerit nec promptior ad rem,
Non tamen omninò parta tenere piger.
Sic nomen volucris referens, illustre parentum
Gemmatas frustra haud stemmate condit opes.

NICOLAVS II. LASOCKI EPISCOPVS VLADISLAVIEN: XXXI.

QVidquid laudis à virtute, doctrina, moribus, dexteritate, prudentia, & forma honorato viro potest proficisci, totum in præconia Nicolai Lasocki Decani Cracou. Dlugossus ita congeßit, vt tantùm huic vni tribuerit, quantũ non putauit omnibus Vladislau. Episcopis quorum vitas conscripsit, aut verius catalogum ex suis annalibus excerpsit, tribuendum, verba illius subijcio: *Vir insignis & Nobilis, & Patre Michaele tenues opes habente, & matre Grzymislaua de domo & familia Dolega ortus, statura iusta, & capillo glauco, specie & vultu decorus, humanus, ciuilis, benignus, liberalis, & omnium quicunq; aliqua virtute pollebant amator, raræ prudentiæ & industriæ homo, festiuitatis quoque singularis, ob quam Vladislao Poloniæ & Vngariæ Regi, & vniuersis Vngariæ Proceribus & Satrapis charus, vniuersas res, publicas, & priuatas Regis, & Regni Vngariæ in se vnum transtulit, in maxima quoque parte & res Regni Poloniæ administrabat. Quem si fata diutiùs viuere permisissent, absq; dubio non solùm Ecclesiam Vladislauien. cui præerat, sed & vniuersum Regnum Poloniæ splendore singulari per suas virtutes decorasset. Sed fortè Polonica regio parum digna fuit, quæ tam beato & celebri viro frueretur.* Hactenus Dlugossus. Romæ agebat interea cùm translato Vladislao Oporowski ad sedem Metropolitanam, Vladislauiensis Ecclesia vacaret, cùm verò tantam sui æstimationem apud Nicolaum Papam V. & vniuersum Collegiũ Cardina-

Cardinalium meruiſſet, vt motu proprio ſummus Pontifex Principum Eccleſiæ purpuratorum cætui aggregandũ animo deſtinaſſet, primum ei Vladiſlauien. Eccleſiam gu-

bernandam commiſit, Epiſcopumq; renuntiauit, Anno Domini 1449. XVI. Calend. Sextil. Caſimirus Poloniæ Rex qui Vladiſlao patri ſucceſsit, ægrè tulit primum La-

ſocij

ſoccij promotionem, cùm ipſe Ioannem Gruſczynski Cuſtodem Cracouien. & Canonicum Gneſnen. Secretarium ſuum Regium cuperet hac dignitate exornatum. Quamobrem miſerat in Vrbem Petrum Pniewski Canonicum Gneſnen. qui ſuæ voluntatis deſtinationem ratam fieri, à ſede Apoſtolica obtineret; poſtquam verò ſummus Pontifex nolle irritam ſuam promotionem declaraſſet, Caſimirus Rex aditu eum bonorum Vladiſlauienſis Eccleſiæ prohibuit; in Pomerania verò Magiſtro Pruſsiæ & Cruciferis mandatis Apoſtolicis obtemperantibus per procuratorem admiſſus eſt. Caſimirus iterùm Oratores Creſlaum de Kurozwanki Caſtellanum Lublinenſem, & Thomam de Strzambo Theologiæ & decretorum Doctorem Canonicum Cracouienſem Romam expedijt, vt Vladiſlauienſi Pontificatu moueretur Laſocki ſupplicaturos Nicolao V. ſed fruſtra fatigati nuntij, non optatum Regi à ſede Romana reſponſum attulerunt. Vniuerſi autem Regni Proceres, cùm tanti viri promotionem haberent gratiſsimam, & reditum ipſius in patriam, (quam ab illo ſtudioſiſsimè coli & amari non obſcurè perſpiciebant) vehementiſsimè deſiderarent, perfecerunt; vt Sophia Regina mater Caſimiri offenſum Regis animum placaret, & Nicolaum Laſocki Epiſcopum Vladiſlauienſem in gratiã Regiam reponeret, quem odio depoſito Rex ſuis literis magno cum honore & gloria ad reditum in Patriam inuitauit. Reuerſurus cum galero Cardinalitio ſibi à Nicolao V. deſtinato, Epidemiæ morbo infectus eſt Romæ; vnde

S ſ cùm

cùm recuperandæ ſanitatis cauſa in villam quæ Plebs Turni dicitur, propè Camerinum migraſſet, ægritudine nihil remittente, immò in dies inualeſcente, diem clauſit extremum, cui ad Cathedralem Eccleſiam Camerinũ delato, iuſtus honor ſepulturæ perſolutus eſt, Anno Domini, 1450. die XIV. Decembris.

Nicolae Tibi, fruſtra quicunq; ſub Arcto
Quæſiſſet rarâ dexteritate parem.
Orbe tulit patulo pulchræ virtutis honorem,
Doctrinæq; decus, fama per ora, tuæ.
Dum tibi purpureum deſtinat Roma Galerum,
Texit, ab interea, te inuida parca ſolo.

IOANNES IV. GRVSCZYNSKI EPISC: VLADISLAVIEN: XXXII.

REbus humanis exempto Nicolao Laſocki, Nicolaus Papa V. Fabriani moratus, per Ioannem Lutecum de Brzezie vtriuſque Iuris Doctorem, Archidiaconum Gneſnen. qui tunc agebat in Italia, Caſimiri Regis nomine rogatus, Ioannem Gruſczynski de Ianowice Cuſtodem Cracouien. Canonicum Gneſnenſem in regimen Eccleſiæ Vladiſlauien. ſufficit, Anno Domini, 1450. virũ capillo nigro, ſtatura procera, facie liberali, genere nobili, ſtirpe Roſarum, ex Patre Ioanne Vexillifero Syradien. & Matre Margarita de Narámice ortum.

Hic curulem Magiſtratum in Repub. adeptus, omnes cogitationes ſuas in emolumentum & ornamentum Patriæ boni communis ſtudioſiſimus Senator conuertit. Vnde

Vnde cùm Terræ Pomeraniæ, Culmenſis, Michalouienſis, & Pruſsiæ in ditionem Caſimiri Regis deſertis, Magiſtro & Ordine Cruciferorum veniſſet, & ob id atrox bellum inter Regem & Ordinem in annos XIV. fuiſſet pro-

tractum, magna cura & ſtudio pro terris recens deditis cõtra Cruciferos & eorum copias, nonparcendo ſumptibus & laboribus, immò vitam ipſam exponendo varijs diſcriminibus, animoſam defenſionem ſuorum fratrum, familiariumq;

liariumq; agminibus stipatus, & mercenaria militum manu cinctus opponebat: talium meritorum ratione habita Casimirus Rex, anno Dñi. 1455. Cancellariũ Regni Poloniæ à morte Ioañis de Koniecpole creauit. Quam dignitatem cùm adeptus fuisset, eo maiore studio Patriæ commoda obire contendit, ita vt nunquam publicis deesset Conuentibus, in quibus de Reipub. incolumitate consilia inirentur.

Anno autem Domini, 1456. Cùm Rex Petricouia in Lituaniam perrexisset, suasu Procerum Cracouiam diuertit, ibiq; Ioannem Vladislauien. Episcopum maioris Poloniæ gubernatorem esse iussit, cura negotiorum Prussiæ, cæterarumq; publicarum rerum partium illarum ipsi demandata. Eodẽ año Comitia in Colensi oppido pro die SS. Simonis & Iudæ habita sunt, vbi Ioanni Episcopo Vladislauien. gubernatori solutio stipendiorum exercitui de pecunia contributa Procerum voluntate commissa est. Hic Pontifex trabeam pretiosam, pluuiale vocant, serici rubei villosi auro intexti in fimbrijs, & corollario margaritis nitentem Ecclesiæ Vladislauien. donauit, & Propylæũ Basilicæ latere cocto adstruxit.

Idem pro sculteria in Lang quã emerat Ioannes Chebda de Niewiesz Decanus Vladislauien. ad effectum Anniuersarij officij pro anima sua decãtandi commutatione Capitulo Vladislau. Decimas, de villis Osiecz & Szczecino contulit, Sculteriam verò mensæ Episcopali applicuit, 9. Januarij, 1455.

Mouerat

Mouerat Rex Casimirus Tertius expeditionem in Crucigeros, in qua magnam frumenti vim ex agris Cuiauiensibus raptam, in castra quasi ibi hybernaturi essent milites, conuexerunt; quam deinde motis castris incenderunt. In eo itinere non paruum dispendium bonorum suorum pertulit Vladislau. Ecclesia. Rex Breste præcesserat, quo cùm Proceres Poloni ad eum conuenissent, flagitantibus stipendium militibus, inita ratio est parandæ pecuniæ, neq; honesta, neq; vtilis, sacra Ecclesiarum vasa ac donaria conflandi Archiepiscopo Gnesnen. Vladislauien. Posnaniensiq; Episcopis assentientibus, quod, cùm in tribus Diœcesibus quarum Episcopi consenserant factum esset, sex millia duntaxat florenorum redacta sunt.

Anno Domini, 1456. Iacobus de Sienno Apostolicus Prothonotarius, Gnesnen. & Cracouien. Ecclesiarum Præpositus, à Rege Casimiro Mantuam missus orator est, ad præstandam supremo Antistiti Pio II. qui antea dicebatur Æneas Syluius, obedientiam. Accepit idem in mandatis à Rege, vt ad cautelam contra Ciuitates Prussiæ excommunicationẽ per Calixtum Papam fulminatam, tolli postularet; quas hic Papa in obedientia Magistri & Ordinis omninò continere satagebat, sub interminatione anathematis singulis ab Ordine Teutonico desciscentibus: tum & illud, vt quàm maximo studio & cura laboraret apud sedem Apostolicam, vt Ordo Cruciferorum penitùs de Prussia tolleretur, ne in Reges Catholicos bello nefario sæuirent, ac transferretur ad Insulam Tenedo dictam

ctam contra Barbaros Turcasque potiùs, quàm Christianos bello lacesserent: qua in re feruentissimè omnium Regum & Principum studia, Iacobo suffragabantur, Papa verbotenus beneuolentiam & amicitiam erga Polonorum Regem Casimirum præseferebat, re autem ipsa partium Ordinis Teutonici fuit studiosior, vnde oratio quæ est in Conuentu Mantuensi habita, præsente Polonorum Legato, ab Oratore Cruciferorum in Casimirum Regem, in qua hic insimulabatur quasi Prussiam contra ius fasque omne in præiudicium sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ ac Imperij Romani maximo Crucigerorum detrimento eriperet, à plerisq; ipsis summo Pontifici, vt erat in Alemanos propensissimus tribuebatur, immò, non obscurum propensæ voluntatis in Cruciferos edidit argumentum: quando, primo quidem Legationis puncto clementer annuit, alterum autem quamuis plurimi legatorum maximas instantias interposuissent, obstinatè reiecit, quæ omnia, vti erant datis ad Regem literis Iacobus Sienienski perscripsit. Decretum verò fuit in eodem Mantuensi Conuentu, ne quis impunè ad futurum Concilium auderet prouocare.

Duodecim annos & sex menses præfuerat Vladislauien. Ecclesiæ Ioannes Grusczynski, cùm mors Thomæ Strzepinski Episcopi Cracouien. magnam prensandi Cathedram altiorem in animo ipsius ambitionis flam̃am accenderat. Quamuis porrò prospecturi de bono Pastore Ecclesiæ Prælati & Canonici Cracouien. publicas supplicationes

tiones, obsecrationes & ieiunia indixissent vniuersæ Diœcesi: nuntios autem Paulum Glouicium Decanum & Ioannem Tarnowski Canonicum Cracouia in Lituaniam ad Regem Casimirum direxissent, qui Regiam Maiestatē orarent, ne sua gratia intercederet electioni, sed prouisionem noui Antistitis summi Numinis arbitrio permitteret: tamen Rex Albertum Zychlinski Præpositum Calisiensem, & Stanislaum Wislicki Gladiferum Cracouien. nuntios ad Comitia Electionis expediuit, qui ipsius nomine rogarent Prælatos & Canonicos, vt regimen Ecclesiæ Cracouien. Ioanni Grusczynski Vladislauien. Episcopo concordibus votis deferrent. At illi festo Conceptionis B. MARIÆ. V. conclaue ingressi, Ioannem Łutecum de Brzezie I. V. D. Archidiaconum Gnesnēsem, Canonicum Cracouien. Regni Poloniæ Procancellarium, XXII. suffragijs elegerunt, posthabita conscientiæ & legum sacrarum libertati, voluntate & auctoritate Regia, in postulationem verò Ioannis Grusczynki tres duntaxat præsentes, tres absentes tulerunt sententiam.

Electionem hanc non multo temporis interuallo Conuentus Petricouiensis est secutus, die S. Nicolai habitus, in quo cùm Ioannes Grusczynski Episcopus Vladislau. Regni Cancellarius, cum Ioanne Luteco de Brzezie Vicecancellario altercaretur de Cracouiensi Episcopatu; tandem Ioañes de Brzezie suorum persuasionibus exiliū, & bonorum occupationem proponentium, nisi electioni renuntiaret animo infractus spe Vladislauiensis Episcopatus à

tus à conſiliarijs Regijs accepta, iure ſuo Ioanni Gruſczy-
nio ceſsit haud inuitus. Iam rebus ita conſtitutis, ſpe de-
uorauerat Cracouienſem Cathedram Gruſczynius, ecce
tibi ex inſperato Romæ prouiſus nouus Præſul adeſt, Ia-
cobus Sienienski, filius Dobeſlai de Oleſznica Palatini
Sandomirien. Prothonotarius Apoſtolicus, Gneſnenſis &
Cracouien. Præpoſitus, Sbignei Cardinalis Epiſcopi Cra-
cou. patruelis, de armis Dębno, cui Thomas Strzepinski
antequã obijſſet Epiſcopatu ceſſerat, atq; in hanc rem cõ-
ſtitutis procuratoribus negotiũ dederat, cui etiam ob prę-
claras dotes & merita Sbigneus ipſe cedendum cogitârat,
niſi mors propoſitum intercepiſſet. Hunc Pius II. Papa
de plenitudine poteſtatis in die S. Chriſogoni XV. diebus
Electionem anticipando, & omnia ex ea ſecutura reſcin-
dendo promouit. Infremuit ea promotione Rex Caſi-
mirus, atq; omnem lapidem mouit, vt aditu ſedis Pon-
tificiæ Iacobum prohiberet; vt Cromerus libro 24.
Qui ſine ſua auctoritate Epiſcopus eſſe vellet in ſuo Regno, petentemq; per amicos & propinquos magnos & nobiles viros non modò recipere; verùm etiam proſcribere, vnà cum fautoribus & receptatoribus eius, adorſus eſt. Epiſcopo Vladiſlauienſi & Ioanne Brzezio incitantibus. Nec deerat ſibi Stennenius, nam & initiatus eſt ſacris Epiſcopalibus, à Gneſnen. Cracouien. & Vratiſlauienſi Suffraganeis, quos vocant. Epiſcopis in arce paterna Pinczouien, & à Pontifice acerrimum & pœnale, vt vocant, mandatum, quo diris deuouebantur, ij, qui eum pro Epiſcopo Cracouienſi non agnoſcerent, impetrauit; verùm ab eo mandato vniuerſum ferè Collegium Cracouienſis Baſilicæ Regio iuſſu & minis inductum, ad Pontificem ipſum, ſiue ad futurum Vniuerſale Concilium prouocauit: ſacris tamen pleriq; omnes Canonici abſtinuere, pauci quidam ex eo

ex eo Collegio, & omninò ex ordine Eccleſiaſtico, Pontificiam quam Regiam auctoritatem antiquiorem ducentes cum Iacobo ſenſerunt, inter quos primarij fuere Demetrius Sennenius Iacobi frater Scarbimirien. Præpoſitus, Dlugoſſi fratres duo, Derſlaus Crizanouius & Nicolaus Canonici Cracouien. quibus ſacerdotiorum reditus, à Nicolao Pieniazko Succamerario & Præfecto Cracouien. Regis mandato adempti ſunt, itemq; Pauli Glouinij Decani, qui negotia Sennenij Romæ gerebat. Hi & item Georgius de Franciſcano Sodalitio Suffraganeus Cracouienſis, qui Sennenium conſecrarat Cracouia abeſſe iuſsi; Crizanouius verò domo ab apparitoribus præfecti extractus, & per mediam Vrbem foras eductus eſt, eo veſtitu quo Canonici in tẽplo vtuntur, nẽpe veſte linea latiore, & pallio cum cucullo ex pellibus murium Ponticorum indutus. Quare magnam in ſe populi ſpectantis commiſerationem, gemituq; de acerbitate Regis commouit. Idem tribus alijs inferioris Ordinis ſacerdotibus accidit cultui Diuino vacantibus. Reliquum Collegium iureiurando à Rege ipſo adactum, ne quem iniuſſu ſuo ad poſſeſsionem bonorum Epiſcopalium admitteret, quorum tamen bona pars cùm à Pieniaſko Præfecto Cracouienſi, & alijs quibusdam, tum à neceſſarijs Vladiſlauienſis Epiſcopi, Regio vel iuſſu, vel permiſſu occupata tenebantur. Dlugoſſi domus Cracouiæ à Staniſlao & Dobeſlao Curoſuancijs Epiſcopi Vladiſlauien. poſtea facti propinquis Rege inſpectante & approbante direpta. Nec modò fieri talia Rex permittebat, ſed iubebat.

Cùm verò pleriq; viri religioſi Caſimirum admoneret,
ne tantis calamitatibus Cracouienſem Eccleſiam onerari,
neuè occupatione fructuum ac redituum, ædium Cano-
nicalium euerſione, ſacerdotum violentâ per plateas cum
graui dedecore ac ignominia expulſione, vexari patere-
tur, omnem culpam in Gruſczyniũ Vladiſlau. referebat,
qui ea omnia fieri curaret, ſe ignaro vel parum conſcio;
cùm autem & Ioannes Epiſcopus Vladiſlauienſis ab ali-
quibus

quibus factorum argueretur, omnium eorum auctorem Ioannem Lutecum Vicecancellarium insimulabat. Memoriæ prodidit Dlugossus, eo ipso tempore, quo Iacobus Obulez de Gory Subpincerna Cracouiensis gente Odrouanzius, decimas ac reliquos sacerdotiorum prouentus vsurparet, & pro libidine in vsus proprios distraheret, feria IV. die S. Bartholomæo dicata, Proszeuicijs & alijs pluribus in locis sole vergente ad occasum, imaginem Crucifixi rubram primùm, deinde pallidam, ad extremũ nigram cum gladio exerto in nubibus apparuisse, & plures duabus horis visionem durasse. Quin caput D. Stanislai aliquoties per id tempus sudare visum, quod dum in supplicatione à Ioanne Archidiacono Administratore Episcopatus circumlatum abstergeretur, vberioribus manabat guttis, quibus prodigijs afflictationem grauem Cracouiensis Ecclesiæ portendi ominabantur plerique Deum timentes viri.

Miserat Rex rogatu & sumptu Gruscinij ad Pontificem Oratores, Ioannem Rituianium Marschalcum Regni, Capitaneum Sendomiriensem, & Matthiam Racianzium Iuris consultum Vladislauiensem Canonicum, qui Siennenij conatus impedirent, ac de grauibus quidem eum criminibus accusabant, Regi Ecclesiastico, ac Equestri Ordini inuisum suadebãt, seditiosi tumultus reum agebãt, quod vi Thomam Episcopum ad concedendum sibi Episcopatum adegisset, in eumq; per nefas inuolasset; in qua inuasione propinquus ipsius Andreas Tencinius, magnus vir &

vir & facilè Princeps Senatus Polonici Cracouiensis concursu interfectus esset, quin literas Sennenij Mantua cùm legatione Regio nomine fungeretur ad Regem scriptas, quibus incusabat is Pontificem, quasi plus æquo faueret Cruciferis producebant, & ampla Pontifici munera Regis nomine pollicebantur, Friderici Imperatoris, & Georgij Bohemorum Regis commendatitias literas attulerunt, nihil tamen aliud à Pontifice impetrârunt, quàm vt is Hieronymo Cretensi Archiepiscopo legato suo causam cognoscendam delegaret, atq; interim Siennenio Episcopo administratione interdiceret. Itaq; egit diligenter Cretensis cum Rege pro Sennenio, asseuerans Episcopatum semel à sede Apostolica ipsi collatum, inuito adimi iure non posse; verùm Rege asseuerante malle se Regno excidere, quàm illum pati esse Episcopum: Legatoq; vicissim vociferante, præstare vt tria Regna pereant, quàm ius & auctoritas Ecclesiæ perturbetur: re infecta & irritatis animis discessum est. Ac Sennenius quidem quamuis in Comitijs anni subsequentis Petricouiæ habitis, ad genua Regis clementiam ipsius implorans accidisset, & omnia tentasset, nihil impertrauit, affirmante Rege, regnum se prius amissurum, quàm illum, aut quenquam omninò in Regno suo se inuito Episcopum esse passurum. Itaq; postquam Grusczynius de Cracouiensi Episcopatu plusquàm quadriennium dirè & acerbè contendisset, tandem votis potitus est, cedente Sennenio pertinaciæ Regis, propter compasßionem, ne viri Ecclesiastici secum sententies vlterioribus

Belua non Christiani hominis vox.

 terioribus

terioribus iniurijs paterent. Concesſit itaq; Episcopatum Grusczynio, acceptis ab eo quater mille florenorum, quos liti expensos ferebat, & nonnulla parte bonorum Episcopalium duobus annis ac dimidio ex quo lis erat orta præterlapſis. Quo facto ijs quoq; sacerdotibus, qui cum eo senſerant, sacerdotiorum suorum fructus restituti sunt. Ita rebus pacatis Casimirus nouos nuntios Romam expedit, supplicaturos summo Antistiti, vt Grusczynio in Cracouienſem Eccleſiam translato (iam Procuratores qui suo nomine illi renuntiarēt Siennenius constituerat) Ioanni de Brzezie Regni Procancellario de Vladislauienſi prouideret. Ita contendente Casimiro compotes votorum facti duo qui prenſabant, tertio vero & legitimo Pontifice excluſo, Anno Domini, 1463. feria secunda Iunij, Ioannes Grusczynski translatus eſt Cracouiam. Quot & quantorū malorū origo exſtiterit horum Pontificū præſatio, graphicè deſcribit Cromer. l. 25. verba eius subijcio: *Horum trium ambitio & Pontificiam auctoritatem in Polonia debilitauit, & electioni liberæ vim attulit, ita vt ex eo tempore ſublata, vmbra modò eius quædam penes ſacra Collegia remaneat, non ſine grandi non modò Eccleſiasticæ auctoritatis, verùmetiam religionis & Reipub. iactura. Etenim donec liberæ ſacerdotum electioni in creando Episcopo locus fuit, fuit tamen aliquot bonorum & malorum dignorum indignorumq; diſcrimen, cùm ſacerdotes ſumptis reuerenter tremendis Christi myſterijs, iurati de futuro Episcopo ferrent ſuffragia, virtute, doctrina, & pietate, tunc ambiebatur plusquam fautoribus, aut neceſſariorum precibus, aut mulierum blanditijs atq; lacrymis, aut ſplendore comitatus, aut apparatu conuiuiorum & compotationibus, aut commendatione generis & familiæ, aut aſſentatione & ſacerdoti indecoris miniſterijs, aut etiam*

aut etiam largitione. Vigebat igitur diſciplina Eccleſiaſtica: minus ſibi permittebant ij, qui Episcopi fieri cupiebant; ſeruiebant famæ & exiſtimationi, & non modò reprehenſionem collegarum, ſed etiam ſiniſtram cuiuſuis ſuſpicionem cauebant. Episcopi verò facti, nihilominùs pro fratribus ducebant collegas ante ſuos, in conſilium eos de rebus maioribus adhibebant plurimumq; reuerebantur, & officium ſuum nauiter faciebant, memores quod ſolenni & ſerio dato iuramento recepiſſent. Ad aulas Principum quoties veniebant (veniebant autem rarius, nec tam ſua ſuorumuè quàm publicè vtilitatis gratia) de via ipſis decedebatur, aſſurgebatur, omnisq; honor habebatur, & quaſi numinibus quibusdam tantum non ad genua procumbebatur ab ipſis etiam Principibus. Porrò in conſilijs de Repub. in iudicijs, in defendendis ac iudicandis bonis & hominibus Eccleſiaſticis, pupillisq; & viduis, deniq; in admonendis & corrigendis non modò infimis & mediocribus, verùmetiam primoribus, atq; adeò Regibus ipſis, liberæ erant eorum voces & ſententiæ, ſingularis dignitas, ſumma auctoritas. Non inhibebat vocem accepti beneficij memoria, non ſpes futuri. Non eleuabat auctoritatem dicentis, vel arguentis ambitio, & conſcientia audientium: nec metus aut inſcitia dignitatem deprimebat. Non erat neceſſe Episcopo & ſacerdoti præ foribus cubiculi Regij inter ſcurras & vilia ventris mācipia aſſidere, nec ſannas & ſcommata leuiſſimorum quorumq; perferre, non turpiter & indecorè adulari, & abblandiri, non modò elegantioribus iſtis cubiculi & menſæ regiæ adminiſtris, vt aliquam tamen vi vel ioco mentionem abſentis apud Regem facerent, verùm etiam ſatellitibus, ianitoribus, ne dicam etiam horum amicis & concubinis, matellionibus, morionibus, ac cæteræ fæci aulicæ atq; ipſis deniq; catellis Principum. Itaq; florebat tunc Reſpublica, florebat religio, florebat ordo Eccleſiaſticus, florebant ſcholæ & Academiæ Sacerdotum & Episcoporū Seminaria, ſplendeſcebant templa. Aulæ verò Principum horum præceptis & exemplis inſtitutæ, Vrbanitatis, virtutis, fortitudinis, prudentiæ, modeſtiæ, & pudoris erant officinæ, non faſtus, ignauiæ, ebrietatis, libidinum, temeritatis, impudentiæ, & omnis nequitiæ & impietatis

ganea ac barathra. Nunc ſublata Electione hæc & multa plura alia mala bonis illis ſucceſſerunt, & in domos ac familias, atq; adeò in ipſa intima cubicula Epiſcoporum, ne dum in profanorum Principum aulas inuaſerunt, ſimulq; dignitas ſacerdotũ, indecorè emerẽdo & emẽdo fauore etiã abiectiſſimorum viluit; labefactata eſt auctoritas: nutat, ne dicam ruit. Reſpub. religio proſtrata penè concidit. Quæ omnia Principes non tam Epiſcopis debent imputare & ſacerdotibus, quàm ſibi ipſis, qui nuncupandorum Epiſcoporum ius ſacris collegijs ereptum ſibi vſurparunt. Nam vt nihil ij perperam faciant, nihil affectioni cuiquam indulgeant; ſed eadem illa omnia quæ iurati ſacerdotes in Electionibus Epiſcoporum habere ſolent, ob oculos habeant, certè longè facilius vnus aliquis, & is quidem alienis ferè oculis & auribus ſentiens & iudicans errat & fallitur, quàm multi graues, acuti, & multarum rerum periti; & aliud is plerumq; ſpectat, quàm quod potiſſimum ſpectandum eſt, in deligendo Epiſcopo, & verò expeditius eſt vnum, quàm multos corrumpere. Tametſi magna, ne dicam præcipua huius rei culpa eſt, penes Pontifices Maximos, mea quidem ſententia, qui niſi electiones collegiorum primi labefactare aggreſſi eſſent, nunquam eò audaciæ Reges profecti fuiſſent.

Nec verò in Cathedra Cracouienſi inexplebilis Gruſczynij ſublimius aſcendendi libido ſubſtitit; namq; cùm in ea anno vno, & menſibus quatuor ſediſſet, ad Eccleſiam Metropolitanam Gneſnenſem morte Ioannis Sprowski vacantem, adſpirauit; nec irrito conatu, fauente Rege Caſimiro, ad quam per Papam Paulum II. anno Dñi, 1464. die XIX. Octobr. promotus eſt. Obſcurauit tantæ ſublimitatis ſplendorem turpi vita & infamibus flagitijs, in quibus tanquam in cæno cum grauiſsimis populi ſibi commiſsi ſcandalis volutabatur; vanitatibus, ludis, crapulæ, libidini deditus in tantum, vt omnibus Eccleſijs quibus præfuit,

præfuit, teterrimum poſt ſe fætorem ignominiæ reliquerit, neque dignitatis amplitudine, neq; honeſti reſpectu, neq; amore ſalutis, neq; timore gehennæ, neq; vllo conſcientiæ morſu, à patrando ſcelere, quod effreni libuiſſet appetitui unquam coercitus: iuſtiſsimo tandem Dei iudicio, qui dum viueret obliuiſcebatur Dei, ſui ipſe immemor animam egit, poſtquam annis nouem, diebus minùs decem Metropolitanam geſsiſſet dignitatem. Venerat à Rege inuitatus Cracouiam anno Dñi, 1478. VIII. Octobr. Ibi paucos moratus dies, extremum in magna hilaritate cum conſanguineis & neceſſarijs miſerè tranſegit; cùm enim in noctis horam tertiam comeſſationes produxiſſet, ſubito languore correptus, ac verſus in amentiam ſalubria monita familiaribus, & ſacras lectiones preceſque ſuper energumenos vſitatas, nec quidquam adhibentibus, nullis prouiſus Sacramentis ſpiritum exhalauit, hoſpes in domo Abbatis Tinecenſis. Rixa illicò inter germanos defuncti ſuborta eſt, Bartholomæum Caliſsienſem Caſtellanum, & Nicolaum Coſmider Pincernam Syradienſem, de oppido Kozmin & villis ad illud pertinentibus, quod Archiepiſcopus grandi pecunia apud Hinczam de Rogow Caſtellanũ Sandomirienſem pro Bartholomęo fratre emerat. Nicolaus verò Coſmider, occupauerat ęquam de bonis ijs nõ minùs quàm de hereditarijs partẽ requirens. Funus Archiepiſcopale proſequente extra ciuitatem Caſimiro, præcedente Clero, paucis familiaribus comitantibus, Gneſnam delatum eſt; ibique Prælatis & Canonicis dedignantibus

gnantibus obuiam procedere parum iusto honore sepulturæ traditum est. Altè fixum hæserat in ipsorum animis, tum vitæ turpiter actæ, neq; metania correctæ infamia, tum quòd multas & graues Gnesnensi Ecclesiæ, tam villarum quàm decimarum fecisset alienationes, administratore Vriele de Gorka Gnesnen. Canonico, & Regni Poloniæ Cancellario eiecto. Hic in villa Rogow dicta, Ecclesiam Parochialem sub titulo S. Stanislai erexit; eique de mensa Archiepiscopali decimam manipularem in villa Zakowska wola in dotem perpetuam donauit. Fratrum Minorum de Obseruantia Łouicij Monasterium condidit. Decimas noualium de 40. laneis in bonis Pabianicensibus Capitulo Cracouien. largitus est. Ecclesiæ Sandomirien. S. Mariæ, decimas manipulares in Polnorow, Pozmorowsko, in Wola alias Koziakalen, in Kurowo, Kazulce, Dlusko, in Dluzka wola, in Gutowo, Gutowska wola, in Czarge, in Dluzka wola, in Gutowo, Gutowska wola, in Czarge, perpetuis temporibus addixit: pro ea tamen re, florenos 1500. à Capitulo Sandomiriensi accepisse notatus est.

Formoso Charites retulit Grusczynius ore,
Auroræ florem diceret esse Paris.
Auroræ rosa flos; trahit hic de stirpe rosarum
Flos decus, at Cypriæ flos sacer iste Deæ.
Seruit & hic Paphiæ, castis aconita propinans,
Heu quot ab hoc, vernans, toxica traxit, apis.
Hunc sibi pulchra cupit ferri Proserpina munus,
Hunc Dis in mediis, vellicat ipse iocis.
O rosa quam fætes! Erebus quum teter odore
Stemmatis obfuscat candida signa tui.
Immundis inuisa suo Rosa fragrat odore
Vermibus: ast homines inquinat ista probos.

IOAN-

IOANNES V. LVTECVS DICTVS EPISCOPVS VLADISLAVIEN: XXXIII.

POstquam liberum aditum ad Episcopatum Cracou. Grusczynianæ ambitioni renuntiatione prouisioni apud sedem Apostolicam per procuratores factam Iacobus Sienenski patefecit, eadem via facilè abeunti

 Craco-

Cracouiam Gruſcynio in ſedem Vladiſlauianam ſucceſsit Ioannes Lutek de Brzezie, I. V. D. Archidiaconus Gneſnenſis, Scholaſticus Vladiſlauien. Canonicus Cracouien. Regni Poloniæ Procancellarius, per Pium Papam ſecundum ad inſtãtiam Caſimiri Regis, Anno Domini, 1463. feria ſecunda VIII. Iunij prouiſus, & anni ſequentis pridie Nonas Martij, quarta Dominica Quadrageſimę in Eccleſia S. Mariæ Łanciciæ per Andream Poſnanienſem Epiſcopum conſecratus eſt. Vir iam tunc prouectæ fuit ętatis, quum regimen adijt Vladiſlauien. Diœceſis, de domo & proſapia Doliuitarum, oriundus in villa Brzezie Palatinatus Caliſsienſis, Patre Luteco Iudice Caliſsien. & Matre Dorothea natus, ſtatura fuit mediocri, facie oblonga, eaq; ad mentum anguſtiore, oculis lippis & debilibus, quorum hebetudo cæcitatem protendebat, niſi malo tempeſtiuè cauterio in Italia agens occurriſſet, in iram pronus, cuius tamen celeritatem, antequam Pontificatũ fuiſſet adeptus, miti ſimulatione occulere nouerat, caſtitate & pudicitia inſignis, in agendis rebus tenax, cautus, prudens & cunctabundus, humanæ laudis & auræ popularis appetentior, in conuiuia ſumptuoſus, munificus, & liberalis ſupra cenſum. Vnde cùm Epiſcopatum Vladiſlauienſem à Ioanne Gruſczynski exhauſtum, de induſtria adijſſet, multum æris alieni conflauit, quod ad ſupremum vitæ finem diſſoluere nequiuit. In concordia cum Cruciferis legatus ad Compromiſſarios in Prætorio Torunenſi perficienda nondum Epiſcopus, multum operę poſuit. Hic anno Domini, 1431. à Vladiſlao Iagellone, cùm eſſet Actuarius S. R. M. miſſus ad Suidrigellũ Ducẽ Lithuaniæ, dum mandata Regis ſui, magna conſtantia & animoſitate ediſſerit, atq; liberius agit, quàm Dux exilis iudicij æquum æſtimaret, colaphum ab ipſo in furias verſo pertulit. Sublato è viuorum numero Rege Vladiſlao, auctoritate Senatus R. Poloniæ legatione functus eſt ad Concilium Baſilienſe, Gneſnen. tunc Canonicus, Staniſlao Epiſcopo Poſnanien. cum Decano Cracouienſi Nicolao Laſocki comes additus, quibus plena poteſtas data Legatos Regis & Regni repræſentandi, & cura excuſationis Epiſcoporum, quare non plures ad Concilium acceſsiſſent commiſſa, eò quod publicis conſilijs circa incolumitatem Reipub. prouidendam ſub calamitoſum tempus Regni, Rege deſtituti, morte nupera Vladiſlai Iagellonis.

Sub idem tempus quo Ioannes Lutecus Epiſcopus Vladiſlauien. Romæ renuntiatus eſt, offerebatur per ſummum Pontificem Iacobo Sienenski, qui ſe tunc Cracouienſi Eccleſia abdicauerat Plocenſis Pontificatus, maluit tamen opprobrium deiectionis ſuæ modeſtè ſuſtinere, quàm legitimè electo Stiborio impedimentum faceſſere in iure quæſito.

Cùm Lutecus à renuntiatione Romana Epiſcopus Vladiſlauien. fuiſſet anno vno & menſibus quatuor, Ioannes Sprouski Archiepiſcopus Gneſnen. ſcabie afflictus vitâ mortali, & Metropolitana dignitate ceſsit, in quam Rege Caſimiro promouente, atq; ipſius ſolicitatione poſtulantibus

lantibus Prælatis & Canonicis Gnesnen. Iacobus Gruſczynski Epiſcopus Cracouienſis ſuccesſit, locumq; dedit Ioanni Luteco ad Eccleſiam, ad quam ante Gruſcynium legitimè fuerat electus commigrandi. Ad hanc eodem Rege apud ſedem Apoſtolicam inſtante per Pium Papam ſecundum, non refragante Prælatorum & Canonicorum Collegio, Anno Domini, 1464. XIX. Octobris tranſlatus eſt. Antequam ad Cracouienſem Cathedram ſe conferret, Breſtiæ Cuiauiorum Paulum Grabowski Epiſcopum, ad Eccleſiam Culmenſem confirmatum, in Eccleſia Parochiali conſecrauit. Nobilem de domo & Stirpe Polana, qui propter exiguos eiuſdem Epiſcopatus reditus, Breſtenſem Parochiam ad mortem indulgente Pio ſecundo ſummo Pontifice tenuit. Prudentiam Ioannis Luteci teſtantur publicæ legum Polonicarum tabulæ, dum eius, ordinationem circa annum gratiæ de prouentibus Sacerdotiorũ computandam inſertã his verbis continent: *STATVTVM D. Ioannis Lutconis Epiſcopi Cracouien. eſt, quod quilibet Prælatus, Canonicus, Altariſta, Plebanus, Vicarius, & ex quocunq; titulo beneficiatus curatus, & non curatus, in vniuerſa Diœceſi Cracouien. ſi moritur in primis tribus menſibus anni incipiendo à Circumciſione Domini, habeat quartam partem omnium introituum, iuxta verum valorem ſuorum beneficiorum, ſed ſucceſſori frumenta æſtiualia relinquant ad ſeminandum prædium; ſi in tribus ſecundis menſibus, habet medietatem: ſi in tertijs tribus menſibus, habet tertiam partem de frumentis hyemalibus, ad quantitatem*

In Laſkio fol. 58. In Herburt p. 16.

tem prædij non ſeminati ſucceſſori relictis, ſed in reſiduis menſibus habet totum.

Anno Domini, 1471. cùm præſens eſſet Comitijs Cracouiæ nimia irâ & indignatione correptus, in apoplexiam incidit, & aliorum manibus elatus ex regia, vſu loquendi amiſſo, ſolo vnctionis extremę Sacramento munitus, cùm ad cætera non eſſet idoneus, XXIV. Maij, feria VI. in Curia Epiſcopali Cracou. diem obijt, cùm annos ſex, mẽſes ſex, dies XXII. Cracouienſi Eccleſiæ præfuiſſet, ære alieno fuit obnoxius, adeò vt ſumptus funeri defuerit, quem liberaliter Prælati & Canonici ſuppeditârunt, nec calix iureiurando promiſſus Baſilicæ vnde fabricaretur ſuperfuit, quem viuens fieri diſtulit, longioris vitæ ſpe deceptus eſt. Manſionarios in Eccleſia B. M. V. fundauit.

Non ſine admiratione multorum ſimilis exitus vtriq; tam Archiepiſcopo Gruſczynski, quàm Luteco Cracou. Epiſcopo euenit Cracouiæ, vt ambo ſine Sacramentis, ambo obærati, ambo morte repentina è viuis ſublati ſint; ita, vt pleriq; ſupplicium hoc fuiſſe ambitu quæſitæ Pontificiæ dignitatis interpretarentur.

Strenua non paruam dederat ſolertia laudem
Lutecio, celer aſt, hanc tulit ira viro.
Huic Patrijs onerare parum conuiuia ferclis,
Exoticas gereret ni ſua menſa dapes.
Quid noua quæratis vates præconia? nonne
Multa quod attraxit nomina, nomen habet!

IACOBVS I. SIENENSKI EPISCOPVS VLADISLAVIEN: XXXIV.

AD Pium Papam ſecundum Romam ſe contulerat poſt Craçouienſis Eccleſiæ regimen abdicatum Iacobus Sienenski, à quo humaniter acceptus, Ciuitati & Arci Tiburtinæ præfectus eſt, quo faciliùs ex dignitate Pontificia ſuſtentaretur; poſteaquã verò Vladiſlauië. Epiſcopatum tranſlatione Ioannis Luteci ad Cracouien. contigit

contigit vacare, Paulus Papa II. qui tunc Pio ſucceſſerat, ei vacantem, quamuis renitenti primùm, deinde tamen voluntatem iuſsis Apoſtolicæ ſedis ſubmittenti, contulit, Anno Domini, 1464. x. menſis Octobr. Rege iam non inuito, qui placatus eandem ſibi deſtinârat ſedem. Noua illum octauo die ab ingreſſu Cathedræ moleſtia exercuit: namq; Nicolaus Vlrici Czerwonce filius, Caſtri Golubenſis Capitaneus, plurimis eorum copijs adſcitis, qui merita ſibi ad Nowum ſtipendia non perſoluta ferebant ægrè, montem Dobrinenſem Viſtulæ imminentem numeroſo agmine inſedit, in ſpecie quidem Maſouijs & Plocenſibus arma illaturus, re autem ipſa Cuiauiæ regionem populaturus, omniaq; nauigia mercium Viſtulę alueo decurrentium, in ſuam poteſtatem redacturus. Quid faceret bonus Paſtor, lupum ouium ſuarum prędijs inhiantem videns, magnitudinemq; periculi bonis Cuiauienſis Terrę, & Eccleſiarum facultatibus impendentis conſiderans? conuocat Breſtiam primùm, deinde Vladiſlauiam Nicolaum de Kościelec Breſten. Ioannem de Koscielec Iuniuladiſlauien. Palatinos, ac cæteros regionis Barones ac Equites, quibus in commune collatis ſententijs, placuit hoſtem placari pecuniâ, cùm maioris videretur diſpendij & periculi, ad arma conclamare; datis igitur florenis 150. hoſtem feria ſexta Paraſceues Baſilicam Vladiſlauien. expilare, ędeſque Sacerdotum fortunis ſpoliare cogitantem, prouidus Antiſtes, monte occupato mouit. Caſtrum, ne deinceps hoſtes poſſent illo potiri præſidio, impoſito Nicolao

colao Dzialynski, à Rege Regnique Ordinibus commissum est.

Nobile genus Pontifex hic duxit è stirpe gentis Dębnę, cui Cruce insigniri toto scuto pręten sa, præclarum est; patre Dobeslao de Sienno Palatino Sandomiriensi, matre Catharina filia Demetrij de Bozydar R. P. Thesaurarij natus, statura fuit ea, quæ iustum viri non attingeret modum, capillo nigro, iræ in quam fuit procliuior parum tenax, viduarum, orphanorum, peregrinorum, & omniũ quibus se nouercam rebus mortalium illudens fortuna præbuit, Patronus munificus ac benignus exstitit: in cænarum sumptus liberalis, & in quærendo sponsæ cultu ac nitore augendo studiosus ac diligens fuit: in primo siquidem aduentu non vilis pretij amoris testificandi arrham Vladislauiensi Basilicæ, pluuiale serici elegantis, casulas tres, dalmaticas quatuor, antependium imaginibus diuorum auro intextis, mitram auro gemmisq; onustam, quæ etiam nunc cernitur, cura Hieronymi Comitis à Rozdrazow refecta, ampullas inauratas grandes eleganti operâ elaboratas obtulit. Arces, Vladisl. Raciąznen. & Volborien. à prædecessoribus neglectas, muris ac ędificijs vtiliter & concinnè instaurauit. In loco veteris Basilicæ, quam Vladislaus Oporowski solo æquârat, ædem D. Stanislao ligneam lateribus interclusis fabricatus, feria tertia Paschæ, anno D. 1474. antequam Metropolitanam subijsset, Ecclesiam consecrauit; officium Pænitentiarij, quod nunquam fuerat antea in Vladislauiensi Ecclesia, instituit. Cratem

Cratem ferream sacrarium siue gazophylacium sacræ supellectili conseruandæ, subsellia Sacerdotum, quæ stalla vulgò vocantur, vt ætas ferebat, opere eleganti exstruxit. Duabus piscinis propè oppidum Wolborz in fluuijs Wolborza & Mosenicá, duabus item in bonis Piorkouiensibus erectis, insigni augmento bona Episcopatus ampliauit: in quarum reparationem non paruos erogauit sumptus Illustrissimus Matthias Łubienski. Celebrata fuit Synodus Lanciciæ anno D. 1466. xx. Ianuarij, præsidente Ioanne Gruszczinski Archiepiscopo, Iacobo Vladislauiẽ. Andrea Posnaniensi in propria, reliquis Episcopis in procuratorum suorum personis, de bono Ecclesiæ consultantibus, in qua sancitum est vnanimi consensu, vt Gnesnensis, Vladislauien. Posnaniensis Diœceses Regi Casimiro & necessitatibus Patriæ pensionem grossorum duodecim à marca vsitatæ taxationis; Cracouiensis autem in qua æstimatio censuum putabatur rigidior, grossorum sex à marca contributione subuenirent. In eadem Synodo expostulatio Nicolai Boglewski Palatini Varsauiensis, & omnium fratrum suorum, contra Ioannem Pieniązek Archidiaconum Gnesnensem, de crudeli nece Iacobi Boglewski in domo propria patrata audita est, decretumq; vt atrox homicida, omnibus Ecclesiasticis beneficijs priuatus, perpetuo carceri manciparetur, sceleris admissi pœnitentiam acturus. Nulla tamen decreti vis sontem vinxit, Archiepiscopo dissimulante, probatæq; & subscriptæ in reum sententiæ, robur extendere supersedente.

Xx Annus

Annus insequens, 1467. exoptatâ pace Polonis iucundissimus illuxit, in quo bellum annis propè tredecim sub Casimiro tertio in Prussia continuatum quieuit, terraque Culmensis & Pomerania, pro quibus annis centum quadraginta armis & iure certatum est cum Cruciferis, ad dominium Polonorum redierunt, Prussiaq; in eorundem tutelam, fidem & societatem concessit; pacis tantæ secundùm Deum auctor nulli tacêdus ejus Legatus Apostolicus Rudolphus, Episcopus Lauentinus fuit, qui Niessouiam dirimendis partium litibus sedem constituit, vbi etiam Iacobus Episcopus Vladislauien. xiv. Septembris Varmiensem Episcopum Dominico die consecrauit. Plurimum vt æquis pax staret conditionibus laborârunt, Nicolaus Kielbasa, qui Culmēsem postea Episcopatum adeptus est; & Iacobus Schadecus Decretorum Doctor. Porrò Rudolphus Legatus, duobus propè mensibus in tam graui & arduo negotio versatus, partis vtriusq; iura, & prætextus summa fide & integritate audiuit, ita vt mirificam partium beneuolentiam, æstimationem, & venerationem, ob probitatem morumque modestiam, maximæ prudentiæ coniunctam expertus, amplissimū fructum suæ missionis prædicaretur consecutus; dum talem se in dirimendis difficultatibus, in dissoluēdis nodosis disceptationibus & controuersijs, in admonendo & persuadendo parti vtrique, grauissimâ æquitate, & puritate perspicua exhibuit, vt ad pacem optimo fine componendam diuinitùs, illi tanquam pacis Angelo affulsisse gratiam mirarētur vniuersi, gratias agentes, quòd bellum horrendum & diuturnum, consilijs saluberrimis, virtute eximia, sincera puritate sopiuerit, Martisq; incendia sæuissimè inhumani sanguinis exundationem per tam longum tempus grassantis, sanctissimè ac pariter sapientissimè restrinxerit.

Plurimum operæ Iacobus Vladislauiensis & Nicolaus Kielbasa Culmensis Episcopi posuerunt in sedandis Ciuitatum Prutenicarum æstibus, recens Polonico regimini sese addicentium, à quibus subsidium pecuniarium, qui militi debita stipendia exsoluerentur, obtinuerunt; ijdem Gedani & Elbingæ Conuentibus coactis Stiborio de Borisßew gubernatoris officio interdixerunt, villis quas in Insulis obtinebat ademptis.

Posteaquam verò fidem & prudentiam in obeundis Reipub. negotijs satis probasset Casimiro III. Iacobus Sienenski, maioribus illum dignitatibus augendum in animo Rex decreuit, odium quod conceperat, prensatione Cracouiensis Episcopatus, in amorem & voluntatem ornandi primatiali fastigio commutans; atque ita Grusczinski Ioanne Archiepiscopo Gnesnen. rebus humanis exempto, surrogat Casimirus Iacobum, eumq; vt postulet, ad sacrum Senatus Metropolitanæ Ecclesiæ collegium grauissimos nuntios, Lucam de Gorka Palatinum Posnanien. Ioannem de Rytuiany Reg. Pol. Marschalcum, Sbigneum de Olesnica Vicecancellarium Scholasticum Cracouiensem, & Matthiam Mosczinki Capitaneum Maioris Poloniæ expedit. Porrò quamuis Prælati & Canonici Gnesnen. nihil

hil Regiæ voluntati obluctati, Iacobum Archiepiscopum popoſcerunt, tulerunt tamen acerbius, quòd eum Sixtus Papa IV. literis Regijs rogatus x. Decembris feria ſexta. ſeptemdecim diebus ante, quàm ab ijs poſtularetur Archiepiſcopum renuntiauerit: ſubſiderunt poſthac animi inani ſepoſita indagatione, Archiepiſcopumque ſuum publica congratulatione Senatus Gneſnenſis ſalutauit. Is Mauſoleum Sancto Adalberto exſtruxit, Budzini marmore conquiſito. Manſionariorum Capellam exornauit, ſtagnumque piſcibus fouendis Grzegorzouij effodi curauit.

Sienenſki grauibus virtus exercita curis,
Pulchra trophæa, pedum Vladſlauienſe gerit.
Commutatq; pedum cruce, dum primatus honore
Eminet, hanc tribuit crux ſibi lata crucem.
Veſtitu ſacro, nitidisq; monilibus, auro,
Et gemmis, Sponſæ protulit ille decus.
Non ijt vſq; ſuá peregrinus ab æde, nec æger
Protinus optatam quin retuliſſet opem.
Ira viri velox, ſed non diuturna, labore
Frons firmata malis, cor pietate vigens.
Arma crucis claræ decorant inſignia gentis,
Quàm genuina viro gloria ferre crucem.

SBIGNEVS DE OLESZNICA EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS XXXV.

EAdem opera Caſimirus Rex quam interpoſuit ad ſedem Apoſtolicam, cui tunc Sixtus Papa IV. præſidebat, vt Iacobus Sienenski non expectata Prælatorum & Canonicorum Gneſnen. poſtulatione, ad Metropolitanam Eccleſiam morte Gruſczynski vacantem transferretur, obtinuit vt Sbigneũ de Oleſznica Reg: Pol:

Vicecancellarium Sum̃us Pontifex Vladiſlauienſem Epiſcopum feria quarta 11. Decembris, Anno Domini, 1473. Collegij electione, ſiue poſtulatione poſthabita, atque omnino reiecta, renuntiaret, cuius ſedis ille poſſeſsionem nihil obnitentibus Prælatis adijt. Fuit Nobilis de armis Dębno

Dębno, gentilis Iacobi de Sienno Archiepiscopi Gnesnen. Magister artium in alma Academia Cracouien. vir comis & magnanimus, Reipublicæ amans. Is tametsi cum laude præfuisset Ecclesię Vladislauien. ad conseruandam tamē sui nominis immortalitatem, in illa nihil videtur memorabile præstitisse, maturo consilio, rerumq; vsu non vulgari claruit, auctoritate in Republica plurimùm valuit; quo factum, vt ei Casimirus Tertius gubernandam Prussiam commiserit, doctrinâ insigni enituit, cuius specimen frequenter concionibus ad populum habitis edidit.

Sub eius regimine Vladislauien. Ecclesiæ Sixtus Papa IV. instituit celebritatem festi S. Francisci, ab omni opere seruili abstinere iniungendo, eamq; festi obseruantiam sub præcepto contineri decernendo, & quinquaginta annos indulgentiarum, totidemq; quadragenas quotannis concedendo, Anno Domini, 1475. Cuius instituti literas Iacobus Gnesnen. Archiepiscopus in Synodo habita Lanciciæ, præsentibus Sbigneo Vladislauien. Cracouiensiq; & Posnaniensi Episcopis, nec non Capitulorum Oratoribus & nuntijs exhibitas, à Religioso viro Michaele Kat, Ordinis Minoris Obseruantiæ regularis eo libentiùs admisit, & obseruari præcepit, quod Apotheosis D. Stanislai Episcopi Cracouien. S. Francisci cura, expedita fuerit, & in eius Ecclesia celebrata, & quòd cælitùs lapsū vexillum, dum Catalogo Cœlitum adscriberetur S. Pontifex, in eadem Ecclesia ipsius, religiosissimè asseruari memoriæ proditum sit. Itaq; sub censuris ab omni opere seruili

seruili, per totam Prouinciam abstinere mandauit, Anno Domini, 1480. die penultima Februarij; vnde colligitur non fuisse Anno Domini, 1478. ad sedem Archiepiscopalem, in qua superstes adhuc Iacobus Sienenski præsidebat, translatum Sbigneum, quod in continuatione vitarum à Dlugosso conscriptarum habetur, institutio aut celebritatis festi expresśè anno citato in Chartophylacio Vladislauien. continetur, vbi etiam legitur eodem anno 1480. Sbigneum Episcopum Vladislauiensem, in sectatores Husitarum hæreseos, inter fratres hospitales Iuniuladislauienses diligenter inquisiuisse, & seuerisśimè perpetui carceris pœna in Matthiam quendam Presbyterum, quòd plurimos sub vtraq; specie communicauerit, animaduertisse; ad regendam igitur Gnesnensem Ecclesiam anno circiter 1480. necessarium suum Iacobum Sienenski secutus est: auctoritate tamen in Republica successu temporis propter quasdam res obstinatè gestas, Regis animo offenso imminutus, vt postea in Reipublicæ negotijs remisśior habitus fuerit; bella etiam intestina ob amicorum quosdam casus, cum Ecclesiæ detrimento gerere coactus est. Paprocki dicit in stemmate Dębno, emptum ab eo Ducatum Seueriensem pro Episcopatu Cracouiensi, citās Miechouitam lib. 4. Anno 1444. dicentem: *Sbigneus Cardinalis & Episcopus Cracouien. Ecclesiæ Cracouiensis possessiones augere, & terminos Regni Poloniæ dilatare cupiens, Terram Seueriensem à Venceslao Duce Tesnensi pro sex millibus marcarum latorum grossorum emit, ab eoq; exædificatum*

dificatum Cœnobium Fratribus Minoribus de Obseruantia vulgò Bernardinis dictum in Stradomia. Rectè hoc quidem Miechouita, sed non de Vladislauiensi Episcopo. Debuit meminisse Paproccius, quòd ante versu quarto dixerat hunc de quo sermo est, fuisse Vicecancellarium & Episcopum Vladislauiensem, hunc ad Archiepiscopatum assumptũ sub Rege Casimiro, mortuumq; An. Dñi. 1493. cùm Sibgneus Cracouiensis Episcopus (qui Regem Vladislaum Iagellonem strenuè defenderat ab extremo discrimine, irruentis in illum hastati militis in bello illo Cruciferico ad Gruneualdum gesto, ac deinde militiam terrenam in spiritualem commutârat) Præpositus primũ ad S. Florianum fuerit, postea ad Episcopatum Cracouien. à Rege Vladislao Iagellone promotus: quando igitur ex Cracouiensi ad Vladislauien. descendit Ecclesiam, & ex hac in Archiepiscopatum gradum fecit, immò si Episcopus Vladislauien. fuisset Cardinalis, eandem dignitatem retinuisset in Archiepiscopatu, neq; ea in Epitaphio reticeretur, quod refertur in hęc verba ab ipsomet Paproccio: *Zbigneo de Olesnica Archiepiscopo Primatiq; Gnesnen. summo consiliario & Antistiti, magnitudine præstanti Parenti Patriæ.* Alius igitur fuit Sbigneus Cracouien. Pontifex, alius Sbigneus Vladislauien. post Archiepiscopus, quamuis vterque de Olesznica. Vladislauiensis ex Scholastico Cracouiensi, Cracouiensis ex Præposito ad S. Florianum creati Episcopi. Patet præterea luculenter ex Dlugosso Anno Domini, 1423. Alberto Iastrzembecio Gnesnam translato

translato, Cracouiensi Episcopo successorem natum Sbigneum de Olesznica Præpositum S. Floriani, à Martino Papa V. Rege intercedente Vladislao Iagellone, & Prælatis ad Regias preces eum postulantibus, Vladislauiensis autem ad Archiepiscopatum ex suo Pontificatu transiit Anno 1480.

Ab hoc Episcopo Commissarius Iudex institutus adiudicauit decimam de Goray manipularem Parocho Lubotinensi, silentium imponendo ratione eiusdem Decimæ Reuerendiss. Episcopo Vladislauien. & eius successoribus, Anno Domiñi, 1474. 3. mensis Iunij. Cogites velim Lector candide, quàm ingenuus æquitatis amor in generoso pectore tanti viri habitârit?

Pectus honestârit Sbignei sapientia quantum,
Indicium docuit Rex Casimire tuum.
Prussiacas quando regimen tenuisse per oras,
Et pro te populo reddere iura iubes.
Audiit hunc templis cœtus diuina tonantem
Dogmata, ritè choro, præfuit atque foro.

ANDREAS II. OPOROWSKI DICTVS, EPISCOPVS VLADISLAVIEN. XXXVI.

IN locum Sbignei Archiepiscopali dignitate aucti, Andreas de Oporow, I.V.D, tunc Regni Poloniæ Procãcellarius, ex Episcopatu Præmysliensi, & perpetua Ecclesiæ Varmiensis administratione, ad Ecclesiam Vladislauiensem Rege Casimiro fauente, succeßit; in Lithuania

officio Vicecancellariatus occupatus, ibidem cum Rege moratus est. Nec Ecclesiam suam vnquam adijt, ad quam graui primùm febri correptus, Vilnâ se conferre decreuit, anno Domini, Millesimo, Quadrigentesimo, Octuagesimo tertio, dumque iter iam arripuisset, Meretsij humanis rebus exemptus est, itaq; mortuus Vladislauiam ad tumulandum delatus est, quam viuus adire distulit, postquam quinque annis Pontifex illius vocaretur. Vir fuit ingenij prompti, & ad inueniendum perexpediti: de cuius tamen laude celeritatis, opinio inconstantiæ nonnihil ademisse visa. Exstat testamenti illius in Chartophylacio Ecclesiæ Vladislauien. in oppido Meretz conditi exemplum, cuius executores inscripti Ioannes de Oporowo Palatinus & Capitaneus Iuniuladislau. frater eius germanus, & Christinus de Romantkowo Canonicus Vladislauien. in quo illud est peculiare, quòd pro ornanda Capella in Ecclesia Vladislauien. & dotando altari Capitulo Vladislauiensi iusserit dari mille Vngaricos Serenissimo Casimiro Regi, totidem reliquas opes inter familiam, propinquos, & cognatos distribui ordinauit. Anno 1483.

Mittit Oporouium clarum Præmysliæ sedi
Vladslauiæ, priscâ nobilitate virum.
Fælix ingenio, præcox in acumine, promptus
Consilio, sed cum mobilitate fuit.
Hærentem Regni tenuit Lituania, sedis
Styx offusa suæ culmen adire vetat.

PETRVS

PETRVS DE BNINO EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS XXXVII.

NON inuidet Argonautis Phryxei velleris diuitias nauis Bninia, dum illustre maiorum suorum gloriæ synthema, non infeliciter proprijs virtutibus

exor-

exornauit & ditauit Petrus de Bnino Moszinski. Is Casimiri Regis fauore succefsit ex Premysliensi Ecclesia summi Pontificis Sixti voluntate translatus, Anno Dñi, 1484. Vir proceræ staturæ, morum grauitate celebris, doctrinâ magnus, sed maior cùm religione in Deum, tum pietate & mansuetudine, multis debitis obnoxius, parum ornamenti Ecclesiæ, aut ædificiorum instaurationis in bonis Episcopalibus contulit. Præfuit Vladislauien. Ecclesiæ annis nouem, mansuetus in omnes, nemini molestus: cùm auté podagrâ laboraret, crebriùs ad Ecclesiam moratus est, & Callimachum Hetruscum à S. Geminiano, virum doctrina excellentem, & rerum experientia probatissimum, filiorumq; Regis Casimiri Præceptorem semper in honore fouit, qui etiam in hoc Præsule singulare specimen sanctitatis & doctrinę suspexit, & graui stylo veneratus est; quin beneficio gratus, marmoreum mausoleum sumptu non paruo exstruxit: visitur ad sinistram partem respiciendo ab altari Sanctissimæ Trinitatis ad primam columnam, in quo effigies Episcopi decumbentis est exsculpta cum tali Epigraphe: *Petro de Bnino, Vladislauiensi Pontifici, Religioso, & Sapienti positum. Procuratione Callimachi Experien. Amici concordiss. Anno M. CCCC. LXXXXIII.*

Obijt autem anno Dñi. 1493. Martij die vij. & eiusdem Mensis die xxv. sepultus. Hic decimam manipularem de minori Pániewo Altari Ascensionis Domini in Ecclesia Vladislauiensi. Iurispatronatus Præpositi Vladislauien. donauit in perpetuum, & in vim commutationis molendinum

num ad idem altare spectans, recepit de consensu Præpositi & Altaristæ, feria 3. post Assumpt. B. M V. anno D. 1493. Exstat in Ecclesia Vladislauiensi vetustum Pontificale in charta pargamenea, per Ioannem Złotowski conscriptũ, Petro de Bnino Episcopo Vladislau. dedicatum, argentea cornua habens inaurata, bàculus quoque Pontificius simplex argenteus, ab eo Ecclesiæ donatus.

Bninia Moszynium ponunt Carchesia Petrum
Istulea ripâ, plaudit amœna Tethis.
In superos pietas memoranda, scientia, zelus,
Relligionis amor, fecerat eximium.
Ægroto pedibus, cymbâ mors nare Charontis
Imperat, ò piger, hoc sic adijsset iter!
Perge ratis felix, cælo plaudente carina
Qua cupis in Patria, stet regione tua.
Quæ Diuis vellus defers cælestibus Argo,
Esto procul cælo dignior ista ratis.

CRESLAVS DE CVROSZWANKI EPISC: VLADISLAVIEN.: XXXVIII.

CAndidi pectoris sinceritaté, & boni odoris suauitaté in conuersatione laudabili felici in se deriuatá surculo diligenti institutione parentum traxit, ex maiorum alba rosa Creslaus de Curoszwanki. Hic Regis Ioannis Alberti commendatione, Anno Domini, 1494. prima Iunij electus, & ab Alexandro Papa VI. confirmatus, possessionem xv. Nouembris capessiuit. IV. verò Ianuarij anni insequentis Cleri populiq; congratulãtis fre-

quentia

quentiâ stipatus, Cathedralem Ecclesiam adijt; ad cuius cultum studiosam animi propensionem vertit, ita vt priorum Episcoporum incuriam in ornanda apparatibus sua liberalitate cupiuerit obliteratam. Non fuit eruditionis

primariæ, prudentiam tamen vsu & experientia tantam sibi comparuit, quanta ad obeundum dignè munus Cancellarij Regni Poloniæ satis esse potuit: quod officium præclarè gessit simul cum Episcopatu Vladislauiensi, in retinenda

retinenda disciplina Ecclesiastica, quæ passim labi cæperat, fuit accuratus censor diligensq; castimoniæ sacerdotum explorator, abusus in administrandis Sacramentis diuinorumq; officiorum celebratione inualescentes, seria visitatione profligauit, rerum diuinarum peritos religiosos in locum rudium Parochorum substituendo, beneficiatos ad residendum penes Ecclesias, in quibus essent conscripti, strictâ animaduersione compulit, atq; in eam rem, vt salubrius Ecclesiæ & Diœcesi suæ prouideret, institutis; Synodum in Parochiali Ecclesia Sobkouiensi, Archidiaconatus Pomeraniæ congregauit, Sacrum Missę officium de SSma Trinitate per Vicarios in Ecclesia Cathedrali decantari ordinauit; certa ordinatione argenti in perpetuā fundationē relicta, quod tamē alijs vsibus applicatum est. Rex verò Alexander piam hanc institutionem roborans, Gostinenses Capellas Vicarijs Ecclesiæ Cathedralis Vladislauiensis in dotis augmentum largitus est, easq; aggregari alijs eorum reditibus fecit. Cùm autem magno mœrore ferret in sua Diœcesi bonus pastor, mactari oues Christi frequentibus luporum incursibus hęretica contagione virulentis, vt gregem suum ab imposturis hæreseos tueretur, supplicauit Alexandro Pontifici, vt in sua Cathedrali Ecclesia prædicatorem Ordinarium in Canonicatu Ioannis à Lukow erigeret, cuius postulatis libentissimè sedes Apostolica annuit, anno Domini, 1501. quamuis alij amanuenses in transumptis annum 1515. notent, sed erroneè.

Libris

Libris idem Pontifex ad psallendum diuinum officium necessarijs Ecclesiam Cathedralem instruxit, postquam præfuisset eidem annis nouem, Volboriæ, Anno Domini, 1503. V. Aprilis, vitam cum morte commutauit, paulò post obitum Friderici Cardinalis Regiæ stirpis Archiepiscopi Gnesnen. & Cracouien. Episcopi subsecutus. Cùm Vladislauiam corpus ipsius extremo sepulturæ honore afficiendum duceretur, plurimum à fratre & nepotibus ipsius vexata sunt. Ecclesiæ bona, prædia in prædam sacrilegam cesserunt, tota supellex quæ magni pretij fuit, direpta per consanguineos. Remansit tamen pro Successorum vsu, quam ille de heroica sua munificentia destinauerat pars, non exigua, supellectilis nempe aqualis crystallinus, argento inaurato indutus, peluis argentea lata, crux aurea gemmis distincta, duæ insuper mitræ gemmis & lapidibus pretiosis affatim intextæ, quæ reliquijs in thesauro Vladislauien. nitentibus, & pretio & magnitudine tam gemmarum quàm pretiosorum lapidum præcellunt, item pastorale pedum argenteum inauratum insigni opere elaboratum. Cæperat non paruis impensis arces instaurare, antecessorum negligentiâ labantes, mors interim ab incæpto manus liberalis Antistitis retraxit. Conditus est ante altare SSmæ Trinitatis, cuius tumulo lapis marmoreus grati animi alumni erga Patronum Ioannis de Lasco Archiepiscopi Gnesnensis testis incumbit, talibus monimentis incisus: *Ioannes de Lasco Archiepiscopus Gnesnen. alumnus suo Patrono Creslao de Kuroszwanki Episcopo Vladislauien. Capulum condit, vita functo Wolboriæ, Anno* 1503. 5. *Aprilis.*

Iucundus roseo flagrat Creslaus odore,
Stemmate, quo dudum floret auita domus.
Splendorem zelat templi, cantuq; serenat:
Dum canat vnde sacras prouidet ordo preces.
Dum nitet illius placitis Ecclesia campis,
Transtulit Elysiis inuida Parca Rosam.

VINCENTIVS DE PRZERAB EPISCOPVS VLADISLAVIEN: XXXIX.

NOwinam priscæ nobilitatis tesseram ex maioribus fert illustris Prerembiorum domus, insigne Palatinatus Siradiensis decus, ex qua prodijt Vincentius Vladislauien. Episcopus, qui, cùm pueritiæ annos pietate & literis excoluisset, vt summis gerendis in Repub. magistratibus, & obeūdis arduis in patria laboribus, par iā suffragijs magnorum virorum in virili sua toga probaretur, facilè ijs addidit calculum Ioannis Regis auctoritas, & prompta ornandi virum Reipub. vtilem maximis honoribus voluntas. Itaq; cùm in munere Procancellarij strenuum se & grauem præstitisset, in candelabrum Plocensis Ecclesię tanti viri splendorem Rex tunc putauit erigendum. Gessit ex dignitate Pontificatum Plocensem ab Alexandro sexto Papa confirmatus, & Cracouiæ consecratus; anno 1499. cuius circa suam sponsam solicitudinem, ne quid exterior forensium negotiorum cura interturbaret, operosum Vicecancellarij officium à se abdicauit,

uit, qua in re non mediocre animi excelſi humanas res pro diuinis nihili æſtimantis: edidit argumentum ſimulq; moderationis non vulgare ſpecimen exhibuit. Cùm au-

tem è viuis Creſlaum de Curoſzwanki Epiſcopum Vladiſlauienſem mors ſubduxiſſet, Regis Alexandri ſuffragium virtuti datum, probante Iulio ſecundo Pontifice, de Plo-

cenſi

cenſi Eccleſia magno illius Diœceſis relicto deſiderio, ad Vladiſlauienſem tranſlatus eſt, Anno Dñi, 1503. die xxv. Iulij. Erat in eo animi excelſi magnitudo, ad quæuis pericula perferrenda & labores pro Republica ſuſtinendos, prompta modeſtiæ & humanitati ita coniuncta, vt magnum ei conciliaret apud omnes amorem, miramq; innata moderatio colligeret beneuolentiã; liberalis fuiſſe dicitur, nihil tamen decoris ipſius munificentia Baſilicæ Vladiſlauianæ videtur acceſsiſſe, ſumptus tamen aliquos fecit in reſtaurationem ædificiorum, quæ ſuo tempore in bonis Epiſcopalibus conflagrarant.

Interfuit Coronationi Regis Sigiſmundi Primi Cracouiæ, anno Domini, 1507. in die Conuerſionis S. Pauli, per Andream de domo Roſa Archiepiſcopum inuncti. Vbi Poſnanienſi Epiſcopo dextram partem Regis in proceſſu ambienti non ceſsit.

Eius temporibus facta eſt commutatio Præpoſituræ S. Michaelis in Arce Cracouien. ad Vladiſlauien. Capitulum pertinentis, voluntate Regis Alexandri cum Eccleſia Parochiali Gąbinenſi in Diœceſi Poſnan. An. 1502. quam Ioannes Lubranski Epiſcopus Poſnanienſis de conſenſu Capituli ſui approbauit, cum onere anniuerſaria Defunctorum officia pro Regibus in Eccleſia Vladiſlauienſi decantandi. Hic Epiſcopus molendinum Piaſeczny nuncupatum, ad Ciuitatem Epiſcopalẽ Vladiſlauienſem pertinens, vnà cum piſcina & eius inundatione, agris, & pratis Vladiſlauienſi Capitulo donauit, prouiſo quod Domini Capi-

ni Capitulares anniuersarium in prædicto molendino antiquitùs fundatum annis singulis decantarent. Idem Archidiacono Crusuicien quò facilius muneris sui laborē obiret in perpetuum attribuit decimam manipularem de villa Nouogrody, in claue Parkaniensi sita, de consensu Capituli Vladislauiensis. Legauit testamento in parata pecunia Capitulo Vladislauiensi pro anniuersario quater in anno absoluendo mille marcas, totidem Capitulo Plocensi: Vicarijs autem Vladislauiensibus 500. marcas, reliquam pecuniā inter Castellanū Syradiensem & nepotes diuidendam ordinauit. A. Dñi. 1513. XVIII. Aug. Vladislau.

Alienationes decimarum aliquot ab ea factas memorię proditum, at quarum obscurum est. Annis ferè XI. gubernauit Ecclesiam, correptus postea apoplexia annis, ferè duobus protraxit mortem, donec tandem XX. Septembris viuere desijt, Anno 1513. Tumulus ipsius vltra Sepulchrum Ioannis Pellæ de Niewiesz, & Creslai de Curoszwanki in medio Vladislauiensis Basilicæ grandi contectus lapide conspicitur, tali signatus inscriptione: *Vincentius de Przerab Vicecancellarius Regni Poloniæ, tandem Plocen. post Vladislauiensis Pontifex hic sepultus. Obijt Anno Domini,* 1513. *die xx. Mensis Septembris.*

Vladslauiam veniens linquit Przerembius ædes
Plocenses, vigilans Præsul in officio.
Turgida præcelsi temnens præcordia fastus,
Dulcem se cunctis præbuit alloquio.
Comis erat blandusq; tamen Rhadamante tribunal
Durum, nulla tuum flectere verba queunt.

MATTHIAS

MATTHIAS II. DE DRZEWICA EPISC: VLADISLAVIENSIS XL.

MAgno prouidentiæ diuinæ consilio Pontificalis muneris onus in Ecclesia Vladislauien. armis Bubulis Matthiæ Drzewicki incubuit, quando excolendo agro Domini infelicibus hæreseon obsito vepretis, in terra Pomeraniæ fuit insudandum animosiùs. Bos arma gentilitia vetusta nobilitate insignem reddiderunt, sed in legendo,

in legendo, ſcribendoq; & ardua quæuis negotia pro Ec-
cleſia & Republica obeundo, laboris patientiſsimum, vir-
tus Epiſcopum & Senatorem, aris & focis conſeruandis
idoneum cuſtodem, creauit. Trium hic Regum Ioannis
Alberti, Alexandri, atq; Sigiſmundi Procancellarius fuit,
qui cùm id munus Ioanne Alberto ſtrenuè ac diligenter
obiret, non caruit ſuſpicione expilati theſauri à morte
Regis, quam cum inde Fridericus Cardinalis Archiepi-
ſcopus & Epiſcopus Cracouienſis augeri poſtea putaret,
quod in poteſtate Vicecancellarij Gaza regia fuiſſet, eum
carceri non tamen diuturno mancipauit. Deinde Cancel-
larius Ioanne de Lasko ad Metropolitanã Eccleſiã aſſum-
pto, beneficio Sigiſmũdi factus, & Epiſcopatu Prẹmyſlieſi
decoratus, poſtea inde eiuſdem Regis voluntate, Leone
X. Pontifice Maximo approbante, anno Domini, 1513.
præmiſſa Prælatorum & Canonicorum poſtulatione, xx.
Decembris ad Eccleſiam Vladiſlau. tranſlatus eſt. Cuius
cùm ſe ſolicitum exhibere vellet paſtorem, ſolicitudinẽ
Cancellariatus vltro depoſuit, ne à Diœceſi ſua cogere-
tur abeſſe, dum ad Conuentum cum Maximiliano Rom.
Imperatore ac Vladiſlao Vngariæ Rege, Poſſonium iter
voluntate Regis & Ordinum eſſet ſuſcipiendum: ſcribitur
Eccleſiam in honorem S. Staniſlai proprijs ſumptibus de
lignis dolatis fabricaſſe, eamque Anno Domini, 1524.
xxiv. Iulij dedicaſſe, cùm hoc idem quinto ab illo Ante-
ceſſori Iacobo Sienenski attribuatur, fortaſſe prior aliqua
calamitate collapſa, vel potiùs incendio abſumpta fuerat.
Parcum

Parcum fuiſſe ſcribit in Archiepiſcopatu Ianicius: exſtant
tamen aliqua illius liberalitatis monumenta in Baſilica
Vladiſlau. in ſacro apparatu, libris decantationi diuinorũ
officiorũ ſeruientibus, ſumptuosè conſcriptis, & compa-
ctis, baculis argẽteis choro regẽdo accomodatis, & Cruce
minore deaurata, tum & conclaui arcanis ſacri Senatus
conſilijs exædificata. Maiorem tamen conſanguinei
munificentiam, quibus impenſe fauit ſunt experti. Pieta-
tem illius erga Deiparam Virginem imagini D. Hierony-
mi ſubſcriptum diſtichon proloquitur:

Dreuicij pia Virgo preces Antiſtitis audi,
Ex omniq; rubrum parte tuere bouem.

Exſtat Bouis eiuſdem Elogium in Eccleſia Dreuiciana tale:

Ne mirére hoſpes, quòd ſim curuusq; macerq;
Preſſerunt collum, nam iuga bina meum.

Funeſta tunc lues Lutheranæ ſuperſtitionis poſtquam
Germanorum nationem peruaſit, facilè terras Pomera-
niæ, eodem idiomate vtentes infecit: maximè cùm Al-
bertus Marchio Pruſsiæ Magiſter, exemplo peſsimo plu-
rimos intoxicaſſet ex monachis & ſacerdotibus, qui tum
abiecto Ordinis ſui regulari veſtitu, ad ſacrilegas nuptias
conuolârat, & ab orthodoxa religione deſciuerat, cùm
autem malum hoc longè lateque proſerpſiſſet, plurimi è
Gedanenſi populo noua dogmata complexi, in ſeditionẽ
& tumultũ plebem contra Magiſtratũ furioſis conatibus
obnitentẽ concitarunt, auctore Ioanne Solcio, qui primus
publicè Lutheri errores promulgauit, plebẽq; timore le-
gum

gum solutam, ad expilandos Ecclesiarum thesauros commouit. Non supererat alius tam præcipiti exitio medendi modus solicito Antistiti, quàm ad præsidium Sigismundi Regis Poloniæ accurrere, ipsiusque vt opem adferret labanti Religioni in Gedanensi Ciuitate, fidem obtestari, & auxilium implorare. Itaque Anno Domini, 1526. Sigismundus I. Rex Poloniæ, Matthia Episcopo instantissimè solicitante, in terras Pomeraniæ profectus fuit, vbi Gedanensem Ciuitatem, tumultibus & motibus popularibus omnia diuina & humana confundentibus liberauit. Nam hæresis Lutherana, omnia Ecclesiæ Sacramenta turpi errore posthabens & contemnens, quosdam verò abominandos ritus, & execrandam superstitionem persuadens, densa colluuie in eam ciuitatem Pseudoprædicatorum ductu iam tunc ingruerat. Quæ quidem nouitas, dum ventri & abdomini populi blandiretur, propterea quòd ieiunia, Confessiones, Sacramenta, & sacrosancta instituta & decreta reijceret, facilè indies robur acquirebat, ita vt iam probi presbyteri & religiosi sexus vtriusq; Ciuitate pulsi fuerint, præcipuè verò qui matrimonia sacrilega contrahere recusârunt. Multi tunc, proh dolor, Sacerdotes sæculares & Religiosi labe hæretica infecti, spontè in libertatem carnis euolârunt. Cùm autem officia suæ superstitionis illo ritu Lutherano & lingua Almanica exercerent, Sacerdote præeunte, totus populus deinceps in Ecclesia vocibus dissonis inconditè psallebat, vlulabatq; monstrosissimè, Sacerdos si abesset, qui

set, qui communionis particeps esse vellet, non consecrabat: immò si quod Sacramenti relictum fuit, non consumebat, sed tanquam rem virtutis Sacramenti expertem, & iam profanam ad partem altaris irreuerenter abijciebat. Dum hæc abominabilia per Ecclesias in Ciuitate agerentur, & populus Sacerdotum prædicantium hæresim clamoribus quotidianis ad tumultationes solicitaretur, & ad libertatem Euangelicam vocaretur, constituti fuêre plebis consensu ex mechanicis duodecim viri rudes, & literarum ignari, qui ad sectam promouendam materias contra Papam, & Romanam Ecclesiã rabulis bacchantibus suppeditarent, vt frequentioribus declamationibus tantò facilius nutanti plebeculæ imponeretur, & ritus omnis Religionis orthodoxæ ex Ciuitate eliminaretur; expilatis Ecclesiarum thesauris per factiosos seditionis auctores, aurea argenteaq; sacrarum ædium supellectili conflata, & reliquijs SS. profanatis, in Magistratum, Ciuitatem, nomine Regio administrantem, tumultuosus furor plebis grassantis vertit odium, eique fasces regiminis ademit, nouoq; Magistratui detulit, qui hæresi exortæ patrocinaretur, omniaque officia quibus ordo Ciuitatis constabat, prout fuit visum auctoribus tumultuum sunt distributa: qui sub dio sacramento se obstrinxerunt, ad tuendam obstinatè gestorum pertinaciam, Regiæ Maiestatis fide inconcussa, in qua se permansuros iurarunt: sed quanto vinculo, qui tam se facilè Orthodoxæ religionis fide exoluissent, animaduertere potuit Sigismundus pius Rex.

Interea tamen Maiestatis Regiæ aduentantis ad se veritæ pœnas, modos quæsierunt, quibus vel Regem placarent, vel alium Dominum suo proposito applaudentem inuenirent, sub cuius protectione libertas superstitionis tuta delitesceret. Coalescere solidius cum maximo scandalo cæterorum in Prussia cœperat tot malorum series obstinatis animis in deterius ruentibus, cùm & iurisdictio Episcopalis penitus explosa esset, & mandatis Regijs in nulla re obsecundaretur. Rex igitur Sigismundus sacræ religioni consultum volens, & errores quibus imbuta magna Ciuitatis pars esset, è Regno ab initio fidei diuinæ sibi exortæ constantissimè in Ecclesiæ Romanæ sacrosancta obedientia & disciplina deuotissimè perseuerante, proscripturus, Matthia Episcopo maiorem in modum sollicitante, Mariæburgo quatuor primis Consiliarijs sæcularibus viam paraturis, cum equis quadringentis præmissis, Gedanum venit. Cùmq; Maiestas Regia Vrbi appropinquaret, populus obuiam numerosissimo agmine prodijt, cui Magistratus ille recens constitutus, eques & superbus apparatu, fausto Regis aduentui gratulabundus progressus est. Ingressus Ciuitatem Rex, capita seditionis & tumultuum extremo affecit supplicio, lectoq; à se Magistratui fasces detulit, reliquos in hæresi permanere dissimulauit, sacerdotibus & monachis, nisi sacrilegas nuptias detestarentur & repudiarent, intra viginti quatuor horas Ciuitate excedere coactis.

Postquam

Postquam autem Religionis veræ iugum excusserunt, & vincula S. disciplinæ à se proiecerunt incolæ Terrarum Prussiæ, decimas Vladislauien. Episcopo negârunt omnino, de quibus pendendis Rex Consiliarios terram Prussiæ literis admonuit, quas hic subijcere visum est.

Magnifici & Generosi sincere Nobis dilecti. Accepimus literas vestras, quibus nescimus prolixene magis, an indignè Nobis cùm aduersus decretum nostrum, quod de soluendis decimis Episcopo Vladislauien. anno superiore iustè & æquanimiter tulimus, respondetis, idq; agitis docentes nos, quasi nouum & desultorium Christianorum de lege gratiæ, de sublato sacerdotio Leuitico, de non contribuendo nisi pascant, & alijs tritis iam apostatarum cantilenis, non temperantes interim ab aculeis in suum Episcopum & Pastorem. Vnde vehementer miramur, quæ est ista noua Christiana ratio. Quia per legem gratiæ, quæ tantum legi iram operanti contradicit, per libertatem Euangelicam, quæ solum seruituti peccati opponitur: duplex idq; ingens peccatum aduersus diuinas & humanas leges committitis, alterum non reddendo proximo suo, atq; adeo Pastori quæ sua sunt, alterum literis & decretis Principis sui non parendo: si per legem gratiæ liber est populus à soluendis decimis, quæ Ministris Dei debentur, eadem lege liber erit à soluendis tributis, quæ alijs Ordinibus & potestatibus debentur. Nam lege gratiæ omnes pariter Christiani in vnam libertatem sunt adsciti, si ob hoc quod sublatum est sacerdotium Iudæorum, non plus habeant sacerdotij Christiani sacerdotes, quam id quod commune est omnibus, neq; illis suos prouentus debetis? pari ratione abolito Regno Iudæorum Christiani non plus erunt Reges quàm cæteri Christiani: nam per legem gratiæ, omnes ex æquo regale sacerdotium esse censentur. Quæ si Christiani Principes Decimas & prouentus successoribus Apostolorum non rectè contulerunt, minus rectè Apostolis ipsis primi illi Christiani pretia bonorum suorum conferebant, si nefas est Pontificem ob non redditas decimas populum excommunicare, magis erit nefas quod Apostoli ob negatam pecuniam Ecclesiæ

 dicatam,

dicatam, vtraq; morte condemnabant. Si non pendendum est Pastori nisi pascat & doceat, non pendendus erit etiam à plebe suus census Ordini seu statui militari nisi militet, & populum Dei tueatur, si deniq; non sunt validæ dotes & Priuilegia maiorum & Antecessorum nostrorum Ecclesiasticis collata, cuius erunt firmitatis illa alijs. Ordinibus sub paribus signis pari atramento & pelle concessa. Atq; hæ sunt illæ Euangelicæ rationes, quæ nunc orbem terrarum seditionibus, tumultibus, periurijs, & sacrilegijs implent. Graui igitur & molestissimo animo ferrimus, quod aduersus decretum nostrum tales literas, talibus impijs dogmatibus consutas miseritis, quæ non solùm indigna sunt auribus nostris, & ab vniuersa Ecclesia Catholica damnata, sed etiam à nobis & alijs Christianis Principibus publicis edictis vetita, & proinde denuntiamus vobis hanc immutabilem sententiam & voluntatem nostram, quòd decretum ipsum nostrum iustè & legitimè latum, nulla ex parte mutari, neque Dominum Episcopum & iura ipsius nostro debito patrocinio deserturi sumus. Et si in ea contumacia perseuerare volueritis, Nos id quod ad iustum & Christianum Principem attinet, exequemur. Datum Petricouiæ, Anno Domini, 1528.

Harum literarum exemplar habet etiam Przyluscius in Statuto à se edito fol. 783. Rectè pientissimus æquè ac prudentissimus Rex considerauit, quem in finem serperet iurium Ecclesiasticorum conuulsio, nempe facilè sublata pietate, quæ omnium rerum fundamentum est, Rempub. posse collabi, & qui se à regimine & iurisdictione Ecclesiæ subtrahunt, proximum eos struere gradum ad Principis potestatem contemnendam, quiq; libertatem Euangelicam carnis prudentia metiuntur, quidlibet ausuros effractis diuinarum humanarumq; legum repagulis, in dissolutamq; & Reipublicæ quàm perniciosissimam licentiã abituros præcipites. Atque hi sunt reformatæ, si placet Superis, Religionis fructus. Hæc eorum qui terrena sapiunt, inimici Crucis Christi sagacitas, vt optimè consultum fore putent suis commodis, parum Reipublicæ integritatem curantes, si denegatis Ecclesiarum ministris Diuino naturali & humano iure debitis stipendijs, sacra profanis sus deque misceant, arasq; placando Numini erectas, ac paci cælitùs implorandæ consecratas amotis ab eis egestate sacerdotibus funditus exstirpent, cùm perspicuum sit regna oppugnata religione, eiusq; promotoribus desertis in extremam perniciem sua mole præsidio cælesti, à quo suum habent firmamẽtum, destituta esse necesse prolabi, scitum quippe illud Venusini vatis: *Vis consilij expers mole ruit sua.* Dum cælo rebelles Gigantes sacrilega impietate adnixos ad exturbandum cælo Iouem describit & addit: *Dij multa neglecti dederunt Hesperiæ mala luctuosæ.*

Hic Pontifex villam mensę suæ Siedlec nuncupatam in terra Lanciciensi consistentem, Custodi Lancicien. & Stanislao de Waliszewo commutatione dedit, de consensu Venerabilis Capituli pro Wola Skarbkowa, pro qua in supplementum iustæ solutionis, quia maioris æstimata est centum quinquaginta quinq; marcas numeri Cuiauiensis addidit. Idem redemit tertiam mensuram braseorum in molendino Wolboriensi prouenientem, à Domino Spinek maiori Tribuno Syradien. quam applicuit mensæ Episcopali, obligans successorem suum sub pœna damnationis animæ, quatenus quolibet anno V. Capitulo Vla-

dislauien. soluat quatuordecim marcas Polonicales pro Anniuersario expediendo singulis anni quadrantibus. Hic prærogatiuam Vladislauien. Episcopi in vnctione Regum Poloniæ præ Posnanien. euicit, pro qua creatus Archiepiscopus scripto sententiam tulit. Agitata fuit dudũ controuersia de Coronatione Regum inter Vladislauien. & Posnanien. Episcopos. Nouissimè verò occurrente coronatione Serenissimi Principis Sigismundi Augusti, fuit mota quæstio hæc, inter Matthiam de Drzewica Vladislauien. & Ioannem Latalski Posnanien. in Synodo Petricouien. Anno Domini 1530. præsidente Ioanne Laski Archiepiscopo Gnesnen. in qua conclusum est contra Posnaniensem, pro Vladislauien. ab eodem Ioanne, qui tamen à promulgatione sententiæ pro tunc supersedit ad petitionem Ioannis Latalski, se scriptis quibusdam suam prærogatiuam tueri offerentis, causamque hanc ad sequentem Synodum reiecit: postea tandem, Anno Domini, 1532. die Iouis 29. Augusti, pro Ioanne Karnkowski Vladislauiensi contra Latalski Posnaniensem, Matthias Archiepiscopus qui Ioanni Laski successerat, definitiuam tulit sententiam. Translatus est ad Archiepiscopatum Gnesnensem, Anno Domini, 1531. à Clemente septimo, Sigismundi Primi Regis Poloniæ promotione.

Dreuicius Tauro rubeus, iuga ferre peritus,
Cresceret vt Domini messe beatus ager.
Scribendi in studio nauissimus, atq; legendi,
Haud gessit parcas in sacra templa manus.

Largus

Largius & in proprij quos coniunxère penates;
Vel quos cognato stemmate vinxit amor.
Ad maiora potens transfertur aratra iuuencus,
Gnesnensis quando prendit honoris onus.

Epitaphium eius ita Gnesnę legitur: *Iacet hic Matthias de Drzewica gratia Diuina in Archiepiscopatum Gnesnen. Anno 1531 euectus, qui antea trium Poloniæ Regum fuit Vicecancellarius & Cancellarius, Episcopusq; Præmysliensis & Vladislauiensis* XXVI. *annis. Obijt in Arce Louiciensi Anno Domini, M.D.XXXV. die* XII. *Augusti, Hora secunda noctis. 39. Septembris sepultus. Vixit annis LXIX.*

IOANNES VI. KARNKOWSKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS XLI.

HIC licet in terra Leopoliensi vico Smigrod genitus fuerit, de terra tamen Dobrynensi & vico Karnkow originem ducit, stirpis armorum Iunosza. Philipi Callimachi educatione laudabiliter institutus, oculos omnium & animos in magnam spem erexit Reipublicę plurimum proficiendi. Nec inani omine lusit de se conceptam exspectationem. Nam à Serenissimo Rege Sigismundo primo, cui fuit à secretis per annos plurimos, primo Scarbimiriensi & Cracouiensi Præpositura decoratus, deinde ipso satagente & summo Pontifice Clemente VII. prouidente, Præmysliensis Ecclesiæ Pontificatum adeptus est: tandem ad Vladislauiensem est translatus, cui laudabiliter præfuit, & salutaribus consilijs Rempublicã iuuit, vir

iuuit, vir non mediocris eruditionis acriq; ingenio. Cuius opera Princeps ille prudentißimus, in multis & magnis Reipublicæ negotijs, crebris & plurimi momenti legatio-

nibus, cùm ad alios Principes, tum verò frequentißimè ad Vladislaum & eius filium Ludouicum Vngariæ & Bohemiæ Reges vtebatur, in quibus obeundis, dexteritas fidesq;

fidesque hominis multùm enituit. Porrò quamuis egregijs naturæ dotibus insignitus esset, tamen ei debitæ laudis non parum detraxit, in iram iusto celerior propensio, cui plus nimio indulsit. Præuenerat in eo annos canicies venerabilis, qua ei multum decoris ad maturam virtutum compositionem accendebat. Arcem Episcopalem in Ráciąz instaurauit, turri noua consummata: instaurasset que & alia bona Episcopatus sui, si vitam longiorem, aut saltem bonam valutudinem diutiùs habere contigisset. Anno enim dum Vladislauiensi præest Ecclesiæ tertio nondũ exacto, in Conuentu Petricouien. paralysi correptus, dum Cracouiam, vt suæ consulat valetudini, reuehitur, ibique toto decumbit quadriennio, nihil proficientibus Medicis morte lenta est ex hac luce 11. Decembris Anni Dñi. 1538. sublatus, atque in Ecclesia sua, cui non parui pretij supellectilem in auro, holoserico, atque argento donauit, est tumulatus è regione monumenti Petri de Bnino Moszczinski, in columna est tabula ærea in muro, in qua legitur ipsius Epitaphium: *Ioannes Karnkowski Episcopus Vladislauiensis, sciens se esse moriturum, hoc suo cadaueri monumentum viuens adhuc ipse iussit fieri. Anno M.D.XXXVI. eius verò ætatis Anno LXIIII.* Obijt autem Anno 1538. sub Paulo III. Romano Pontifice, Carolo V. Imperatore.

Serpebat tum hæresis Lutherana in Polonia, ad quam reprimendam, tale Antistitum pia solicitudine inductus Sigismundus Augustus edictum fecit promulgari.

Bbb *SIGIS-*

SIGISMVNDVS DEI GRATIA REX Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſouiæ, &c. Dominus & Heres.

Magnifico Petro Kmita de Wiſznicz Caſtellano Sendomirien. Regni noſtri Marſalco, ac Crac. Sczepuſsien. Præmiſlien. & Colen Capitaneo, ſincere nobis dilecto. Gratiã noſtram Regiam. Magnifice ſincere nobis dilecte. Audimus permultas eſſe in Regno noſtro, factioſos, & nouandorum rerũ cupidos homines, qui ſectas ab Orthodoxis Patribus in Vniuerſalibus Concilijs reprobatas non in occulto ſolùm ſectantur, ſed & publicè profitẽtur, & diſſem nant, nõ ſine contẽptu piarum ſanctionũ, à Sancta Eccleſia Catholica inſtitutarũ & receptarum, atq; edictorum noſtrorũ: eſſe item non paucos, qui liberos, propinquos, & affines ſuos Vittembergam mittunt, vt illic mox ab ineunte ætate priusquam nouerint malum à bono diſcernere, peſtifera dogmata ab ipſo Luthero, qui horum malorum caput eſt imbibant; & poſtea in Regno noſtro diffundant & propagent. Quæ res quàm benè vicinis Germaniæ regionibus ceciderit, nemini obſcurum eſt; vidimus enim luce meridiana clarius quantæ ſeditiones, quantæ cædes, bonorum dirreptiones, & quanta rerum omnium perturbatio, quanta deniq; honeſtatis euerſio, ex his initijs excitata ſit; quam non poterit hactenus peſtis hac ſemel in hominum animis radicata exſtirpari, quamuis multis in id incumbentibus. Quod ne Nobis quoq; & ſubditis noſtris vnquam vſu veniret, cauimus aliquoties edictis noſtris grauibus, poſitis in tranſgreſſores conſtitutionibus. Itaq; & nunc mandamus Sinceritati Tuæ, proſpiciat etiam atq; etiam, ne quis in Capitaneatu ipſius aliquid aduerſus Eccleſiæ conſtitutiones palam vel facere vel loqui auſit. Quod ſi quem eiusmodi poſt huius edicti noſtri publicationem inueſtigaret, caſtiget eum pro delicti magnitudine, ad præſcriptum priorum edictorum noſtrorum, iam olim ante annos aliquot ea de re editorum: penitus enim dominia noſtra ab huiusmodi nouatoribus volumus eſſe immunia. Quod attinet ad eos, qui apud Lutherum, vel quoſcunq; alios factionum iſtarum Principes vitam degunt, ijs omnino aditum ad quaſuis dignitates & magiſtratus præcludemus in poſterum. Qui autem

poſt publicatum hoc edictum noſtrum, vel ſua voluntate, vel iuſſu ſuorum amicorum, ad iſtos ipſos ſectarum nouarum auctores, vt eorum dogmata imbibant, proficiſcerentur; eos vel extorres eſſe iubemus, vel ſeueriùs è Conſiliariorum noſtrorum ſententia caſtigabimus: ne illis quidem parcendo, qui ipſis auctoreis eius rei fuerint. Quo circa volumus, vt Sinc Tua mandata hæc noſtra publicet, diligenterq; exequet, & aduerſus eos, qui in Eccleſiaſticis cenſuris obſordeſcunt, ita procedat, quemadmodum Statuta Regni diſponunt. Aliter non factura, per gratiam noſtram. Vilnæ, 4. Februarij, Anno Domini, 1535. Regni verò noſtri XXIX.

> *Conſpicuus Patrio Præſul Karnkouius Agno*
> *Stemmate ſub miti corda Leonis habet.*
> *Patria, iura tibi libertatemquè tuetur,*
> *Nec vobis æquo pectore, templa deeſt.*
> *Acer is ingenio, prudens ratione, ſed ira*
> *Impatiens Agnus debuit eſſe, Leo eſt.*

LVCAS A GORKA EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS XLII.

Clariſsima Illuſtrium Comitum de Gorka familia Naui inſignita ortus, ex Palatino Poſnanienſi in Epiſcopum Vladiſlauienſem à Sigiſmundo I. Rege Poloniæ non ſine ſuſpicione ambitionis promotus, & à Paulo III. confirmatus, Ioanni Karnkowski ſucceſsit; vir ſermone affabilis, prudentia perſpicax, eloquentia promptus, iudicio conſtans, non ſolumq; apud ſuos, ſed etiã apud extraneos Principes fama celebris, & auctoritate grauis, quemadmodum ſe in priore ſtatu, ac Magiſtratuum diuerſis dignitatibus, quas circiter annos quadraginta

 geſsit,

gelsit, magnanimum, ſplendidum, locupletem, & Reipublicæ valdè vtilem Ciuem & Senatorem boni communis amantem declarauit; ita Epiſcopum iuſtum, ſobrium, diligentem, vitiorum caſtigatorem, libertatis publicæ,

iurium aſſertorem propugnatoremq; generoſum præſtitit. Cæterùm cùm nihil quod ad boni paſtoris officium pertinere videbatur cuperet prętermiſſum, die noctéq; deſtinatis temporibus (meridie duntaxat cibo ſumpto) attentiſsimè

tentiſsimè remotis interpellatoribus quibuſuis iuſta parte diei in templo abſumpta orabat, frequenter gregem ſibi commiſſum pabulo verbi diuini refecit, feſtis diebus Euangelium & ſcripturam ſacram pro ſuggeſtu ad populi captum interpretatus, callidas hæreticorum technas, & vafras impoſturas, vt ſibi diligēter caueret fidelis populus ab impiorum dogmatũ veſaniâ feriò admonens, retexuit: in pauperes, vltra eos qui de menſa ipſius alebantur, ſingulis diebus non parum erogabat rei. Nemo ærumnoſorũ aut egentium, ſubſidio opificum, aut pauperum vitam tolerantium, viduarum, aut maritis elocari volentium virginum, opem fruſtra ab Antiſtite liberali flagitauit, nemo ſine optato ſolatio dimiſſus vnquam, ſolenne præterea fuit munificentiæ ipſius anno quolibet plurimos pauperũ diuerſis in locis veſtire. Non mediocres fecit idem ſumptus in Collegia ſacerdotum, diuerſis dominiorum ſuorũ locis, Officium B. MARIÆ Virg. pſallentium fundata, quibus Samotulijs Collegium Canonicorum adiunxit: ibi ille frequenrer, ſed Poſnaniæ frequentiùs degere ſolebat, ſemel duntaxat quotannis Baſilicam partim negotijs publicis impeditus, partim ſuorum & Patriæ amori indulgentior adibat; quare eum nomine negligentiæ in cura Eccleſiæ ſubditorum fama communis inſimulabat: Tamen ſponſæ ſuæ decorem dilexit, ac proinde vt in Baſilica cereæ candelæ XIII. in honorem primi Chriſti Apoſtolorum collegij ante maius altare ſuper Epyſtilium ferreũ, feſtis diebus ſumptu ſuo lucerent, ordinauit. Capellam in

eadem

eadem exstruxit, ornauit, & dotauit, vt Missa de B. M. V. *Rorate*, empto censu pro sacerdotibus, cantaretur. Calicem aureum, & pleraque ornamenta, antependia, planetas, dalmaticas, pluuialia, & pedum pastorale eidem Ecclesiæ reliquit; pro bonis Episcopalibus seruandis, graues lites & controuersias cum aliquibus non mediocris status hominibus gessit. Ad extremum omnibus prouentibus integri vnius anni Episcopatus Ecclesiæ suæ legatis, Reuerendos & Venerabiles Fratres suos Prelatos & Canonicos extremæ voluntatis executores designauit, ac vt quod viuens meditabatur, ex eisdem erigendum psallendi noctu diuq; officium & alia necessaria Ecclesiæ prouiderent, testamēto disposuit. Dantisci in Pomeraniæ Ciuitate nobili ciuium nonnullorū, partim multo ante, partim recēs exortos errores, ac de fide dissidentiū impetus contra sui officij auctoritatē erumpentes, per literas ac per nūtios reprimere cùm non valeret, diu institutum iter maxima omniū illius Ordinum Prouinciæ exspectatione, adiunctis sibi viris idoneis apparare cœpit, vt Pontificij muneris dignitatem rabularum tumultuanti strepitu depressam, suo loco reponeret. Interim Wroncijs prima suscepti itineris nocte maligna febri correptus, Samotulio reuehitur, vbi inualescente morbo diuinissimæ Eucharistiæ bis sumpto viatico, sacri olei vnctione munitus, confirmatusque, vt decuit religiosissimum Episcopum, dispositis rebus ex animi sententia, anno ætatis suæ LX. mense tertio die Octobris anno Domini M. D. XLII. ad quietis portum auita

auita Naui virtutibus onusta appulit, Episcopatus sui Anno 4. Mense Octauo ad Ecclesiam Vladislauiensem ab Illustri & Magnifico Domino Andrea Comite de Gorka Castellano Posnanien. & Capitaneo Maioris Poloniæ Generali filio suo pientissimo, Samotulijs, cùm plurimo Procerum Regni comitatu, nobiliumq; ingenti corona deductis, honorificentissimè magno cum mœrore omniū Ordinum tumulo illatus est. Ipso superstite & Ecclesiam Vladislauiensem gubernante Sigismundus Rex domum siue Curiam inter domum Reuerendiss. Episcopi Posnaniensis & Magnifici Ioannis de Tenczyn, cum tota area inter has domos inclusa in Oppido Piotrkouiensi existen. perpetuo dedit & donauit Vladislauiensi Episcopo, Anno Domini, 1539.

Hic Antistes ripam fluuij Kłobia dicti, quæ est inter molendinum Zaborowy Venerabilis Capituli, & fluuium Zgłowiatka nuncupatum, pro paranda piscina & erigendo molendino, tam longè & latè prout se ipsa ripa extendit, dedit, & donauit perpetuo Capitulo Vladislauiensi, vltima Aprilis, Anno Domini, 1540.

Idem liberam molitionem in molendino clausi Vladislauiensi dicto Swiechowski in fluuio Zgłowiatka circa Vladislauiam sito, frumētorum cuiuscunq; grani & seminis absq; mensura aut aliqua solutione, nec non tertiam mensuram cuiuslibet grani & seminis se concernentem, Venerabili Capitulo Vladislauien. donauit, dedit, & concessit in perpetuum. die 1. Mensis Februarij. An. D. 1542.

Epitaphium

Epitaphium illius legitur in marmorea tabella ad dextram ab altari in Capella SSmi Corporis Chriſti ab ipſo fundata.

D. O. M.

Lucæ Comiti à Gorka ex Palatino Poſnanien. Epiſcopo Vladislauien. & Pomeraniæ, humanitate & prudentia, facundia eximio. In Repub. bono Patriæ Ciui, in Pontificali munere laudato Antiſtiti, pauperum Patri, Fidei Catholicæ contra noua tunc pullulantia dogmata, cùm alibi tum & pro Concionibus ſacris ad populum ſæpè habitis, aſſertori libertatis, iurium ac bonorum Eccleſiæ propugnatori, erga Capitulum hoc benefico, cui moriens totos vnius anni Epiſcopales reditus ſuos raro exemplo legauit. Capellæ huius in qua & cineres ſui, anno Domini, M. D. XLII. depoſiti quieſcunt, ſtructori, Miſſæ de B. M. V. quæ hic quotidie canitur fundatori, ob receptum in ſocietatem ſepulturæ Paulum Wolucki Epiſcopum Vladislauien. Philippus Wołucki Caſtellanus, & Sebaſtianus Wołucki Capitaneus Rauenſis, poſuerunt, Anno Domini, M. DC. XXVI.

Mortis eius annus incidit in Pontificatum Pauli III. Imperij Caroli V. Quo etiam anno Concilium Tridentinum in Calendas Nouembris indictum eſt.

Sub idem tempus, anno Domini, 1540. noui tumultus à deſertoribus orthodoxæ religionis & ad ſuperſtitionem Lutheranam transfugis Gedani inualeſcebant, quos cùm literis & edicto compeſcere Sigiſmundus I. ſatageret, parui æſtimabantur ab ijs mandata Regia, qui iam omnia iura diuina humanaque contempſerunt. Ioannes tum Łaski Præpoſitus Gneſnen. & Lancicien. nominatus Epiſcopus Veſprimenſis in Vngaria, profectus in Angliam, ſacrilego auſu duxit vxorem.

Læta Palatinum Poſnenſis terra videbat,
A Gorká Comitem, Religione pium,
Vladslauiam poſt Præſul adit, complere laborat,
De grege ſoliciti Præſulis officium.
Dux verbi populo prudens alimenta miniſtrat,
Et quæ quemq; fames ſtringit, vtramq; fugat.
Hæc eſt illa ratis, quæ portat ab orbe remoto
Panem, quem frangi paruula turba petit.

NICOLAVS III. DZIERZGOWSKI EPISCOPVS VLADISLAVIEN. XLIII.

PEtri Gamrati Archiepiſcopi Gneſnen. Epiſcopi Cracouien. qui plurimùm apud Reginam Bonam gratia & auctoritate potuit, factum eſt promotione, vt ex Chelmēſis Eccleſiæ regimine, ad Epiſcopatū Vladiſlauienſem transferretur Nicolaus Dzierzgowski gente Accipitrina. Is cùm ad eam Cathedram eſſet euectus Anno 1543. tertio poſt videlicet 1546. Patronum ſuum Gamratū eiuſdem Reginæ fauore, ad Metropolitanam Eccleſiam ſecutus eſt, vtrique Vladiſlauien. & Gneſnen. Pauli III. Pontificis Summi voluntate præfectus. Cùm annos XIII. in primatiali ſede tranſegiſſet, obijt Anno Domini, 1550. ſub Paulo Papa IV. Imperatore Ferdinando.

Is ſeptem ſacellanis per Reuerendiſſ. olim Comitem à Gorka

Gorka Episcopum Vladislauien. pro decantanda singulis diebus Missa de Añunciatione B. M. V. in cẽsu annuo pro dote eorundem comparato fundatis, octauum sacellanum

presbyterum adiunxit, incorporans eisdem octo Sacellanis Ecclesiam Parochialem in Byczyna in eum finem, vt perpetuis temporibus die ac nocte, quando ab officijs Diuinis

Diuinis Ecclesia vacat Psalterium decantarent: pro augmẽto verò illorum mensę, ac pro candelis ad decantandum Psalterium coëmendis Scultetiam in Oppido Raciąz centum marcis testamento Reuerendissimi Lucæ à Gorka relictis exemptam attribuit, eisdem Psalteristis & Roratistis cum omnibus agris seminatis, pascuis, syluis, annexuit, feria VI. pro festo Assumptionis B. M. V. anno Domini 1545. Cùm verò in tantum reditus Parochiæ Byczynen. fuissent imminuti, vt tanto oneri non viderentur sufficere, renuntiârunt iuri suo ad eam Parochiam, officiumq; psallẽdi recusarunt dicti sacellani. Porrò Illustriss. & R̃ndiss. D. Matthias Łubienski, antiquitùs proueniente censu illis relicto nouos sacerdotes & adolescẽtes ad Psalmos diu noctuq; decantandos in summa 25. millium in bonis Generosi D. N. Kadzidlowski inscripta, fundauit.

Videtur Dzierzgowski fuisse animosus libertatis Polonæ defensor, in Archiepiscopatu namque cùm vellent Equites Poloni Comitia cogi in Anno Domini, 1549. ad comprimendã licẽtiosorum hominũ effrenem audaciam, apud quos & auctoritas Regia, & patriæ leges pro paruo ducerentur, idque à Rege per Dzierzgouium postularent: Regi autem Sigismundo Augusto offensorum sibi, non placeret congregari consilium, se coacturum citra Regis voluntatem Comitia respondisse fertur, tamen eas minas, nullus effectus secutus est.

Ea tempestate illatæ primùm feria quarta carnes in mẽsam Augusti Regis apud Polonos, dum funus Parentis sui

ſui Sigiſmundi Primi curaret, Anno Domini, 1548. magno populi murmure: ieiunare enim diem hunc maioribus noſtris religio fuit, quanquam Rex in gratiam Germanorū hoſpitum id fieri debere excuſauit. Circa id tempus Henricus Cardinalis Caietanus ad Regnum Poloniæ de latere Legatus, vnionem & annexionē Eccleſiæ Parochialis Breſten. per Epiſcopū Vladiſlauien. Capitulo Vladiſlauienſi factam confirmauit, & approbauit; concedens illius fructus, prouentus, iura, obuentiones, percipere & exigere, ac in menſę Capitularis vſum conuertere, Diœceſani loci vel cuiuſquam alterius licentia deſuper minimè requiſita, modò cura animarum in illa nullatenus negligatur, ſed eius onera conſueta ſupportentur. Varſauię 1546. XIII. Calen. Aprilis. Porrò quamuis genio indulgentior fuiſſe dicatur, tamen non omnino expers curarū æternitatis, videtur in ſuo monumento, quod ita legitur in Baſilica Gneſnenſi:

Nicolaus Dzierzgowski Archiepiſcopus Gneſnen. & Primas Regni, Legatus Natus, in multis & varijs Reipublicæ curis ac munere ſui officij grauiſſimis negotijs, de ſempiterna requie ſolicitus, viuens ſibi poſuit: quietem poſteri non inuideant, qui ſecus, illis mentem bonam precamur.

Pegmata Vladſlauiæ ſubijt Dzierzgouius ædis,
Chelmenſi Præſul qui fuit ante ſoli.
Victor erat populi, Graio de nomine certè
Non vacuum tanto nomen honore tulit.
Illum Vladſlauiæ vix tertia viderat æſtas,
Nidum Gneſna tuum h.c, cum ſubit Accipiter.

ANDRE-

ANDREAS III. ZEBRZIDOWSKI EPISC: VLADISLAVIENSIS XLIV.

FVit is de Wienebork Raduanorum clariſsima profectus origine, Camenecenſis primùm, deinde Chelmen. Epiſcopus, Anno Domini, 1546. regimen Vla-

diſlauien. Eccleſiæ tractare cæpit, per Paulum III. tranſlatus. Diſciplinis humanioribus animum excoluit. Eraſmo Roterodamo præceptore vſus, ingenio fuit prompto & ad di-

ad dicendum perexpedito. Reliquit non contemnendum Volboriæ nominis monimentum; quòd solarium seu hypocaustum maius eximia proportione, dirutis alijs habitationibus, quæ eodem in loco erant, exstrui, & imagines omnium Episcoporum in eo cum subscriptionibus vsq; ad suammet ætatem depingi curauerit. Anno Domini, 1551. ad Ecclesiam Cracouiensem profectus est. Edictum Sigismundi Augusti contra Hæreticos in Comitijs Cracouiensibus tenoris talis promulgatum est, ipso Ecclesiæ Vladislauien. præsidente.

IN NOMINE DOMINI, AMEN.

AD perpetuam rei memoriam. Quoniam humana omnia vana sunt, & inutilia prorsus, nisi legibus Diuinis earumq; metu, ac obseruatione in officio retineãtur, & religionis imprimis integritate obseruentur. Proinde Nos SIGISMVNDVS AVGVSTVS Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lituaniæ, nec non terrarum Cracouien. Sendomirien. Syradiæ, Lanciciæ, Cuiauiæ, Russiæ totius, Prussiæ, Masouiæ, Samogitiæ, Culmen. Elbingen. Pomeraniæ &c. Dominus & heres. MANIFESTVM & confessum esse volumus vniuersis, & singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse poterit. Quia cùm ex nostris vtriusq; status Consiliarijs intellexissemus, varias in Regno nostro passim pullulare hæreses, nouaq; in religione dogmata & ritus, non solùm adferri huc aliunde: verùm etiam temerarios quosdam subditos nostros, palam profiteri ea, atq; instituere. Nos vestigijs Maiorum nostrorum insistentes quorum præcipua cura & studium semper fuit Sacrosanctam fidem Christianam propagare & adaugere, ac omnem occasionẽ excitandi inter subditos nostros dissidij, & omnis in Republica perturbationis, qui dissensioni in religione indubitatus solet esse comes, amputare; idq; primum ad officium Regũ & Principum pertinere existimãtes, nostris hisce literis testatum facimus, & pollicemur. Nos pro nostra pietate & erga rem Christianam atq; Ecclesiasticã studio & amore, vnitatem imprimis dictã Ecclesiæ fideiq; Christianæ Catholicæ & Apostolicæ sinceritatem, quam Sancta Romana confitetur Ecclesia, & quam maiores nostri iam inde ab initio suscipientes, ad hæc vsq; tempora constantissimè professi sunt, similiter professuros, & integrè ac inuiolatè, pro viribus nostris, vbiq; in Regno ac Dominijs nostris conseruaturos: Hostes verò eius non solùm Ethnicos, qui à Christiano nomine ex professo alienos se esse volunt; sed etiam hæreticos, qui sub specie Christiani nominis & falsa Dei vsurpatione, omnem prorsus Christianam doctrinam tollunt & euertunt, seq; alienos esse testantur ab ea fide atq; religione, quam inde ab Apostolis traditã in hæc vsq; tempora sancta Romana ac Vniuersalis profitetur Ecclesia, propugnaturos, & à Regno nostro propulsaturos, in consilium ac Senatum nostrum Regium eos qui aliqua Hæresi essent infecti, quod quidem nos sciamus, nunquam asscituros, dignitates nullas aut præfecturas eis commissuros, immò si qui ad Nos delati fuerint effecturos DEO Optimo Max. auspice, vt Statuta Regni nostri contra eos extendantur & summa diligentia exequantur, quo semper inglorij, infames, extorres & exules à patria permaneant, nisi ad gremium S. Matris Ecclesiæ redire, eiq; se reconciliare studuerint. Ecclesiasticas personas earumq; iura, immunitates, ac Priuilegia priuata & publica defensuros, conseruaturos, & quoad fieri poterit propagaturos. Officialibus autem nostris ac Præfectis quibuslibet, ne remissi aut negligentes essent in eis exequendis, ac manu tenendis cum graui & seuerã indignationis nostræ comminatione mãdaturos. Alioquin si qui ad nos delati fuerint, qui cùm suo officio, tum verò mandatis nostris satisfacere nollent, Nos id impunè non feremus. Quæ quidem sub impressa omnia Reuerendissimo in Christo Patri Domino Nicolao Archiepiscopo Gnesnen. Legato Nato, & Regni Primati, & alijs Coëpiscopis suis, cæterisq; Consiliarijs nostris, Nos pro officio suo ea de re admonentibus, facturos esse, verbo nostro Regio polliciti sumus, & firmiter sub sacramẽto fidei nostræ Regiæ subditis nostris per Nos in inauguratione nostra præstito, obseruare volumus. In cuius rei fidem & euidentius testimonium sigillum nostrum præsentibus est

bus est appensum. Datum Cracouiæ feria VI. post Festum Conceptionis B. Virginis MARIÆ, Anno Domini, 1550. Præsentibus Reuerendissimo & Reuerendis Patribus & DD. Nicolao Dzierzgowski Archiepiscopo Gnesn. Legato nato & Regni nostri Primate. Andrea Zebrzydowski Cuiauiensi Andrea Noszkowski Plocen. Ioanne Dziaduski Premisl. Ioanne Droiowski Chelmen. Stanislao Hosio Culmen. Leone Sloncowski Camenecen. Episcopis: nec non Magnificis & Generosis Ioanne Comite in Tarnow Castell. Cracou. & Exercituũ Regni nostri Duce supremo, ac Sendomirien. Strien. Lubaczouiensiq; Capitaneo Petro Kmita Comite de Wisnic Palatino Cracouien. Regni nostri supremo Marsalco & Præmisl. Sczepuzien. Colensiq; Capitaneo. Martino Zborow: Calissien. & Odolanouien. Stobnicen. Szydłouien. Capitaneo Spytkone de Tarnow Syradiensi & Brzeżnicensi Krzepicen Krzeszouien. Capitaneo &c.

Ne verò frustra videretur legem condidisse, cuius executio esset nulla, statim in iisdem Comitijs Nicolao de Pinczow Olesnicki diem dixit, causamq; ad suum tribunal desertæ Orthodoxæ religionis iussit dicere. Adhæserat is iuuenis blanditijs illectus, fidei quæ nulla bona opera requirit, Francisco Stancaro Italo, templumq; Pinczouiense à Sbigneo Cardinali Episcopo Cracouiensi exædificatum, pulsis inde religiosis, hæretica impietate contaminauerat. Cùm autem propterea vocasset ipsum in ius Ioannes Przerembski Administrator Cracouien. sede vacante morte Samuelis Macieiowski, magna stipatus caterua comparuit, Iudicijq; auctoritatem insolenter contempsit. quod cum Episcopis ad Regem Administrator detulit. Grauiter & animosè questus est in senatu Andreas Zebrzydowski Episcopus Vladislauien. læsam iudiciorum grauitatem, idemq; obtestatus est Regem, ne sacrosanctam fidem Catholicam antiquitùs in Regno Poloniæ susceptam, nouis hæreseon erroribus perturbari pateretur, videretq; in vicino Germaniæ exemplo, quos ea religionis immutatio in illa inclyta Republica fructus attulisset: immò quæ monstra confusionis, dum omnes status obedientiam potestatibus debitam effugiunt, pepererit: monuitq; auctoritatem Regis, auctoritate sacerdotij integerrimè conseruari, ita vt hæc in discrimen adducta, proximus sit ad Regalis fastigij præcipitium gradus. Atq; vt totus manibus pedibusque in Zebrzydouij sententiam iuisset senatus, mitiùs tamen Augustus, vt erat Clemens, temerarios ausus adolescentis reprehendit; monens eum ne talia deinceps attentaret, sub incursu pœnarum legibus definitarum, Stancarumq; quantocius inde amoueret. Amotus hic Regiomontum perrexit, Sacerdos verò Apostata Martinus Krouicki, ducta vxore Magdalena Pobiedzynska cùm fugeret, pœnas à Cracouiensi Episcopo irrogandas, in ipsius locum successit.

De Wiencbork Zebrzydowski Cuiauia tradit
Chelmensi Andreæ Pontificale decus.
Qui mores hominum multorum vidit & Vrbes,
Excoluit pectus Pallas amica suum.
Ornat imaginibus pictis monimenta priorum
Pontificum: & pictis gratia rebus inest.

IOANNES VII. DROIEWSKI EPISC: VLADISLAVIENSIS XLV.

PLurimum gratiâ valuit apud Gamratum Archiepiscopum Gnesnen. & Episcopum Cracouien. Ioannes Droiewski, vnde existimationem eam sibi collegit, vt in ordinem Secretariorum Regis cooptaretur, ac inde

inde Camenecensem (iuxta Catalogum Volborianum; nam in edicto Sigismundi Augusti Chelmensis fuisse Episcopus scribitur) Episcopatum fuerit consecutus, ex quo ad Vladislauien. gradum fecit, in locumq; Andreæ Zebrzydowski ad gubernãdam Cracouien. Ecclesiam commigrantis suffectus est. Ex celebri familia Korczakorum is originem traxit, quorum Synthema gentilitium triplici fluuio, quos Aborigines bellis Pannonicis hostili sanguine miscuerunt, insignitur; vias aliqui siue Lemniscos interpretantur Principis manu in cruentato militis pectore ductos fidem erga se collaudantis. Ab hac origine gentis Caraffeæ, ex qua Paulus IV. Pontifex Maximus prodijt, gloriam deducit Petra Sancta Societ. IESV. de Symbolis Heroicis. Vsitatum est genti Korczakorum superius in scuto scyphum siue Craterem deferre, ex quo caninum caput prodit hianti rictu linguam exserens. Claritatem generis sui & prosapiæ quamuis in amplissimo dignitatis theatro constitutus Droiewski, non multum ampliauit, ne dicam plurimum decoris & genti suæ & dignitati Pontificiæ detraxisse ob mores tantæ celsitati aduersos. Fuit vir facie liberali, & sermone non insuaui, iudicio tamen instabili & ingenio leui, ac facilè mobili. Nam vt in alijs rebus, ita in Religione facilè de sententia deducebatur, animo nutabat, & nunc hoc, nũc illud sentiebat. Atque dum fortè cum illo Catholicus aliquis de religione loqueretur, & fraudes Hæreticorum efficacibus argumentis detegeret: Viden' inquiebat, in quas me insidias protrahere

trahere voluerunt: rursus cum aliquis hæreticorum veritatem Catholicæ religionis apparentibus argumentis traduceret. Hem, aiebat, hanc non animaduerterem captionem! qua eius inconstantia & temeritate factum est, vt in dies maiora hæresis impunè sumeret incrementa in Pomerania, herbesceretq; densius infelix lolium in agro Dñi, cum oppressione tritici, Epistate quem Dominus cõstituit super familiã suã vel dormiente, vel conniuẽte, ne dicã approbante. Catalogus ipsum appellat Semihęreticum, quæ vox quantùm illi de laude veri Catholici & fidelis detrahit, tantùm infidelitatis hæreticæ attribuit: nam quemadmodum inter lucem & tenebras, dum non est quod dicatur vtrinq; quidpiam participare, ita inter veritatem & non veritatem, sub qua quæuis cum formidine ad oppositum opinio continetur, inter Catholicum & Hæreticum, inter fidelem & infidelem, inter eum qui firmissimâ certitudine quæuis obscurissima ob auctoritatem reuelantis summæ veritatis credit, & eum qui opinionibus cerebri sui & inuentionibus adhærescens, animo fluctuat & hallucinatur, frustra tertium vocula etiam dimidiante rem quæsieris, cum in vna re veritati supremæ non assentiri, sit fide diuina penitùs excidisse, illudq; hîc oraculum habeat locum. Qui in vno deliquit, factus est omnium reus, aut si tertium inter Catholicum & Hæreticum quæris, non alium quàm Atheum aut Machiauelli Politicum, quod idem est, reperies. Dolendum maximè isto Pontifice tam altè radices fibratas hæresim

egisse, tanto Rei Christianæ Publicæq; detrimento, non paruo, vtriusq; ab eo gesti muneris & Pontificij & Senatorij dedecore. Prudentiam tamen & grauitatem in rebus agẽdis pręseferebat, sed leuitas animi cito se ac facilè in illo prodebat. Ab amicis suis & necessarijs leui momento quo volebant impellebatur, & his auctoribus in subditos durior grauiorq; fuit, cum illi commodis suis & existimationi Episcopi consultum vellent. A venere quoq; quamuis occultius non fuit alienus. Immò hilarior aliquando sub vesperam dicitur nuptias cum glotis suæ pedisequa publicè non sine scandalo familiæ celebrasse, quanquam scandali iam tum minor habebatur ratio, cum Clerus passim in lasciuiam fuisset prolapsus. Vnde Stanislaus Orichouius gente Oxarum Canonicus Præmyslien. cùm esset Sacerdos, Magdalenam Chelmska in vxorem sibi palam desponsare non erubuit, quo petulanti facto seuerius ab Episcopo suo Ioanne Dziaduski admonitus, nec dictis sui Præsulis acquiescens, magnam odiorum nobilitatis contra Clerum materiam præbuit, iam enim tunc cælibatus sacerdotũ contemptui esse cæpit, quasi aliquod irreligiosũ nefas. Cògit Nicolaus Dzierzgowski Archiepisc. Gnesn. Synodũ Petricouiæ, in qua remediũ tot malis reprimendis prouideretur. Confessionem Petricouianam fidei Catholicæ tunc doctissimus vir, clarissimum Sarmatiæ sydus Stanislaus Hosius Cardinalis Episcopus Varmiensis à se conscriptam, prælegi auctoritate Synodi & promulgari fecit, ibi declaratus est Stanislaus Orichouius hæ-

reticus, tanquam is qui proterue Romanæ Ecclesiæ instituta despiceret, Regiq; ad iudicandum traditus; inibi zelo fidei defendendæ Antistites pij & pastores soliciti accensi, vt à Synodo discesserunt, in ius vocarunt propugnatores hæreseon: Archiepiscopus quidem Gnesnensis Lasoccio, Christophoro & Iacobo Ostrorogijs, Cracouien. Episcopus Conrado Krupcæ, Episcopus Præmyslien. Stanislao Stadnicio diem dixit, respondereq; coram se de nouitate dogmatis iussit. At Vladislauien. Episcopus laxauit habenas furenti hæresi, cuius ope & fauore fretus Georgius Klefelt. Consul. I. V. D. dicacitate & auctoritate potens, flammam intra latentem, in magnum incendiū exciuit, publicè iam tunc impijs dogmatibus populum seducendo. Venerat Droiewski eo tempore Gedanum, quo multi ex incolis ob prauitatē hæreticam fulmine excommunicationis icti denuntiari viritim sunt iussi. Prodijt obuiam Episcopo Clerus vniuersus, cum solenni, vt mos est, apparatu; quem ille neglectum vltra horam expectare siuit, ipse interim de alijs rebus cum Senatu ad maiorē portam tractauit, templumq; cūm intrâsset, non Catholicum aliquē sed hæreticos concionantes fertur salutasse: dumq; Gedani moraretur, sępiùs alias in templo B. V. M. peruersas errorum nouitates attentâ curiositate audiuit. Quin altare adijt more simiarum sacra facientes spectaturus, eorumq; oblationi panis & vini aperto capite reuerētiam exhibuit. Accesit ad ipsius perfidiam & hoc incommodi, quod Parochiam S. Ioannis cuidam rabulæ vltrò concesserit,

serit, qua hæretici in diem hodiernam impunè abutuntur magna Catholicorum iniuria & damno. Klefelt autem, quod contra conscientiam, & veram Ecclesiæ Romanæ fidem (vt postmodùm fassus est) errores sparsisset, haud impunè hoc ipsum tulit. Namq; ante mortem obmutuit, nec gratiâ Sacramentorum refectus est: quamuis sacerdotem Albertum Polonum vocauerit, sera fuit pænitentia muto, qui loquens confiteri noluit.

Grassatur funestum Lutheranæ superstitionis per totam Poloniam incendium, palamq; sine vllo metu, aut legum reuerentia malum suas vires exserit licentiosiùs. Licet iam quod libet vnicuiq; in sua secta: nam cum Anno 1552. Augustus Comitia Petricouiæ indixisset Calendis Februarij, nouum ætas illa vidit & insolens monstrum, reperti sunt pleriq; qui in aulis Regiæ Maiestatis in templo (dum sacrificium Missæ de Spiritu sancto perageretur ex pio & vetusto more ab inuocatione Numinis Comitia Regni feliciter auspicandi) nullum Diuinissimo Sacramento signum venerationis ne capite quidem detecto exhibuerunt, ita iam liberiùs progreditur impietas hæretica. Admiratus est populus illatas contra consuetudinem feria 4. carnes, doluit sacerdotes sacrilegis nuptijs contaminari, nūc sacra omnia palam cōculcari miserabiliter ingemuit. Cùm autem primum Senatusconsultorum punctum à Rege propositū esset circa defensionem Reipub. responsum est à Nuntijs Terrestribus, se ad nulla Reipub. consilia descensuros, maximè in ijs, quæ ad defensionem ab externorum

rum hoſtium incurſibus facerent, niſi prius à domeſticis inimicorum tuti eſſent oppreſsionibus. Sacerdotes autem maximè infeſtos ſibi affirmabant, vrgebantque per Raphaëlem Leſczinſki gentis Wieniauiæ ne in rebus religionis ab alio iudicarentur, quam ab ipſo Rege, indignum putantes libertate Polona, quicquam ab alio, de honore, fortunis, & capite nobilis Poloni ſtatui quàm à Regia Maieſtate, ibi quod nunquam antea in Regno Poloniæ fuit auditum hypocritæ ac lupi rapaces Epiſcopi audierunt, ab ijs qui ab Orthodoxa religione, ad caſtra Lutheri tranſfugerant. Ad quam vocem primùm quidem obſtupuerunt Pontifices, deinde verò Andreas Zebrzydouius Cracouien. Antiſtes in hæc verba reſpondit.

Venerunt iam, eheu, in Regno Poloniæ olim prædicta tempora, quibus nequitiâ hominum Religio vera in opprobrium & contemptum adducenda erat per Magiſtros prurientes auribus, quæ quia labi iam nunc incipit, omnia humana in extremam ruere cladem, eſt neceſſe. Quid enim ſi malitiâ ſacerdotum diuinarum rerum eleuetur auctoritas, quomodo humanæ propter Regum vitia, quæ ſubinde ſolent obrepere ſubſiſtent, homines æquè ſacerdotes ac Reges obnoxij imbecillitati ſunt. Nulla eſt autem ratio cur in Polonia S. Pontifices inferiore loco cenſeantur, ſi genus ſpectes, pari nobilitate illud cum nobiliſſimis quibuſq; Senatoribus ab illuſtri maiorum origine trahunt, ſi vitam inſpexeris & mores, ita viuunt, vt nemo melior ijs videri & dici poſſit, ſi doctrinam conſideres, ad eos pertinet, quæ ſcitu neceſſaria ſunt, deligere ac diſcernere ab inutili curioſitate ſalutis myſteria, qua in re paſtores hominum & iudices à DEO conſtituti ſubditarum ouium, ſubeſſe nequeunt cenſuræ. Attende interim diligenter ò Rex, quem in finem audax Hæreticorum licentia ſuos exſerat conatus? Audis calumniam contra Reipublicæ columina prolatum, in qua vides Epiſcopos haberi deſpectui, à DEO conſtitutos iudices proſligari, ſenatores deprimi, te ipſum cuius maieſtas auctoritate noſtra conſiſtit contemni, Eccleſiam Chriſti diſſipari. Ac illa quidem in ſoliditate Petri æternæ veritatis verbo firmata perſeuerabit, nec ullis improborum machinationibus conuelletur. Tibi verò, tibi Rex proſpice, cuius hic petitur caput, quando eorum dignitas laceſſitur & laceratur, per quorum manus diadema Regium ſuſcepiſti? Contemptus Dei & Eccleſiæ tuus eſt ſimul: nec eſt quiſquã vtriq; rebellis, qui non hoc ipſo bellum tibi indicat, & maieſtatem tuam oppugnet. Sentit Vicina Germania infauſtos talium conſiliorum progreſſus, dum de Cæſaris periclitata poteſtate tot perturbationibus illiſa quaſſatur, & nos eadem tempeſtas incipit iam nunc inuoluere. At enim libertatem iſti gentis Polonæ propugnant: Quæ demum iſta libertas eſt? Pontifices non audire? Regi obtemperare nolle? quis vnquam ſanæ mentis tam pernicioſam licentiam, & licentioſam temeritatem libertatem vocauerit? auferri iudicium in cauſa religionis ab Epiſcopis, quid aliud eſt quàm ius quærendo alienum, ſuum amittere. Non ad te pertinet, ò Rex, iudicium inter lepram & non lepram, niſi velis fieri ſimilis illi Regi, quem propter vſurpatum ſacerdotis officium cum ſacrificio Deus reiecit & leprâ percuſſit. Permitte ſacerdotes ſua vti poteſtate, quam ſi immotam ſtare, nec iniquis machinamentis opprimi patieris, non minus potenter, quàm glorioſè ſolium Maieſtatis tuæ ſolidabis.

Grauis hæc Zebrzydouij oratio facilè reliquos Senatores in ſe traxit, ijs exceptis, qui ſacerdotali poteſtati fuiſſent infenſiores. Proinde Rex pro ea tulit ſententiam, quam nuntij Terreſtres in Curia Archiepiſcopi per Petrũ Bochinski curârunt ſuſpendi, nec ad executionem deduci, quod Pontifices in annum conceſſerunt, atq; ab omni citatione nobiliũ per id tẽpus ſuperſederunt, donec aliud remediũ canonibus ſacris & legibus patrijs cõforme ad ineundam concordiam ſpiritualium cum Equeſtri ordine

Eee proui-

prouideretur. Atq; hic primus fuit Pontificum de sua iurisdictione prolapsus, tantùm verò abfuit, vt illa concessione sibi animos nobilium deuinxerint, vt maiora finitis Comitijs in domibus eorum odia contra clerum exarserint, quorum magna pars & origo fuit Vxorius Sacerdos Stanislaus Orichouius. Per id tempus venit Gedanum Augustus, seditiones ciuitatis exemplo Patris sui Sigismundi mutatione religionis rursus exortas sedaturus. Sed ne quid per Regem seuerius in ciues statueretur, munera plerisq; data Proceribus, effecerunt.

Obijt, Anno Domini, 1557. Volborię. Paulo IV. Summum Pontificatum gerente, Imperium Ferdinando gubernante.

Tu quid es? idolum, frustra nam Pastor haberis,
Dum grex te Christi dissimulante perit:
Crudeles in ouile lupos immittit Auernus,
Hæresis in Gedani perstrepit vrbe, taces.
Et tacuisse minus; mendacia tetra, ministros
Adspectante, iaci, te, sinis, ipse probas.
Mute canis, frustra exsertam fers stemmate Linguam:
Natus es ad lusus, non ad ouile canis.

IACOBVS

IACOBVS II. VCHANSKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS. XLVI.

Celebris antiquitùs familia Vchansciorum Raduaneo insignis stemmate, cui mos vexillum Ecclesiasticum cruce super imminente deferre. Olim Priuilegio Boleslai Ducis Masouiæ titulo Comitum de Słuzow ysa, quem diuturnitate obliteratum obtento Sigismundi

 Augusti

Augusti diplomate Iacobus hic instaurauit; ad mediocritatē opum domus deuenerat: tamē nihil à maiorū suorum vestigijs degenerans edidit splendoris sui aucti propagatorem, hunc ipsum Iacobū, qui ingenij quidē prōptitudine, & gerendorū negotiorū dexteritate claris non impar viris, disciplinæ tamēEcclesiasticæ remissior custos habitus fuit. Adolescens primùm operam suam Andreæ Tenczynski Castellano Cracouiensi, cuius ope literas edidicerat, addixit, cui cùm fidem & ingenium suum iusto tempore probasset, ab eo N. Branicki Referendario Regni commendatus est, vt ipsius ductu atq; operâ Iuris patrij cognitionem assequeretur: Tandem Tēczynski voti soluendi causa extra Regnum profecturus, eidem omnes suas possessiones gubernandas commendauit. Quo in Poloniam reuerso, & non multo post defuncto, Iacobus ad Reginam Bonam cui iam ex fama rerum gerendarum commendatus erat, se contulit, à qua benignè acceptus, & simul in Secretarium Regium allectus, omnes causas Reginæ in quibusuis iudicijs studiosè disceptabat. Inde Plocensi Decanatu & Archidiaconatu Varsauien. prouisus, officio Referendarij cumulatus est, quo integris XII. annis perfunctus, Episcopatum Chelmensem adeptus est; in eius expeditione impetranda duos annos laborauit, nec multo post Episcopatus Vladislauiensis eidem collatus est, in quo adeundo maximam expertus est difficultatem Paulo IV. Pontifice obsistente, à quo etiam seueriùs monitus, & correptus per literas fuit, quòd diuersæ in religione opinionis nomine ad Apo-

ad Apostolicam sedem fuisset delatus. Ille nihil ominùs repugnante Summo Pontifice ad Ecclesiam venit, possessionemque illius secularis officij ministerio apprehendit, Paulo IV. Papa è viuis sublato, Pius IV. successit, apud quem demùm confirmationem Rege Augusto adnitente impetrauit Vchanski, cùm ferè per annos quatuor inuita sede Apostolica Episcopatum tenuisset. Tandem Przerembio Archiepiscopo defuncto ad eum honos ille fuerat à Rege delatus nō felici Ecclesię iuriū successu, nāq; illo in Archiepiscopali dignitate constituto, iurisdictio Spiritualis grauissimè periclitari cæpit. Non mediocriter extendit domus suæ diuitias, Vchanie oppido empto. Cum autem fuisset illi Stephanus Batoreus Palatinus Transiluaniæ, Rex Poloniæ, quòd ad Maximilianum Imperatorem sceptra Regni Poloniæ peroptasset delata, infestior: proficiscentem ad Gedanense bellum placauit, cum ad se Louicium descendisset, Regioq; exercitui centuriam suorum peditum adiunxit. Concilio Tridentino recipiendo in Regno Poloniæ contrarius exstitit, tamen in Synodo Diœcesana, cui præfuit Lipomanus Sedis Apostolicæ Nuntius, cùm Archiepiscopus Gnesnen. ægritudine præpeditus non adfuisset, receptum est. Resipuit tamen Vchanski, erratorumq; non sine pœnitentiæ signis veniam per nepotem suum ex fratre Palatinum Belzen. Regni oratorē postulauit, ac se deinceps in obedientia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & sedis Apostolicæ ipsiusq; Pontificum sacrosanctè permansurū recepit. Mortuus A. Dñi. 1581. Louiciæ sepulturam obtinuit.

Hic Raduanorum celebri de gente profectus,
Mercurius Regis suetus ab ore loqui.
Delubri curas primùm Chelmensis obibat,
Gnesnca tandem Præsul in arce nitet.
Stemma quidem, sacra signa refert, melius tamen Ante-
Signanus templo hæc, signa gerenda tulit.

NICOLAVS IV. WOLSKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS XLVII.

IAcobo Vchanski successit Nicolaus Wolski clara & illustri familia profectus, cui caput Asini gentilitium insigne Pulkoza vocatum de Podhayce, alij de Wola Gamratowa propè Sochaczow ortum illius recensent. A Rege Sigismundo primùm Præpositura Plocen. ornatus, deinde ab eodem in Chelmensem Episcopatum euectus, postremò ad Ecclesiam Vladislauiensem promotus Anno 1565. vir magni & excelsi animi, summè liberalis, qui breui eam auctoritatem in Regno assecutus fuit, vt Augustus Rex ex eo pendere videretur, negotiorum Reipub. quàm Ecclesiæ studiosior fuit, venationibus oppidò deditus, ita vt ne festiuis quidem diebus pepercerit, immò cum clerus populusq; fidelis solenni supplicatione circuiret Ecclesias, ille ferarum lustra cum canibus circumequitaret. Hic tres pagos Episcopales Lubieniec, Chabrowo, Osiek in Pomerania vendiderat, pecunia in bonis suis hereditarijs Falentij Ecclesiæ Vladislauien. inscripta. Quæ illo defuncto longo temporis interuallo, maximo labore ac sumptu ægrè admodùm est recuperata, idq; magno dispendio Ecclesiæ

Ecclesiæ Vladislauien. nam cum obligasset heredes ad reponendam summam includendo in taleris singulis grossos 33. ea summa persoluta, posteri nulla ratione pretij maio-

ris rerum, & talerorum quorum valor tunc florenos 4. pendeb at, bonis Falentij potiti sunt. Vixit in Episcopatu annis quinque; cum e i nuntium de morte fratris Stanislai Castellani

Caſtellani Sendomirien. quem impensè diligebat, Volborium fuiſſet allatum, dolore ac mœrore conſternatus in morbum incidit. Varſauiam deinde fratris funus curaturus profectus, grauiore vi morbi vrgente occubuit, vnâq; in Eccleſia Varſauienſi Sancti Ioannis cum fratre in eundem tumulum illatus eſt, nullo in Eccleſia Vladiſlauienſi morte fortaſſe intempeſtiua obſtante monimento relicto. Bonorum Eccleſiæ acrem defenſorem fuiſſe multi ferunt.

Inuigilare ſuis rebus benè nauus, & ad rem
Attentus, parcus, litigioſus erat.
Officium vigilis, Diuûm quod templa requirunt
Præſulis, illius cura puſilla fuit.
Attamen audierat rigidiſſimus ille bonorum
Vindex, hoc vrſit maxima cura ſui.
Hic ò ſi Macedo praiſſet onuſtus aſellus.
Auro, ceſſiſſent mœnia quanta tibi!

STANISLAVS KARNKOWSKI EPISC: VLADISLAVIENSIS XLVIII.

VEtuſta ſtirpe Iunoſsia agnum album in campo rubeo pro inſigni gerente prodijt magnum Sarmatiæ decus Staniſlaus Karnkowski, qui cum ætatem iuuenilem præclarè literis imbuiſſet, patruique ſui Ioannis Karnkowski Epiſcopi Vladiſlau. inſtitutione, pietate, & rerum gerendarum concinnâ dexteritate profeciſſet, tulit conſpicuum virtutis doctrinæq; teſtimonium, Sacrorum Canonum Doctor publicè renuntiatus in Academia Peruſiana: cùm verò in patriam, in exteris nationibus partas rerum illuſtrium opes redux ſecum attuliſſet, ſine inuidia dignißimus

dignißimus maximis Regni decoribus eſt iudicatus, ad quem ornandum prompta Sigiſmundi Auguſti Regis Poloniæ voluntas acceſsit. Eùm igitur Secretarium primùm maiorem creauit, deinde Regni Referendarium eſ-

ſe iuſsit, cùm autem in vtroq; munere obeundo ſtrenuam nauaſſet operam, non longo poſt interuallo ad gubernandam Vladiſlauien. Eccleſiam morte Nicolai Wolski vacantem extulit, An. Dñi, 1567. quem Pius V. eiuſdem

 Regis

Regis commendatione confirmauit. Is igitur cum Cuiauienſium & Dobrynenſium Procerum corona cinctus, in ipſa ſedis ſuæ poſſeſsione feliciter illuxiſſet, magnam ſpem non vano omine Diœceſis vniuerſa prædeceſſorum negligentiâ vehementer afflicta, tanti Præſulis ingreſſu concepit ſe doctrinæ ſinceritate inter fallaces Hæreſeon per Cuiauiam graſſantium impoſturas, & ſolicitudine paſtoralis officij vigilantiſsimi Antiſtitis recreandam. Facilè auxit incrementum ſpei tantæ magnitudo animi, cum opinione ſanctitatis & innocentiæ coniuncta in viro. Itaque munus Pontificium ex pręſcripto D. Pauli gerendum poſtquam ſemel apud ſe ſtatuiſſet, nihil eorum prætermiſit, quibus gregi ſuo neceſſariũ pręlucere duxit, ſobrietatẽ, caſtitatẽ, animi moderationem ita cum humanitate & hoſpitalitate connexuit, vt & venerationi eſſet omnibus, & amorem ipſius ſummi quippe viri imprimis autem probi & eruditi exambirent. Non paruum illud pietatis eluxit in eo argumentum, quod cum ſtudioſè, attentè, ac deuotè officij diuini penſum exſoluiſſet, ſacris operabatur quotidie, tanto feruore & ad diuiniſsimum Sacramentum affectu, vt obortis lacrymis frequentiùs auditorum ſuæ Miſſæ lacrymarum copioſos imbres elicuerit. Collapſam Cleri diſciplinam omnibus modis erigere conatus eſt, qua in re eò plus operæ ipſi collocandum fuit, quò profundius iam licentioſa morum diſſolutio, & ſacrilega libido inueteratâ conſuetudine, poſt libertatem carnis ab Vchanſcio permiſſam ſacerdotes mulieroſos in laſciuiam pertraxiſſet; amouendæ erant concubinæ, quas tum fouere paſsim nullus fuit timor, nulla verecundia; arcendi ab altari concubinarij publici, priuandi beneficijs, & exigendi è Diœceſi contumaces Presbyteri, multa & in Capitulo Vladiſlauienſi cenſoriâ animaduerſione corripuit, & ad præſcriptam normam à ſacris canonibus redegit. Vnde pleriq; arbitrantur odio maleuolorum ipſius acta fuiſſe ſuppreſſa in Eccleſia Vladiſlauien. quę tamen notiora fuerunt Diœceſi toti, quum vt liuor famam eorum potuiſſet opprimere, pleraq; ab hæreticis templa profanata & ſpoliata reconciliauit ſacris veſtibus, & imaginibus auxit & decenter ornauit. Diœceſanam Synodum celebrauit, in qua nonnullis abuſibus reſciſsis, adminiſtrationem Sacramentorum & mores ſacerdotum ad vniformem præſcriptionem reduxit. Catecheſes lingua vernacula ad erudiendum populum edi curauit, Seminarium inſtituendæ iuuentuti miniſterio Eccleſiarum adſcribendæ, vnâ cum Venerabili Capitulo prouentibus de menſa ſua aſsignatis, & in eam rem villis Witow & Zbląg cum prædijs, item decimis manipularibus de agris Chelmce, Soſnka, Kicko attributis, & libera molitione frumentorũ abſq; menſura in molendinis Ciuitati Vladiſlau. adhærentibus conceſſa, nec non penſione Reuerendiſſ. Abbatum Coronouien. Oliuen. Peplinen. per centum florenos annis ſingulis. Præpoſitum item Cartuſien. Strzelnen. Zukouienſis certra portione pecuniæ ad ſummam centum florenorum aſcendentis conſtituta, deſtinauit: cupiens vt in obſe-

in obſequio Eccleſię viginti quatuor adoleſcentes educarentur, quæ tamen ordinatio Succeſſoribus ad effectum deducenda relicta eſt, fortaſſe tranſlatione ipſius ad Eccleſiam primatialem. Quo frequentiore autem glorioſiùs corona Prælatorum & Canonicorum ſtiparetur ſponſa ſua, donauit Capitulo Vladiſlauienſi pro diſtributionibus inter præſentes augēdis villas Dobrć, Czarnowo, Oſielsko, Trzebatowo, Siekotowo cū deſertis villis Sikołomko, Lipnica, & Zaleſie nūcupatis in Palatinatu Iuniuladiſlauiēſi, Diſtrictu Bidgoſtienſi, quam donationem Gregorius Papa vnâ cum decimis, ſyluis, lacubus, & iure patronatus, anno Domini, 1579. Idibus Iulij confirmauit. Liberalis fuit in pauperes, quibus in hoſpitali Vladiſlauienſi degentibus, vltra ſolitas quas copioſè ſolebat largiri religioſis mendicantibus, viduis & orphanis eleemoſynas, certam penſionem de molendino Swięch dicto perpetuis temporibus pro alimonia dandam ſeptimanatim de conſenſu Capituli conſtituit. Pauperum Scholaſticorum in ludo literario manentium victui neceſſaria in arce ſuppeditari ordinauit. Cùm verò ſolicitus paſtor gregem Domini verbo & exemplo ſine reprehenſione paſceret, adiutores æmulatores, & ſectatores ſolicitudinis quàm plurimos habere optauit, itaq; eos potiſsimùm in numerum ſuorum familiarium cooptabat, quos ob probitatem morum doctrinæ coniunctam fore vſui magno Eccleſiæ & Patriæ ſperaret. Menſa apud illum lautior, propter hoſpitalitatē Senatori conuenientem apparari ſolebat, quam lectione ſacrâ

ſacrâ, quæſtionibus Theologicis, iuridicis & politicis condiebat, vt depulſa fame cibis, ſolida exercitatione animos iuuenum, & vires ad religionis Orthodoxæ bonum promouendum, & Rempub. conſilijs & fortitudinē iuuandā ſaginaret, ita, vt multi magni & viri ea felicitate ſint gloriati, ſe olim in tanti Antiſtitis curia verſatos fuiſſe. Doctrina fuit graui, ingenio prompto ac facili, memoria firma, conſilio maturo, prudentia circumſpecta, ſtylo copioſo & ſuaui, quòd in operibus ab ipſo editis perſpicuū eſt, multa tam latino, quàm materno idiomate, vtiliter & accuratè cōſcripſit, in his Epiſtolas edidit familiarium à magnis viris, ſummis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus, Epiſcopis ad ſe miſſas, & viciſsim à ſe ad illos in quibus magna pars laborum, pro Eccleſia & Republica ab eo ſuſceptorum, maximè autem pietas, ferues zelus, conſtans dexteritas, prompta mens æquanimis elucet. De iure Prouinciali terrarum Ciuitatumq; Pruſsiæ, Hiſtoriam interregni, poſt diſceſſum è Polonia Henrici Andegauenſis, Panegyricos aliquot in quibus orationem longè diſertiſsimam qua aduentantem in regnum Henricum exceperat, item aliam Comitijs Varſauienſibus in Senatu habitam, qua rationem commiſsionis Gedanen. luculenter ediſſeruit, in qua obeunda fides, integritas, ſtudiū & auctoritas optimi Senatoris quantùm præſtiterit, & quā firmis rationū momentis ſeditioſos motus ſanguine alias ciuili reſtinguendos ſedauerit clarum eſt poſteritati. Scripſit præterea ſermones ad Parochos de Meſsia, de Eccleſia,

clesia, de Eucharistia, quem cum plurimi, qui se ab Ecclesia priuata sui iudicij opinione segregârunt, paulò diligentiùs reuoluissent, ad gremium illius postliminio sunt reuersi, exemplo bono cæteris in societatem salutaris facti adductis, quos vel auctoritas tanti viri ad omne opus bonum trahebat. Erat enim ipsius nomen propter præclaras virtutes & eruditionem singularem tam apud suos, quã apud exteros summum, eoque magis in dies clarescebat quò illustriorem ad doctrinæ opinionem vitæ innocentiam adiunxisset. Non paruum illud dignitatis & auctoritatis tanti viri testimonium, quod dum (post mortem Sigismundi Augusti qui 7. Iulij, Anno Domini, 1572. sacramentis Ecclesiæ munitus obierat) Proceres Regni de eligendo Rege consilia in commune conferrent, iamq; ad tres Candidatos res adducta fuisset, Henricum Ducem Andegauensem Fratrem Regis Galliarum, Ernestum Archiducem Austriæ filium Maximiliani Imperatoris, & Ioannem III. Regem Sueciæ, iisq; singuli patroni à Proceribus qui eos commendarent fuissent attributi, ita causam Ducis Andegauensis egit & promouit, vt omnium applausu Rex fuerit consalutatus. Cùm verò Anno sequenti 1574. eodem quo inauguratus & vnctus fuit in Gallias fuisset profectus, multisq; tumultibus & domesticis dissidijs quassatam Rempub. reliquisset, plurimùm consilio & auctoritate sua Stanislaus Karnkowski paci publicæ & tranquillitati Patriæ stabiliendæ profuit, qui cum frustra literis Regem reuocare conaretur in Poloniam, ab Ordinibus

nibus Electo Stephano Bathoreo Palatino Transiluaniæ Anno D. 1576. Feria vi. post Octauam Paschæ insignia Regni detulit, eumq; cum Anna Sigismundi Augusti sorore coniuge illius vnxit, quod munus quamuis de iure ad Archiepiscopum Gnesnen. Primatem Regni pertineret: tamen Episcopo Cuiauiensi ab Ordinibus delatum est, eò quod Archiepiscopus Iacobus Vchanski Maximiliani Cæsaris partes secutus, inaugurationi alterius Regis adesse noluisset, legibusq; deinceps in Conuentu Andreiouien. firmatum; vt quando ex quacunq; causa abesset Archiepiscopus Gnesnensis, penes Cuiauiensem Episcopum Regem coronandi vis esset.

Inter labores & solicitudines quas circa bonum Ecclesiæ & Reipub. sustinuit vigilantissimus Antistes non pepercit sumptibus, in ædificijs quâ instaurandis, quâ fabricandis, Arcem Vladislauiensem multis auctam nouis ædificijs ampliauit, commodiorique habitatione prouidit, Grabouiæ aulam exædificauit, Niesolkouij domum amplam supra collem erexit, Smarzeuicijs curiam supra fluuium Pilca exstruxit, quam postea in lateritiam successor suus Reuerendiss. Andreas à Lipe commutauit, nunc autem Illustriss. Matthias Łubienski formâ, proportione, ædificijs, picturis, sicut & Niesulkouiensem domum auxit & exornauit, quin etiam è regione lapideæ Smarzeuicien. nouam curiam labore sumptuoso, partim latere cocto, partim lignis dolatis amplissimam curiam eduxit. Ædificauit præterea Stanislaus Karnkowski in pago Karnkow patria

tria sua muratam Ecclesiam sublata lignea, quam vt intra breue temporis spatium septem dũtaxat septimanarũ eduxit, ita non diu fortasse duratura cum ad præsens sacerdote destituta ad desolationem vergat. Translatus est ad Ecclesiam Metropolitanam (Stephano Rege promouente Anno D. 1581. per Gregorium XIII. Papam qui etiam eodem Anno Correctionem Calendarij promulgauit) in qua cenotaphium ipsi conscriptum est tale.

D. O. M.

ÆTernæ Memoriæ Inclyti Præsulis & Principis D. Stanislai Karnkouij Archiepiscopi Gnesnensis Reg. Polon. Primatis Primiq; Principis. Quod præstantium salubriumq;, consiliorum in Ecclesia & Repub. Dux, auctor, & moderator felicissimus. Cum exsolutis piè & liberaliter suis vtriq; muneribus. Erectoq; & fundato Calissien. Societ. IESV Gymnasio amplissimo. Bursa item Karnkouiana Seminarioq; Archidiœcesano, felici nihil ominùs ex honesta lautaq; parsimonia opum prouentu floreret. Basilicam hanc venerandam Capitulariumq;, Collegiorum, eius sacerdotalium adauctis, liberalitate, incomparabili censibus illustriorem reddiderit; luculenter sacris indumentis instruxerit, aram maximam sumptuosi operis iconibus exornauerit, gratamq; in templa complura, Coenobia, Parochodoxiaq; beneficentiã & in Clerum vniuersum, paternæ charitatis & indulgentiæ memoriam reliquerit. Capitulum almæ huius Ecclesiæ Metropolitanæ Gnesnen. pro æterna eius requie perpetuum singulis mensibus Missæ sacrificium ad Mausoleum D. Adalberti facieñ. decreuit, gratiq; hoc & memoris animi M. P.

Affulgent meliora tibi Cuiauia tandem
Secula, Karnkouius dum tua templa subit.
Vladslauiæ à fundamentis erexit in arce
Pergama celsa, pius, munificusq; sacris.
Magnanimus, prudens, constans, & strenuus, agnus
Stemmate, pro Domini, sed grege, corde Leo.

HIERO-

HIERONYMVS COMES A ROZRAZEW EPISCOPVS VLADISLAVIEN. XLIX.

QVantus Antistes hic fuerit nobilitate generis, quam auita vetustas gente Doliuitarum profectã tituloq; Comitum, vltra memoriam hominum semper illustrem commendat, luculentum testimonium ex literarum

monumentis

monumentis vetustissimis & constāti omnium hominum prædicatione Stephanus Rex Poloniæ dedit: verùm virtutum splendore & rerum gestarum pro Ecclesia & Patria magnitudine quantus, vt mihi relatu nunc difficile, ita subsecuturę posteritati non minus æstimatu operosum erit. A Comite Suentomiro bonorum Rozrazewo in maiori Polonia Diœcesis Posnanien. Dño Bosnonis Comitis filio, quorum in literis authenticis Boleslai Ducis Poloniæ Anno Dñi. 1270. habetur mentio: Stanislaus Castellanus Rogosnen. qui Reginalis aulæ in Regno Galliarum præfectum magnâ laude egerat, parens Hieronymi Episcopi Vladislau. originem ducit, cuius decus vt ipse in Republicā meritis & factis pręclaris cōseruare sategit, ita liberali educatione & institutione filijs expolitis, illud potissimū extendēdi splendoris vetustæ domus adminiculū reliquit, vt eruditione ac vitæ probitate nemini celebritate Prosapiæ pari, vellent concedere, qua in re optimè inter fratres Ioannem & Christophorum profecit Hieronymus, qui Plocensis primùm Præpositus fuit, deinde Supremus Regni Secretarius ab Henrico Poloniarum Galliarumque Rege renūtiatus est, cumq; virtutum amplissimarum lux in minoribus dignitatibus summo dignissimum munere proderet virum, Stephani Regis voluntate & promotione Episcopatu Vladislauiensi potitus est, in quo in id vel maximè incubuisse visus est, vt ad normam D. Caroli Mediolanensium Archiepiscopi sui regiminis munus ordinaret. Itaq; in omnibus seipsum bonorum operum monitioni D. Pauli

Pauli morem gerens, suo gregi exhibere quam diligentissimè conatus est, in castitate, sobrietate, modestiâ, liberalitate, pietate, iustitiâ prælucens vniuersis, ita vt & ij qui ex aduerso essēt erroribus lutheranę contagionis inuoluti, non haberent vnde vituperare ministerium viri Apostolico zelo feruentis auderent, atq; ita opera virorum doctissimorum quos ille vndequaq; conquisitos etiam ab orbis theatro vrbe alma, euocatos impensè dilexit, & ad magnas in Ecclesia functiones dignitatesq; promouit, multi Lutherani & Caluinistæ superstitionis eiuratâ peste salutaribus Ecclesiæ Catholicæ dogmatis adhæserunt. Diuino munere tunc missus Rozrazeuius in Diœcesim Vladislauiensem, quando incuria Prædecessorum longè lateq; sparsum virus hæreseon serpebat, plurimaq; non in Gedanensi solùm Ciuitate & circumiacentibus Pomeraniæ oppidis & pagis, verùm etiam in Cuiauiensi ora, inter nobilium domos inimicus humanæ salutis superseminauerat zyzania, dum Pastores dormirent, lucris temporalibus inhiare contenti, nihil de animarum iactura gregis suæ curæ commissi soliciti. Hic Præsul vbi primùm in eam cogitationem seriò incubuit, vt ager Dominicus expurgaretur, maximè accersendos in partem tantæ solicitudinis curauit; viros probitate & doctrinâ illustres, inter quos tanquam generosi Antesignani ea tempestate illuxerunt Franciscus Łącki Suffraganeus Vladisl. Balthasar Miaskowski Canonicus primùm & Concionator Vladislauien. post in eadem Ecclesia Suffraganeus, Lucas ab Vnieiow Concionator

nator primùm, deinde Archidiaconus Vladislauien. Albertus Słupski Archidiaconus Vladislauien. postea Præpositus Sanctimonialium Plocensium Ordinis Præmonstratensis tres S. Theologiæ Doctores, quartus in vtroq; iure optimè versatus, viri in propagandâ religione, & in auertendis ab ouili dominico luporum incursibus nauissimi, sagacissimi & zelosissimi, qui exemplo vitæ, integritate & sanctimonia, concionibus & scriptis, plurimùm eliminandis hæresibus huic Diœcesi profuerunt. Vtinam in ea circa Ecclesiam solicitudine, quàm plurimos ætate nostra haberet æmulatores, non ita facilè virtutis eruditionisq; æstimatio, à peritia Oeconomicorum reiq; familiaris iaceret magno suo contemptu conculcata, neq; filij huius sæculi filijs lucis in adeunda sorte Christi essent prudentiores.

Habebat solenne bonus hic Pastor grege dormiente, ad laudes diuinas excubare, itaq; nocte intempestâ frequenter templum adibat, vno duntaxat qui lumen præferret comitatus puero, ibiq; pias preces Diuino Numini pro salute gregis offerebat; & quàm studiose à vicarijs officium Diuinum psalleretur, diligenter inuigilabat. Egregiè magnanimitatis virtute à maioribus acceptæ, ad tuendam Ecclesiæ auctoritatem vsus est, Cleri populiue mores visitationibus frequentibus reformauit ac excoluit, ædificia pleraq; ruinam minantia ab interitu vindicauit, plurimaq; in augustiorem formam & habitationem commodiorem redegit. Basilicam Vladislauiensem picturis, supellectili aurea, argentea, casulis, dalmaticis, pluuialibus auxit & ornauit. Visuntur illius in Ecclesia Cathedrali Vladislauien. religiosæ liberalitatis monimēta; Crux argentea bicubitalis, candelabra sex opere eleganti facta, manus inaurata in qua reliquiæ S. Damiani Martyris habentur, ab Heduigi Regina Poloniæ donata Ecclesiæ, vasa argentea sacris liquoribus destinata insigni opere elaborata, Calix aureus cum patena affabrè factus, Mitra opere Phrygio intertexta margaritis pretiosis, lapidibus abundè distincta: item pluuiale coloris igniti maximi pretij auro grauiter pictum in villosi serici subtegmine, casula cum Dalmaticis eiusdem coloris & valoris, vix est in Diœcesi: Ecclesia & bonis Episcopalibus palatium, aut domus, in quo tanti herois monimenta liberalitatis non exstent. Aram principem Ecclesiæ Cathedralis eleganti structura & pictura decorauit, pro qua nunc Lipsciana & Lubiniana munificentiâ marmorea educta est. Volboriæ palatium pictura illustrauit, in commodioremq; habitandi vsum conuertit, per Ecclesias Episcopalium bonorum multa altaria exstruxit, & indumentis sacris locupletauit, propugnacula circa castrum Volboriense erexit, illudq; manibus circumcirca cum toto pomario & horto cinxit, Ecclesiam Raciązij latere cocto exædificauit, lapideas ædes Ciechocinensem & Sobkouiensem in formam conuertit elegantiorem, & magis habitabilem, non mediocri sumptu, rem verbo complectar, insignis in Ecclesia Præsul, & magnus in Republica Senator, rara virtutis &

tis & dignitatis vbiq; reliquit testimonia. In obeundis Legationibus strenuam nauare solitus operam, à Proceribus Regni ad consulendum Reipublicæ absente Rege cõgregatis delatum munus reuocandi Henricum ex Gallijs libens accepit, quanquam illi hereditarij Regni fascibus implicato persuadere non potuit, vt ad derelictam Poloniam rediret. Magis efficax fuit Bendzini, cùm inter Maximilianum Archiducem Austriæ,& Sigismundum III. Poloniæ & Sueciæ Regem pacem composuit, qua in transactione, maximam prudentiæ & dexteritatis laudem tulit, Rempublicam florentissima pace cumulauit, cùm in atrox bellum vtrinq; res vergere cæpissent.

Erat illi mos siue dum lustraret Diœcesim, siue vocantibus Reipub. negotijs aliquo proficisceretur, à pueris cognitionem rudimentorum fidei exquirere, atq; ad salutaria dogmata ediscenda liberali eleemosyna inuitare. Vnumquemq; vnde fiebat, vt maximo feruore doctrinæ Christianæ capita ab ijs memoriæ mandarentur. Plurimas Ecclesias Archidiaconatus Pomeraniæ è manibus Hæreticorum conuictorum iure vindicauit, Anno Dñi. 1596. intra duos menses Iulium & Augustum, easq; Sacerdotibus competenti scientia instructis addixit. Meuensem, Raikouien. Barlozinen. Garazen. Valklinouien. Polasztouien. Lignouien. Kielnen. Sinualden. Psodkouiensem. Vt autem erat salutis ouium studiosissimus, ita eos qui in obeundo tantæ curæ negotio Præsuli essent adiumento,& accuratè inuigilarẽt iniunctis sibi officijs, necessarijs reditibus

tibus & perpetuis fundationibus auxit, ne cooperatores sui debitis fraudarentur stipendijs, solicitè prouidendo. Itaq; in Canonicatu Crusuiciensi fundi Gizice, & villa Lubomin quod etiam destinârat suus antecessor, fundauit Episcopum Suffraganeum, præbendam & Canonicatum eidem vniendo. Porrò cùm antiquitùs fuisse legantur Suffraganei ad Ecclesiam Vladislauien. videntur fixos antea non habuisse reditus, quos nulla ediderunt posteritati monimenta, certa forsitan prestari solita pensione ab Episcopis contenti. Fundationem eam Hyppolitus Cardinalis Aldobrandinus de latere Legatus confirmauit, Anno 1589. IX. Maij, sicut & illam qua idem Pontifex Prouentibus Canonicatus Crusuicien. fundi Bacharcie in Theologum & Concionatorem Vladislauien. atque Canonicum Crusuicien. distributis Pœnitentiarios erexit, ac onus cõcionandi inter vtrumq; partitus est. Anno eodem II. Februarij Bedzyni approbauit, fundauit præter hos tertium, cui præterquam quod præstò semper esset ad excipiendas Cleri populiue confessiones nullum apposuit onus, quem post Reuerendiss. Baltasar Miaskowski Suffraganeus Vladislauien. aucto censu ad celebrandas Missas præscriptas obstrinxit. Cæterùm animaduertens prædicationẽ Verbi Dei esse potissimam muneris Pontificij partem, vt copiosa librorum instructus supellectili, quæ non paruos poscit sumptus Ecclesiastes suus eã posset obire commodiùs, pariq; & laboribus congruo, arduam prouinciã solaretur stipendio, Ecclesiam Parochialem Vienecen. decimam

decimam eidem ex omnibus agris eiuſdem villæ, à menſa Epiſcopali auulſam annectens perpetuis temporibus Vladiſlauien. prædicatori vniuit, Electionem illius Epiſcopo & Capitulo reſeruando, quod etiam ſuus anteceſſor decreuerat. Vnionem hanc ipſius opera Henricus Cardinalis Caietanus ad Regnum Poloniæ de latere Nuntius approbauit Varſauiæ, Anno 1596. xiv. Calend. Aprilis. Ad decantandum Officium B. M. Virginis in Eccleſia Collegiata Volborien. medietatem villæ Lutoslauice Collegio Vicariorum contulit. Villam Wiązno & decimam in Oſieczek villa Epiſcopali ad menſam Capituli Vladiſlau. antea ſpectantem, & Abbati ac Conuentui Oliuenſi ſub cenſu decem ducatorum perpetuò & in æuum contra ſacros Canones & Conſtitutiones Summorum Pontificum, præſertim Bullam Pauli II. Anno Domini, 1467. editam, alienatam reſtituit Eccleſię & Capitulo, auctoritate Commiſſoriali à Nuntio Apoſtolico ſibi delegata. Munificus fuit pauperum prouiſor, quibus fouendis in pluribus locis bonorum Epiſcopalium ptochotrophia erexit. Volboriæ cocto latere cæperat pro ijs curandis Noſocomium ædificare, ſed mors incæptum abrupit opus, ſtant hactenus muri, qui iniurijs cæli decreſcunt. Facilis aditu fuit ſubditis à quibus rationem imprimis doctrinę Chriſtianę, morum conuerſationis domeſticorum & familiæ, deinde rei familiaris exigebat, vt ſi quos nulla ſua culpa iniquitas fortunæ depreſiſſet, ſecùndum facultatem & conditionem vniuſcuiuſq; ſubleuaret, viduarum & orphanorum querelis & poſtulationibus aures benignas inclinauit, & liberali beneficentia penuriam victus veſtituſq; ſolatus eſt. Tametſi verò bonorũ Eccleſiæ obſeruantiſsimus vindex & propugnator exſtitiſſet, omniumq; redituum in ſingulis clauibus bonorũ Epiſcopalis menſæ rationes exactiſsimè conſcribi curâſſet, nemini tamen aggrauari onera paſſus eſt vnquam, nullæ de eo inter ſubditos querimonię, dulcis vbiq; tanquam patris amantiſsimi recordatio, ardens deſiderium abſentis, præſentis iucunda obſeruantia & amor filiali timore mixtus, quorum alterum clementia paterna in animis illorum prouocabat, alterum grauis auctoritas excitabat. Splendidam & numeroſam aluit familiam, quæ & ad reprimendos Hæreſis contumacis conatus, & ad retinendam ex dignitate Senatorij muneris grauitatem, & ad coërcendos auaritiæ in bona Eccleſiaſtica inuolantis inſultus magno illi præſidio fuit, in qua vt tanquam teſſeræ Epiſcopalis diſciplinæ benè domui ſuæ præſidentis, tum reliquæ virtutes tum maximè pietas, ſobrietas & caſtitas eniterent, ſolicitè curauit. In grauibus Eccleſiæ negotijs frequenter ſedem Apoſtolicam orbis totius oraculum conſuluit, & ſicubi reperit alibi ab alijs Pontificibus pro ſua Diœceſi laudabiliter ordinatum, accuratè in ſua monimenta referri iuſsit, vnde magno Eccleſiæ Vladiſlauienſi emolumento plures actorum ipſius libri diligentiſsimè conſcripti, grauiſsimiſq; referti conſilijs in archiuo ſeruantur. Nemo ante illum plus videtur in Diœceſi Vladiſlauien. tam in officijs ſpirituali-

Hhh bus,

bus, quàm in administratione & augmẽto bonorum temporalium laborâsse. Nulla est in bonis Episcopalibus arx, aut murata curia, quam non labantem fulserit; ruinis obuias instaurauerit, & vetustam in elegantiorem formam & vsum commodiorem reduxerit, vix aliqua est in bonis Episcopalibus Ecclesia, quæ liberalitatis Rozrazeuianæ monumenta non circumferat in picturis, structuris & sacrorum apparatu, nullus Præsulum ita impensè decorem Sponsæ Vladislauianæ dilexit atq; ille, cui post omnia ornamenta superiùs enumerata, Signum grande graui clangens sono, vulgò campanam D. Hieronymo dicatam addidit, decus sui nominis imortale posteritati ad officia diuina conuocatæ sonaturam. Exstruxerat non paucis impensis & musicum instrumentum in Cathedrali Basilica Organum vocari solitum, ad quod restaurandum, vt in alijs Rozrazeuianam æmulatur magnificentiam Illustriss. & Reuerendiss. D. Matthias Łubienski liberales suppeditauit sumptus.

Nescio quomodo non ad verbum videatur quadrare in Tantum Præsulem illud Elogium Syracidæ. *Sacerdos magnus qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroborauit templum, templi etiam altitudo ab ipso fundata est duplex, ædificatio & excelsi parietes templi, in diebus ipsius emanauerunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt super modum. Qui curauit gentem suam & liberauit eam à perditione. Qui præualuit amplificare ciuitatem, qui adeptus est gloriam in conuersatione gentis, & ingressum domus & atrij amplificauit. Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet, & quasi sol refulgens sic ille effulsit in templo Dei.*

Quasi

Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis, quasi affulgens & thus ardens igne. Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliua pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum consummatione virtutis.

Postquam sedi Vladislauianæ summa pietate ac vigilantia præfuisset annos XIX. Romam profectus ad visitanda SS. Apostolorum limina in anno sancto 1600. ibique humanissimè à Clemente Papa VIII. acceptus, quem in purpurati senatus Ecclesiæ Collegium conscribere animo destinarât post Radiuilij Cracouiensis Episcopi mortem, tympanidis morbo è statione vitæ discessit magnam opinionem sanctitatis apud virtutum suarum æstimatores cõsecutus, Romę apud Patres Soc: IESV quiescit. Ei à Paulo Wolucki positum Cenotaphium ita legitur:

Ad Maiorem Dei Gloriam.

HIeronymo Comiti à Rozrazew Vladislauien. & Pomeraniæ Episcopo. Qui cùm Pastoralem vigilantiam annis propè XX. Pontificatum gerens in propagando cultu Diuino præstitisset, plurimas ex hereticorũ manibus vindicasset Ecclesias, suam Cathedralem, ac alias variè exornasset, Clerum & Monasteria per vniuersam Diœcesim ingenti conatu temperasset: restituissetq; ferè collapsam disciplinam Ecclesiasticam, Carthusianos postliminio in veterem reduxisset sedem, Societatem IESV per se Dantisci collocatam locupletasset, à fundamentis Episcoporum ædes exstruxisset, alias in augustiorem redegisset formam, grauissimis Legationibus, alijsq; pro Patria & Republica Christiana laboribus perfunctus, vbiq; boni Pastoris insignia exempla atq; documenta reliquit, ac tandem Romæ, anno sancto M. DC. vltimum diem sanctè clausit, vbi & sepultus quiescit. Tanti Antistitis memoriæ successor ab eo VI. Paulus

tus Wolucki Episcopus Vladislauien. & Pomeraniæ Cenotaphium hoc Anno salutis. M. DC. XIX F. F.

Quid Comes à Rozrazewo? cui pectore magno
Feruet Apostolicæ Relligionis amor.
Prouidus Antistes zizania tollit ab agro,
Et doctis Domini munit ouile viris.
Volboriæ celsam præcingit manibus arcem,
Raciazi Diuis pergama sacra struit.
Lustrat oues, populum, sanctus Clerumque reformat
Moribus, à miseris pauperiemque fugat.
Mæcenas studijs, lapsis fuit anchora, cunctis
Commoda prospiciens, omnia; pastor erat.
Rubra, rosas, via stemma refert. ô Præsul amœnis
Quam iuga culta rosis Vladslauiana seris!

IOANNES VIII. TARNOWSKI EPISC. VLADISLAVIENSIS L.

EX antiquisśima nobilisśimaque Rolitarum gente, Petro Vexillifero Lancicien. natus, ac liberaliter educatus in Italiam profectus, ingenij præstantiâ clarisśimæ suæ familiæ decus ita propagauit, vt non solùm à laudatisśimo, & sempiternâ memoriâ digno Præsule Stanislao Karnkouio, qui plurimùm Religioni Catholicę, & Reipublicæ Polonæ profuit, multùm diligeretur, & promoueretur, sed etiam propter egregias animi dotes Serenisśimis Stephano & Sigismundo III. Poloniæ Regibus cum primis charus fuerit & acceptus, dignitates publicas capessens Secretarius Regius, Cancellarię Regens, & paulò post Referendarius Regni factus, prudentiæ, integritatis, & in promerenda omnium beneuolentia laude singulari

gulari

gulari ita excelluit, vt Alberto Baranouio ad Episcopatum Plocensem euecto, à Serenisśimo Sigismundo III. Rege in Procancellarij munere successor daretur, quod ille in magna temporum difficultate & varietate, mirâ dexteritate

feliciter administrauit, & eidem ad adeundam hereditarij Sueciæ Regni possesionẽ profecto præsens cum auctoritate adstitit, vnde reuersus Luca Koscielecio rebus humanis exempto ex Præposito Vladisl. Posn. Episc. factus,

officiũ

officiũ boni Paſtoris ſedulus obiuit. Eccleſiã Cathedrãlẽ multis in locis reſtaurauit, eius chorũ picturis exornauit. Palatium Epiſcopi vetuſtate penè conſumptum reſtituit, ædificijs auxit & in meliorem formam redegit. Quibus operibus intentus dum longè maiora meditatur, ad quã cum magna Cleri populiue lætitia veniſſet, ad Eccleſiam Vladiſlauienſem transfertur, ad exornandum ipſius decorem animum adiecit, ſacellumq; pulchro opere in quo Officium B. M. V. & Miſſa à Manſionarijs decantari ſolet Prælatis eam & Canonicis audientibus, exædificauit, quod bracteis æneis tectum, ſtatuis Patronorum Regni Poloniæ ex marmore elaboratis decorauit. Calicem præterea aureum cum patena Eccleſiæ donauit, atq; dum veſtitu ſacro augere decus Baſilicæ cogitat, duobus annis exactis in eo Pontificio, anno tertio Staniſlao Karnkowski Archiepiſc. Gneſnen. è viuis ſublato An. Dñi, 1603. in eius locum ſuffectus eſt ob maximarum rerum vſum, Eccleſiæ Catholicæ zelum, & Patriæ amorem ſingularem, omnium bonorum ſpem de ſe conceptam generosè aluit, ſed mors inimica votis eam opinionẽ celeriùs præcidit, eumq; è numero viuorum ſuſtulit magno eius deſiderio in animis omnium bonorum relicto, Anno Dñi, M. DC. aſſumptus ad Poſnanien. Eccleſiam 1597. tranſlatus ad Vladiſlauienſem 1600. in Archiepiſcopatu VI. tantùm vixit menſes. Multis illum proſecuta eſt ſuſpirijs Eccleſia, recolens grauiſsimam viri conſtantiam in propugnandis immunitatibus ſuis, & animoſam in defenſione bonorum Eccle-

ſiaſticorum ſtrenuitatem. Ingemuit chara Patria ciue amantiſsimo, ac prudẽtiſsimo Senatore orbata, qui ſi ſuperuixiſſet vt ſolebat mira dexteritate & felicitate gliſcentes ſeditiones motuſq; inteſtinos comprimere, nunquam illud belli ciuilis in Regno Poloniæ erupiſſet incendium. Deſiderauit Sigiſmundus III. fidelem Conſiliarium, magnanimumq; ſuæ Maieſtatis atlantem, quo morte lapſo, labare iam cæperat & grauiter periclitabatur regalis throni dignitas. Deteſtati patrios agros neceſſariorum ſanguine vndantes, vitæq; inter ſuorũ inſidias & vibratos in iugula fratrũ gladios pertęſi, pleriq; ciues crebriùs voce lugubri ingeminârũt. Vixiſſes nobis Eheu nũc Tarnoui!

Vladslauiæ ſedem prendit Tarnouius heros;
Qui ſtruit excelſo pegmata Dia tholo.
Conſilio, rebusq; potens, generoſus, & æqui
Defenſor, ferias Ibos caue dente gregem.
Vomere flos ſeptus pandens inſignia trino
Mortis ad arbitrium, ceſsit inermis, humo.

PETRVS II. TYLICKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS. LI.

STirpis Lubiciorum qui inſigne ſoleæ ſupra & infra cruce decoratum ſolent deferre propago fuit Petrus, cuius tametſi parẽtes, à maiorũ opibus tẽporum iniuria ad fortunarum rem attenuatã deuenerant; nihil tamen anguſtę rei parſimonia auitę domus gloriã obſcurauit, quã hic recta inſtitutione ad vrgendum iter ſuæ gentis firmatus, piaq; ac honeſta pro modo facultatum educatione ſuffultus probatorum morum laude, & literarum opinione magis

ne magis, quàm cultura cumulauit. Nulla enim Philoſophiæ, vel Theologiæ, aut etiam Iurisprudentiæ initia in ſcholis hauſerat, tantũ tamẽ priuato ſtudio, ingenio fauẽ-

te profecerat, vt elegantia tam Polonici, quã Latini ſtyli polleret. Non alia certè ab initio doctrina vel eruditio ipſius fuit, niſi quàm in Cancellariæ negotijs tractandis vſu

vſu & conſuetudine ſibi parauerat. Conſecutus tamen ſua eloquentia facili & ſuaui, à qua melle dulcior manabat oratio tantam laudem, vt grauiſsimis in Repub: obeundis functionibus, quàm maximè idoneus Regis prudentiſsimi Stephani iudicio cenſeretur. Terræ Dobrynenſis eum aliquis in Catalogo fuiſſe incolam aſſerit: ſed melius Paproccius Terræ Cuiauien. quod & ipſe præclaro teſtimonio exſtructa Eccleſia Coualien. in terra Cuiauien. comprobauit, factus hic primùm Secretarius ſupremus, poſt Referẽdarij munus adiunctum ſibi à Rege ſuſcepit, cùm Ioannes Tarnowski qui eo fungebatur hactenus Procancellarius eſſet renuntiatus; quod cum magna prudentiæ & promptitudinis laude geſsiſſet, Vicecancellarius Regni creatus, poſt adnitente Ioanne Zamoſcio Reg, Pol. Cancellario, ad Culmenſem Epiſcopatum fauore Sigiſmundi III. Poloniæ & Sueciæ Regis euectus, inde ad Varmienſem tranſlatus, cum quo ſimul munus Procancellarij præter inſtituta maiorum tenuit de conſenſu ordinum, tum quod in eo magiſtratu rectè regendo prudentiam raram admirarentur, tum quòd Rex Sigiſmundus ita expedire omninò Reipub. rationibus cenſeret, quem etiam periculoſi itineris comitem & conſiliorum moderatorem adhibuit, quando in Sueciã profectus fuit, vindicaturus hereditariũ Sueciæ Regnum per Carolũ Principẽ Sudermaniæ ſuum patruum occupatum. Cùm autẽ aſcenſum ad Archiepiſcopatum Ioannes Tarnowski feciſſet, eiuſdem Regis operâ promotus, anno Domini, 1604. ad

Vladislauien. Diœcesim gubernandam, in qua cùm non integris annis tribus præfuisset, præclarum specimen liberalitatis edidit, & ad transmittendum posteritati nominis Tyliciani decus immortale erexit perenne monumentum, quando in Oppido Kowale Ecclesiam latere cocto cum turri præalta plumbeis laminis contecta, & duobus sacellis ad latus hinc inde Ecclesiã stipantibus, sumptu planè magno heroe digno & operâ insigni artificũ exędificauit, muroq; editiore ipsum cœmeteriũ cinxit, Parochũ liberali dote prouidit, stipendia Sacerdotibus ministrisq; alijs circa illam Ecclesiam laborantibus iusta & congrua asignauit, qui & Officium B. M. V. decantarent, & in administrandis sacramentis Parocho essent adiumento quin Ludimoderatori, Organario, Cantori, Aedituo, qui ædis sacræ curæ haberet munditiem, temporibus congruis ad diuina officia signo conuocaret populum, atq; ad sacrificium Missæ necessaria prępararet, illi deniq; qui horologium dirigeret, illudq; rotaret ad horas diei noctisq; concinnè designandas competens salarium præscripsit. Concionatori illius Ecclesiæ perpetua erectione florenos ducentos constituit singulis annis à Parocho pendendos: structuram ædificij Ecclesiæ ne successu temporis cæli iniurijs obnoxia facilè vetustate posset labi, perpetuâ prouisione muniuit, & quotannis eam in rem à Venerabili Capitulo Vladislauein. pendi solitos florenos quinquaginta, æuiternâ ordinatione sanxit. Fertur in Oppidi Coualien. prædio Aduocatiali natus inibi infantiæ crepundia sumpsisse

umpsisse ac posuisse, proinde loco illi tam gratam & omni æuo prædicandam memoriam sui reliquisse. Exstat illius calix aureus cum patena in Ecclesia Vladislauiensi, & sacrorum indumentorum pretiosus apparatus. Is cùm magnam sibi præclarâ gubernatione Ecclesiæ gloriã comparâsset, beneuolẽtiamq; comitate morum suorũ fuisset apud Diœcesanos affatim demeritus singularẽ, An. 1607. ad Ecclesiam Cracou. est translatus, die xix. Ianuarij per Paulum Papã V. Plurimũ Ecclesiæ & Patriæ, consilijs, elegantia, & auctoritate; in turbulẽta Regni calamitate ad sedandas domesticorum dissidiorum tempestates profuit.

Vladslauiæ regio vigilem tibi Varmia mittit
Tylicium, fortem, iudicioq; grauem.
Magnifico struxit templi fastigia sumptu,
Ora quod in pretio Coualiensis habet.
Structum perpetuo censu dotauit abundè,
Rarus sub largo Præsule pauper erat.
Lubiciana viro tanto veneranda propago,
Inter, quàm pulchrè sic lubet ire, cruces!

ALBERTVS II. BARANOWSKI EPISC: VLADISLAVIENSIS LII.

PLacidis moribus & leni suauitate prædito orbata Ecclesia Vladislauien. Pastore, accipit censorinæ seueritatis virum gente antiqua Iastrębeciorum profectum Albertum Baranowski. Hic antequam ad Rempub. colendam studia sua contulisset, Cantor primùm in Primatiali Ecclesia, & Scholasticus in Collegiata Lancicien. fuit, deinde per Stephanum Poloniæ Regem Secretarius

tarius Regni maior creatus, Episcopatu non multo post Pręmysliensi potitus, cum eo Vicecancellarij simul munus obiuit, quos quidem magistratus quamuis ætate nondũ satis maturâ, felicitate quadam & quod Ioannis Zamoscij

Regni Poloniæ Cancellarij qui plurimũ auctoritate apud Stephanum Regem potuit, diligentia & assiduitate gratiã demereri nosset optimè, fuerit consecutus, tamen omnes partes officiorum, tam Pontificis vigilantis quàm bonum Reipu-

Reipublicæ promouentis Senatoris implere contendit, proinde cùm esset Vicecancellarius & Episcopus Præmysliensis, in Liuoniam & Filandiæ partes iter difficillimũ est aggressus non parcendo sumptibus, Legationemq; ad Ioannem Sigismundi III. Regis Poloniæ parentem non minore laude prudentiæ apud omnes quàm admiratione felicitatis obiuit. Aduentantem ad capessenda Regni gubernacula Sigismundum III. in portu Dantiscano excepit, ac diplomata ipsi electionis nomine Procerum Regni obtulit, cuius postea ambiguo vsus est fauore, cùm Procancellarij munus gereret, immò cùm cuperet eum ab aula abesse vacantem, ei Plocensem Episcopatum contulit, quo potitus in Comitijs Varsauiensibus, anno Domini, 1591. à Proceribus, maximè Stanislao Karnkouio Archiepiscopo Gnesnensi vrgente, magistratu Procancellarij etiam inuito Cancellario vt se abdicaret adactus est. Plocensem Episcopatum priscâ quadam seueritate gubernare instituit, infensus ijs qui officij & status sui immemores, vel turpitudine aliqua fœterent, vel munus sacerdotale non ritè exequerentur, acrior multis visus quàm gratior, & qui timeri mallet, quàm amari. Ipse in omni vitæ genere constans, grauis, & vbi res poscebat liberalis, pius etiam & pietatis studiosus apparere contendit, multum vt cleri mores ad pręscriptum sacrorum Canonum formaret laborauit, præscriptasque eo nomine formas tam in Cathedrali, quàm in Collegiatis Ecclesijs reliquit. Seminarium in quo Clerici sacris initiandi alerentur, & literis

 imbue-

imbuerentur, Pultouiæ ſub cura Patrum Soc. IESV inſtituit, eidemq; Parochiam Croleuienſem nobile olim beneficium, tum & prædium Pakowo attribuit, domum deniq; in eum vſum latere cocto ſatis magnificam & multorum Clericorum capacem ſuo ſumptu exſtruxit, Palatiũ item Epiſcopi Plociæ muro inchoatum ſed non perfectũ reliquit, & in Bartodzieiouienſi prædio eius operâ domus lateritia ſtetit, Palatium grande & nobile amplis coëmptis fundis multiſq; auctũ ædificiis, Varſauiæ Plocenſibus Epiſcopis exſtruxit, ſed cùm Epiſcopatu Plocenſi ceſsiſſet, ac aliquid controuerſię illi cum Martino Szyſzkowio ſucceſſore interceſsiſſet, mutatâ voluntate cùm iam Archiepiſcopus Gneſnen. factus eſſet, hoc idem palatium Varſauienſe olim publicâ voluntate Eccleſiæ Plocen. adſcriptum, Gneſnenſi Eccleſiæ addixit. Quod in primo ſedis Metropolitanæ ingreſſu Illuſtriſsimus D Ioannes Lipſki Archiepiſcopus Gneſnen. magno ſumptu in auguſtiorem redegit formam, pluribuſq; & elegantioribus ſtructuris ampliauit & exornauit, ac muro circumduxit. Cùm verò præfuiſſet Baranouius Plocenſi Eccleſiæ annis quindecim. Vladiſlauiam tranſlatus eſt per Paulum Papam V. Sigiſmundo III. eum ſedi Apoſtolicæ commendante, cuius gubernationem cum ſequenti anno auſpicatus eſſet, nihil de illo rigore quem in reformatione morum Cleri Plocēſis aſſumpſerat remiſit, proindeq; primordia ſui regiminis à celebratione Synodi Diœceſanæ inchoauit, in qua cum plurima præclara, & ad fouendam diſciplinam cùm primis idonea

idonea ſtatuiſſet, tum verò illud ad euitandam errorum diſſeminationem ratus percommodum inhibuit, ne deinceps ſiue Sęculares ſiue Regulares ad prędicandum admitterentur, niſi in ſcriptis licentiam ab Ordinario, Parochis & Rectoribus Eccleſiarũ exhiberēt, liberã in ſuis Eccleſijs relinquendo prædicationem Religioſis, id tamen ita, vt ſe cum ſuperiorum ſuorum licentia Ordinario præſentare, ab eoq; benedictionem petere tenerentur: tum & illud non minus piè quàm vtiliter ſanxit, vt Bulla Cænæ Domini quandocunq; frequens eſt nobilium concurſus, promulgaretur, vt ob quæ crimina quis à communi bonorum ſpiritualium inter fideles ſocietate arceatur perſpectum eſſet omnibus, indeq; talia peccata maiori circumſpectione ac diligentia à Diœceſanis ſuis vitarentur, nec minus illud dignum in ſolicito circa gregem Domini Paſtore prędicatione, quòd Wolboriæ noctu Ciuibus ceruiſiam, hoſpitibus exceptis & peregrinis propinare vetuerit, mulieribuſq; de pudicitia ſuſpectis aqua & igni interdixerit, ſanctam volebat eſſe Ciuitatem eam, quæ ſacrorum pareret Antiſtiti, omnes proinde contagioſæ ſocietatis peruerſiones quam ſtudioſiſsimè amoliri ab ea conatus eſt. Poſtquam ita cenſorinam falcem ad eliminandos Cleri populiq; mores reprehenſione dignos admouiſſet, Anno Dñi, 1607. in primo ſui Epiſcopatus Vladiſlauienſis auſpicio, eodem ſabbatbo infra octauas Aſcenſionis Chriſti XVII. Maij in arce Cracouienſi ad Archiepiſcopatum nominatus eſt, ſequenti verò anno confirmatus à Paulo Papa V. in

in festo translationis S. Alberti xx. Octobris per Reuerendum D. Petrum Grochouicki Archidiaconum Pultouien. Canonicum Vladislauiensem S. R. M. Secretarium possessionem Ecclesiæ Metropolitanæ Gnesnensis in Capitulo generali apprehendit, in qua annos octo præsedit.

Antistes capit Albertus Baranouius ædem
Vladslauiam, fortis, strenuus, atq; vigil,
Gnarus iura loqui, libertatesq; tueri,
Quas cupit accisas turba profana sacris.
Dotibus insignem tantis post Gnesna recepit,
Munere maius in hoc, quod tueretur erat.
Fortis hic accipiter Gnesnensis iura tuetur
Nidi, peruolites noctua templa, caue.

MATTHIAS III. PSTROKONSKI EPISC. VLADISLAVIENSIS LIII.

FErax virtutum, fecunda Virorum morte togaq; Illustrium parens, curulibusq; amplissimorum Senatorum gloriosa mater Syradiensis ora, plurimos Ecclesiæ Reiq; publicæ ornamento, & commodo heroas edidit, qui cultus Diuini amplitudinem longè lateq; magno salutis animarum feruentes zelo propagârunt, qui Regnum Poloniæ optimis & grauissimis consilijs stabiliuerunt, confertis hostium turmis, summâ fortitudine & constantia pectoribus aditum in Patriam præcluserunt: pro bono communi Ciuium fratrumq; suorum charissimis pignoribus ac fortunis vitam salutemq; suam toties magno excelsi animi & inuicti roboris præconio deuouerunt; imminens discrimen, ab intestinis ciuium seditionibus,

bus, domesticisq; tumultibus, tranquillitati publicæ, responsis in Senatu salutaribus, præsidijsq; prudentiæ ac virtutis felicissimè auerruncarunt. Multa Polonæ Nobi-

litatis insignia in sublime posteritatis fastigium excreuerunt, in solum Syradiense transplantata, postquam felices inde virtutis & gloriæ succos attraxisset. Hinc Per-

sztinei

ſztinei Biſontes, Tauriq; Pomianei, ad ſuſtinenda grauiſſima negotiorum onera Reipub. animoſum in Lubieniana domo robur eduxerunt. Hinc enſium Nouinæ Przerębianæ fulgur emicat, inde Okſzytarum ſecures Radoſzeuiana dexteritate fulgent. Hinc ſerpens Wezycianæ gentis decora alendæ Patriæ commodiſsima extulit, progreſſa inde Koniecpoliorum gloria, longè lateq; Sarmaticos egreſſa fines impleuit Europam: magnos inter alia inſignia odores roſa deprompſit inde, poſtquam è Bohemia in Poloniam per D. Adalbertum Fratremq; ipſius Poraium eſt transplantata, areiſq; Syradienſibus inſerta eſt feliciter, à cuius ſurculis è Domo illuſtri Buzeniorum Matthias Pſtrokonſki magno Eccleſiæ & Reipub: ſolatio prodijt Patre Sbigneo Pſtrokonski, Matre Barbara de Gaiewniki ortus. Hic poſteaquam animum literis & pietate probè excultum ad tractanda Regni negotia conuertit, magnam inde ad benè merendum de Eccleſia captans occaſionem non in irritum vota ſolida virtute iſthæc promouente ceſſerunt. Namq; ob pietatem eruditioni coniunctam maximis quibuſq; viris in Repub. charus exſtitit, Ioanne Sierakouio Lancicienſi Palatino iter ipſi ad honores ob perſpicacem ingenij vim, & ſtyli elegantiam patefaciente, cuius dotes primùm Staniſlao Karnkouio tunc Epiſcopo Vladiſlauienſi commendauit, quas vt hic prudentiſsimus rerum æſtimator in iuuene perſpexit, ad grauiſsima conſilia maximè interregni tempore, & in electione noui Regis magno ſuo commodo & decore adhibebat

bebat Pſtroconium, quem etiam ſuo nomine iam tunc Archiepiſcopus Gneſnen. Karnkouius ad ſalutandum aduentantem Electum Regem Sigiſmundum III. expediuit. Perſpecta erat Pſtroconij dexteritas in grauiſsimis negotijs agendis, & Hieronymo Rozrazeuio Vladiſlauien. Epiſcopo, cuius commendatione illum Rex Secretariorum numero adſcripſit, atq; eidem ad Auſtriacam domum Legato conſiliorum itinerìſq; ſocium addidit. Fuit tunc Canonicus Gneſnenſis & Lancicienſis Præpoſitus, cum ob rem geſtam feliciter Hieronymus Rozrazeuius, cùm iterùm Regi prudentiam viri, & iudicij grauitatem commēdâſſet, effecit, vt Decanatu Varſauienſi augeretur. Poſt cùm Bernardus Macieiouius Epiſcopus Luceorien. in Vrbem ad Sixtum V. Legationem Regis nomine ſuſcepiſſet, munus Secretarij Legationis ad Pſtroconium detulit. Is cum in eo munere verſatur, Regens Cancellariæ à Ioanne Tarnouio Regni Procancellario renuntiatus eſt, quem vt redijt in Sueciam cum Rege abeuntem, nullumq; ibi Regiæ dignitati ſuis conſilijs proſpexit, vnde reuerſus Lancicienſi prius Præpoſitura, deinde Magiſtratu Referendarij auctus eſt, & deinde Gneſnen. Præpoſitura inſignitus, tandem cum reſeruatione illius & Lancicien. Epiſcopus Præmyſlien. creatus, anno Domini, 1603. Gneſnæ à Staniſlao Karnkouio ArchiepiſcopoGneſnen. conſecratus eſt, ac in Archidiœceſi aliquantùm moratus, pro Archiepiſcopo Pontificale munus in rerum & perſonarum conſecratione obiuit. Ad Diœceſim ſuam vt venit, totum ſe

ad officiũ boni Pastoris implendũ impedit, lustrando sibi cõmissum ouile, cleri mores ad instituta canonũ reducendo, pabulum Diuini verbi ministrando, vnumquemq; salutis commonefaciendo, qua in solicitudine præclarum magnanimitatis illius enituit argumentum, quando violatorem templi Cathedralis Præmysliensis Ioannem Thomam Droiouium Referendarium Regni, Capitaneum Præmysliensem, à participatione sanctorum remouit, eumq; ad sua genua aduolutum, ad quamuis pœnam perferendam se submittentem sacris vestibus indutus, vltra limen Ecclesiæ progressus absoluit. Magna fuit circa egenos & pupillos Antistitis cura, temperatus mansuetudine in delinquentes rigor, in alios tamen qui benignus in se fuit austerior, multo interuallo vsus cilicio. Adeptus erat interea Cuiauiẽsem Episcopatũ Tylicius, muneriq; Vicecancellariatus renuntiauit, quod summâ voluntate Rex in Pstroconium contulit, in quo cum summam viri constãtiam, consiliorũq; grauitatem, dexteritatẽ ac fidem in tutãda Regiæ Maiestatis dignitate Sigismundo III. difficillimis temporibus probâsset, vita functo Ioanni Zamoscio Pstroconium substituit, Supremumq; Regni Cancellariũ amplissimis pro ipsô in Remp. meritis interpellãtibus creauit, Anno 1606. Nacta ea tempestas Nauclerum consiliorum felicissimum quando.

Conuerso patriæ ciues in viscera ferro,
Iuratas tulerunt in mutua vulnera dextras,
Ciuiliq; Lechis cæpit nutare tumultu,
Infestis acies signis concurrere fratrum,

Cognatos proprium gladiosq; sitire cruorem;
Bistonio melius tingendos sanguine, spectans.
Vnus homo nobis suadendo restituit rem,
Restituit Patriam feralia busta timentem.
At quis Atlas tantus? manibus date lilia plenis:
Matthias tantum Præsul Pstroconius audet.

Ac felici profectò euentu: namq; dum in læsæ Maiestatis reos & perduelles ciues iustã animaduersionem offensus Rex moliretur, grauissimis rationum momentis pijssimum optimi Regis pectus ad clementiam deflexit, neue fuso efferasceret sanguine agmen rebellium, saluberrimis consilijs prudentissimus Senator prospexit. Gratissimum habuit Rex tanti viri se consilia secutum, atq; dum ampliore dignitate pro meritis ipsius, vigilantiam pro salute Reip. fideliter excubantem cuperet honorare, ad regimen Ecclesię Vladislauien. putauit promouendum, atq; eo nomine sedi Apostolicæ in qua tum præsidebat Paulus V. commendauit, facilè tunc Vrbi & orbi notæ virtutes, & prudentia iustum commendationi pondus addiderunt. Itaq; Vladislauiensem Cathedram appredendit, Anno Domini, 1608. Nonis Nouembr. quæ tunc Alberto Baranowski in Metropolitanam sedem abeunte vacabat: cùm verò ad latus Regis ex more Patriæ Cracouiæ prestò esse deberet, neq; Sponsam suam adire grauissimis negotijs Reipublicæ detentus, posset: scripsit Epistolam ad Parochos, in qua omnes ad solicitudinem circa animarum curam vehementissimè conglobatis ex diuina pagina obtestationibus adhortatur, digna quæ hic ob multum qui

in illa elucet zelum, hic intersereretur, nisi prolixitas eiusdem obstaret.

Anno verò sequenti cùm iam curis Reip. esset expeditus, atq; officio Cancellarij à se in Comitijs Regni abdicasset, XVI. Maij Sabbatho Vladislauiensem Basilicam ingressus est, quem gratissimâ mentium hilaritate Senatus Clerusq; Ecclesiæ maximâ cinctus Procerum equitumq; coronâ excepit. Eodem die vix gustato aliquantùm cibo leuiter illum febricula tentauit, postridie vis morbi postquã inualuit, totum corpus bile flauâ perfudit, in qua ægritudine sex continuas septimanas decubuit: post tres Vladislauiæ exactas, mutationem loci suadentibus Medicis Raciazium venit, vbi cum nihil remitteret icteritius morbus, febris cum angina superuenit, quę viribus exhaustum vitâ exuit, ritè Sacramentis omnibus in magna Cleri populiq; mœsti corona munitum, inter gemitus & lacrymas expiatrices culparum inuocatâ per salutationem Angelicam Deiparæ Virginis ope, ita placidè obdormiuit, vt somnum cepisse potiùs, quàm mortem obijsse videretur, ipso die SS. Apostolorũ Principibus sacro An. Ætatis LVI.

Fuit in eo summus castimoniæ integræ amor, eximius prudentiæ cum dexteritate in rebus agendis decor, in quo, quodcunq; ageret mira quadam suauitate insignis viri humanitas oculis omnium condiebat, rara pietas, singulare moderationis animi specimen, liberalitas in pauperes tanta, vt vestes proprias in minoribus sacerdotijs constitutus, inter pauperes iuberet partiri, religionis indefessum

Aly viventes hac ceremonia ludunt. In mortis articulo [illegible] adhaerent

defessum studium, zelus proximorum salutis ardens, admiranda benignitas, cui temperatus disciplinæ rigor, in eos qui sibi præstò essent plurimùm addebat gratiæ, tot deniq; virtutum in se ad imitandum familiæ suæ atq; adeò toti populo cui præfuit, prætulit exempla: vt Episcopatũ sine reprehensione gereret, atq; in eo laudabili conuersatione præluceret vniuersis, qui quoquo modo ad eum pertinerent. Beata Domus pij Antistitis, Seminarium Episcoporum fuisse visa; cum ipsius institutione profecerint tanti Præsules & Senatores, Ioannes Wezyk Archiepiscopus Gnesnensis. Iacobus Zadzik Cracouien. Episcopus. Matthias & Stanislaus Lubienij, quorum alter Vladislauiensi vndecimum annum feliciter præsidet, Plocensem alter magnâ cum laude Diœcesim gubernauit, qui ab ore Pstroconij se præclari regiminis Pontificalis fatetur excepisse instituta, in monitis domesticis de rectè gerendo Episcopatu, vitamq; illius copiosè & accuratè conscripsit.

Erexit perenni memoriæ ipsius marmoreum monumentũ opere sumptuoso Illustriss. & Reuerendiss. D. Matthias Lubienski, in cuius vna parte sua exsculpta effigies, in altera Reuerendiss. Matthiæ Pstrokonski scito latomi artificio ad viuum expressa eminet in sacello Tarnouiano ad latus sinistrum intrantis, cui talem posuit Epigraphen Illustrissimus Stanislaus Lubienski Plocensis Episcopus.

D. O. M.

D. O. M.

MEruit MATTHIAS PSTROKONSKI de Buzenin dum viueret summi decoris laudem, natus illustri Rosarum familia, fuit Regens Cancellariæ, Referendarius, Episcopus Præmysliensis, Viceccancellarius, Supremus Cancellarius Regni, Episc Cuiau. Senator cõsilio pollens, eruditus, in omni actione constans, prudens, magnanimus, magnis negotijs par, Patriæ, quam bello ciuili turbatam suis consilijs pacauit, & Regis amans, bonis ob virtutem amabilis, sacerdos pius, castus & in egenos munificus, zelo Diuini honoris propagandi ardens. Id agentem mors, Anno Ætatis LVI. Christi M. DC. IX. die III. Cal. Iulij, in Arce Raciaznensi non incautum, sed in ipso exitu piè Diuinæ voluntati obsequentem intercepit.

EIVS MEMORIÆ HOC MONVMENTVM.

MATTHIAS ŁVBIENSKI Pomianus illius ex consobrina sorore nepos, ab ineunte ætate alumnus, auunculi virtutes æmulatus, ex Posnaniensi in Vladislauiensem Episcopatum XXII. post mortem ipsius Anno successor, cliens Patrono posuit, suumq; eidem tumulo corpus supremis tabulis, si ita Diuinæ voluntati placuerit, inferendum ordinauit.

Matthias Roseægentis Pstroconius, acer
Ingenio, zelo, dexteritate, stylo.
Relligionis hic inuictus defensor auitæ,
Et Patriæ sumptu consilioq; pater.
Vladslauiâ vix illa pios deprompsit odores,
Cum Lachesis pulchram falx metit atra Rosam.

LAVREN-

LAVRENTIVS GEMBICKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS LIV.

INcurrit in oculos omnium Gembicianæ Domus splẽdor, quem à gente Nalenciorum iam tum in Satrapis Regni Poloniæ primis à Slopa fidei Christianæ sub Miecislao lumen suum per Sarmatiam exserentes illustrem in se deriuatum præclaris virtutum ornamentis, & egregijs in Ecclesia, Remq; publicam meritis, felicibus di-

 gnitatum

gnitatum incrementis pergunt extendere & perennare student, maximè verò Illustriss. D. Petrus Episcopus Cracouien. Supremus Regni Cancellarius, in quo grauitas prudentiæ, iudicijq; maturitas, & salubrium consiliorum promptitudo, mira in arduis negotijs transigendis auctoritati iuncta dexteritas, feruensq; animi excelsi & rectè Patriæ cupientis studium ita cum humanitate, pietate, candore, atq; morum integritate videntur certare, vt felici successu concertationis fructum gloriosum suo cultori adferant, ponè quem suarum virtutum & prudentiæ fortunatâ æmulatione clarum iubar explicat Illustriss. D. Andreas Episcopus Luceoriensis, ac vtriusq; vestigia non desidi passu vrgente immortalitatis appetitu maiorum iter consectari non desinit Reuerendiss. D. Ioannes Abbas Tremesnen. Maior Regni Secret. Magnorum Episcoporum & Senatorum frater germanus. His ad tantum decus præiuit felicis memoriæ Illustriss. D. Laurentius Gębicki Archiepisc. Gnesnen. Regni Poloniæ Primas & primus Princeps, eorum Patruus, qui postquam honestissimis literarum studijs iuuenilem ætatē perpoliuisset, ita scribendi & loquendi elegantiâ excelluit, vt in rebus agēdis expeditiorem & consilijs promptiorem vix sua ætate inuenisses. Adiunxit magna virtutum præsidia, ad cumulandum & firmandum doctrinæ decus, potissimùm verò moderationem animi, morum grauitatem, constantiam, pietatē, & promptam ad vniuscuiusq; demerendam gratiam humanitatem, quibus omnium oculos & ora in Aula Sigismundi III. in

III. in se conuertit, ita vt pius Rex, magno Ecclesiæ ornamento, & Reipub. vtilitati fore virtutes viri contemplatus, Secretarium primo Regni Maiorem renuntiaret, & non ita multo post Episcopatus Culmen. dignitate ornaret, deinde ad supremi Cancellariatus Regni fastigium eueheret, atq; ab Ecclesia Culmen. in Vladislauien. transferri à sede Apostolica postularet, cuius regimen Anno Domini, 1610. celebri Cleri populiq; consalutatione aggressus est, id quoq; quod nisi raræ virtutis, prudentiæ & dexteritatis, atq; facundiæ disertæ viris, permittitur consecutus est, Proceribus & Regni Ordinibus non inuitis immò facilè consentientibus vt supremus Reg. Cancellarius simul Vladislauien. gereret Episcopatum, omnes inuidentiæ impetus virtute generosâ intercludente.

Hic Præfecto Seminarij florenos ducentos, Organario Ecclesiæ Cathedralis Vladislauien. florenos centum triginta polonicales ex censu ab Holandis recenter locatis prouenienteín Korabniki pendi solito singulis annis soluendos xx. Augusti, Anno Domini, 1615. ordinauit.

Exstat nominis illius monimentum imago B. V. M. infantem IESVM tenentis vna, sceptrum altera manu ex lapide supra fores à parte Aquilonari collocatum, & crux deaurata non parui ponderis in fastigio chori minoris Ecclesiæ fixa, tum & lampas argentea, vt mole non exigua, ita sumptu diues ante maius altare appendi solita, in sacrarum etiam vestium apparatu, non pauca liberalitatis eius visuntur argumenta. Is præterea Ecclesiæ Raciąznen.

nen. quam neglectam à successoribus Rozrazeuij qui eam muro eduxerat; exornare suus prædecessor Reuerendissimus Matthias Pstrokonski magno feruore cæperat, vltimam apposuit manum, altaribus, tabulato, picturis, imaginibus & pauimento eam instruendo, imbricibusq; contegendo. Ei Ecclesiæ insigne ornamentum addidit Illustriss. D. Matthias Lubienski tum in sublime educta, cuius à conditore inchoati muri annis quadraginta iniurijs cæli expositi fatiscebant. Sexennio Vladislauiensem Ecclesiam rexit, à qua in Primatialem translatus est, anno Domini, 1615. quam æneis laminis contexit.

Mitius ingenium, placidãq; quietis amicum,
Gembicius, sicut fascia signat, habet.
Mollior infantes format tibi fascia Christe,
Atq; gregem cingit, stringit & illa lupos.
Et nudos, & templa tegit. Quàm Præsulis amplè
Delubrum texit Fascia Gnesna tuum?

PAVLVS WOŁVCKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS LV.

SVnt qui mnemosynon grati animi Patrono suo erigent, virtutesq; & mores vberiore stylo pandent posteritati; inter quos vt dignitate antecellit, ita à nemine sibi in testificãdi officij promptitudine palmam præripi patietur doctissimus vir Perillustris & Admodum Reuerendus D. Sebastianus Grotkowski I. V. D. Archidiaconus & Officialis Generalis Vladislauien. mihi sufficiat, pauca è sermonibus magnorum virorum libata, in mediũ proferre

proferre. Domo Rauitarum, siue Vrsouitiorum ortus est Paulus Wolucki, quæ pro armis habet Virginem Vrso insidentem: cuius gentis, & si præclara semper in Rem-

pub. exstitisse merita produnt historiæ, splendor tamen auitus, videtur in hoc Pontifice repullulâsse. Is cùm animum adiecisset ad Reip. sublimia pertractanda munera,

ra, opinione multorum celerius ex Secretariorum ordine ad culmen Episcopatus Camenecen. cum ætatis annum trigesimum vix attigisset, ascendit, ex quo ad Luceoriensem promotione Sigismundi III. translatus est, atq; ex eo deinde Vladislauiensis Ecclesiæ regimen eiusdem Regis voluntate, & Pauli V. Pontificis Maximi auctoritate adiit, ad quem Legatione nomine Sigismundi III. Regis Poloniæ cum laude functus est, Anno Dominicæ incarnationis 1616. die XXVI. Nouembr. Ad quam quantarum virtutum comitatu stipatus aduenerit, excellens Vladislauiensis Theologus & Ecclesiastes Matthias Zizinius in sua diserta, qua eum in solenni ingressu nomine Venerabilis Capituli salutauit oratione edisserit. *Aderat*, ait, ille, *in optimo Antistite singularis in Deum pietas, spectanda vitæ ac morum integritas, egregium propagandæ diuinæ studium, incredibilis animarum pretioso Christi saguine acquisitarum zelus, insignis non modò disciplina, sed multo magis longo rerum vsu parta prudentia, inuictum in rebus arduis magni excelsiq; pectoris robur, rarus in magna fortuna rerum omnium modus, mira in alto honore animi sub potenti manu Dei se se prosternentis demissio, eximia erga omnes homines comitas, suauitas morum grauitate temperatâ, illustris benignitas, mansuetudo, clementia, præclara & verè Episcopalis liberalitas ac munificentia.* In Senatu ad dicendam sententiam aliqui in eo, copiosiorem eloquentiam desiderârunt, at in munere Pontificio ritè, decenter & solicitè obeundo principem locum inter vigilantissimos Antistites facilè sine inuidia tulit, totum enim se ad curæ pastoralis diuinitùs ad se delatæ omnes partes implendas effudit, itaq; instituta totius Dœcesis Vniuersali visitatione ouile gregemq; suum exactè recensuit,

suit; rationem Ecclesiarum & eorum qui illis præerant, diligenter examinauit in Synodo Diœcesana, vtiliter pleraque ad normam sacrosancti Concilij Tridentini moribus sacerdotum reducendis instituit, multa item in Archidiaconatu Pomeraniæ Sobcouijs congregatione sacerdotum habita, ad eliminandos abusus tam in ritibus sacrorũ, quàm in Cleri populiq; conuersatione salubriter ordinauit, supellectili & vestium sacrarum apparatu insigni Ecclesiam Cathedralem egregiè decorauit, calicem aureum cum patena adamantibus, sapphiris, smaragdis, & alijs lapidibus pretiosis affatim distinctum, & duas statuas argenteas Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli valoris quingentorum florenorum eidem donauit, vtq; in similibus donarijs sponsæ largiendis hactenus eorum inopiâ laboranti non essent desides reliqui Præsules, prudentissimè prouidit, sancita lege cum Venerabili Capitulo, vt deinceps quilibet Episcopus Vladislauien. in primo ingressu ad Cathedram statuas argenteas eiusdem ponderis, & calicem aureum valoris mille florenorum daturum se obstringat. Item crucem argenteam Prælatis & Canonicis in publicis supplicationibus præferri solitam sellam Pontificiam sphæris argenteis decoram, pluuiale argenteis filis textum, & prominentibus floribus abundè intersertũ, plurima deniq; sacri apparatus indumenta non Cathedrali duntaxat, & suæ Diœcesis Ecclesijs, sed plerisq; etiam bonorum sui Episcopatus alienarum Diœceseon templis largitus est. Hic curam Parochialem Ecclesiæ Brestensis à

sis à Venerabili Capitulo Vladislauiẽsi ad perpetuum Vicarium transtulit, assignata ei in sustentationem conuenientem à Concilio Tridentino præscripta redituum parte, Sacristam in Ecclesia Cathedrali erexit attributa illi decima in villa Regali Płowki districtus Radzieiowiensis, ad quod officium non nisi Presbyterum alijs munijs in eadem Ecclesia non impeditum, præsentandum à Venerabili Capitulo decreuit. Cui curam supellectilis sacræ, nitorisq; altarium, & tabernaculi SS. Eucharistiæ, tum & fontis baptismalis, ac sacrarum reliquiarum commisit.

Idem in Smarzeuiciensi fundo ligneam amplæ capacitatis trabibus & tignis è patria sylua conuectis in honorẽ S. Annæ ædificauit Ecclesiam, ad quam magno concursu fidelis populus diuina beneficia inibi per merita Genitricis Deiparæ petiturus, aliquoties in anno võtitare visitatum habet. Deuotionem in ea studiosè promouet Illustriss. D. Matthias Łubienski qui eam Religiosis Diui Francisci quos Conuentuales vocant dote congrua prouisam, anno Domini 1642. Dominica secunda post Epiphaniam in celebri nobilium plebisq; concursu solenniter addixit. Septem annos euoluerat in Vladislauiensi Pontificatu magna vigilantia gesto Volucius, cùm anno Domini, 1622. x. Octobr. Dominico die Vladislauiæ munus consecrationis Reuerendiss. D. Francisco Zaierski Episcopo Argiuensi Suffraganeo Luceorien. assistentibus Reuerendiss. Dominis, Balthasare Miaskowski Vladislauien. & Stanislao Starczewski Plocensi Suffraganeis impendit; quo die in ipso fatalis

fatalis morbi initia cum ciborum nausea, & debilitate apparere cæperunt ex fatigatione, quam in actu consecrationis subire fuit necesse; itaq; crescente in dies ægritudinis molestiâ, XVII. Cal. Decembr. ritè priùs omnibus Sacramentis curatus, inter profusos lacrymarum imbres, signiq; Seruatoris nostri Crucifixi, & B. M. Virginis crebra oscula animam egit primo diluculo. Fuit in omni actione compositus, sermone grauis, & vultu, animo tamen lenis & benignus, in dictis & factis maturus, & constans, in deliberando circumspectus, in exequendo prudens, verborum parcus, ab omni simulatione alienus, virtutis æquus arbiter, doctrinæ beneuolus æstimator & promotor, res humanas & fragiles excelso animo contemnens, diuinas religiosâ mente suspiciens, nihil in moribus leue, nihil in verbis profanum, aut arrogans præsetulit.

In Cathedrali Ecclesia. in Gorkana Capella, extremum honorem sepulturæ sortitus est. Ad parietẽ dextrum respicienti altare visitur ipsius ad imaginem Crucifixi ex alabastrino lapide effigies, in marmorea tabula artificiosè exsculpta, supra quam tale Epitaphium legitur:

D. O. M.

PAVLO Wołucki Vladislauien. Episcopo & Pomeraniæ, viro pietate ac totius vitæ moderatione insigni in Episcopali functione, ad prisci plus, quàm sui morem æui composito, qui post Legationem ad PAVLVM V. Pontif. Max. nomine Sigismundi III. Regis, & Regni, cum laude obitã Ecclesiæ Vladislauien. præfectus eidem viuens & moriens, ampla auri & argenti sacræ supellectilis donaria dedit SS. Eucharistiam, in hanc à se exorna-

exornatam Capellam transtulit, ac in perpetuum tanti Sacramenti honorem, Missa hic caneretur pecunia Mansionariis stipendium attribuit, Patriam inter Turcica laborantem arma, lectâ ac numerosâ militum manu iuuit. Seminario Clericorum septem millia florenorum, in augmentum census, quotannis donauit. Societatem IESV Luceoriæ dotatam, Rauæ collocatam, amplo reditu auxit, eidemq; loco pro institutione Nobilium, perpetuum prouentum addixit, in redimendis à seruitute barbarica captiuis, non mediocrem argenti vim, omnemq; ferè substantiam liberaliter in alios pios vsus testamento legauit. Obijt Anno Dñi, MDCXXII. die XV. Nouembr. mortalitatis suæ LXIII. Philippus Wołucki Palatinus, & Sebastianus Wołucki Capitan. Raueń. desideratissimo Fratri posuerunt.

Sedatâ crispat frontem grauitate seuerus,
Indq; leues Paulus non ciet ora iocos.
Maiorum sequitur speciem virtutis auitæ,
Squalida ab interitu pleraq; templa leuat:
Immiti patrio pietas quæ præsidet Vrso,
Si vincit, vincet ferrea corda, feram.

ANDREAS IIII. LIPSKI EPISCOPVS VLADISLAVIENSIS LVI.

ACerrimi vir ingenij, & æqui veriq; inter flexuosos legum mæandros vestigator prudentissimus, æquè ac diligentissimus exstitit, Cæsarei iuris Patrijq; notitia, qua plurimùm pollebat & ingenita prudentia sibi ad eruditionem facem præferente. Originem de antiqua Grabitarum familia ducit, quæ à Bohemis profecta in terram Syradiensem felici propagatione deduxit coloniam, primaque ortus Petricouiam propè in Grabina Wola primordia constituit, ac inde Masouiorum oras cum magnâ nominis celebritate peruagata non auspicatis syderibus in Palati-

Palatinatu Calissiensi villæ Lipe dicta, loci amænitate vt soli fertilitate celebri duobus millium passibus, à Stawyszyno distante consistit, inde in Russiam plerique commearunt. Comitum à Gorka familiaritatem & fauores se-

cuti, à quibus vt multam collegerunt gratiam, ita in contumacia peruersitatis Luteranæ pertinaciùs sunt obfirmati, quod virus ex Germania in Poloniam peregrinatione illatum, in dies magis ac magis per domos Nobilium grassabatur.

ſabatur. Parentibus hæreticis natus Andreas, poſtquam in exteris regionibus Religionis Catholicæ harmoniam concordem, in diuerſitate gentium fuiſſet contemplatus, facilè ad gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ intùs eum gratiâ Supremi Numinis illuſtrante, & viam veritatis demonſtrante, rediјt. Cùm verò multiformi ſcientiâ diligenter excultum iuuentutis ver, aulæ Sereniſsimi Sigiſmundi III. pro amore Patriæ cuius incolumitatis tuendæ, quâ poſſet ſtudium ardens conceperat, addixiſſet: non priuatis modò lucubrationibus, verùm etiam publicis ſcriptionibus diligenter atque accuratè incumbens, iam ſe parem negotijs Reipublicæ grauioribus gerendis declarârat; obliquos interim fortunæ ſeuerioris hirquos in ſe inuidia, nullo demerito, niſi fortè veritatis ardentiori quàm ætati conuenire videretur propugnatione detorſit, tandem tamen animoſa virtus, & ſcientia eminens viri, blandientis æquè & ſæuientis fortunæ nil morata vultus, gradum ad maximos honores, & dignitates in Republica conſequendas meritis aperuit: idque occaſione Legationis ad Comitia Imperij Ratisbonæ habita, à Sigiſmundo III. Poloniæ, & Sueciæ Rege ſibi delatæ: eâ poſtquã ita functus eſt, vt Principes & grauitatem eloquentiæ mirarentur, & prudentiam iudicijque perſpicax acumen prædicarent, Luceorienſis Epiſcopus renuntiatus eſt, ac Sereniſsimo Principi Vladiſlao, nunc Inuictiſsimo, & Feliciſsimo Poloniæ, & Sueciæ Regi, ad expeditionem Moſcouiticam decreto Comitiorum comes, Commiſſariusq; adiunctus. Inde præter ſuã, & omnium opinionem ad Procancellarij munus capeſſendum euocatus: ac poſtea Supremi Cancellarij dignitatem difficillimo belli Turcici tempore adeptus eſt. Quo in magiſtratu conſtitutus auctor illius conſilij fuiſſe ferebatur: vt exercitus Polonicus Gratiano Palatino Valachiæ ſuppetias ferret, quibus in auxilijs noſtri funeſtam cladem ſunt perpeſsi, deinde non ſatis euentu bono Liſſouianorum auxiliares copias in Vngariam Ferdinando ſecundo Imperatori quem tunc grauiter Batoreus Tranſiluaniæ Princeps infeſtabat mittendas, perſuaſit, inde enim reuerſi hoſtilem animum contra Patriam induerunt, Oppidaq; & pagos ferâ vaſtatione depopulati ſunt. Ad Epiſcopatum Vladiſlauienſem tranſlatus eſt, Anno Domini, M. DC. XXIII. quem ſimul cum Luceorienſi tenuit ad Annum M. DC. XXIV. fructuſq; in ſolidum vtriuſq; Pontificatus percepit, multis abuſum anni gratiæ crebro ſermone improbantibus, immò neque Cancellarij munus per id tempus à ſe abdicauit. Fuit immunitatum Eccleſiæ propugnator magnanimus, defenſor bonorum ſtrenuus, Patriarum Legum & ſanctionum, libertates Equitum Polonorum firmantium aſſertor conſtans. Cuius magnanimitatis & conſtantię egregiè ſibi quõdam in eadem familia lampada prætulit, atauus magnus Broniſlaus Lipski Archidiaconus Gneſn. A. Dñi. M. DCC. LXXXIX. qui cùm poſt mortem Bozantæ Archiepiſcopi gente Szeligij electus fuiſſet Adminiſtrator, tantâ improbis conatibus ambientis Archiepiſcopatum Ioannis Cropidło ob-ſtitit

ſtitit fortitudine & infractâ excelſi animi generoſitate, vt quamuis ſe Archiepiſcopum gereret contra Regis voluntatem (qui ius nominationis à ſe alienari ferebat indignè) Prælatorumque & Canonicorum Metropolitanæ Eccleſiæ conſenſum, ac litem in Curia Romana in annum ſeptimum circa poſſeſsionem bonorum Archiepiſcopalium produxiſſet, in anguſtias tandem & paupertatem redactus, abdicare ſe Metropolitanâ dignitate debuerit. Scribit Dlugoſſus prædictum Broniſlaum ne mandatis quidem Apoſtolicis, in quibus contra eum cenſurę fulminabantur à Bonifacio IX. obtemperâſſe, qua in re non ſine contumacis pertinaciæ næuo videtur fuiſſe pluſquam animoſus, quamuis enim ſchiſma interea in Eccleſia Romana fuerit, Bonifacio tamen IX. Poloniæ Regnum adhęſerat, eiuſq; decretis viuere conſtituerat. Habuit & Andreas in ſumma conſtantiæ & magnitudinis animi laude non nihil reprehenſione dignum, quod quamuis in dicēda ſentētia fuiſſet prudens & maturus, tamē in ea defendenda plus iuſto tenax videbatur fuiſſe, cum vtilitatē & ſalubritatem conſiliorum bono Reip. allatorum ſui iudicij placitis frequentiùs æſtimâſſe cenſeretur: cùm autem iuris rigidior eſſet ac ſeuerior interpres, grauis exactoris nomine plerumq; à ſubditis audijt, quod tamen aliqui rei augendę induſtriæ atq; ſolertiæ volebant tribui, cuius non laudem vacuam, ſed fructum opulentiſsimum ita conſecutus eſt, vt paucos inueniret, qui ſecum opulentia & pecuniarum multitudine poſſent certare, in verbis & geſtu liberior fuit

fuit, non ſine aliqua grauitatis Pontificalis eleuatione, ad vindicem excandeſcentiam naturâ pronus, quam tamen vbi ad ſe redijſſet, copioſiſsimis frequenter lacrymis diluebat. Hoſpitalitatem libenter coluit, literarum virtutisq; cultores dilexit impenſiùs, atq; in conferendis beneficijs delectum eorum habuit, quos fore vtilitati & ornamento Eccleſiæ iudicaret, quiq; ad conſultandum de rebus grauiſsimis & adhiberi & audiri ab Epiſcopo doctiſsimo poſſent. A ditandis conſanguineis de bonis Eccleſiæ magnoperè abhorruit, familiâ numeroſâ ſtipari, ad conſeruandam in Repub. Ordinis Ampliſsimi & bono Eccleſiæ retinendam auctoritatem ſolenne habuit, Eccleſiam Cathedralem imaginibus hiſtoriam B. M. Virginis loci Patronæ referentibus eleganti picturâ elaboratis adornauit, feneſtris illuſtrauit aliquot, calice cum patena aurea, & ſtatua argentea Diui Andreæ ſeſquicubitali, & paramentis pretioſis auxit & decorauit, pro ara principe exſtruenda quinque millia florenorum reliquit teſtamento. Eccleſiam Parochialem in Sławsko & Zwierno villis Epiſcopalibus ex lignis dolatis ædificauit. Ordinis S. Frāciſci de ſtrictiori obſeruantia Fratres minores ad ædem D. Staniſlai dato ſumptu, pro ędificādo cœnobio collocauit, illiſq; hortum Epiſcopalem addixit. In Arce Volborienſi lignea demolitus ędificia, nonnulla murata eduxit, ad commodioremq; vſum hypocauſta & cubicula reduxit, Domum lapideam Smarzeuicijs latere cocto exſtruxit. Cùm morte Henrici Firlei Metropolitana ſedes vacaret, principem

pem in Regno dignitatem oblatam sibi vltrò à Sigismundo III. modestè declinauit. Obitu tamen Martini Szyskouij Cracouiensem Episcopam viduam prensauit enixè, ad quam An. salutis M. DC. XXXI. translatus est.

Lipscius irato multum sermone verendus,
Cultor erat veri, propositiq; tenax,
Libertatis amans, Cleri protector, & acer
Iustitiæ vindex, fautor Apollo tuus.
Inuidiâ pressæ, tutum virtutis asylum.
Esse quod æqua bilanx debeat, ille fuit.
Climate Sarmatico felix Astræa triumpha,
Et pro lance manu Lipscia Rastra gere.

MATTHIAS IV. ŁVBIENSKI EPISC: VLADISLAVIENSIS LVII.

Conatus gestientis calami in laudes virtutum heroicarum Illustrissimi & Reuerendiss. Domini MATTHIÆ ŁVBIENSKI, feliciter nunc Ecclesiam Vladislanien. gubernantis iustus timor stitit, subuerentemq; manum, ne aut specie assentationis genuina virtutis æstimatio vilesceret, aut superstitis Præsulis proprijs exponēdi obtutibus ansam inuidiæ præberent, ad suspicandum de celata aliqua in re, aut minùs exactè conscripta veritate, qua ratione maximum fides mea in anteriorum Episcoporū gestis & moribus descriptis adiret discrimē, retraxit ab officio; vt facilè probus quisq; iudicet, quàm ingenuâ & purâ mente veritatē mihi colendam duxerim, constanti asseueratione æuo succedenti proponēdam. Agit in viuis Matthias IV. Ecclesiæ Vladislauien. Antistes,

Antistes, illustri Pomianea stirpe oriundus, atq; vtinam diutissimè degat, non annos Pilij senis, aut fabulosam Phœnicis senectam, aut Mathusalea secula, talia enim nostra ætate vota superuacanea & irrita sunt, sed annos Xenophili compleat, ad quos illum & viuida summi Numinis munere anni LXXI. ætatis senectus S. Matris Ecclesiæ placitis & sancitis obsequens, & integritas vitæ sobrietate munita peruenturum, non difficilè (vtinam verò auspicio fortunatissimo pro ornamento & commodo Ecclesiæ Reiq; pub. emolumento) potest ominari. Hic postquam animum pietate & doctrinâ excultum sacris addixisset, Posnanien. primùm, post Gnesnen. Canonicus, deinde Præpositus Lancicien. Cracouien. Canonicus, Custosq; Sendomiriensis fuisset, ita vt nunquam tria simul beneficia retinuerit: in theatrum benè merendi de Ecclesia & Repub. ad aulam Sigismundi III. Regis Poloniæ & Sueciæ prodijt. Atq; is, vt erat virtutum, & ingeniorum æstimator æquus, cum dexteritatem in grauibus negotijs tractandis dum Secretarij officio fungeretur, & Regentis Cancellariæ obiret munus, atq; salinarum Vieliciensium & Bochnensium administrationem gereret, perspectam habuisset, maximam autem moderationis animi, & vitę in aula pietatem redolentis, rationem duxisset. Cœnobio Miechouien. præficiendum putauit, breuiq; Episcopum Chelmensem cum reseruatione prioris beneficij renuntiauit: inde ad Posnaniensem regendam Ecclesiam promouit; ad Vladislauiensem postea, maxima sacerdotum,

tum, populique illius Diœcesis lætitia euexit. Tandem potentissimus & felicissimus Rex Vladislaus IV. diu meritam in Ecclesia & Repub. viri senectutem celsissimo dignitatis Primatialis fastigio extulit, Vrbano VIII. Pontifice summo approbante, & pallium Archiepiscop. Gnesnen. creato ob virtutem toties Apostolicæ sedi prædicatam libentissimè largiente Anno D. 1642. Eum in Vladislauiensem Pontificatum secutus est Illustrissimus & Reuerendissimus D. Nicolaus Albertus ab Olexow Gniewosz, Secretarius Regni Maior, clarissimā Vrsouitiorum gentis lucem gloriā meritorum in Ecclesia & Repub. propagaturus, quem Deus Opt. Max. vberrimis coelestium charismatum Religionis, Patriæq; bono benedictionibus adimpleat.

Matthia

Matthia quarto Pomian gaudete penates
Vladslauij, placido Præsul hic ingenio,
Comis, facundus, lenis sermone, benignus,
Relligione pius, iudicioq; grauis.
Sedula Taurinos virtus imitata labores,
Æternat clarum Martis, & artis opus.
Cum pietate pari nexu spectate rigorem,
Quam rigor ex oculo scit leuis esse pio!

Illius

Illius sumptu turres, Ecclesia cælo
Porrigit, atq; nouum suspicit alta decus.
Aurea gemmascit roseo clementia vultu,
A quâ non tardam promit egenus opem.
Conde caput Tauri gladium, sic debet habere
Omnia Præsuleum, quæ caput istud, habet.

AD PONTIFICES QVORVM GESTA hîc explicantur.

Niliacis celebrat tellus Memphitica templis,
Illius in laudem personat aura, bouem.
Lumina Præsuleæ sedis, præconia Tauro
Quæ dabitis? vester cui celebratus honor?
Cernite quàm ferro cernit terebratus acutum,
Omnia rimatur dum vigil acta stylo.
Et quod ruderibus texit longæua vetustas,
Eruit, & patrio in sole nitere facit.
Sudoris vestros simul & monumenta laborum
Colligit instar apis, vester hic exstet Apis.

GABRIEL MIŁOSZEWSKI
CANONICVS VLADISLAVIENSIS S.R.M.
Secretarius in opus præsens

ADMODVM REVERENDI D.
STEPHANI DAMALEVII, SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTORIS
Confratris sui.

Diruta sint alijs, nobis benè Pergama restant
Nostra, DAMALEVII conciliata manu.
Quisquis amans veterum, specta hic primodia rerum
Doctum, præclarum congeminabis opus.

Idem.

Idem.

Quæ Christi fuerint has incrementa per oras,
Vel qua Præsuleus sede locatus honor?
Goplica quos dederit, quos Baltica terra Zachæos,
Quos Constantinos. Martha quis? aut Salomon?
Inde vide seriem, veræ fideiq; trophæa,
Victima cui fera gens, Mammon & ipse cadit.
Antiquam colito pietatem, volue Cathedræ
Sacra tuæ, fidei depositumq; tene.
Nec non Auctoris studium complectere gratus,
Est tibi si Matris gloria grata tuæ.

Idem.

Vertitur inuersus, rursumq; reuoluitur orbis,
Atq; sepulchrorum fax per opaca volat:
Dum Damaleuius reserat monumenta Cuiauæ,
Bisq; Cathedratos sistit in orbe viros.
Pro merito, nec enim fas est laudare Caiphas,
Quos nec primatus muneris edomuit.
Lynx fuerit, potuit qui sic abscondita tueri!
Posteritas neu sit talpa, legatur opus.

Idem.

Tu quoq; littoribus nostris DAMALEVIA penna
Dum facis æternum nomen, & ipsa vige.

Idem.

Gratulor excelsæ dignum Stephanoma Cathedræ,
E gazâ Stephani gratia fit Stephano.

Votum Auctori STEPHANO.

Quidquid agant alij, semper fabricare coronas
DAMALEVICIVM cerno, nec inuideo.
Hic pro suggesto Christi diadema cruentum,
Diuûm & laureolas feruidus ore canit,

Quod

Quod si ædes repetit, quotquot Cuiauia claret
Præsulibus, cidares hic calamo celebrat.
Scilicet illud agit Stephanus quod nomine præfert,
Quodq; alijs fabricat, præparat ipse sibi.
Sic Doctor curras vt cum Doctore coronam
Iustitiæ prendas, & στέφανωμα feras.
Bartholomæus Blesski Canonicus Crusuicien.
Pæniten. Vladisl.

ACROSTICHIS.

QVI legis hæc docto conclusa volumine gesta,
Vt pateant orbi nomina magna diu.
Dic (vel ab inuidia quæ res indigna taceri)
DAMna vetustatis non MALE VICIt opVS.
Ioannes Baptista Eborski Pænitentiarius Vladisl.

ODE SYNCHARISTICA TRICOLOS TETRASTROPHOS.

Auctori.

PErennitatis vis animosior,
Cui pectus vrit sollicitâ face,
Æuiq; molitur fugacis
Præcipites superare cursus.
Huc irretorto tramite lumina
Vibra, seueros nescia ducere
Vultus, reuoluens hoc Catonis
Pone supercilium, volumen.
Viden labori Damaleuicius
Non parcit acer, Vladslauiensium
Dum gesta gestit gloriosâ
Pontificum reparare pennâ.

Qui

Qui sine dulcem suada leporibus
Linguam beauit, Cynthius aureo
Seu verba nectit coniugatis
Vincta modis resonanda plectro:
Vtrinq; curæ victor; Heroibus
Magnis recludit diues adoream,
Fastidiosas detriumphet
Qua tenebras memoranda virtus
Obliuionis. Quot Viridario hoc
Distincta sultis area floridis
Antistitum suaues coronas
Verticibus fouet infulatis.
Frondosioris tegminis ardua
Hic alta pinus culmina porrigit
Astris, odorato nitescunt
Lilia flore, rosæq; fragrant.
Viues recenti nomine posterum,
Mirandus æuo Castalidum decus;
Largusq; Mæcenas eorum
Pallas amica quibus propinat
Nectar Deorum, nulla dies Tuum
Nomen tenebris obruet aureum:
Viues sacerdotum ŁVBIENSKI
Gloria, Pontificumq; gemma.
Dum pascet alto Iupiter æthere
Nocturnus ignes, Phorcia dum phalanx
Plausu ciebit fluctuantes
Littore Vandaleo choreas.
Sic ite cursu præpete Præsules
In astra, quorum nomina gloriæ
Sacrauit auctor, nil edaces
Temporis insidias morati.

Quin

Quin tu curules cui locat in sacro
Virtus senatu, Præsulea manu
Æternitati prædicandam
Mitte caput Stephane in CORONAM.

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ.

STEPHANVS DAMALEVICIVS SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTOR.
SI COELVM LARGE PATET DOCTIS CORONA, HEVS? HAC ADES VIA?

I.

CErnitur Auctoris liber hic, nutritius artis,
Ingenium monstrat pagina docta sophi,
Diuinæ sophiæ radios qui cernit acutum,
Vi ingenij penetrans sydera celsa poli.
Eloquio clarum, Aonium fontemq; bibisse
Ostendit Liber hic, HEVS bone Lector ADES. (iuit.
Quaq; via propera HAC; LARGE DAMALEVIVS
Si COELVM DOCTIS Dia Corona PATET.

II.

POntificum longâ serie dum gesta recenses,
Præmia pro tanto quanta labore feres. (RONA.
SI COELVM DOCTIS LARGE PATET alma CO-
HEVS ADES HAC Stephane in præmia tanta VIA.

III.

SCAZON.

DOCTIS PATET LARGE CORONA SI COELVM
HEVS HAC ADES VIA, quam inaugurat nomen.
Amico Confratri & Antecessori suo.

M. Barth. Burchath Philosophiæ Doctor, Crusuicien. Canonicus. Præfectus Seminarij Vladislauien. hoc amoris μνημοσυνον *expressit.*

Hist. Polon

6, spec